

ZBORNİK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 10

REDAKCIONI ODBOR

Karlo Mrazovč, Ivo Rukavina, Anka Berus, Nikola Sekulč,
Mile PoCuća, Fabljan Trgo, pukovnik, Zdenko Cvrlije,
potpukovnik, Franjo Blijan, potpukovnik, Šandor Käufer,
major, Rade Guberlna, kapetan I kl.

Odgovorni urednik
Fab'jan Trgo, pukovnik

PRIPREMA ZA ŠTAMPU

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMİJE

IZDAJE

VOJNOIZDAVAČKI ZAVOD „VOJNO DELO“

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSКИH NARODA

TOM

V

KNJIGA 10

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GOD.

BEOGRAD

1955

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GOD.

- PROSINAC -

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE
VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA

BR. 1

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
1 PROSINCA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO
JUGOSLAVIJE O NEKIM AKCIJAMA PODREĐENIH JE-
DINICA¹**

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Op. br. 122/42
Dne 1. XII. 1942

Operativni izvještaj broj: 26

**VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE**

I. Poslije operacija kod Ličkog Petrovog Sela, Cetingrada i Slunja² naše glavne operativne snage odmarale su se i vršile reorganizaciju. Od brigada I Operativne zone, od VI Brigade i od XIII Proleterske udarne brigade „Rade Končar“ formiran je I Korpus Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske.³ Štab Korpusa i štabovi divizija primili su svoje dužnosti i vrše popunu svojih štabova. VI i VII Divizija prebačene su u Baniju u operacije na Dvor,⁴ koje su u toku. Operacijama rukovodi Štab Korpusa, u prisustvu komandanta^r Hrvatske.

Za to vrijeme VIII Divizija izvela je neuspjelu akciju na Cemern:cu i željezničku stanicu Topusko,⁶ u cilju povezivanja

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 2829.

² Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 16, 22, 23, 39, 45, 46, 49 i 61.

³ O formiranju Korpusa vidi tom II, knj. 1, dok. br. 95, str. 200.

⁴ Vidi dok. br. 4 i 6 i tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 i 102.

⁶ Ivo Rukavina

• Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 79, 85 i 95.

neprijateljskih snaga iz Topuskog i Gline za taj sektor. Istovremeno zadatak te Divizije je da sprečava prodor neprijatelja od Topuskog, eventualno i Karlovca, na oslobođeni teritorij.

Na čitavom sektoru Like, Korduna i Banije vršile su naše snage iz odreda manje akcije: zasjede, prepade, diverzione akcije i si.

Na tom području neprijateljske snage nisu bile aktivne: u Kordunu i Lici nije bilo nikakvih neprijateljskih pokreta, dok je u Baniji neprijatelj pokušavao da iziđe iz svojih garnizona i da krstari terenom. Poslije ma i najmanjih napada od strane naših jedinica, bježao je nazad, ne upuštajući se u borbu.

Na teritoriju V Operativne zone naše snage vršile su, uglavnom, manje prepade na vlakove i spremale se za jednu veću akciju na četničke bande.

I na području te Zone neprijateljske okupatorske snage nalaze se, u posljednje vrijeme, u defanzivi. Jedino četnici pokazuju izvjesnu aktivnost.

U II Operativnoj zoni naše jedinice vode uspješne akcije. Na sektoru Zumberka, poslije završene talijansko-ustaške ofenzive,⁷ neprijatelj se slobodno kretao i uspio je da i narod ubijedi da su partizanske jedinice uništene. — Na sektoru Pokupskog završena je četvorodnevna talijansko-ustaška ofenziva,⁸ u kojoj naše jedinice nisu dolazile u sukob sa neprijateljem, pošto su se nalazile na odmoru i reorganizaciji, južno od Kupe.

Nakon povratka XIII Proleterske brigade u te krajeve i uspjele akcije na Sv. Janu⁹ situacija se počela brzo popravljati. Narod je obaviješten i o našim velikim uspjesima kod Bihaća i Slunja i na njega su ti uspjesi učinili znatan utisak.

U III Operativnoj zoni formiran je početkom oktobra Kalnički odred,¹⁰ jačine 2 bataljona sa 190 boraca. Taj Odred dobio je zadatak da se prebaci u masiv Kalnika i da operiše na tom području i vrši mobilizaciju hrvatskog naroda u partizane. Sredinom oktobra taj Odred se krenuo sa Bilo Gore, izvršio niz manjih akcija na putu za Kalnik. Napadan od neprijatelja sa svih strana, Odred se povratio na Bilo Goru, gdje je izvršio reorganizaciju i početkom novembra uputio se ponovo na Kalnik.

U oktobru je od slavonskih partizanskih jedinica formirana XII Partizanska brigada,¹¹ koja je odmah krenula u pravcu [SI.] Požege i Broda.

Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 4, 29, 36 i 68.

⁷ O ovoj akciji vidi tom V, knj. 9, dok. br. 68.

¹⁰ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 56, primjedbu br. 29.

¹¹ Brigada je formirana 11 listopada 1942 god. u selu Budićima. Prvi komandant je bio Bogdan Crnobrnja, a komesar Ranko Zec.

Na oslobođeni teritorij te Zone neprijatelj je pokušao ofenzivu, sredinom oktobra, ali je bio odbijen. U Zoni se osjeća nešto življa aktivnost četničke propagande.

Od IV i V Zone nismo primili najnovijih izvještaja.

II. Izvedene akcije

1) *Banija, Kordun i Lika:*

Noću između 17 i 18 novembra III Bataljon Banijskog odreda napao je na željezničku stanicu i općinu u Mošćenici,¹² kod Siska. Zarobljeno je 11 domobrana koji su pušteni svojim kućama. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 11 pušaka, 40 bombi, 4.000 metaka i ostale ratne spremlje, p-sačeg materijala itd. Željeznička stanica i općinska zgrada su zapaljane.

Između 18. i 19. XI. VII Partizanska brigada, pojačana sa III Bataljonom Banijskog odreda napala je neprijatelja u Blinjskom Kutu,¹³ na željezničkoj pruzi između Siska i Sunje (sekcija Kostajnica). Jačina neprijateljskih snaga bila je: 52 njemačka vojnika, 30 domobrana i 30 žandarma. Smješteni su bili u željezničkoj stanici, žand. stanici, u kući nadzornika pruge i jednoj privatnoj kući. Svaku kuću napadala su po dva voda, dok su ostale snage bile postavljene kao osiguranja prema Sisku, Sunji, Stražbenici i Kukuruzarima.

Napad je počeo u 2 sata. I pored žestokog otpora koji je neprijatelj davao, naše snage su upale u željezničku stanicu, gdje je nastalo pravo gušanje između njih i Nijemaca. Sve zgrade su osvojene osim žand. stanice, koja je bila jako dobro utvrđena i dobro branjena.

Pobijeno je 16 Nijemaca i nekoliko domobrana. Zarobljen je 1 njemački vojnik i 12 domobrana. Ostali neprijateljski vojnici razbježali su se u gaćama i košuljama.

Zaplijenjen je 1 njemački laki mitraljez sa 7 rezervnih cijevi, 12 karabina, 10 trometki sa nekoliko hiljada metaka, 3.000 „Mauzer“-metaka, 40 bombi, 2 pištolja, 2 signalna pištolja, nekoliko dvogleda, zatim cipela, čebadi, bluza i ostalog materijala.

Na našoj strani je bilo 3 mrtva i ranjenih. Svi poginuli partizani su sahranjeni, pošto su bili izvučeni ispod neprijateljske vatre. U borbi je poginuo i komesar čete drug Milorad Čučković, jurišajući na žandarmerijsku stanicu.

U borbi su se naročito istakli vodnik Sirota Gajo, komandir Dodoš Stojan i partizanka Milanka Kljaić.

¹² Vidi dok. br. 40 i 75.

¹³ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 66 i 74.

Na osiguranje prema Sunji naišao je teretni vlak, koji je prevažao pšenicu i kukuruz. Vlak je naletio na postavljenu minu: 2 lokomotive i 8 vagona su potpuno uništeni, a ostalih 6 vagona je teško oštećeno. Kukuruz i pšenica ostali su razasuti po pruzi.

24.XI. VIII Partizanska divizija u jačini od 2 brigade napala je neprijatelja u Cemernici i željezničkoj stanici Topusko (sekcija Petrinja). Jačina neprijateljskih snaga bila je 250 ustaša i žandarma, koji su bih dobro utvrđeni. Utvrđenja su se sastojala od zidanih bunkera sa čvrstim krovovima, opasnih sa bodljikavom žicom. Prozori na zgradama bili su dijelom zazidani i zaštićeni žičanom mrežom protiv ubacivanja bombi.

Naše snage bile su raspoređene ovako:

Jedan-bataljon i jedna četa, pojačani sa brdskim topom, napadali su na Cemernicu; 2 čete bile su na osiguranju prema Glini kod crkve Sv. Petke; 1 bataljon blokirao je neprijatelja na željezničkoj stanici Topusko; 2 bataljona bila su na osiguranju prema Topuskom na Topličkim Kosama; 1 četa nalazila se u rezervi pri štabu jedne brigade¹⁴, a 2 čete u rezervi pri Štabu V Brigade.

Napad je otpočeo u 6 i 15 časova. Naši borci približili su se neprijateljskim bunkerima na jurišno otstojanje i izvršili juriš. Neprijatelj ih je dočekaao jakom puščanom i mitraljeskom vatrom, te su naše snage bile prinuđene da otstupe. — Makon toga stupio je u dejstvo naš top, koji je vrlo neprecizno gađao neprijateljske položaje i nije našim jedinicama skoro ništa pomogao. Kod takvog stanja izdato je naređenje da se sa manjim snagama neprijatelj blokira, a ostale snage da se povuku na odmor i pripreme na noćni napad.

Preko dana neprijatelj je pokušao desetak puta, na raznim mjestima, da pomogne opkoljenom neprijatelju, ali su svi pokušaji odbijeni sa osjetnim gubicima po neprijatelja.

Za to vrijeme izvršene su sve pripreme za noćni napad, formirana su bombaška odjeljenja i ponovni napad je izvršen u 18 časova. Uslijed žilave odbrane neprijatelja i nedovoljne prodornosti i energičnosti naših jedinica ni ovaj napad nije uspio. Poslije drugog neuspjeha napada izdato je naređenje za povlačenje.

Zaplijenjeno je 2 puškomitraljeza, 3 karabina, 1 pištolj, 5.850 metaka i desetak' pari odijela.

Neprijateljski gubici nisu tačno poznati, ali su bili osjetni, naročito kod onih koji su pokušah da priteknu u pomoć. Uništen je jedan blindirani automobil.

¹⁴ Odnosi se na Četvrtu NOU brigadu.

Na našoj strani bilo je 6 mrtvih i 38 ranjenih, većinom lakše.

Akcija nije uspjela iz sljedećih razloga: a) što nismo imali tačnijih podataka o neprijatelju, njegovom smještaju i fortifikaciji, b) što se komandni kadar pokolebao kad je ugledao neprijateljska utvrđenja i nije vjerovao u sretan ishod operacije, c) što nije bilo prodornosti kod naših jedinica i d) što top nije pružio nikakvu efikasnu pomoć.

U ovoj operaciji veze su funkcionisale odlično.

Sem ovih akcija snage naših odreda izvele su niz prepada i diverzija u kojima je zarobljeno nešto oružja i municije.

11. XI. II Bataljon Ličkog odreda razrušio je prugu između Gračaca i Stikade, na koju je naišao vlak iz Gračaca: 7 vagona i 1 blindirana kola iskočili su iz tračnica. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i ranjenih. Naše jedinice ometale su popravku pruge, tako da ista nije radila 6 dana.

16. XI. ponovo je porušena pruga Gračac—Štikada na drugom mjestu, a 17. se srušila lokomotiva i 1 vagon. Saobraćaj nije radio 3 dana.

Noću između 19. i 20. III Bataljon Kordunaškog odreda razrušio je prugu između Josipdola i Vojnovca (na liniji Plaški—Karlovac) na dužini od 2Va km i pokidao veze i razlupao čašice u dužini od 3 km.

2) II Operativna zona:

10. XI. formirana je od snaga bivšeg Proleterskog bataljona i Pokupsko-žumberačkog odreda XIII Proleterska udarna brigada „Rade Končara“¹⁵.

15. XI. izvršen je napad na mjesto Sv. Janu, jugozapadno od Samobora (sekcija Samobor). Jačina neprijatelja: 34 žandarma, utvrđeni u žand. stanici. Prozori stanice bili su zazidani i sa puškarnicama. S jedne strane zgrade iskopani su rovovi, a oko zgrade bilo je nekoliko redi bodljikave žice.

U napadu je učestvovala XIII Proleterska udarna brigada „Rade Končara“ i jedna slovenačka četa¹⁶. Jedan bataljon imao je da likvidira posadu, a ostale snage bile su na osiguranju.

Napad je počeo u 3.30 časova. Naši borci imali su zadatak da se približe neopaženo u neposrednu blizinu zgrade i da bombama i energičnim prepadom prisile neprijatelja na predaju. —

¹⁵ Prilikom formiranja brigada je dobila naziv: Trinaesta udarna NO brigada „Josip Kraš“. Naredbom br. 30 Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 11 prosinca 1942 god. brigada je dobila nov naziv: Trinaesta udarna NO proleterska brigada „Rade Končar“. Vidi dok. br. 27 i tom V, knj. 9, dok. br. 11.

¹⁶ Iz sastava Krškog odreda

Napad se nije odvijao po planu. Naši borci naišli su na neprijatelja u rovovima, koji ih je žestokom vatrom prisilio da se povuku u obližnje zgrade i da otuda nastave borbu. — Kako zadatak za vrijeme noći nije izvršen, dato je naređenje da jedna četa blokira zgradu, a uveče da se napad ponovi.

Preko dana oko zgrade nije bilo veće borbe. Pomoć od Jaske u jačini od 1 satnije je odbijena. — Za vrijeme dana formirano je minersko odjeljenje, koje je trebalo da minira zgradu, od dobrovoljaca iz svih četa obrazovana su bombaška odjeljenja, koja su trebala da uz pomoć bombi, zajedno sa minerima, zapale zgradu.

U 17.50, uz pomoć jake puščane i puškomitralješke vatre, pokušao je juriš na zgradu. Ni ovaj napad nije uspio, pošto je neprijatelj bacao bombe i davao jak otpor. Izvršen je i drugi juriš. Jednom drugu uspjelo je da se približi vratima zgrade i da ih sjekirom razbije¹⁷. Jedan miner stavio je bombu u razlupana vrata i vrata su dignuta. Odmah nakon toga iz zgrade su se čuli glasovi predaje. Tako je zgrada likvidirana u 20 časova.

Zarobljena su 34 žandarma i ustaše. Zaplijenjeno je 36 pušaka, 1 pištolj, 5.000 metaka, 30 bombi, 20 šinjela, 29 bluza, 31 hlače, 30 pari cipela, 30 čebadi, 3 sedla i veliki broj rublja.

U borbi je neprijatelj imao 2 mrtva, nekoliko ranjenih, a od zarobljenih 3 su likvidirana, a ostali su pušteni.

Mi smo imali 2 mrtva, od kojih je jedan sahranjen u Malunju, a drugi u šumi više Sv. Jane. Osim toga imali smo 2 teže i 4 lakše ranjena.

U borbi se naročito istakao politkomesar Delgalo Dragutin, koji je poginuo jurišajući na zgradu i zamjenik politkomesara Čokara¹⁸, koji je sjekirom razbio vrata zgrade.

Akcija nije izvedena po planu. Veze između osiguranja i Štaba brigade bile su slabe. Komandni kadar se nije dobro snašao, bilo je malo samoinicijative po pitanju zauzimanja zgrade, i tek kada se skoro sav komandni kadar našao oko zgrade, zgrada je likvidirana.

U akciji je utrošeno oko 2.000 metaka.

Akcije Kalničkog odreda:

13. X. Odred je napao na neprijatelja u Špišić Bukovici¹⁸, jugoistočno od Pitomače (sekcija Bjelovar). Borba je trajala 15 minuta. Zauzeta je željeznička stanica i most. Stanica je zapaljena. Zarobljen je 1 oficir i 15 domobrana. Zaplijenjeno je 12 pušaka i 1 šmajser. 1 partizan je lakše ranjen.

15. X. Odreš je napao ustaše, koje su pljačkale u selu Bačkovici²⁰, zapadno od Špišić Bukovice (Bačkovica je srpsko selo,

¹⁷, ¹⁸ Milan Radović-Cokara. Poginuo u borbi u Rečici 1944 god. kao politički komesar čete „Kljuka“.

" do ²³ Vidi dok. br. 5.

iz koga je odvedeno sve muško stanovništvo u logor). Napad je otpočeo u 13 časova. Poslije borbe koja je trajala oko pola sata ubijeno je 12 ustaša, a 9 ih je zarobljeno. Od zarobljenih 4 su strijeljana, od kojih je 1 tabornik. Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez i 11 pušaka.

16. X. II Bataljon napao je u šumi više Ribnjačke²¹ Srbe domobrane, koji su sjekli drva za ustaše. Zarobljeno je 57 domobrana, od kojih je 25 ostalo u partizanima, a ostali su, pošto su svučeni, pušteni svojim kućama.

18. X. u selu Sv. Ani, jugozapadno od Đurđevca (sekcija Đurđevac) razoružana su dvojica ustaša. U selu Javorovcu razoružana su još dvojica ustaša i dalje je usput razoružano još 9 ustaša.

20. X. prebacio se Odred u selo Botinovac²², zapadno od pruge Koprivnica—Križevci (sekcija Čakovec). Tu ih je napala 1 satnija ustaša iz Lepavine. Neprijatelj je odbijen i povukao se u pravcu Bilo Gore. U borbi smo mali 1 ranjenog borca. Istoga dana napala je naše jedinice druga satnija sa suprotne strane. Napad je trebao uslijediti istovremeno sa prvim. I ovaj napad je odbijen. U borbi smo imali 2 mrtva druga. Zarobljeno je nekoliko karabina.

Kako Odred nije imao nikakve obavještajne službe, a očekivao se napad većih neprijateljskih snaga, to se on prebacio u pravcu Apatovca, sjeverno od Križevaca.

U Apatovcu je Odred naletio na 1 konjičku satniju. Poslije kraće borbe pobijeno je nekoliko neprijateljskih vojnika i zarobljen 1 oficir. Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 1 „šmajser" i 37 pušaka. •

22. X. napadnut je Odred sa više strana u selu Botinovcu²³, gdje se bio povukao. Borba se je vodila čitav dan, pa je napad odbijen. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez i nekoliko pušaka. U borbi je lakše ranjen komandant jednog bataljona.

Poslije tih borbi Odred se povukao do sela Bačkovice, gdje se odmorio i reorganizovao.

28. X. čitav Odred ponovo je krenuo u pravcu Kalnika.

3) III Operativna zona, Slavonija:

10. X. neprijatelj se skoncentrisao u Daruvaru i Batinjanima²⁴ i krenuo u pravcu slobodnog teritorija²⁵. Jačina neprijateljskih snaga bila je: 3 bojne IV Gorskog zdruga, 1 bojna ES-trupa, 2 satnije koturaške bojne iz Koprivnice i nepoznat broj Nijemaca. Trupe su bile pojačane sa 8 tenkova. Neprijatelj

Batinjani Podborski

²⁵ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 56.

se kretao u dva pravca: jednim pravcem preko Markovca za Petrov Vrh u cilju zaposjedanja dominantnih točaka Poganog Vrh, Petrovog Vrh i Vranog Kamena; drugim pravcem nadirao je od Markovca, preko Pakrani u pravcu Bijele (sekcija Bjelovar i Slatina).

Naše snage u jačini 2 bataljona²⁰ i Bosanska proleterska četa zaposjele su visove iznad Srednjih Boraka, iznad Donjih Boraka na Skupiduši i na Gustom Rastiku iznad Bijele.

U toku dana neprijatelj je zaposjeo sa lijevim krilom Pogan Vrh, Petrov Vrh i Vrani Kamen, a desnim je dopro do željezničke pruge i željezničke stanice Bijela.

Bosanska proleterska četa vodila je borbu u toku dana iznad Bijele sa neprijateljskim tenkovima i istakla se dobrim držanjem.

Naš jedan bataljon dobio je zadatak da za vrijeme noći sa-tjera neprijatelja sa Vranog Kamena.

Poslije kraće borbe Vrani Kamen je osvojen jurišem.

Zaplijenjeno je: 1 ispravan top 65 mm, 2 „šmajsera", 7 pušaka, nekoliko revolvera i ostale ratne spremne.

Neprijatelj je imao 3 mrtva i nepoznat broj ranjenih.

Na našoj strani imali smo 1 lakše ranjenog.

II. X. ujutru neprijatelj je otvorio žestoku paljbu iz pušaka, puškomitraljeza i mitraljeza u namjeri da se pod vatrom prebacuje dalje. Naše snage su preciznom vatrom osujetile svaki pokušaj prebacivanja. Poslije dvočasovne borbe naše jedinice su jurišem istjerale neprijatelja iz rovova, koje je preko noći bio iskopao, i prisilile ga na odstupanje u pravcu Pakrani.

Poslije podne istoga dana naišla su 4 neprijateljska aviona, koji su, greškom, bombardovali neprijateljske položaje.

Uveče se neprijatelj povukao u polazne baze.

6. X. uspjelo je slavonskim partizanima u blizini Španovice oboriti 1 neprijateljski avion tipa „Savoja-Marceti". Zaplijenjena su 2 padobrana i 1 neispravna emisiona radio-stanica²⁷.

III. Sada su naše snage raspoređene ovako:

VI i VII Divizija, sa po dvije brigade, vode akcije oko Dvora²⁸.

VIII Divizija sa dvije brigade nalazi se na sektoru Vranograč—Topusko—Vojnić, sa već navedenim zadatkom.

Iz sastava Prvog slavonskog NOP odreda

³⁷ Vidi tom V, knj. 8,* dok. br. 56.

" Vidi dok. br. 4 i 6 i tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 i 102.

Jedna brigada VI Divizije nalazila se oko .Grahova²⁹. Po povratku iz Grahova izvršit će nekoliko akcija na pruži Gračac—Lovinac, do dolaska u sastav svoje Divizije.

XII Partizanska brigada nalazi se negdje oko [SI.] Požege.

XIII Proleterska udarna brigada „Rade Končar“ nalazi se na sektoru Zumberka.

VI Partizanska brigada nalazi se u Gorskom Kotaru. V Operativna zona od svojih snaga formirat će još jednu brigadu, koja će privremeno operisati u Gorskom Kotaru i Hrvatskom Primorju.

Na područjima Korduna, Like i Banije nalaze se 3 odreda³⁰ koji drže položaje prema neprijateljskim garnizonima i posadama, vršeći manje akcije.

Jedan manji odred, jačine 350 ljudi, nalazi se na odmoru u Kordunu, do dolaska u sastav jedne divizije³¹.

Na području Slavonije nalaze se dva manja odreda i u Sremu jedan odred sa kojim nemamo nikakve veze.

Kalnički odred operiše negdje na sektoru Kalnika.

IV. Po završenim operacijama kod Dvora imamo u projektu veće operacije u cilju spajanja teritorija Like, Korduna i Banije sa V Operativnom zonom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V.³² Bakarić

Pomoćnik komandanta
Đ.³³ Jovanić

²⁹ Odnosi se na Devetu ličku NOU brigadu. Vidi dok. br. 4.

³⁰ Treći lički, Prvi kordunaški i Prvi banijski NOP odred

³¹ Ovaj odred ušao je u sastav Petnaeste brigade Osme divizije.

³² Vladimir

³³ Doko

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 1 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NOVO SELO I STOJDRAGU I O DRUGIM AKCIJAMA PODREĐENIH JEDINICA¹

STAB II OPERATIVNE ZONE

O. P. V. HRVATSKE

Op. broj 18/42

dne 1. XII. 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE
PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE

Moslavina

28. X. jedinice II bataljona Moslavačkog odreda vršile su niz diverzionih akcija na rušenju mostova i prekopavanju cesta. Na cesti Bjelovar—Garešnica² porušeno je nekoliko mostova i na raznim mjestima ista je duboko prekopana. U tom radu sudjelovao je veći broj seljaka iz obližnjih sela. Saobraćaj za motorna vozila bio je prekinut za 2 dana.

30. X. I bataljon Moslavačkog odreda krenuo je na zapad našeg sektora sa namjerom prodiranja u ona sela gdje se do sada nisu nalazili partizani³. Prošla su se neka sela i tom prilikom zaplijenjeno je 11 karabina, 1.110 metaka i 4 civilne puške.

1. XI. I bataljon sukobio se je sa jednom većom grupom ustaških bandita u selu Sovari⁴, koji su nakon kraće vatre pobjegli.

4. XI. dio snaga 1 bataljona izvršio je akciju na most na cesti Popovača—Sisak⁵ i nakon borbe od 10 minuta zarobljeno je 15 ustaša i 2 žandara i zaplijenjeno je 12 karabina, 2 civilne puške i 800 metaka.

Kalnik

Kalnički odred 10. X. u zajednici sa Bilogorskim udarnim bataljonom krenuo je iz sela Bijele preko Bilo Gore za Kalnik. Maršruta bila je sljedeća: Bijela—Borki—Vrani Kamen—Potočnjak⁶—Đakovac, dalje Peratovica—Cremušina—Šibenik.⁷

¹ Dokumentat, bez završetka (samo prva strana), pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 6—3, k. 102 B.

² V, V Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 28.

³ Vjerovatno Potočani

⁷ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 56, primjedbu br. 30.

Zumberak

Nakon uspješne akcije u Sv. Jani" XIII Udarne brigada Hrvatske krenula je dalje u unutrašnjost Zumberka, i 17. XI. stiže na sektor općine Kalje u sela Višoševiči i Jelmići. Narod začuđeno promatra toliki broj partizana, jer nije vjerovao da ćemo se vratiti. U planu je bilo da Brigada izvede jednu operaciju na cesti Samobor—Kalje—Krašić prije nego što krene na teritorij općine Sošice i Radatovići.

U noći između 19 i 20. XI. XIII Udarne brigada izvela je operacije na neprijateljska uporišta u Novom Selu i Stojdragi⁹.
I. Kratak opis borbe:

Neprijatelj se nalazio u Novom Selu (sekcija Samobor 1:100.000).

Novo Selo u jakosti od 84 ustaše i 40 žandara.

U Stojdragi neprijatelj je imao 20 domobrana.

U Kostanjevcu neprijatelj je imao samo patrole koje su čuvale 2 mosta. Plan napada na ova tri uporišta izveden je na ovaj način. Rušenje mostova u Kostanjevcu imala je da izvrši Slovenska četa¹⁰. Zatim da postavi zasjedu na raskršću cesta Kostanjevac—Kalje i Kostanjevac—Sošice i da napadne neprijatelja ako bude išao i ujedno da skrene pažnju neprijatelja u Kalju da je ugrožen Kostanjevac. Napad na Novo Selo trebao je da izvrši I udarni bataljon pojačan sa lakim bacačem mina, dok je napad na Stojdragu imao da izvrši III udarni bataljon pojačan sa 2 teška mitraljeza i 1 lakim bacačem mina. Snage II udarnog bataljona sa ostatkom mitraljeske čete imale su da dadu osiguranja prema Kalju i rezervu u Stab brigade. Raspored snaga I bataljona za napad na Novo Selo bio je ovaj: I četa napadala je kotu 805, III četa 865 a II četa međuprostor između ovih dviju kota. Napad na rovove na obje kote bio je snažan, po planu izveden i silovit tako da je neprijatelj bio prinuđen da ih napusti. Juriš drugova na žicu bio je tako silan da se nije imalo vremena kidati istu nego su u naletu povaljani stupovi i na juriš s noževima na pušku istjerani ustaše iz prvih rovova. To istjerivanje se je produživalo dalje prema selu dok se neprijatelj nije istjerao sasvim iz rovova na objema kotama i napokon natjerao u samu zgradu i 6 rovova oko iste. U svim napuštenim rovovima nalazilo se je dosta municije i dosta ostale spreme. Likvidacija tih rovova trajala je do 10 sati u noći. Međutim svaki daljnji pokušaj likvidacije ostalih rovova i škole ostao je bez uspjeha. Kada se neprijatelj bio natjerao u školu i

⁸ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 68.

⁹ Vidi dok. br. 18.

¹⁰ Iz sastava Istočno-dolenjskog NOP odreda

rovove oko škole pokušalo se je nekoliko puta snažnim jurišem iste likvidirati, i uspjele su uz prilično gubitaka likvidirati još 2 daljnja rova, tako da je neprijatelj ostao u 4 rova i školi. Svaki daljnji pokušaj ostajao je bez uspjeha. Svanućem naše su se jedinice povukle na kote 805 i 865 i odatle tukle neprijatelja ne dozvoljavajući mu da iziđe iz škole. U prvi momenat mishlo se neprijatelja držati čitav dan blokirano, dobro izviditi položaj u toku dana, i navečer ga likvidirati. U tu svrhu jedinice su ostale...

BR. 3

IZVJEŠTAJ ŠTABA BANIJSKOG NOP ODREDA OD 1 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RASPOREDU I KRETANJU NEPRIJATELJSKIH SNAGA, O NEKIM AKCIJAMA ODREDA I O STANJU U ODREDU¹

STAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE
1-XII-1942 g.

Osmodnevni operativni
izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE
PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE

Opća vojna situacija na sektoru ovog Odreda

Za vrijeme same akcije na Dvor i Bos. Novi², a i poslije nastalo je pomjeranje neprijateljskih snaga u pravcu Kostajnice i Dvora uključivši i sela u Pounju. To pomjeranje je izvršeno iz baza koje je neprijatelj imao na našem terenu i sa drugih strana nije primijećeno nikakvo pojačanje. U to vrijeme neprijateljske bojne koje su bile u Čuntiću, Stražbenici i Kukuruzarima otišle su sve za Kostajnicu ostavivši u Kukuruzarima svega dvije satnije sa dva brdska topa. Isto tako iz Hrastovice je otišlo za Kostajnicu 6 satnija a u samoj Hrastovici je ostala svega jedna satnija ustaša i domobrana. U toku prošle nedjelje

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 30/2, k. 1614.

^a Vidi dok. br. 4 i 6 i tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 i 102.

oko 700 ustaša, većinom muslimana, koji su izbjegli iz Bihaća i okoline, skupih su se u Sunji i odatle su došli svi za Glinu. Prema izvještajima koji su naknadno stigli, 30-XI-1942 stiglo je u Glinu još 1500 što ustaša, što Nijemaca, tako da u Glini sada ima oko 3000 neprijateljskih vojnika. Njihove nam namjere za sada nisu poznate.

Inače je neprijatelj krstario i ove nedjelje po našem terenu. 25-XI-42 bojne koje su se nalazile u Cuntiću i Stražbenici krenule su u pravcu Trnovca i Brestika gdje su i stigle 26-XI-42 bez ikakvog otpora od ikojih partizanskih snaga. Tu su se zadržale jedan dan i vratile se u svoje baze produživši odmah za Kostajnicu i Dvor. Istoga dana bojna koja se nalazi u Kukuruzarima krenula je u pravcu Mečenčana i Borojevića sa tri tenka. U sela su ušli bez otpora, gdje su izvršili neke pljačke masti i mesa i vratili se nazad u bazu. I oni su odmah poslije povratka produžili za Kostajnicu i vjerovatno dalje prema Dvoru.

U to vrijeme iz Gline nije bilo nikakvih pokreta na naš teren sve do 30-XI-1942 kada je jedna bojna pošla preko Maje i Majskog Trtnika za Bijele Vode i Vlahović. Tu ih je dočekao naš 1 bataljon i odbio ih nanijevši im gubitke u mrtvima i ranjenima.

Usljed tih pomjeranja snaga nije nam tačno poznato za svako mjesto kolike su neprijateljske snage ali ćemo to brzo saznati i pravovremeno vam javiti.

Neka veća koncentracija snaga nije primijećena osim što su osjetno pojačani neprijateljski garnizoni u Kostajnici, Dvoru i Glini. Mišljenja smo da nemaju većih ofanzivnih namjera, već da je to čisto obrambenog karaktera.

Akcije

23-XI-42 naš I bataljon je zauzeo položaj kod Skele u sporazumu sa VIII Divizijom da spriječi bijeg neprijatelja iz Topuskog. Na tu zasjedu naišla je jedna satnija koja je pošla cestom za Glinu. Naši su na njih otvorili vatru i oni su krenuli drugim pravcem. U više navrata pokušali su da protjeraju naše sa položaja ali im nije uspjelo. U toj borbi koja je vođena preko rijeke Gline ranjen je od mine jedan partizan koji je kasnije umro. Na istom položaju ostala je jedna četa i 24-XI-42, dok je jedna četa fingirala napad na Topusko u sporazumu sa VIII Divizijom. Na ovu četvu kod Skele naišla je jedna bojna iz Gline i protjerala je sa položaja. U toj borbi neprijatelj je imao nešto mrtvih i ranjenih.

25-XI-42 u noći izvršena je akcija na posadu kod drvenog mosta na rijeci Maji. Akcija je izvršena po želji i u sporazumu sa posadom koja je većinom iz Cazinskog sreza i svi su bili

muslimani. Zarobljeno je 25 domobrana muslimana koji su pušteni svojim kućama, 24 karabina. 2 puškomitraljeza, oko 8000 metaka i ostale spreme. Bio je jedan ranjeni domobran koji je upućen u našu bolnicu.

30-XI-42 naišla je jedna bojna iz Gline i ovaj bataljon ju je dočekaao kod Bijelih Voda i odbio je. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 5—6 ranjenih. Plijena nije bilo osim što je nađeno nešto municije koju je neprijatelj u bijegu bacao.

Drugih akcija ovaj bataljon nije imao u toku prošle nedjelje.

Jedna četa II bataljona nalazila se stalno u Bužimu. dok je druga četa dala vodiče brigadama prilikom akcije na Dvor i Matijeviće. Poslije akcije uputili smo i ovu četvu u Bužim. Dosada su tamo skupili 35 karabina sa municijom od onih muslimana koji su sakrili oružje. Oružja tamo ima još dosta i ima vjerovatnosti da će se oko 50% oružja skupiti, tj. da će ga muslimani sami predati.

25-XI-42 naišla je bojna iz Kukuruzara u Mečenčane : Borojeviće sa tri tenka. Naš III bataljon koji je bio tamo nije na njih radi tenkova otvarao vatru.

Drugih aktivnosti naših bataljona nije bilo osim slanja patrola u raznim pravcima.

Organizaciono stanje našeg Odreda

Poslije formiranja brigade na Baniji su ostale 4 čete iz I, II, III i IV bataljona bivšeg Odreda Banije. Od te 4 čete formirana su tri mala bataljona koja su neko vrijeme bila pod komandom Komande Banijskog područja. Poslije, kad je formiran Partizanski odred, ta tri bataljona su ušla u Odred.

Mi smo bataljonima dali sektore djelovanja i to: I bataljon djeluje na sektoru Glinskog sreza u pravcu Gline i Petrinje. II bataljon djeluje na sektoru Sreza Dvor a u pravcu Dvora i sela uz Unu. III bataljon djeluje na sektoru Petriniskog i Kostajničkog sreza a u pravcu glavne pruge.

Svaki bataljon ima po dvije manje čete. Batalioni su samostalni i data im je inicijativa u njihove ruke u pogledu vršenja akcija koje mogu sami vršiti.

Izbor komandnog kadra za štabove bataljona nije bilo velik jer sve je većinom ostalo u brigadama što je bilo bolje.

Komandant I bataljona Đuro Vuić je bio komandant bataljona u bivšem Odredu. On je hrabar i dobar borac ali ne posjeduje mnogo vojničkog znanja i ne bi mogao uspješno komandovati jednim većim bataljonom u kombinovanim akcijama.

Zato nije ni uzet u brigadu. Da bi se vojnički razvio nema uslova pošto je stariji čovjek.

Zamjenik komandanta i operativni oficir toga bataljona je Rajković Milan³, bivši operativni oficir IV bataljona I Udarne brigade Hrvatske, vojnički je spreman (bivši podoficir) ali ne umije da podesi svoje držanje prema partizanima i civilima. Ima ono podoficirsko u sebi i toga se ne može nikako odučiti. Hrabar je i dobar borac ali se malo zanemario jer osjeća da je zapostavljen.

Komandanti II⁴ i III⁵ bataljona su mlađi ljudi, sa svršenim oficirskim kursom, zadovoljavaju i obećavaju dalini razvoj. II bataljon nema još zamjenika komandanta i operativnog oficira ier nemamo koga momentalno da postavimo. U III bataljona zamjenik komandanta" je dobar i ima uslove da se dobro razvije. Sto se tiče komandnog kadra u četama on je dobar, osim jednog komandira koji će biti ovih dana smijenjen.

Borbenost i disciplina partizana

Borbenost kod partizana sva tri bataljona je dobra, dok je disciplina kod II bataljona najbolja. Kod ostala dva bataljona je slabija ali se iz dana u dan popravlja. Partizani se više interesuju za vojne stvari i akcije nego za politička predavanja.

Ishrana, odjeća i obuća

Ishrana partizana vrši se nabavkom hrane od odbora, koja se priprema na kazanima i dobra je i nimalo ne zabrinjava.

Odjeća i obuća partizana je slaba. Imamo još oko 80 partizana bosih.

Mobilizaciju novih partizana vršimo većinom pozivanjem a poneki se javljaju i dobrovoljno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Tandrić

(M P.)

Zamj. komandanta:
Branko S. Rebić

¹ Poginuo prilikom napada na Veliku Kladušu 1943 godine.

¹ Gojko Tintor

⁵ Milan Tintor

* Sava Miočinović. Poginuo nesretnim slučajem, travnja 1945 god., kao komandant Sedme divizije.

BR. 4

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 3 PROSINCA
1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O
NAPADU NA CEMERNICU, TOPUSKO-KOLODVOR, DVOR
I DRUGA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA¹**

STAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 3/42
3 decembra 1942 g.

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Akcije IX Partizanske brigade VI Divizije

Prema naređenju V.S.² tri bataljona IX Brigade prebacila su se 3. XI. u Bosnu sa zadatkom da blokiraju Grahovo i da se zaštite od Strmice. Ove jedinice su povremeno prekopavale cestu između Grahpva i Knina.

17. XI. jedna četa iz IX Brigade postavila je na Ljubinoj Poljani zasjedu četnicima³. Četnici su naišli drugim putem u jačini od oko 70 i kada su opaženi otvorena je na njih vatra, te su se razbježali. Zarobljen je 1 četnik sa karabinom i 50 metaka. Neprijatelj je imao 3 mrtva i nepoznat broj ranjenih. Na našoj strani poginuo je politdelegat drug Brkljača Milutin, koji je sahranjen u Srbu. Zarobljeni četnik je strijeljan.

Noću između 19. i 20. XI. I bataljon IX Brigade napao je četničko gnijezdo u selu Podljutu, [kod] Velike Popine⁴. Četnici su pred napad izbjegli Talijanima na Otrić. U selu su pronađene četničke familije i uhvaćeno 7 muškaraca i 7 žena naklonjenih četnicima, zatim 200 ovaca, 63 komada goveda, 15 konja i 2 svinje... Pri povlačenju zapaljeno je selo Podljut.

U obje ove posljednje akcije utrošeno je oko 500 metaka.

Akcija na Cemernicu i Topusko-kolodvor

1. 23. XI. u 6 sati ujutro napale su snage VIII Divizije neprijateljsku posadu u Cemernici i blokirale posadu u To-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 56—2, k. 102 B.

² Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije
V Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 97.

pusko-kolodvoru⁵. Jedan bataljon IV Brigade pojačan jednom četom i brdskim topom napadao je Čemernicu izvršivši napad sa jurišnog otstojanja prema utvrđenjima. Dočekan žičanim preprekama i jakim vatrom otstupio je nazad. Nakon toga brdski top tukao je nepreciznom vatrom školu u Čemernici, ali budući da nije bilo nekog efekta Stab VIII Divizije naredio je da se Čemernica i Topusko-kolodvor blokiraju i predveče opet napadnu. Istog dana u 18 časova ponovljen je napad, koji je bio energičniji, ali ipak nije uspio. Sa naše strane u čitavoj ovoj akciji sa osiguranjima učestvovala je IV i V Brigada VIII Divizije sa jednim brdskim topom, dok je na strani neprijatelja bila posada u Čemernici jačine 118 žandara i 2 ustaše, u Topusko-kolodvoru 130 ustaša i Topuskom oko 1500 ustaša i naoružanih civila, 100 domobrana i 100 žandara.

2. Ratni plijen: 2 p.mitraljeza, 3 karabina, 1 pištolj, oko 6000 metaka, 10 pari odijela. Uništen je 1 blindirani automobil.

3. Neprijatelj je ostavio na mjestu borbe sa našim osiguranjem 10 mrtvih ustaša. Inače gubici neprijatelja su nepoznati, ali izgleda da su osjetni, naročito kod pojačanja koje je pošlo iz Topuskog.

4. Naši gubici iznose 6 mrtvih i 38 ranjenih, većinom lakše, i to iz IV Brigade 2 mrtva i 12 ranjenih i V Brigade 4 mrtva i 26 ranjenih.

5. Naknadno umrlih nema.

6. Drugova palih smrću heroja i onih koje treba pohvaliti nije bilo.

7. Po izvještaju Štaba VIII Divizije akcija nije uspjela:

a) što nisu bili tačni podaci o smještaju i utvrđenju neprijatelja,

b) što je postojala labavost i neodlučnost komandnog osoblja,

c) što nije bilo saradnje između topa i pješadije i što sam top nije izvršio zadatak.

Spisak poginulih i ranjenih drugova iz ove akcije nije još dostavljen od VIII Divizije, kao ni broj utrošene municije.

Operacija na sektoru Bos. Novi—Dvor—Kostajnica

1. Noću 26. na 27. XI. snage našeg Korpusa u jačini I, II Udarne brigade VI Divizije i VII i VIII Brigade VII Divizije napale su neprijateljsku posadu u Dvoru i okolnim položajima, Lebrenici i Matijevićima, te neke posade uz Unu prema Kostajnici i postavile osiguranje prema Kostajnici i Zrinu. Operacija se izvodila u saglasnosti sa Bosanskim korpusom i njego-

⁵ O ovoj akciji vidi tom V, knj. 9, dok. br. 79, 85, 90 i 95.

vim napadom na Bos. Novi i položaje oko njega¹. Raspored naših snaga vidi se iz zapovijesti Štaba korpusa, koja je već prije dostavljena G.Š.H.⁷ Neprijateljske snage u Dvoru sa vanjskim položajima iznosile su oko 900 domobrana i ustaša, u Matijevićima i Lebrenici oko 250 Nijemaca i nešto domobrana, a Pounje sa Zrinom oko 850 vojnika, računajući i zapadnu stranu Une. Prve noći ostao je bezuspješan napad na Lebrenicu, Matijeviče (osim što je zauzeta kota 200) i na vanjske položaje oko Dvora, Šakić Brdo, Cerik i Groblje. Jedan bataljon VII Brigade prodro je u Dvor, ali slabo pomagan od drugih jedinica, a naročito bataljona II Brigade, koji je dosta kasno potisnuo neprijatelja sa položaja oko Groblja, morao se povući. 27. XI. naše snage bile su na položajima, vršile pritisak na neprijatelja i pripremale napad za sljedeću noć. Sve položaje oko Dvora preuzela je II Udarne brigada, koja je u noći 27. na 28. XI. pokušala osvojiti mjesto Dvor. Tri bataljona su upala u mjesto, ali uslijed neodlučnosti štabova bataljona i nerazumijevanja datog zadatka povukli su se natrag i to dva bataljona po neovlaštenom naređenju svojih štabova, a treći bataljon naknadno po naređenju Štaba brigade. U isto vrijeme pročišćena su u Pounju sela Zamlača, Golubovac. Kuljani i Divuša. Više puta pokušavan je napad na Lebrenicu i Matijeviče od strane VIII Brigade, ali nije uspio. 28. XI. prodrli su 6—7 tenkova iz Dvora za Kostajnicu i poslije podne vratili se ojačani sa pet oklopnih automobila. Pješadijska pratnja uz tenkove u jačini do 100 ljudi bila je raspršena. Poslije podne neprijatelj je krenuo iz Kostajnice u jačini 1500—2000 Nijemaca i ustaša. Isti je odbacio dva bataljona I Udarne brigade sa položaja kod Crlješnice i zašao u Divušu, gdje je nakon izvjesnog odmora krenuo dalje. Protutenkovski mitraljez gađao je tenkove, ali bez uspjeha, jer su to bili tenkovi srednje težine (imao su i topove). Nakon proboja neprijatelja postavljena su tri bataljona II Udarne brigade da ga zadrže između Zamlače i Struge, međutim uslijed pasivnosti snaga I Brigade, koje su ostale u pozadini neprijatelja, uslijed jakog pritiska, manevrisanja i obuhvata neprijatelja II Brigada nije ga mogla zadržati, te je dobila naređenje za povlačenje. Nakon toga, kada se neprijatelj iz Kostajnice spajao sa posadom u Dvoru, radi bezizglednosti na uspjeh u slučaju produženja operacija, radi velikih naših gubitaka, demoralizacije naših jedinica i već pretrpljenih napora u borbi od tri noći i dva dana, Štab korpusa je izdao naređenje svim našim snagama za povlačenje 29. XI. oko

* O ovim operacijama vidi dok. br. 4 i 6 i tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 i 102.

⁷ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

6 sati ujutro. O istome je odmah obaviješten Bosanski korpus, koji je tri puta pokušao bezuspješne upade u [Bos.] Novi svladavši vanjske položaje oko Novoga.

2. Snage našeg Korpusa zarobile su 20 domobrana i 3 Nijemca, zaplijenile 80 karabina, 1 t. mitraljez, 1 p. mitraljez i 10000—15000 municije.

3. Gubici neprijatelja su nepoznati, ali su bili dosta veliki kod prebijanja iz Kostajnice za Dvor.

4. Sopstveni gubici iznose 310 izbačenih iz stroja, od toga cko 85 mrtvih, ostalo ranjeni. Poimenični spisak ranjenih i poginulih drugova nemamo od VI Divizije. Prilažemo spisak od VII i VIII Brigade, odnosno VII Divizije.

5. Naknadno umrlih drugova ima više, ali nemamo još podataka o njima.

6. Drugova palih smrću heroja, onih koje treba proglasiti herojima, te drugova koje treba pohvaliti nije bilo.

7. Akcija nije izvedena po planu, jer u prvom napadu jedino je jedan bataljon VII Brigade upao u mjesto i izvršio zadatak, jedan bataljon II Brigade prekasno je potisnuo neprijatelja sa položaja, a jedan uopće nije zauzeo određeni mu položaj, već je naišavši na nagazne mine i pretrpjevši izvjesne gubitke povukao se. VIII Brigada uza sve napore nije osvojila Lebrenicu i Matijeviće, jer je neprijatelj davao vrlo žestoki otpor, pritajio se tučen vatrom haubica Bosanskog korpusa, te puštao na blizinu naše borce i onda otvarao žestoku paljbu po njima. Artiljerija Bosanskog korpusa tukući po Matijevićima i Lebrenici nanijela je izvjesne gubitke i VIII Brigadi. Napad na Dvor nije uspio prvenstveno radi nesnalaženja štabova bataljona II Udarne brigade, radi miniranih položaja, dobro utvrđenog neprijatelja i snažnog otpora koji je pružio. Uz to je bila neefikasna pomoć naše artiljerije, jer uslijed malog broja topova i nedovoljnog broja municije nije mogla biti skoncentrisana vatra i uništena neprijateljska utvrđenja. Snage I Brigade bile su žestoko potiskivane od pomoći iz Kostajnice, ali uopće naše jedinice nisu pokušale manevrisati ni obuhvaćati neprijatelja, nego su frontalno primile borbu sa nadmoćnijim neprijateljem koji je bio elastičniji u borbi i obuhvaćao naša krila i prisilio ih je na povlačenje. Najveća greška učinjena je u tome što su snage I Brigade koje su ostale u pozadini neprijatelja ostale pasivne i onda kad se neprijatelj sukobio sa našom II Brigadom. Tu Štab I Brigade i štabovi njenih bataljona nisu pokazali neke inicijative u rukovođenju jedinica. Veza za vrijeme operacije bila je prilično dobra, jedino je Štab VIII Brigade imao slabu vezu sa svojim jedinicama a bila je dosta slaba veza Štaba VI Divizije i I Brigade.

8. Spisak utrošene municije nije još dostavljen od divizija. Izgubljena su dva p.mitraljeza i 5 karabina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. Načelnika štaba:
Oreščanin^s

BR. 5

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE GLAVNOM
ŠTABU NOV I PO HRVATSKE OD 3 PROSINCA 1942 GOD.
O NAPADU NA SUHOR I O AKCIJAMA KALNICKOG NOP
ODREDA¹**

STAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 18/42
3. XII. 1942 god.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE
VOJSKE HRVATSKE

Moslavina:

Od zadnjeg izvještaja kojeg smo vam poslali 1. XII. o.g.² iz štaba Moslavačkog odreda nismo primili nikakve izvještaje. Isti treba da dođe kroz koji dan.

Kalnik:

13.X. o.g. izvršen je napad na stanicu i most [u] Špišić Bukovici. Posada je bila 30 domobrana i 5 ustaša, borba je trajala 10 minuta, zarobljeno je 20 domobrana, a zaplijenjeno 16 karabina, 1 šmajser, nekoliko bombi, nešto municije i ostale vojničke spreme. Odred je krenuo napred prema Kalniku, usput je zapalio 1500 kb metara drva.

15. X. o.g. Odred je krenuo prema Bačkovici, gdje su ustaše pljačkali i rekvirirali živežne namirnice. Prilikom opkoljavanja sela ubijeno je 14 ustaša i 4 zarobljena. Plijen je bio sljedeći: 1 puškomitraljez, 12 karabina, 2 duplice, nešto mimicije i bombi, 2 ustaška bicikla, jedna kola i konji, 1 kamion, koji je spaljen. Borba sa ustašama bila je kratka.

¹ Bogdan

² Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 7/3, k. 102 B.

³ Vidi dok. br. 2.

16. X. o.g. napali srpske domobrane³, radnike u šumi kod sela Pupilice, zaplijenjena 54 vojnička odijela, 54 šinjela i 54 para vojničkih cipela.

19. X. u Starigradu oduzeli civilnoj straži 6 karabina i nešto municije.

21. X. borba sa ustašama u Botinovcu.⁴ Neprijatelj je imao 7 mrtvih, 2 smo zarobili živa i zaplijenili 3 karabina.

23. X. razoružali konjičku satniju u Apatovcu⁵. Zaplijenili 37 karabina, 2 puškomitraljeza, 1 šmajser, 1 teški mitr. (tipa Švarcloze) sa 10 kutija municije. Zarobili jednog poručnika, 2 narednika, 1 vodnika i 35 domobrana. Poginulo 8 domobrana.

Istoga dana borba u Botinovcu, zaplijenili 13 karabina, 1 p. mitraljez, 800 metaka i zarobili 9 domobrana.

26. X. uhvatili u Šandrovcu 5 ustaša krvnika i likvidirali ih. Zaplijenili 4 karabina.

3. XI. uhvatili u Vojakovačkom Osijeku 12 ustaša od kojih je 6 dokazanih krvnika likvidirano, zaplijenjena 4 karabina.

5. XI. napali mjesto Martijanec⁶, spaljena želj. stanica, magazini, državni mlin, minirane skretnice, uništena općinska i poštanska arhiva, zarobljena časna radna služba, zarobljen jedan oficir, dva podoficira i 50 domoradnika⁷, zaplijenjena 2 pištolja. 60 kompletnih novih odijela i cipela, te ostalog ratnog materijala. Iste noći zapaljene su želj. stanice Carevdar i Lepavina.

6. XI. neprijateljske snage sastavljene od „Crne legije“ napale su nas u Ivancu. Borba je trajala od 8—12 sati. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i ranjenih, među njima i jedan ustaški satnik.

8. XI. ponovni sukob sa „Cрном legijom“, borba je trajala od 10—16 sati. Neprijatelj je imao nepoznati broj žrtava.

9. XI. rano ujutro naišla je jedna naša četa⁸ na domobransku zasjedu u selu Ljubeščici. Zasjeda je bila postavljena u momentu kad smo ulazili u selo. Jedan domobran je poginuo, a jedan zarobljen. Zaplijenili smo dva karabina i ranac municije.

14. XI. zapalili želj. stanicu Brezov Most. Uništena je općinska arhiva, zaplijenjeno je 47.000 kuna, 1 karabin, 3 pištolja, ubijen jedan ustaša.

Između 15 i 20. XI. minirana je pruga i uništen jedan voz⁹. Zarobljen je jedan bojničnik i 10 domobrana bez oružja. Zapaljena

³ V Riječ je o Srbima mobilisanim u domobranske radne jedinice.

⁴ V Akcije je izveo Prvi i Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda.

⁵ Akciju je izveo Kalnički NOP odred

⁶ Iz Trećeg bataljona Kalničkog NOP odreda.

⁷ V Akciju je izvršila jedna četa Prvog bataljona Kalničkog NOP odreda.

je želj. stanica Čukovec i zatim želj. stanice: Rasinja i Jalžabst i tamošnja cpćinska i poštanska arhiva uništena¹⁰. Napadnuta je pogranična straža u Strugi i Hrženici na Dravi,¹¹ zaplijenjeno je 15 karabina i oko 2.000 komada municije. Na cesti Koprivnica—Križevac—Varaždin ometan ie promet, zarobljena su dva domobrana a zaplijenjen je jedan karabin. Uništena je stanica Cerje Tužno¹². Zarobljen je vlak sa kojim su se partizani vozili prema Varaždinu, kcjeg su napustili 3 km pred Varaždinom. Poslije tega vlak je zapaljen i pušten punom brzinom u Varaždin.

Od 20—25. XI. uništena su još tri teretna vlaka, jedan mješoviti i jedan osobni na pruzi Koprivnica—Varaždin¹³.

10. XI. izvršili napad na sresko mjesto Ivanac¹⁴. Napad je potpuno uspio. Rudnik je bio razoružan od jedne naše čete, u rudniku je bilo 25 domobrana, koji su razoružani. Zaplijenjeno je 21 karabin, jedna duplica. 1 pištolj i ostalog ratnog materijala. Zaplijenjeno je u blagajni 440.000 kuna. Uništena je električna centrala, uništene su glavne sisace pumpe, kancelarije i 16 pisaaćih strojeva. Šteta se računa više od 30 miliona. Održan je govor rudarima, koji su vraćeni svojim kućama, pošto je rudnik privremeno onespobljen.

Zumberak:

Nakon neuspješne operacije u Novom Selu i Stojdragi¹⁵ XIII Udama brigada Hrvatske krenula je preko ceste Samobor—Kalje na teritorij općina Sošice i Radatovići. Narod je partizane dobro primio i većina se radovala dolasku partizana. Ranjenici iz operacije smješteni su u staru bolnicu, koia nije bila kod zadnje ofenzive uništena. Štab ove Zone uspostavio je vezu sa članovima Glavnog poveljstva Slovenskih partiz. čet¹⁶, sa kojima je na naš predlog donesen zaključak da se pomogne drugovima Slovencima u uništavanju Bele garde i da se zato izvrše neke operacije na njihovom sektoru. Na naš predlog zaključeno je da se izvrši napad na belogardejsko i okupatorove uporište Suhor, koji leži na cesti Metlika—Novo Mesto 6 km daleko od Metlike. Formiran ie zajednički operativni štab u koji su ušli kao komandant štaba komandant ove Zone¹⁷, kao polit, komesar štaba drug Borko¹⁸, član Glavnog poveljstva.

^{10, n} Akcije je izvršio Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda.

¹¹ V Akciju je izvršio Kalnički NOP odred.

¹⁵ Vidi dok. br. 2.

Glavni štab NOV i PO Slovenije

¹⁷ Većeslav Holjevac

¹⁸ Jože Brilej

zatim polit, komesar ove Zone¹⁹ i zamjenik komandanta Slovenije²⁰ (prilažemo vam zapovijest operativnog štaba)²¹.

I. *Kratak opis borbe*: Neprijatelj se nalazio u školi i župnom dvoru u Suhoru (sekcija Novo Mesto 1:1UU.0UU). JNeprijateljske snage u Suhoru bile su u jačini od 40 talijanskih vojnika i 140 belogardejaca zvanih „legija smrti“. Prozori na zgradama bili su zazidani, oko zgrada nalazili su se iskopani rovovi sa jakim grudobranima a počeo je graditi natkrivene rovove od kamena. XIII Udarne brigada dobila je zadatak da u zajednici sa Udaranom brigadom Ivana Cankara napadne neprijatelja i da ga uništi. Brigada Ivana Cankara dala je osiguranje prema Novom Mestu i Semiču. dok je XIII Brigada napadala u samom mjestu [i] dala osiguranje prema Metlici i P.adatovićima.

Za osiguranje prema Radatovićima bio je dat I vod II čete II bataljona pojačan sa 2 teška mitraljeza, dok je jedan vod iste čete bio pridodan brigadnom previjalištu za evakuaciju ranjenika. Samu posadu u Suhoru napadao je III bataljon pojačan sa II četom II bataljona. I četa I bataljona bila je u rezervi kod Štaba Brigade, a I četa II bataljona davala je stražu kod Operativnog štaba hrvatskih i slovenskih udarnih brigada.

Raspored snaga III bataljona bio je sljedeći: I četa tog bataljona pojačana sa jednim vodom II čete imala je zadatak da napadne školu i župni dvor i da ih na juriš osvoji. Drugi vod II čete za to vrijeme čistio je selo Gornji Suhor, II četa II bataljona fingirala je napad sa jugoistočne strane na mjesto gdje se nalazio neprijatelj, omogućujući na taj način lakše podizanje snagama koje su napadale same objekte. III četa ostavljena je u rezervi III bataljona, kod Štaba. Kada je II četa II bataljona otvorila vatru na zgrade izvršila je I četa III bataljona juriš i istjerala neprijatelja iz rovova koji se na to povukao u zgrade. Četa nije uspjela u prvom naletu da upadne u zgrade sa bombama pošto je neprijatelj u istima bio dobro zabarikadiran. Kad to nije uspjelo bilo je naređeno da ta četa drži puškarnice neprijatelja pod vatrom dok su se mineri podvlačili i minirali zgradu župnog dvora. Za to vrijeme upalila je II četa školsku zgradu i uhvatila 12 belogardejaca i među niima komandanta belogardista za Belu Krajinu i njegovog zamjenika, te još nekoliko njihovih oficira i podoficira. Sada su sve 3 čete napravile obruč oko župnog dvora, a minerima je uspjelo minirati prizemlje tako da se moglo pristupiti i paljenju te zgrade budući da se neprijatelj unatoč mnogobrojnom pozivanja na predaju nije htio odazvati, već je davao vrlo žestoko

" Marko Belinić
Jakov Avšič

²¹ Operativni štab nije funkcionisao u pomenutom sastavu, jer su naknadno izvršene izvjesne izmjene. Vidi dok. br. 37 i 50.

otpor. Najveći otpor pružali su Talijani, kojii su držali u rukama automatsko oružje i branili pristup samoj zgradi. Kada je zgrada bila u plamenu pokušali su beli pobjeći iz nje, ali su naše jedinice tom prilikom ubile 23 belih, a ostali koji su se nalazili u zgradi, njih 81. predah su se. Talijanski vojnici borili su se do posljednjeg momenta, dok zgrada nije bila potpuno obuhvaćena, i još onda su neki bacali bombe. Stepenice koje smo im pružili odgurnuli su natrag i nisu htjeli da silaze dolje. Tek kad je vatra planula u samoj sobi, gdje su se nalazili Talijani, počeli su da skaću kroz prozor. Borba je bila dosta teška, jer se neprijatelj uporno branio. Trajala je od 20 sati 26. XI. do 7.30 sati 27. XI. kada je konačno neprijatelja uspjelo likvidirati. Budući da se borba zategnula, a trebalo je izvući zarobljeni plijen i zarobljenike otpratiti do Operativnog štaba, to je Štab Bnigade uputio jednu četvu I bataljona, koja je bila u rezervi da pojača osiguranje prema Metlici. U 12 sati povučeno je cijelo osiguranje od sela Trnovca i Sv. Urbana i stavljeno na nove položaje kod Bušinje Vasi i Suhora. III bataljon poslije izvršenog zadatka u Suhoru upućen je u selo Ravnace s time da pošalje jednu četvu pojačanu sa 2 teška mitraljeza u selo Pilatovce sa zadatkom da spriječi neprijatelju prodor iz Radotovića.

II. *Ratni plijen:* U toj operaciji zarobljeno je ukupno 110 neprijateljskih vojnika, od toga 23 Talijana i ostalo beli. Ostali Talijani su izgorjeli u zgradi. Zaplijenjeno je 104 talijanske i francuske puške, 4 puškomitraljeza talijanska, preko 7.000 puščanih metaka i 50 talijanskih bombi. Jedan teški mitraljez Saint Etienne, 1 talijanski laki bacač i 1 puškomitraljez izgorjeli su u zgradi i izvučeni su kao neuporabivi. Računa se da je izgoreno oko 10.000 puščane i mitraljeske municije. Zaplijenjeno je mnogo vojničkog materijala, odijela, čebadi, ranaca, porcija itd. kao i 6 vreća brašna, riže, šećera, dvopeka, konzervi i 1 bure masla.

III. *Gubici neprijatelja:* Neprijatelj je imao 29 mrtvih... i 11 ranjenih.

Naši gubici: Mi smo imali 2 mrtva i 8 ranjenih. Poginuli su Rončević Milkan iz III bataljona, sahranjen kod naše bolnice, i Ivošević Stojan iz mitraljeske čete, sahranjen kod Brezovice.

V. Naknadno umrlih nema. Junačkom smrću poginuo je Ivošević Stojan, nišandžija na lakom bacaču. On je sa 4 druga bez pištolja i puške pojurio za belogardejcima, koji su bili pobjegli iz zgrade.

U borbi kod Suhora naročito su se istakli komandir **I** čete 111 bataljona Mamula Božo, koji je sa svojom četom brzo zaposjeo crkvu i prvi uspio da se probije do vrata župnog dvora i

izvidio kako je zgrada utvrđena, zatim komandir III čete III bataljona Joso Vračar i Jezdić, koji su pod vatrom neprijateljskih mitraljeza i bombi minirali zgradu i pritom najviše doprinijeli likvidiranju neprijatelja u zgradi. Osim ovih zaslužuju pohvalu: komandant II bataljona Mraović Milan (Simić)²² koji je za čitavo vrijeme dok se zgrada minirala stvarao elan i podržavao raspoloženje kod boraca. Zatim Bergan Zdravko²³ i Joža Culjat, koji su prvi zapalili benzinskim flašama zgradu i sa ostalim jurišačima dovlučili drva i slamu i bacali u vatru da zgrada čim prije izgori.

VII. Operacija je izvedena po planu, kao i u svim dosadašnjim operacijama tako i u ovoj, komandni kadar nije zadovoljio. Komandiri četa nisu držali svoje čete u svojim rukama, a niti su komandanti bataljona imali pod komandom čitav bataljon. Pojedini komandanti bili su komandiri i desetari. Oko zgrade vladala je prava gužva. I opet je došla do izražaja kolebljivost komandnog kadra po pitanju juriša na samu zgradu. Naročito su se kolebali članovi štaba III bataljona.

Uspjeh kod Suhora dosta je doprinesao podizanju morala kod boraca XIII Brigade. Veza štaba Bataljona sa štabom Brigade bila je dobra. Vod za vezu dobro je iskorišten. Pored kurirske veze održavala se veza pomoću signalizacije baterijama. Veza četa sa bataljonima i međusobna veza između četa za vrijeme nastupanja nije zadovoljila.

VIII. *Utrošak municije:* U operaciji je utrošeno oko 2.500 metaka, 10 mina za bacač, par kilograma eksploziva i oko 25 bombi.

IX. *Naročitih napomena nema.*

Borba u Bušinjov Vasi: Nakon uspješno izvršene operacije na Suhor snage XIII Udarne brigade hrvatske i Udarne brigade Ivana Cankara ostale su po naređenju operativnog štaba u oslobođenim selima i mjestu Suhor da sačekaju eventualnu reakciju neprijatelja. Drugi dan, to jest 28. XI. bile su snage naše brigade na položajima prema Metlici i Radatovićima. Jedna kolona Talijana krenula je prema Radatovićima i prema naređenju operativnog štaba brigada je imala zadatak da istu kolonu sačeka u zasjedi kod Bušinje Vasi.

I. *Opis borbe:* U 9 sati ujutro primijetili su se Talijani koji su išli od crkve Sv. Urbana preko sela Grabrovecu prema Radatovićima. Odmah je II četi II bataljona izdato naređenje da zaposjedne kotu 356 na kojoj se već nalazila II četa I bataljona. Talijani koji su pošli prema Brezovici, odnosno prema Bušinjov Vasi, produžili su prema Radatovićima. Oko 11 sati izvršen je

²² Narodni heroj. Poginuo 22 kolovoza 1943 god. kod Donje Kupčine, kao v. d. komandanta Turopoljsko-posavskog NOP odreda.

²³ Poginuo na Kordunu 1943 godine.

novi raspored na položajima i to tako da su dvije čete s jednim teškim mitraljezom po naređenju komandanta brigade²⁴ zaposjele kotu 356 i kotu iznad sela Grabrovec, s dvije čete i 1 teškim mitraljezom kotu 445, a jedna četa ostala je na koti 305 sa jednim teškim mitraljezom. Zamisao je bila da neprijatelja koji se bude vraćao iz Radatovića napadnemo, jer smo pretpostavili da će se vraćati istim putem kojim je i došao. U tom slučaju trebale su čete koje su se nalazile na koti iznad Grabrovca prve otvoriti vatru, a zatim čete koje su se nalazile na koti 445 po otvorenoj vatri napasti neprijatelja sleđa. Neprijatelj po svom povratku vraćao se kroz Bušinj Vas u jačini od 350 vojnika. Čete od Grabrovca prve su otvorile vatru i jedna četa počela je jurišati, a zatim je uslijedio juriš I čete III bataljona i jednog voda I bataljona sa kote 445. Kolonu neprijatelja uspjelo se raspoloviti. Neprijatelj je u paničnom bijegu bježao prema Lešču dok se sa drugim dijelom snaga probijao kroz Bušinj Vas i pobjegao za Metliku.

II. *Ratni plijen:* U toj borbi zaplijenili smo 2 teška mitraljeza Breda sa 1.400 metaka, 2 talijanska puškomitraljeza sa 2.000 metaka, 15 karabina, 60 mina za talijanski bacač, 4 pištolja, ranac sa sanitetskim materijalom i druge ratne spreme. Zarobljeno je 10 neprijateljskih vojnika.

III. *Gubici neprijatelja:* U ovoj borbi neprijatelj je imao veliki broj mrtvih. Na bojištu između Brezovice i Bušinie Vasi mi smo svukli 18 mrtvih vojnika i jednog oficira. U samom selu neprijatelj je uzeo troja kola u kojima je odveo mrtve vojnike. Kod razrušenog mosta u selu Trnovcu, pojačanje koje je bilo upućeno iz Metlike imalo je 20 mrtvih i oštećen 1 kamion. Ukupan broj neprijateljskih mrtvih vojnika može biti 80 do 100.

IV. *Naši gubici:* U toj operaciji mi smo imali svega 3 ranjena draga.

V. Naknadno umrlih nema. Naročito se istakla II četa II udarnog bataljona i operativni oficir tog bataljona drug Hinić koji je prvi počeo jurišati.

VI. *Mi smo utrošili:* 1900 puščanih metaka i 150 metaka za teški mitraljez.

VII. *Kritički osvrt na akciju:* Čete nisu imale jedinstvene komande; tako napr. II četa II bataljona koja se nalazila u zasjedi zajedno sa II četom I bataljona nije jurišala kad je jurišala II četa II bataljona, nije bilo dovoljno odlučnosti kod juriša, jer su zakasnili. Veza između četa bila je slaba, plijen je mogao biti mnogo veći.

Operacija na pruzi Karlovac — Ljubljana: 29. XI. krenuli su I i II bataljon na prugu Karlovac — Ljubljana sa zadatkom

" Rade Bulat

da sačekaju voz i unište prugu. Zadatak nisu u potpunosti izvršili. Pruga do kraja nije bila razrušena, još su se trebala skinuti 2 šarafa i 1 blok tračnica bio bi razvaljen. Dok su tračnice skinute I četa I bataljona, koja je bila na osiguranju prema Metlici, bila je otkrivena od talijanskog psa, koji se nalazio sa Talijanima u jednoj talijarskoj stražari. Talijani su zapucali na četvu i došlo je do borbe. Četa je napadala na baraku ali su Talijani uspjeli pobjeći, baraka je bila utvrđena. U baraki je uhvaćeno 600 metaka za teški mitraljez, 1 postolje teškog mitraljeza, oko 30 čebadi, 7 rančeva i ostale manje važne vojničke spremne. Vozovi koji su dolazili iz Novog Mesta i Metlike, kad su čuli pucanje, stali su. U toj akciji teže je ranjen drug Dešpalj iz T bataljona.

30. XI. ove godine I i II bataljon vratili su se u svoje stare baze.

Voz nismo uspjeh sačekati, jer je bila I četa, koja je bila u zasjedi, otkrivena, tako da je bio neprijatelj upozoren. Tačan broj utrošene municije još nam nije poznat.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Marko Eelinić

(M. P.)

V.²⁵ Holjevac

BR. 6

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME NO BRIGADE OD 3 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU SEDME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O UČEŠĆU BRIGADE U NAPADU NA DVOR I BOS. NOVI¹

STAB
VIII PARTIZANSKE BRIGADE
VII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE
3. XII. 1942 g.

Podnosi operativni izvještaj

ŠTABU VII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

1. Nakon uspješnih operacija u kojima je naša brigada i Kordunaška sudjelovala na čišćenju neprijateljskih uporišta u zajednici sa krajiškim i ličkim od Bihaća, pa preko Cazina —

" Većeslav

¹ Dokument, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 9/5, k. 811.

Cetingrada—Slunja², stigli smo na Baniju. Tu smo odmah bili upoznati sa daljnjim tokom operacija, koje nam pretstoje i izvršili smo koncentraciju naših snaga u selu Dobretinu i Žutu.

Zadatak koji je naša brigada dobila jeste uništenje neprijateljskih uporišta na Lebrenici, Matijevićima i na koti 200. Po izvršenju ovog zadatka, naša brigada na novoosvojenim položajima ostavlja jedan bataljon sa zadatkom sprječavanja bjekstva neprijatelja iz Bos. Novog u pravcu Dvora, a ostala dva bataljona nalaziti će se u zaklonu, pozad: tih položaja, spremni za izvršenje novih zadataka koji bi iskršli samim tokom operacija. Istovremeno snage Bosanskog korpusa napadaju Bos. Novi, a VII Brigada naše Divizije i II Udarne brigada VI Divizije napadaju: Šakića Brdo i Dvor³.

Raspored naših snaga za izvršenje gornjeg zadatka i sam tok operacije bio je sljedeći:

I bataljon imao je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište na koti 200 između Lebrenice i Sakića Brda. Napad su vršile I i II četa, dok je III četa ostala u rezervi. Čete bataljona su na vrijeme zauzele svoje polazne položaje. I četa je nastupala tako, da je njezino desno krilo prolazilo bliže Lebrenice, sa koje nas neprijatelj nije mogao primijetiti, a niti tući svojom vatrom, dok je lijevo krilo ove čete vršilo nastupanje pod neprijateljskom vatrom. II četa u svom nastupanju je svojim desnim krilom držala vezu sa I četom, a lijevo krilo zaobilazilo je neprijateljsko uporište na Sakića Brdu, tj. bočno, ovdje je streljački stroj bio rjeđi, s razloga što je bio jače izložen neprijateljskoj vatri, dok desno krilo u zajednici sa I četom imalo je izvršiti juriš, dok je lijevo krilo imalo vezivati neprijateljsku vatru na sebe. Kada su se čete privukle do jurišnog otstojanja, izvršile su snažan juriš. Međutim, neprijatelj je uspio da pobjegne sa položaja u pravcu Dvora. Zauzeti položaj držao je bataljon 2 dana i 2 noći. Neprijatelj je pokušao u par navrata da zauzme ponovno izgubljeni položaj, ah je svaki puta odbijen uz dosta osjetne gubitke. Bataljon se povukao sa položaja po naređenju štaba Brigade.

II bataljon imao je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u selu Matijevićima. Napad su vršile I i II četa, dok je III četa ostala u rezervi. I četa imala je zadatak da se prebacuje u manjim grupicama uz samu lijevu obalu rijeke Une, dok je II četa nastupala frontalno. Konačni juriš nije izvršila ni jedna četa. Neprijatelj je imao sjajno organizovanu odbranu. Dopustio je našim borcima da mu priđu na otstojanje od 50—60 m, taj

² O ovim operacijama vidi tom V, knj. 9, dok. br. 2, 5, 6, 16, 18, 22, 23, 39, 45, 46, 49, 59, 61 i 78.

³ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 i 102.

prostor on je dobro osvijetljavao, a i reperisao, tako da je ovdje on svaki pokušaj prodiranja tukao jakim vatrom iz mitraljeza i minobacača, a i obrana tog položaja potpomognuta je vatrom sa Lebrenice i keja sa desne obale Une. Uprkos više pokušanih napada, naši nisu uspjeli da zauzmu te položaje. Svakako glavni uzrok neuspjeha leži [u tome] što su svi naši naleti bili osujećeni bočnom vatrom sa keja. Svakako da su Krajišnici uspjeli likvidirati neprijatelja na keju, mogli bi na taj način olakšati i naš uspjeh.

III bataljon dobio je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Lebrenicu. Napad su vršile I i II četa, III četa ostala je u rezervi. Za izvršenje tog zadatka III bataljon pojačan je sa 2 teška mitraljeza protukolskim topom. I četa napadala je sa strane od ceste: Dvor — Bos. Novi, desno od ove čete nastupala je II četa, čije je desno krilo bilo spušteno do puta Zakopa — Matijevići. Kod samog privlačenja neprijatelj nas je osjetio, te je napad vršen sa 4 voda, dok su dva voda navukla vatru na sebe. Podišli smo pod samu žicu na otstojanje 50 koraka od samih bunkera. Neprijatelj je svojom žestokom vatrom iz automatskog oružja obasuo naš streljački stroj, a iz Matijevića tukao sa bočnom vatrom, to je prinudilo desno krilo da se povuče na svoje polazne položaje i to pod vatrom 2 voda koji su navukli vatru na sebe. Protukolski top je dobro tukao bunkere i neprijatelj je iz istih bježao, međutim to nije pravilno iskorišteno. Ponovni pokušaj da zauzmemo taj položaj nije uspio, iz istih razloga kako je već gore pomenuto.

2. Ratni plijen: dobiveno je 600 metaka, nešto ćebadi i šatorskih krda.

3. Neprijateljski gubici: nisu nam poznati, ali svakako je imao dosta ranjenih i mrtvih kod pokušaja da zauzme ponovno kotu 200.

4. Sopstveni gubici: spisak drugova je dostavljen već ranije.

5. Drugovi koji su pali, ne može se ni jedan proglasiti narodnim herojem.

6. Kritički osvrt na akciju: tu imade velik broj nedostataka. Sama akcija vršena je po planu. Samo izviđanje bilo je otežano uslijed toga što je kotu 200 bilo onemogućeno izviditi iz bliza, pošto neprijatelj sa Sakića Brda svojom vatrom kontrolise sav prostor ispred kote. Bataljoni nisu jednovremeno izvršili napad već su čekali jedni na druge, koji će prvi započeti napad, to je i omogućilo neprijatelju da tuče po nama, pošto nisu bataljoni jedinstveno napadali. Nije se pravilno iskoristilo dejstvo artiljerije. nije postojalo jedinstvo komande. Štabovi bataljona nisu držali svoje jedinice potpuno u ruci i nisu zadovoljili. Tako kada je neprijatelj tučen artiljerijskom vatrom i napuštao bunkere, štabovi nisu imali pregled i nisu to pravilno iskoristili. Sam tok

naše operacije ometen je sa bosanske strane sa keja, pošto istog nisu likvidirale snage Bosanskog korpusa.

7. Utrošak municije: utrošeno 69 granata topovskih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar

Komandant

BR. 7

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA
OD 3 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA ODREDA¹**

STAB
I KORDUNAŠKOG ODREDA
3. XII. 1942 g.
Broj 62/942 g.

Operativni izvještaj
dostavlja se

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

1. Neprijatelj na teritoriji ovoga odreda u ovom tjednu držao se u defanzivi i nije vršio kretanje nikud.

Neprijateljska avijacija bila je neaktivna u ovom tjednu, jedino što se po neki dan pojavljivao po neki avion, ah nije nanio nikakve štete, tj. nije bombardirao niti je gađao iz mitraljeza.

2. Ovaj odred predvidio je akcije i to: rušenje pruge Generalski Stol—Tounj, Oštarije—Josipdol—Plaški—Blata, kao i razoružanje neprijateljskih uporišta, talijanskih i četničkih uz ovu prugu.

3. Noću između 26 i 27 novembra t.g. jedinice III bataljona ovoga odreda ušle su u Verski tunel, koji se nalazi u daljini 3 km od Plaškog u pravcu Blata, gdje su počele otšrafljivati šine i u tom momentu naletio je talijanski transportni voz, koji je prešao i tako zatekao na samom radu naše jedinice.

Jedinice poslije prolaza voza nastavile su dalje rad—otšrafljivati prugu, te razmakle šine i potom se povukle.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoiiskog instituta pod br. 5—3a, k. 102 B.

Dana 27 novembra t.g. naišao je blindirani voz iz Plaškog za kojim je u razmaku od 200 metara išao transportni talijanski voz i nailaskom blindiranog voza na razmaknute šine iskočila su dva blindirana vagona sa strojem, a poslije nekoliko minuta opet je pristigao transportni voz i nailaskom na srušene vagona blindiranog voza stroj se je prevrnuo sa dva vagona, a osim toga na sredini kompozicije prevrнула su se dva vagona. Pošto su bila dva stroja kod transportnog voza, polovica voza se vratila u Plaški.

Žrtve kod neprijatelja su nepoznate.

Žrtava na našoj strani nije bilo.

Dana 29 novembra t.g. jedinice I bataljona ovoga odreda, tj. jedna patrola susrela se je sa jednom ustaškom izvidnicom, a koja je išla iz Cemernice, na istu je napucala i tom prilikom poginula su dva ustaša.

Istoga dana 1 desetina jedne čete I bataljona otišla je u selo Viduševac, gdje je u pomenutom selu pronašla 1 karabin, 1 šinjel, opasača 2, 1 fišeklije sa 24 metka, 1 bluzu i 1 par uvijača, te uz put u selu G. Selkovac 1 državnu kravu.

30. XI. t.g. jedinice I bataljona u selu Viduševcu zaplijenile su 29 komada blaga, tj. goveda, 1 kcnja (nesposobnog za jašenje), te u jednom selu našli su i oduzeli 4 šinjela, 10 opasača, 15 čakšira, 9 bluza, 2 ustaške kape, 1 fes, 4 čaturice, 1 dugačke čizme, 13 pari cipela, 2 civilne puške i 1 neispravan pištolj.

30. XI. t.g. jedinice 2 bataljona ovoga odreda postavile su zasjedu prema Dugoj Resi, i tom prilikom uhvaćena su dva ustaše koji nisu htjeli ići te se trzali i trgah veze sa kojima su bili svezani, te uslijed toga opiranja obojica su na licu mjesta likvidirani. Kod ovih ustaša nađeno je i to: kod svakoga po jedan karabin [sa] 150 metaka, po 2 bombe. Dalje pretresajući selo pronađena su 2 karabina sa 118 metaka i ostale sprema i 2 bombe. Ukupan plijen jest 4 karabina i 418 metaka, 6 bombi, 2 opasača, 1 fišeklije, 1 šinjel, 3 bluže, 2 čakšire, 1 dugačke čizme, 1 cipele.

Istoga dana jedinice 2 bataljona ovog odreda koje su vršile patrohranje uz rijeku Koranu pronašle su u rijeci Korani 10 karabina, 40 metaka, 3 mrtva ustaše i 1 dijete.

Sva zaplijenjena roba, tj. odijelo, oružje i municija, podijeljena je po dotičnim bataljonima, sem 10 karabina i 500 metaka koji su pronađeni u rijeci Korani, komandir čete poslao neposredno Komandi područja³, a koje [je] oružje i municiju ovaj Štab tražio od Komande područja da stavi na raspoloženje. Za-

³ Odnosi se na Komandu Kordunaškog područja.

plijenjena stoka, tj. goveda, predata su Kotarskom N. O. O.³ na raspolaganje.

U svim ovim zasjedama i akcijama nije bilo gubitaka na našoj strani. Vojnička obuka izvodi se po predviđenom planu i programu i uspjeh je iste dobar. Vršiti se izviđanje neprijatelja pomoću patrole.

4. Organizacije novih jedinica kao i reorganizacije dosadašnjih jedinica dosada nema.

5. Štabovi bataljona ovog odreda funkcionišu dobro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
M.⁴ Dejanović

Komandant
Mih.⁵ Blažević

BR. 8

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 4 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O FORMIRANJU PETNAESTE KORDUNAŠKE NO BRIGADE I PRIJEDLOG ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKA UPORI- ŠTA SKAKAVAC, BANSKI KOVACEVAC I LASINJU¹

STAB VIII DIVIZIJE
4. XII. 1942.

ŠTABU I HRVATSKOG KORPUSA

Potvrđujemo primitak vašeg dopisa od 2. ov. mj. (Naredbe GŠH broj 17, 19, formulare brojnog stanja i naoružanja i dva dopisa štaba Korpusa).

U smislu naredaba i uputstava postupićemo odmah. Drug komesar² Divizije uputio se odmah, na osnovu vašeg naređenja, u Veliku Kladušu radi formiranja XV brigade³.

Prema jutros dobivenim podacima koje nam je dostavila I četa I bataljona K.O., koja se nalazi na Musafinom Polju, neprijatelj evakuise civilno pučanstvo iz Topuskog i Gline, te da ima namjeru izvršiti prodor prema Velikoj Kladuši.

U izvještaju ne navodi kada bi neprijatelj imao izvršiti napad na oslobođeni teritorij, kao ni to u koju svrhu evakuise pu-

¹ Narodnooslobodilački odbor u Karlovcu

² Milić

³ Mihajlo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 6/2, k. 826.

² Artur Turkulin

³ O formiranju cve brigade vidi dok. br. 16 i 27.

čanstvo. Naše je mišljenje da evakuaciju vrše radi smještaja vojske koja bi trebala da se koncentriše u ova dva mjesta. U vezi sa ovim mi smo izdali potrebna uputstva komandiru i komesaru čete kao i štabu I bataljona K.P.O. za provjeravanje dobivenih podataka i stavili im u zadatak da nas izvještavaju o svakom novom momentu. Takođe smo im naredili da o ovome obavijeste štab VII Divizije. Na osnovu ovih podataka mi smo mišljenja izvesti manevar sa našom Divizijom prema Karlovcu i napasti neprijateljske posade u Skakavcu i Banskom Kovačevcu, tako da bismo udarili neprijatelja na osjetljivo mjesto i skrenuli mu pažnju na taj dio sektora.

Mi smo dobili sve potrebne podatke o neprijateljskim posadama u ovim mjestima i uspostavili vezu sa našim ljudima koji su nam dali i pozitivne znakove, pa smo mišljenja da bi bilo bolje da prvo napadnemo Skakavac i Banski Kovačevac, a poslije toga Lasinju, pošto ako bismo napali prvo Lasinju upozorili bi neprijatelja da se nalazimo blizu i on bi se sprenvo a vjerovatno i pojačao posade u ovim mjestima. U vezi sa namjerama našim i neprijatelja mi mislimo prebaciti I bataljon K.O. na položaj oko Kamenskog Mosta, koji bi osiguravao ovaj pravac prema neprijateljskim garnizonima, dok mi ne završimo operacije oko — Skakavca, Banskog Kovačevca i Lasinje. Molimo da nam po ovome odgovorite što hitnije kako bismo znali postupiti i odrediti pravac pokreta brigada.

Primili smo teški bacač sa 45 komada mina, kao i 4-a kola sa konjima.

Odmah smo pristupili formiranju prateće čete ove Divizije koja će biti već spremna za prve operacije.

Kuhara koga ste tražili od nas ne možemo poslati odmah, pošto je isti teško obolio i nalazi se na liječenju, no čim ozdravi i prijavi se štabu brigade biće vam odmah upućen.

Brico ukoliko ga nađemo kao i stražari biće vam upućeni u toku sutrašnjeg dana, jer prije neće moći stići, pošto nam se jedna brigada nalazi oko Vrginmosta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Sl. odsutan

Komandant
V.4 Cetković

BR. 9

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE GLAV-
NOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE OD 4 PROSINCA 1942
GOD. O AKCIJAMA PODREĐENIH JEDINICA U TOKU MJE-
SECA STUDENOG¹**

STAB V OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILACKE
PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 847/42
Dne 4. XII. 1942

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Operativni izvještaj

Vojnička situacija

Na terenu naše Zone ne osjeća se nikakva aktivnost nepri-
jatelja, nego se svuda zabio u svojim garnizonima i bunkerima.

Neprijateljske posade

Opaža se kretanje neprijatelja prema Sušaku i prema Dal-
maciji, u posljednje vrijeme naročito prema Dalmaciji, dok u
glavnim čvorištima po željezničkoj pruzi uveliko su smanjili
posade i [u] posljednje vrijeme u većini garnizona zamijenjeni
su raniji Talijani mladi sa starijima, obično od 40 pa do 50 go-
dina. Osjeća se uveliko demoralizacija kod neprijatelja uslijed
poraza na frontovima. U Fužinama napr. vojnicima je zabra-
njeno da posjećuju kafane i ne smiju uopće razgovarati sa civi-
lima, da ne bi doznali o stanju na frontovima. Kod četničkih
bandita [u] posljednje vrijeme osjeća se demoralizacija i strah
od napada na sve strane. U hrvatskim selima vlada strah od čet-
nika. Raspoloženje za našu borbu osjeća se svakim danom. Iz
mnogih mjesta od nepoznatih ljudi stižu nam planovi dotičnoga
mjesta sa svim tačnim oznakama neprijateljskih posada. Tako
napr. nekidan dobili smo detaljan plan Delnica. Stanovništvo
Gorskog Kotara očekuje svakim danom kad ćemo ući u Ravnu
Goru i Mrkopalj i aktivnije pomaže nego dosada.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 58—2, k. 102 B.

STAB V. OPERATIVNE ZONE
Narodno-oslobodilačke Partizanske Vojske
HRVATSKE

Br. 847/42
Dne 4. XII. 1942.

Komandantu Narodno-oslobodilačke Vojske
Hrvatske.

Operativni izvještaj.

Vojnička situacija.

Na terenu naše Zone ne osjeća se nikakva aktivnost neprijatelja, nego se svuda zadržao u svojim garnizonima i bunkerima. Neprijateljske posade.

Opazila se kretanja neprijatelja prema Susseku i prema Dalmaciji, u posljednje vrijeme naročito prema Dalmaciji, dok u glavnim čvorovima po željezničkoj pruzi u velikom su smanjili posade i posljednje vrijeme u većini garnizona zamijenjeni su raniji Italijani mladim i starijima, obično od 40 pa do 50 godina. Osjeća se u velikom demoralizacija kod neprijateljske osljedice poraza na frontovima. U Pužinama na prv. vojnicima je zabranjeno da posjećuju kafane i ne smiju uopće razgovarati sa civilima, da ne bi doznali o stanju na frontovima. Kod četničkih bendita posljednje vrijeme osjeća se demoralizacija i strah od napada na sve strane. U hrvatskim selima vlada strah od četnika. Raspoloženje za našu borbu osjeća se svakim danom. Iz mnogih mjesta od nepoznatih ljudi stižu nam planovi dotičnoga mjesca sa svim tačnim oznakama neprijateljskih posada. Tako na pr. neki dan dobili smo detaljan plan Delnice. Stanovništvo Gorskog kotara očekuje svakim danom kad ćemo ući u Ravnu Goru i Krkopalj i aktivnije ponašati nego do sada.

Za ovo vrijeme Stab Zone bio je predvidio izvodenje akcija u obliku zasjeda na putu Brinje-Genj, koje su izvedene, dalje pred Brigadu je postavljen zadatak da učini jedno putovanje do u Gorski kotar sa ovim zadatkom: da napadne vlak kod Gomirja, dalje da zauzme Severinu, da napadne četnike u selu Jaksčićima i Vuksčićima kod Srpskih Moravica, te da zauzme i Brod Moravice. 50% ovoga plana je i izvedeno.

25. XI. Brigada je izvela akciju kod Ogulina i Hreljina, t. j. napala je vlak, koji je imao samo lokomotivu i jedan vagon. Tom prilikom uhvaćeno je 6 četnika, dok je jedan poginuo za vrijeme borbe, tri Talijana i 5 željezničara. Tom prilikom uhvaćene su 2 talijanske puške, 3 revolvera, nešto municije i druge spremne. Lokomotiva i vagon su uništeni.

27. XI. napadnuta je neprijateljska posada u Severinu na Kupi u kojoj se nalazilo 70 domobranaca, finanaca i ustaša. Posada je bila smještena u dvijema jako utvrđenim zgradama. Napad je počeo u pola noći. Posada se brzo odajno i bila je prinudjena da se preda tek u 8 sati u jutro. Zarobljeno je oko 70 pušaka, 5.000 metaka, jedan revolver i raznog drugog materijala.

Istog dana u 16 sati jedna patrola Brigade pod vodstvom operativnog oficira napala je jednu italijansku patrolu od 15 fašista crnokosuljasa. Ta italijanska patrola kretala se na teritoriju Slovenije na onoj strani Kupe. Nasi drugovi su je opazili, brzo jednim čamcem prešli preko Kupe i dali se u potjeru za Italijanima. U toj borbi ubijena je jedna italijanska kapetan i 3 Italijana. Zaplijenjene su tri mašinske puške. Prelaz preko Kupe i potjera za Italijanima narod u tim krajevima shvatio je kao neobično herojstvo i divio se partizanima.

U 17 sati istoga dana naišla je iz Vrbovskoga pojačanje

Za ovo vrijeme Štab Zone bio je predvidio izvođenje akcija u obliku zasjeda na putu Brinje—Senj. koje su izvedene, dalje pred Brigadu je postavljen zadatak da učini jedno putovanje do u Gorski Kotar sa ovim zadatkom: da napadne vlak kod Gomirja, dalje da zauzme Severin, da napadne četnike u selu Jakšićima i Vukšićima kod Srpskih Moravica, te da zauzme i Brod Moravice. 80% ovoga plana je i izvedeno.

25. XI. Brigada² je izvela akciju kod Ogulinskog Hreljina, tj. napala je vlak, koji je imao samo lokomotivu i jedan vagon. Tom prilikom uhvaćeno je 6 četnika, dok je jedan poginuo za vrijeme borbe, tri Talijana i 5 željezničara. Tom prilikom uhvaćene su 2 talijanske puške, 3 revolvera, nešto municije i druge spreme. Lokomotiva i vagon su uništeni.

27. XI. napadnuta je neprijateljska posada u Severinu na Kupu u kojoj se nalazilo 70 domobranaca, financija i ustaša. Posada je bila smještena u dvjema jako utvrđenim zgradama. Napad je počeo u pola noći. Posada se branila očajno i bila je prinuđena da se preda tek u 8 sati ujutro. Zarobljeno je oko 70 pušaka, 5.000 metaka, jedan revolver i raznog drugog materijala³.

Istog dana u 16 sati jedna patrola Brigade pod vođstvom operativnog oficira⁴ napala je jednu talijansku patrolu od 15 fašista crnokošuljaša. Ta talijanska patrola kretala se na teritoriju Slovenije na onoj strani Kupe. Naši drugovi su je opazili, brzo jednim čamcem prešli preko Kupe i dali se u potjeru za Talijanima. U toj borbi ubijen je jedan talijanski kapetan i 8 Talijana. Zaplijenjene su tri mašinske puške. Prelaz preko Kupe i potjeru za Talijanima narod u tim krajevima shvatio je kao neobično herojstvo i divi se partizanima.

U 17 sati istoga dana naišlo je iz Vrbovskoga pojačanje posadi u Severinu sastavljeno od Talijana, ustaša i četnika. Dočekao ga je naš Omladinski bataljon⁵ i tom prilikom ubio jednog talijanskog oficira, zarobio 2 tal. podoficira i još 6 ustaša. Tom je zgodom uhvaćeno 8 pušaka, jedan revolver te nešto metaka i bombi i raznog ostalog materijala. Ostali dio kolone pobjegao je u Vrbovsko u paničnom bijegu, nailazeći pored svoje artiljerije. U takvom bjekstvu pobjegla je i posada artiljerije, ostavljajući topove, što naši drugovi nisu iskoristili.

- Šesta NO brigada NOV i PO Hrvatske. Ova brigada je u toku mjeseca listopada i studenog nosila naziv Prva NOU brigada Pete operativne zone. O numeraciji brigada na području Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske kao i unutar operativnih zona vidi dok. br. 18.

³ Akciju je izvela Šesta NO brigada NOV i PO Hrvatske.

* Dušan Ivošević

⁵ Omladinski bataljon Šeste NO brigade

Prilikom napada na Severin naročito se istakao drug Božo Kosanović", zamj. komandanta II bataljona, koji upada poslije 8 sati borbe sa revolverom u ruci kod ustaša, govoreći im, da se predaju odmah i napominjući im da ako smiju mogu ga i ubiti. I zaista ga ustaše nijesu smjele ubiti, nego su se poslije predale. — Naši gubici b:li su jedan mrtav i jedan ranjen. Borbenost partizana bila je na visini.

Poslije te akcije Brigada je produžila prema Srp. Moravicama i izvršila napad na četnike u jednom selu kod Srp. Moravica. Poslije kraće borbe zarobljeno je 28 četnika, od oružja zaplijenjeno je 25 pušaka, jedan teški mitraljez i jedan puškomitraljez. Uporedo sa ovom akcijom izvršen je napad na Brod Moravice. Ta akcija nije bila dobro organizirana sa vojničke strane i zato nije ni uspjela. Imah smo oko 20 ranjenih. Svi ranjeni bili su od bacača mina i ranjeni su zato što telefonsku vezu između ustaške posade i Talijana na stanici drugovi iz III bataljona, koji ie napadao, nisu presjekli, a komandir posade iz kasarne stalno sa telefonom dirigirao je vatru.

Poslije ovih akcija, po naredbi Štaba Zone Brigada se povukla u Drežnicu i pripremamo se za nove akcije sa obadviije brigade⁷.

Naročito treba istaći držanje naših partizana u hrvatskim selima Severinu, Zdihovu, Lukovom Dolu. F.azdrtom, Plemenitašu i drugim selima. I pored slabe ishrane nije se desio nijedan slučaj pljačke ili nekog ma bilo postupka koji ne bi bio pristojan. Kada je vojska izlazila iz ponekih sela. čak među narodom bilo je i plakanja zašto odlaze. Tražili su puške da bi se branili od četnika, koji po tim selima iz dana u dan haraju i pljačkaju. Udarac koji je dat četnicima u Srp. Moravicama uveliko je izazvao kod četnika demoralizaciju, a put Brigade kroz te krajeve imao je ogroman značaj i vojnički i politički. Talijani su se bili gadno uplašili svuda i stalno tukli artiljerijom na sve strane, a partizanima nije se dalo da se vraćaju nazad.

Od drugih značajnijih akcija važno je napomenuti sljedeće.

Na dan 14. XI. bataljon „Matije Gupca" survao je neprijateljski vlak između Liča i Fužina, 2 su lokomotive potpuno uništene. U vlaku je bilo oko 300 talijanskih vojnika i nešto civila. Civili su pozvani da izađu i tom prilikom komandovana je vatra. Poginulo je više talijanskih vojnika i oficira, a saobraćaj nije radio tri dana.

* Poginuo u borbi sa Talijanima kod Gomirja, u proljeće 1943 godine.

⁷ Šesta NO i Četrnaesta NO brigada NOV i PO Hrvatske. Obje ove brigade su se nalazile pod komandom Štaba Pete operativne zone, a formirane su od Prvog i Drugog NOP odreda pomenute zone.

16. XI. isti bataljon kod Plasa survao je vlak. Uništena je lokomotiva i nekoliko vagona.

13. XI. bataljon „Matije Gupca" po naređenju ovoga štaba upao je u mjesto Lič i mobilisao oko 40 omladinaca sposobnih za borbu. Tom je prilikom likvidiran izdajnik Franjo Starčević, zaplijenivši [mu] razne stvari.

18. XI. ujutro jedan bataljon Brigade^s postavio je zasjedu na Goljaku kraj Žute Lokve sa zadatkom da uništi četničku zasjedu ili talijansku kolonu. Došlo je do borbe sa Talijanima koji su se kretali u streljačkom stroju. Naše jedinice uslijed precizne artiljerijske i minobacačke vatre povukle su se bez gubitaka. Na strani neprijatelja bilo je 15 mrtvih.

20. XI. napravljena ie zasjeda u Klancu i to od jedinica I udarnog bataljona. Nasuprot naše zasjede stajala je četnička zasjeda. U toj situaciji naišla su tri talijanska kamiona i došlo je do borbe sa četnicima i Talijanima. Neprijatelj je ostavio na mjestu boja 32 mrtva Talijana i četnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Sada se nalaze obadvije brigade na odmoru. Poslije dvo-dnevnog ili trodnevnog odmora izvršit ćemo napad na Gomirje, u kome se nalazi oko 350 četnika, a na želj. stanici oko 150 Talijana. Neprijatelj je jako utvrđen, ali moramo uništiti to gnijezdo. — Daljnji plan naših jedinica, poslije te akcije, je akcija na Ravnu Goru, a padom Ravne Gore, koji neće biti težak, vodit ćemo borbu za Mrkopalj i mislimo da ćemo uspjeti. •

Prestojeće akcije, o kojima ste nam već govorili, postavljaju kao prvi zadatak Gomirje, a da nije toga bilo, mi bismo i dosada imali Ravnu Goru u rukama.

Poslije ove prve velike akcije izvršit ćemo izvjesnu promjenu u štabovima brigada, a jedan bataljon VI Brigade prebacit ćemo u XIV, dok jedan iz XIV u VI Brigadu⁹.

Prilažemo jednu kopiju naredbe o postavljanju štaba XIV Brigade.

U roku od dva dana dobit ćete deset primjeraka plana Plaškoga sa okolicom, dok plan onog drugog mjesta dobit ćete u roku od 4 do 5 dana, kao i sva detaljna obavještenja. Momentano situacija je savršena i u jednom i u drugom mjestu, osobito u ovom većem.

Očekujemo teški bacač.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Jcso **Gržetić**

(M P.)

Komandant
Veljko Kovačević

⁹ Treći bataljon Šeste NO brigade
* Ove izmjene nisu izvršene.

BR. 10

**OBAVJEŠTENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE
OD 4 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU PETE OPERATIVNE
ZONE O POKRETIMA TALIJANSKIH JEDINICA¹**

Op. 124/42
4. XII. 1942.

KOMANDANTU V. OPERATIVNE ZONE

Prema obavještenjima koja dobivamo sa raznih strana namjeravaju Talijani da izvuku dio svojih snaga s našeg teritorija; tako su napustili Gračac², a spremaju se da odu iz Gospića i S'nja. U Karlovcu se primjećuje kretanje Talijana, a stižu nam vijesti, da su minirali vijadukt kod Bendera, što znači, da bi napuštali i važne pruge. Obavijestite nas, da li se i kod Vas primjećuju slične pojave, kako na pruzi Ogulin—Sušak, tako i oko Brinja i Otočca. Vodite računa da biste bili pripravnici da odmah uđete u mjesta koja okupator napusti, naročito ona, gdje bi vlast predao četnicima.

Čuli smo neslužbeno, da ste izveli uspješne akcije kod Severina i Srpskih Moravica³. Budite brži i redovitiji u izvještenjima.

Sa dvije brigade⁴ i oružjem kojim sada raspolazete možete vršiti uspješne napade na talijanske kolone u slučaju njihova izlaska iz garnizona kao i na transportne vlakove. Uopće pruzi posvetite veliku pažnju.

Bacača ni tenkova Vam za sada ne možemo dati, jer polaze u operacije u drugom smjeru. Sada ćete uostalom moći i sami doći do teškog oružja.

Saznali smo da se od 200 oficira koji se nalaze na Rijeci i Sušaku svega dvadesetak javilo u četnike, a da ih dobar broj simpatizira s nama". Nastojte s tim oficirima uhvatiti vezu, jer

¹ Dokumentat, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhiv; Vojno-istoriskog instituta pod br. 52/6, k. 102 B. Ovo je kcpija originala, koja nema u zaglavlju naziv „Glavni štab NOV i PO Hrvatske“, ali iz sadržaja dokumenta se vidi da pripada Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

~ Talijanske jedinice nisu napustile Gračac. Vidi dok. br. 17 i 22.

³ Vidi dok. br. 9.

⁴ Šesta i Četrnaesta NO brigada

⁶ Riječ je o oficirima bivše jugoslavenske vojske koje su Talijani 1911 god. odveli u zarobljenički logor na Rijeci. Juna 1943 god. došao je prvi oficir iz ovog logora u jedinicu Pete operativne zone. (Prema izvavi Sergija Šarunca, bivšeg zarobljenika u ovom logoru.)

su nam aktivni oficiri sve više potrebni, naročito artiljerci i druge naročito specijalne struke.

U VIII. Diviziji je formirana III.⁶ Brigada, te se VI. Brigada potpuno vraća u sastav Vaše Zone⁷. Nastojte što prije i kod Vas formirati III. Brigadu pa da formiramo novu diviziju. Mobilizirajte sve ljudstvo koje možete i povećavajte Vaše brigade, koje treba da porastu na 2000 ljudi.

Ako imate suvišnog telefonskog materijala (kabla, aparata) uputite nam. Potrebne su nam i što veće količine benzina i nafte. Burad Vam možemo uputiti. Uputite nam i automehaničara i dreera, ako ih imate u Vašim brigadama.

Hranu ćemo Vam prebacivati sa Banije i Korduna. Vaš intendant⁸ je upućen na Baniju, da preuzme hranu, koja je tamo za Vas skupljena. Prebacivanje hrane će se vršiti postepeno. Osigurana Vam je izvjesna količina masti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Komandant:

⁰ Odnosi se na Petnaestu kordunašku NO brigadu. Vidi dok. br. 27

¹ Prilikom formiranja Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske, Šesta NO brigada je ušla u sastav Osme divizije, ali je borbe vodila na području Pete operativne zone i bila je njoj podređena.

⁶ Simo Čača

BR. 11

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA PRVOG
KORDUNAŠKOG NOP ODREDA OD 4 PROSINCA 1942 GO-
DINE¹

PRE

Brojnog stanja i naoružanja I Korduna

JEDINICA	Partizana	Mitraljere			Puško- mitraljeza			Pušaka				
		Jugoslavenskih	Talijanskih	Njemačkih	Jugoslavenskih	Talijanskih	Njemačkih	Mau er	Manlber	Talijanskih	Njemačkih	Raznih
Štab I Odreda	26							13	0	2	—	—
Štab I Batalion	252	—	—	—	3	—	1	126	49	17	14	—
Štab II Bataliona	237	—	—	—	0	—	1	173	17	17	—	—
Štab III Bataliona	203	—	—	—	1	0	—	52	43	73	—	3
Ukupno:	688				4	2	0	364	111	104	14	3

Politkomesar:

M.¹ Dejanović

(M. P.)

Napomena:

Razlika u partizanima* je ta što je 167 drugova ispisano u udarni udarni bataljon. Razlika u p mitraljezima je ta što su tri p. mi-isp.sano u udarni bataljon. Razlika u puškama je ta što je 150 Razlika u pištoljskoj municiji je ta što je 152 metka upisato tj u udarni bataljon, koji je otišao u sastav XV brigade.

Pol komesar:

M. Dejanović

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta.³ Milić

LED

škog odreda na dan 4/XII 1942 god.

Pištolja				Topora sa topovskom municijom	Municije puščane					Bombi		Bacača mina	Primjedba
Jugoslavenskih	Talijanskih	Raznih	Metaka za pištolj, munic.		Mauzer	Manliher	Talijanskih	Njemačkih	Francuskih	Defanzivnih	Olanzivnih		
4	1	1	so		530	50	70	—	—	10	4	—	
9	—	2	SI	—	7485	833	593	435	—	55	24	—	
5	1	0	4S	—	6450	575	750	—	—	59	34		
3	5	1	64	—	1696	2312	2720	—	250	6	91		
21	7	6	273		16211	3740	4133	435	250	130	153		

Komandant:
Mih.® Blažević

bataljon, a 69 upisano. Razlika u mitraljezima je što je ispisan u traljeza ispisata u udarni bataljon. Razlika u pištoljima, što je 15 ispisato u udarni bataljon a 107 upisato, dobiveno u akcijama, dobiveno u akciji. Razlika u ostaloj municiji je ta što je ispisano

Komandant:
Mih. Blažević

³ Mihajlo

⁴ Misli se na razliku između ovog i prošlog izvještaja.

BR. 12

**IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 4
PROSINCA 1942 GOD. O AKCIJAMA PODREĐENIH JEDI-
NICA¹**

STAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O.P.O.H.
4 -XII-42

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Dne 30/XI o.g. izvršile su naše snage² napad na žandarmerijsku stanicu u Ivanskoj. Napad je u potpunosti uspio. Zaplijenjeno je 10 karabina, 2 vojno-državna pištolja, 1 pištolj 6/35 mm, 10 kompletnih uniformi, nekoliko pisaaćih strojeva i mnogo druge ratne spremne. Ostale snage su ispraznile općinu i poštu i tom prilikom zaplijenile nekoliko civilnih pušaka, kao i 215 tisuća kuna kao i ostalog tehničkog i pisaćeg materijala.

Dne 30/XI o. g. izvršen je napad na žandarmerijsku stanicu u Novoj Rači³. Zaphjenjeno je 8 karabina, 2200 komada municije kao i mnoštvo drugog vojnog materijala, tehn. i pisaćeg materijala, preko 250 tisuća kuna itd.

U obje akcije dobili smo 3000 komada municije.

Dne 1/XII izvršili su naši diverzanti akciju na pruzi kod Banove Jaruge bacivši u zrak jedan teretni voz.

Dne 2/XII napale su naše snage na ustaško uporište **Berek**⁴. Snage neprijatelja bile su oko 60 ustaša i 8 žandara. Neprijatelj je bio smješten u općini i u ustaškom stanu koji se nalazi u nekoj jednokatnici koja je ranije služila kao kasarna i pretstavlja pravu tvrđavu, sa zazidanim vratima i zabarikadiranim prozorima. U borbi koja je trajala 4 sata zauzele su naše snage općinu i zapalile je dok se utvrda u kojoj se nalazila većina bandita nije dala zauzeti a svi pokušaji da se zgrada zapali ostali su bezuspješni. Zaplijenili smo 10 karabina i nešto municije.

Naši gubici su bili 1 mrtav i 7 lakše ranjenih, dok su gubici neprijatelja nešto veći. Borbenost naših partizana bila je na visini.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 7/9, k. 1602.

² Prvi bataljon

³ Akciju je izvršio Drugi bataljon.

⁴ Napad je izvršio cio Odred.

Dne 2/XII uništile su naše snage želj stanicu i raskrnicu Pavlovac-Dražicu⁵. Zapaljene su sve zgrade i uništeni svi uređaji na stanici a skretnice su eksplozivom bačene u zrak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Z-komesar
I. Turčinović

Komandant
Marijan Cvetković

BR. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 5 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O STANJU PODREĐENIH JEDINICA I O NJIHOVIM NOVIM ZADACIMA¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOB. VOJSKE I PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj: 803/42
Dana 5. XII. 1942. 6,30 sati

Predmet: Vojni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA HRVATSKE

Naš prvi vojni izvještaj neće moći dati u potpunosti jasnu sliku sa teritorija III Operativne zone, jer nismo imali savjetovanje sa štabovima I i II Odreda. Sa pretstavnikom III Odreda (Fruškogorskog) imali smo savjetovanje, pa ćemo vam moći u ovom izvještaju dati kratak pregled situacije u Sremu.

III Odred:

Uspjelo se uhvatiti vezu sa III Odredom, jer je odande došao njihov pretstavnik², koji nam je podnio izvještaj. Iz njegovog izvještaja mogli smo zaključiti da je rad u osnovi bio pravilan i da se imalo vojničkog uspjeha. Odred je progresivno rastao i

^c Akciju je izvršila jedna četa Odreda.

⁸ Ivan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 4—9, k. 1481.

V Josip Hrnčević

dostigao je cifru nešto više od 800 pušaka i 12 puškomitraljeza. Uslijed toga što nisu imali vezu sa štabom III Operativne zone (Slobodna Jugoslavija³ bila je jedini izvor direktiva za rad) a broj partizana narastao je toliko, da je teren bio prezasićen, drugovi su napravili jednu grješku. Poslali su u Bosnu 400 boraca, koji su [sa] VI Narodno-oslobodilačkom udarnom brigadom⁴ prešli Savu. Pored ovih 400 partizana po naređenju Vrhovnog štaba, drugovi su popunili VI Brigadu sa 250 boraca. Na ovaj način napustilo je Srem 650 partizana i prešlo u Bosnu. Poslje ovoga na terenu Srema ostalo je 150 boraca. I sa ovim ostatkom drugovi su napravili jednu grješku, što su razmjestili tu vojsku po kućama raznih sela. Iz ovoga se jasno vidi, da momentalno na terenu Fruške Gore i čitavog Srema nema organizovane, veće vojničke jedinice. Sličnu grješku drugovi su napravili prošle godine.

Poslije iscrpne diskusije, koja se razvila na temelju njihovog izvještaja, dah smo drugovima direktive za rad. Na prvom mjestu da vode kurs ka formiranju jačih jedinica, kurs ka formiranju Prve vojvođanske partizanske udarne brigade, čiji broj ne mora da premaši cifru 500—600 boraca. Ova Brigada treba da izraste iz manjih udarnih grupa, udarnih četa i bataljona koji će dejstvovati na terenu Fruške Gore i zaštititi⁵. Iz ovog se vidi kako treba da se radi dok stvar ne sazre da se formira Brigada: Brigada će izrasti kroz borbu. Da bi se što bolje iskoristio teren Fruške Gore, radi manevrisanja, udarni bataljoni na tome terenu neće premašiti broi od 150 boraca, a četa 50 boraca. Brigada bi ostala na terenu Fruške [Gore] a po potrebi prebacila se i u Slavoniju.

Drugovima smo dah u zadatak da vrše akcije na glavnim prugama Beograd—Zagreb—Novi Sad, zatim da idu ka likvidaciji neprijateljskih uporišta sa ciljem da se što više dobije oružja, zaštiti narod i stvore uslovi za najširu mobilizaciju. Zadaci su im dati u duhu referata, koji nam je podnio drug Vlada⁶. Dalje smo im dah zadatak da uspostave vezu sa štabom III Operativne zone, sa Srbijom, Bosnom i Vojvodinom. Oni dosada nisu imah vezu ni sa jednom pokrajinom. Drug Stevo⁷, koji je iz Fruške Gore došao u štab Zone, ovlašten ie od štaba Zone da u duhu pismenih i usmenih direktiva, zajedno sa drugovima, riješi goruće probleme koji stoje pred štabom III Odreda.

³ Odnosi se na radio-stanicu.

⁴ Istočnobosanskom

⁵ Rečenica nedovršena. Misli se vjerovatno na zaštitu stanovništva i teritorije.

⁶ Vladimir Popović

II Odred:

Imao je najmanje akcija i najslabije stoji kako vojnički tako i organizaciono. Jedan od prvih naših zadataka jeste da uspostavimo kontrolu i odgovornost [u] tome odredu a s tim i da popravimo stanje na terenu toga odreda. U zadnje vrijeme on je imao nekoliko uspješnih akcija, ali uglavnom rad njegovih bataljona svodio se na odbranu sela, držanje položaja i t.sl. Jedan od uzroka slabosti II Odreda je taj što je svoj najbolji bataljon dao u Brigadu⁸ (III Bataljon) kompletan, dok je II Bataljon Brigade također u velikom dijelu formiran od snaga II Odreda.

I Odred:

Imao je niz uspješnih akcija, koje su ga organizaciono učvrstile i vojnički osposobile da izvršava sve veće i veće zadatke. Što se tiče borbenosti, organizacije i discipline, potrebno je istaći II Bataljon, I Bataljon bio je dosta zanemaren od štaba Odreda i nije ispunio one zadatke, koje bi inače morao.

U duhu novih direktiva, zatim da bi odredi mogli ispuniti zadatke koji pred njima stoje, pretvorićemo odrede u operativne, udarne jedinice, koje će operisati po svome teritoriju. Nećemo dozvoliti da snage naših odreda budu prikovane za teritorij da bi tobož sprječavale neprijatelja da ne izlazi iz svojih uporišta.

Brigada:⁹

Dosadanji rad Brigade nije u potpunosti udovoljio, zato što štab Zone nije pružio štabu Brigade potrebnu pomoć. Promjene koje su izvršene u štabu Brigade pokazuju da je i sa te strane bilo smetnji, koje su kočile pravilan razvoj Brigade. Glavni nedostatak bio je taj, što je Brigada išla na takve akcije, gdje je dejstvovala sa svim svojim snagama. U međuvremenu, od akcije do akcije, u kojima su učestvovala sve snage Brigade, nisu izvođene nikakve akcije. Tako se dešavalo da čitava Brigada danima stoji. Bila je ugušena svaka samoinicijativa štabova bataljona. Da bi stvar bila još gora, poslije takvih akcija Brigada je bila skoncentrisana na malim prostorijama oslobođenog teritorija.

⁸ Bataljon je ušao u sastav Sedamnaeste NO brigade, koja je formirana 29 prosinca 1942 godine. U njen sastav ušle su još i sljedeće jedinice: Prvi bataljon Dvanaeste NOU brigade i Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda.

⁹ Prva slavonska NOU brigada

Ubuduće Brigada će djelovati sa čitavim svojim snagama na jača neprijateljska uporišta. U međuvremenu od akcije do akcije gdje učestvuje čitava Brigada, štabovi bataljona dobijaće konkretne zadatke, dok će Brigada biti smještena na takvom položaju, gdje će svaki bataljon imati mogućnosti da izvršava akcije. Na ovaj način imaćemo centralizovano rukovođenje Brigadom koje neće ići na uštrb samoinicijative bataljona i na uštrb naše Narodno-oslobodilačke borbe, nego će ih razvijati i ubrzavati.

Poslije promjena u štabu Brigade¹⁰ i poslije izvršenih savjetovanja možemo konstatovati da je stvar pošla nabolje. O tome najbolje svjedoči naš operativni izvještaj koji prilažemo¹¹. Na savjetovanju Brigade III Bataljon proglašen je za najbolji bataljon u Brigadi i uspostavljena je utakmica između bataljona.

I Bataljon Brigade, koji je operisao na terenu Bilo Gore¹², pripojen je Brigadi, tako da je ista sada kompletirana. Na teren Bilo Gore upućena je četa od oko 80 drugova, koja će ispunjavati zadatke koje je dosad imao I Bataljon.

Sa Brigadom preći ćemo ka likvidaciji jačih neprijateljskih uporišta. Kretaće se u pravcu zapada a zatim napraviti veliki luk prema jugu a poslije prema istoku. Pored likvidacije većih i manjih uporišta¹³ Brigada će na svome putu uništiti sve komunikacije Osijek—Zagreb i poprečne komunikacije koje idu u pravcu sjever—jug preko planinskih masiva. Brigada se danas nalazi na prostoru Virovitica—Čačinci (sekcija P. Slatina). Brigadi se ukazuje pomoć na taj način, što joj unapred pripremamo akcije uz pomoć operativnog oficira¹⁴.

Dali smo zadatak svima partizanskim jedinicama da pod svaku cijenu pronađu eksploziv na svojim teritorijama jer je jedan od glavnih zadataka uništenje pruge Beograd—Zagreb i pruge Zagreb—Osijek.

Da bi popunili prazninu između naših većih operativnih jedinica formiramo partizanske grupe, koje šaljemo na teritorij gdje nisu bili partizani, gdje izvršuju razne manje akcije u kojima se dolazi do novca i drugih potrebitina. Dosada imamo takvu jednu grupu, koja je pokazala dobar rezultat. Grupa

¹⁰ Za komandanta Brigade postavljen je Vicko Antić, a za komesara Vlado Janić.

¹¹ Vidi dok. br. 15.

" U cilju širenja i jačanja Narodnooslobodilačke borbe, Štab Treće operativne zone uputio je ovaj bataljon na Bilo Goru. Neposredno pred napad na neprijateljsko uporište Voćin bataljon se vratio u sastav Brigade.

¹³ Na svom putu Brigada je izvršila napad na sljedeća veća neprijateljska uporišta: Podravsku Slatinu, Voćin, Orahovicu i Orljavac. Vidi dok. br. 25, 43, 45, 46, 47, 48, 77, 80, 81 i 86.

¹⁴ Rade Knežević-Tihi

broji 13 partizana. Pored partizanskih grupa imamo i tri diverzantske grupe koje se momentalno nalaze: jedna prema Kutini, druga prema Brodu i treća prema Vinkovcima. Sve tri grupe imaju zadatak da uništavaju vlakove. Raspolazemo sa još oko 150 kg eksploziva.

Da bismo popravili grješku i otklonili nedostatke, zatim da bi mogli [biti] na čelu, a ne na repu događaja, službi veze pristupićemo najsavjesnije. Formiraćemo sljedeće vodove za vezu: Vod za vezu sa I Operativnom zonom, odnosno Glavnim štabom. Vod za vezu sa II Operativnom zonom (jedan za vezu sa Moslavinom i jedan za vezu sa Kalnikom). Vod za vezu sa Mađarskom. Vod za vezu sa Sremom. Vod za vezu sa Istočnom Bosnom i vod za vezu sa Bosanskom Krajinom. Za pravilno funkcionisanje veze unutar zone uspostavićemo relejne stanice između štabova odreda i štaba Zone. Također ćemo ostvariti sigurnu vezu sa gradovima. Za službu veze biće odgovoran oficir za vezu¹⁵ koji je jučer (4. XII.) postavljen.

Pristupilo se organizaciji pozadinske vojne službe, imenovane su komande područja, koje će najhitnije uspostaviti seoske straže.

U sljedećem izvještaju podnijecemo vam na kritiku i odobrenje vojno-politički plan III Operativne zone, koji će se odnositi na duži period. Molimo vas da nam pošaljete također i vaše sugestije. "Takođe u tom izvještaju daćemo vam jasnu i preglednu sliku o situaciji u III Operativnoj zoni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Marijan Stilinović s. r.

Komandant
Petar Drapšin s. r.

Tačnost prepisa ovjerava

Načelnik štaba
Milan Stanivuković¹⁶

¹⁵ Giro Dropulić
" Narodni heroj. Poginuo 28 prosinca 1944, u borbi s Nijemcima, Čerkezima i ustašama, kao komandant Dvanaeste divizije.

BR. 14

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 5 PROSINCA 1942
GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O
STANJU CESTE SLUNJ—VOJNIĆ—VRGINMOST I O PO-
TREBI UPUĆIVANJA TENKOVSKOG VODA KA VRGIN-
MOSTU¹**

STAB VIII DIVIZIJE
I HRVATSKOG KORPUSA
5 decembra 1942.

ŠTABU I HRVATSKOG KORPUSA

Cesta Slunj—Vojnić—Vrginmost na mjestima gdje je bila prekopana popravljena je u toku jučerašnjeg i današnjeg dana.

Molimo da se izda naređenje tenkovskom vodu² da sa obadva tenka natovarena na kamione odmah krene za Crevarsku Stranu kod Vrginmosta gdje se sada nalazi naša IV Brigada. Neka sa sobom ponesu pune rezervoare benzina u tenkovima, a pored toga neka ponesu još izvjesnu količinu benzina u rezervi tako da se tenkovi mogu napuniti još dva puta. Isto tako neka se ponese i nafte za kamione. Molimo da se naredi tenkovskom vodu da ponese i dovoljno municije za mitraljeze u tenkovima, a uz svaki tenk neka bude po jedna rezervna posluga.

Cim stignu tenkovi pristupiće mo izvršenju namjeravane operacije³, a do toga vremena vršićemo potrebne pripreme i grupisanje snaga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
si. odsutan

Komandant
V. Četković⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 7—2, k. 826.

² Odnosi se na tenkovski vod Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 20.

⁴ Narodni heroj Vlado Četković

BR. 15

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 5 PRO-
SINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O AKCIJI NA VLAK KOD VOCINA'**

STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOB. VOJSKE I PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj: 804/42
Dana 5. XII. 1942. 8,12 sati

GLAVNOM ŠTABU
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA HRVATSKE

Dana 3. XII. 1942. u 13.30 časova snage II i III bataljona 1 Slavonske narodno-oslobodilačke udarne brigade napale su na željeznički voz koji je izašao iz Vočina, da popravlja željezničku prugu. Poslije vrlo kratke borbe neprijatelj je savladan. Zaplijenjeno je sljedeće:

- 2 teška mitraljeza (Schwarzlose)
- 4 puškomitraljeza
- 2 prsna mitraljeza
- 2 bacača mina (45 mm)
- 36 pušaka
- 14 mina za teški bacač (81 mm)
- 14 mina za mali bacač (45 mm)
- 6.000 pušanih metaka

nogari i nišanske sprave za teški bacač.

Zarobljeno je 41 domobran i 1 oficir, 1 žandar.

Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 2 ranjena. Mi smo imali 2 lakšd ranjena. Uništena je lokomotiva sa 4 vagona. Prema informacijama sa kojima raspolažemo, kao i prema pokretu neprijatelja, možemo zaključiti da isti zasad nema nikakvih ofanzivnih namjera.

U prošlom izvještaju saopšteno je o dolasku njemačke komande za odbranu jadranske obale u Slavonski Brod i da će u vezi sa time na naš teritorij doći jače njemačke formacije (oko 2 divizije). Ove glasine se uporno pronose².

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

Komandant

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 5—9, k. 1481.

² Navedene divizije nisu došle na teritoriju Treće operativne zone.

BR. 16

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 6 PROSINCA 1942
GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O
FORMIRANJU PETNAESTE NO BRIGADE I POSTAVLJE-
NJU RUKOVODILACA¹**

STAB VIII DIVIZIJE
I HRVATSKOG KORPUSA
6. XII. 1942.

ŠTABU I HRVATSKOG KORPUSA

Formirali smo XV Brigadu² koja sada ima u svom sastavu dva bataljona iz I Udarne brigade. Udarni bataljon Kordunaškog odreda još nije stigao, pa molimo da se izda naređenje da taj bataljon što prije dođe u sastav XV Brigade.

Za zamjenika komandanta ove brigade odredili smo druga Milisava Dakića³, dosadanjeg komandanta III bataljona I Udarne brigade, a za v.d. komesara XV Brigade, kako nam je već naređeno, postavili smo druga Bekića Branka⁴. Na mjesto druga Dakića Milisava postavili smo za komandanta bataljona druga Miška Breberinu⁵, a za njegovog zamjenika druga Milu Ljepovića, dosadanjeg zamjenika komandanta istog bataljona.

Za operativnog oficira XV Brigade postavili smo druga Radu Milojevića, dosadanjeg komandanta IV bataljona I Udarne brigade, a na njegovo mjesto za v.d. komandanta bataljona postavili smo druga Karapandžu Đuru. Za zamjenika komandanta istog bataljona postavljen je drug Meničanin Stevo, dosadanji obavještajac istog bataljona. Ostali komandni sastav po bataljonima ostao je nepromijenjen. Naredbu o imenovanju naprijed navedenih drugova dostavit ćemo naknadno.

Baterija topova i tenkovi stigli su u Vojnić odakle ćemo ih dalje upotrijebiti prema predviđenom planu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A.° Turkulin

Komandant
V.7 Cetković

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 1/4, k. 826.

² O formiranju ove Brigade vidi dok. br. 8 i 27.

³ Narodni heroj. Poginuo 1943 god. u borbi sa četnicima, prilikom napada na Crnu Vlast, kao zamjenik komandanta Petnaeste kordunaške brigade.

⁴ Poginuo siječnja 1943 god. kod Krnjaka, kao politički komesar Petnaeste kordunaške brigade.

⁵ Poginuo u Lici 1943 godine.

" Artur

' Vlado

BR. 17

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG LIČKOG NOP ODREDA OD
6 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HR-
VATSKE O NEKIM AKCIJAMA I ORGANIZACIONOM STA-
NJU ODREDA¹**

STAB III LIČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
6-XII-1942 god.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE

Operativni izvještaj
broj 4

Opće stanje: Kako u Odredu tako i na oslobođenom teritoriju od posljednjeg izvještaja situacija se znatno izmijenila. Okupatorska vojska- na sektorima Gračačkog i Gospičkog kotara, užurbano radi i priprema se za evakuaciju³. U vezi sa ovim naše jedinice postale su mnogo akti[vni]je da bi neprijatelju prilikom njegovog povlačenja ometale saobraćaj i nanijele što više gubitaka. U tu svrhu vrši se rušenje željezničke pruge, postavljanje nagaznih mina i razlošnjevanje pruge. Neprijatelj nastoji pod svaku cijenu da usposobi željezničku prugu za saobraćaj, ali naše jedinice sa uspjehom ga sprječavaju. Dok neprijatelj vrši opravak pruge na jednom mjestu u istom vremenu, ali samo obnoć, naše jedinice izvrše rušenje na druga dva ili tri mjesta. Na ove poduhvate naših jedinica neprijatelj jako reagira, ali nalazeći se u teškom položaju nije u stanju da poduzme bilo šta, osim što sa artiljeriskom vatrom besprekidno cbasiplje naša sela. Ovo neprijatelj poduzima iz Medačkog i Gračačkog garnizona. Ovjh dana, otkada se saznalo da neprijatelj ima namjeru da se povlači, naše jedinice izvršile su razlošnjevanje željezničke pruge između Gračaca i Štikade, kao i između Gračaca i Otrića srušena su dva vlaka puna ratnog materijala. Željeznička pruga porušena je na više mjesta kako [na] sektoru Gračac tako na sektoru Gospić. Aktivnošću naših jedinica u

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 9—3, k. 102 B.

V Odnosi se na Talijane.

³ Nije se radilo o povlačenju već su ove talijanske jedinice (dijelovi divizije „Re” i divizije „Sassari”) predислоcirane u Goraki Kotar i Hrvatsko Primorje u vezi s planiranom ofanzivom na tom području.

Gračačkom kotaru ovih dana prešlo je oko 120 četnika na našu stranu, pomenuti su donijeli oružje sa sobom. Naše jedinice zajedno sa IX Brigadom koja je kako smo obaviješteni stigla u Gračački kotar⁴ vršeći i dalje pritisak kako na okupatorsku vojsku tako i na četnike koji će se vjerovatno po napuštanju Gračačkog garnizona od okupatorske vojske uspjeti potpuno rasturiti, a veći dio preći na našu stranu. Izgleda da su se svi četnički banditi koncentrisali u Vučipolju, i misle bezuvjetno davati otpor ukoliko ih naše snage napadnu. Računa se da ih ima u Vučipolju 250—300, tu su se koncentrisali oni koji ne misle da bi se predah ili prešli na našu stranu. Nastojaćemo u zajednici sa IX Brigadom da ih napadnemo.

Akcije koje je štab ovoga odreda predvidio da se izvedu bile su akcije na željezničkoj pruzi u posljednjoj sedmici, pošto je i sama situacija zahtijevala akcije takvoga stila, obzirom na evakuaciju okupatora.

I Bataljon: Dana 29-XI — III četa ovog bataljona izvršila je rušenje željezničke pruge između Ličkog Osika i Budaka. Srušeno je 150 m pruge, i pokidano 1 km telefonske linije, odnijeta veća količina telef. žice. Neprijatelj⁵ je prilikom rušenja tukao oko same pruge sa bacačima i topovima iz Ličkog Osika. Nije bilo žrtava na našoj strani.

1-XII — Jedan vod II čete ovog bataljona pokidao je telefonsku liniju između Metka i Ribnika na cesti i pruzi Medak—Gospić. Pokidano je i uništeno 1 km linije, isto tako žica je odnijeta. Dana 3-XII — u noći I četa istog bataljona izvršila je rušenje željezničke pruge između Metka i Raduča. Srušeno je 400 m pruge i pokidano 1 km telefonske linije. Saobraćaj bio je obustavljen dva dana. Dana 4-XII — II četa istog bataljona izvršila je rušenje željezničke pruge između Metka i Ribnika. Srušeno je 300 m pruge, isto tako nastavilo se i sa kidanjem telefonske linije.

Ovaj bataljon izvršio je još na nekoliko mjesta razlošnjevanje pruge, sa namjerom da se zglajza vlak. ovo nije uspjele pošao je neprijatelj primijetio mjesta gdje je pruga razlošnjena.

Dana 2-XII — jedna desetina I čete ovog bataljona postavila je zasjedu četnicima u zasjeku Papuča u neposrednoj blizini Metka. Naišlo je 6 četničkih bandita, naša zasjeda otvorila je vatru. Jedan bandit je poginuo, jedan je ranjen. Zaplijenjena je jedna puška i 100 metaka. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Partizani u ovoj zasjedi dobro su se držali, neprijatelj se odmah razbjegao.

Dana 2-XII — Smiljanski vod izvršio je razoružanje žandarma u D. Pazarištu, jedan žandarm je poginuo dok ih je 9 za-

⁴ Vidi dok. br. 22.

robljeno. Zaplijenjeno je 10 pušaka i 1.000 metaka, isto tako zaplijenjena je sva kompletna ratna sprema.

II Bataljon: Ovaj bataljon kao i I vršio je akcije u posljednjoj sedmici na željezničkoj pruzi.

Dana 2-XII — III četa ovog bataljona izvršila je rušenje željezničke pruge između Gračaca i Stikade. Srušeno je 150 m pruge i pokidana telefonska linija.

Dana 3-XII — I četa ovog bataljona izvršila je razlošnjevanje željezničke pruge između Gračaca i Otrića. Naišao je teretni vlak pun ratnog materijala koji se je survao pod parapet⁰.

Dana 4-XII — ista četa izvršila je ponovo razlošnjevanje pruge na drugom mjestu, između Gračaca i Otrića. Naišao je teretni vlak iz pravca Gračac prema Kninu. Vlak je otišao pod nasip. Nije poznato da li je i koliko neprijatelj u ova oba slučaja imao žrtava.

Dana 5-XII — II četa ovog bataljona prebacila se sa onu stranu pruge u selo Vratce, gdje je izvršila rušenje ceste koja vodi Gračac—Obrovac, srušeno je nekoliko nasipa i jedan propust. Isto tako pomenuta četa imala je zadatak da poruši vodovod koji se nalazi u neposrednoj blizini Gračaca, a iz kojega se neprijateljska vojska snabdijeva sa vodom. O ovome još nismo primili izvještaj da li je izvršeno.

Kako je to naprijed javljeno pritiskom ovog bataljona i radom naših simpatizera u posljednje vrijeme prešlo je na našu stranu 120 četnika, ovaj rad i dalje se nastavlja.

Napomenuta željeznička pruga koja je bila srušena između Gračaca i Stikade tri dana nije bila opravljena. Naše snage ometale su popravak iste, otvarajući vatru sa dominirajućih tačaka u blizini samog mjesta gdje je pruga pokidana, uslijed čega je neprijatelj više puta bio primoran da se vrati u Gračac, a da posao ne obavi.

III Bataljon: Ovaj bataljon nije u posljednjoj sedmici izvršio ni jednu zamašniju akciju. Radi se na popuni ovoga bataljona pošto je isti vrlo malen, a rastegnut na dosta velikom prostoru. Postavio je nekoliko zasjeda četnicima koje nijesu uspjele. Ovaj bataljon iako drži dosta prostrane položaje, ali za njegovu aktivnost i povrh toga mišljenja smo da je štab bataljona vrlo slabo preduzimljiv, o čemu ćemo iznijeti u tački o radu štabova.

Udbinska četa: Ova četa drži položaje oko Udbine, nije u mogućnosti da vrši bilo kakve akcije. Isto tako nije u stanju da spriječi ozbiljni pokušaj ustaša da se probiju te da napuste Udbinu ali da ih spriječi u njihovom pokušaju da napadnu koje od obližnjih sela oko Udbine, što se pokazalo i posljednji put, tj.

⁰ Nasip

2-XII, kad su ustaše izvršile napad na Visuć, o čemu dostavljamo i izlažemo detaljne podatke.

Naše snage, tj. pomenuta četa drži sljedeće položaje oko Udbine. Jedan vod nalazi se u Jošanu, jedan vod u Visuću, jedan vod u Rebiću i jedan u Ondiću, vodovi su jačine 25—30 partizana.

Prilikom ustaškog napada, tj. 2-XII, vod koji je bio u Visuću opazio je pokret ustaša, te opalio tri metka, koji su ugovoreni znaci za uzbunu, poslije toga išli su izviđati samo gdje su ih primijetili, ali ništa nijesu mogli ustanoviti pozitivnoga. Tom prilikom ustaše su se pritajile, te produžile da se provlače dok naše straže nijesu na njih uspjele naići. Pomenuti banditi probili su se iznad sela te zašli iz strana, te kad su zapalili kuću najgornju u selu onda se otvorila vatra sa svih strana tako da se vod naših snaga koji je bio u Visuću našao opkoljen. Pomenuti vod odmah je krenuo u susret ustašama gdje se je kod gornjih kuća Visuća razvila kratka ali žestoka borba. Poslato je pojačanje našim snagama s tim da napadnu ustaše s boka što je i učinjeno. Dok su napadnuti bočno ustaše su se dali u bijeg. Tri ustaška bandita poginula su, zaplijenjene su tri puške i 250 metaka. Na našoj strani dva su druga poginula. Ovom prihkom ustaše su zapalile 45 kuća, 53 štale. Stradalo je 85 žena i djece kao i staraca. Pljačku koju su bih pognali kao žito, slaninu, i sve ostale vrijedne i bezvrijedne stvari, ali su bili prisiljeni da to sve ostave pošto su naše snage pobile im svu tegleću stoku pod kolima, tako da je pljačka radi koje su najviše i pošli morala im ostati. Narod u selima koja su blizu Udbine ustrašen je i boji se, pojedina sela računaju sad je red na nas itd.

Dolaskom naših brigada⁷ narod je oduševljen, misleći da će se vršiti obračun sa Udbinom. Mi nemamo snaga s kojim bi mogli pojačati položaje oko Udbine pošto naši bataljoni operišu oko pruge i ometaju neprijatelja pri njegovom povlačenju. Mišljenja smo da bi uspješno mogao blokirati Udbinu jedan dobar bataljon, kompletan, ali po ovim snagama koje drže sad blokadu kako je to gore navedeno mogu, ovako s vremena na vrijeme, mnogo zla da učine. Naređeno je pomenutoj četi da ista ne spava uopšte po noći nego da obnoć svi stražare, a po danu da spavaju.

Diverzione grupe: Pri I i II bataljonu organizovane su diverzione grupe jačine 50 ljudi, koje se isključivo upotrebljavaju

⁷ Odnosi se na Prvu i Drugu ličku NOU brigadu. One su, u drugoj polovini listopada, otišle na Kordun i Baniju gdje su u zajednici sa kordunaškim i banijskim jedinicama izvršile nekoliko akcija, kao što su: borba s Talijanima kod Perjasice i napadi na Glinu, Bihać, Slunjski Dvor. O ovim akcijama vidi dok. br. 4, 6, 39 i 52 i tom V, knj. 8, dok. br. 66, 67, 68, 69, 75, 76 i 78: knj. 9. dok. br. 2, 5, 6, 16, 18, 22, 39, 45, 46, 49, 59, 78, 98, 99, 100 i 102.

za rušenje komunikacija, pruge, telefonskih veza, rušenje puteva itd.

Organizaciono stanje nije se promijenilo od posljednjeg izvještaja.

Funkcionisanje štabova

Štab I bataljona kako sada stoji stanje stvari je kompletan. Prilikom formiranja područnih bataljona Komanda Ličkog područja odredila je da će pomenuti štab sačinjavati drugovi koji su bili na oficirskom kursu u ono vrijeme, a koji su poslije završenog kursa ustavijeni u pomenutom štabu u vezi toga sporazuma sa Komandom područja. Pomenuti drugovi nijesu razrješeni dužnosti u IX Brigadi, te smo se obratili pomenutoj Brigadi drugarski, ako može da nam pomenute drugove stav: na raspoloženje. U vezi sa ovim od Brigade nismo primili još odgovora. Kako naš Odred vrlo loše stoji sa komandnim osobljem, to vas molimo da nam dodijelite pomenute drugove.

Pomenuti štab rad je podijelio, radi svijesno, dosta je inicijativan, kod svih članova štaba dosta je razvijen osjećaj odgovornosti, jedino se osjeća puno nedostataka bez politkomesara, koji je nedavno lakše ranjen te se nalazi u ambulanti, ah za kratko vrijeme ozdravit će i stupiti na svoju dužnost, rana mu ide nabolje.

Štab II bataljona: Štab ovoga bataljona nije potpun, fali zamjenik politkomesara, te smo tražili od Okružnog K. K. P. H.^s da nam po mogućnosti dodijeli pomenutog druga za ovu dužnost. Isto tako fali zamjenik komandanta kojega smo isto tako predvidjeli, pomenuti drug je od prvoga dana ustanka u partizanima, vrlo dobar i hrabar borac, posjeduje dosta vojničkog znanja, završio je niži oficirski kurs, po polit, pripadnosti kandidat je K. P.

Isto tako predvidjeli smo za operativnog oficira druga Popovića Radu⁹, vodnika iz pomenutog bataljona koji je bio podoficir, sa kojim se dosad vrlo malo radilo i malo mu se posvećivala pažnja, inače hrabar, vojnički sposoban, odan, marljiv i ima sposobnosti za taj položaj, te vas molimo da nas izvijestite da li sa pomenutim drugovima možemo izvršiti popunu štaba ovog bataljona.

Rad je u štabu isto podijeljen, ali mnogo se osjeća nedostataka u radu obzirom na nepotpunost štaba.

III Bataljon: Štab ovoga bataljona isto nije kompletan, fali zamjenik komandanta kojega još nijesmo predvidjeli. Rad štaba

⁹ Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za Liku

⁹ Poginuo kod Bosanskog Grahova 1943 god. kao operativni oficir bataljona.

dosta je slab, članovi štaba svi su prilijeni, slabo inicijativni te osjećaj odgovornosti slabo razvijen kod istih. Često puta znadu napraviti ono što ne dolikuje vojnim rukovodiocima. Komandant¹⁰ i politkomesar¹¹ znadu se opiti što je primijećeno već nekoliko puta te im je ukazivano na štetnost toga, sa napomenom da sa ovakvim postupkom ruše ugled naše vojske, obećavaju da to ubuduće neće činiti, ukoliko se ne poprave u nedostatku komandnog osoblja moraćemo obične partizane izdizati i od njih stvarati štab pomenutog bataljona.

Udbinska četa: komandir ove čete drug Majstorović Milan dobar je i hrabar borac, nema vojničke sposobnosti, poduzimljiv i voli da radi, dosta omiljen i ima autoritet kod partizana.

Komesar pomenute čete Hrnjak Velimir dobar i hrabar, disciplinovan, ima autoritet među partizanima, njega smo predvidjeli za politkomesara bataljona koji će se formirati od Udbinske čete i Omladinske čete koja se nalazi na kursu koji će trajati 25 dana, te po završetku istoga bit će uključena u sastav IV bataljona ovoga Odreda, ostale članove štaba za ovaj bataljon još nijesmo predvidjeli, pa i ovaj štab moraće se sastaviti od mladoga kadra.

Vojnička nastava i kursevi: Vojnička nastava održava se redovito svakoga dana po dva časa, partizani se interesuju za istu i osjećaju potrebu za njezino izvođenje. 3-XI — počeo je kurs za niže komandno osoblje, tj. za vodnike i desetare koji se održava pri ovome štabu.

Konferencije: Kako štab Odreda, tako i štabovi bataljona održavaju redovito štapske sastanke.

Idućeg operativnog izvještaja bit će dostavljeno brojno stanje po formularu kojega ste nam poslali, isto tako bit će dostavljena lista gubitaka. Naše jedinice vrlo loše stoje sa municijom, te vas molimo da nam iste ukoliko je imate na raspolaganju, izvjesnu količinu dodijelite.

39 pušaka koje ste nam poslali nijesmo primili nego 28 komada. 11 komada od tih pušaka ustavila nam je Komanda područja i podijelila partizanskim stražama.

S. F. — S. N.!

Politkomesar
St.¹² Maoduš

Komandant
Jovo Dragosavac¹³

¹⁰ Milan Glumac

¹¹ Mile Bukić. Poginuo 1943 god. kao zamjenik političkog komesara bataljona.

¹³ Stevo

¹³ Poginuo nesretnim slučajem 1943 god. u s. Vrebac.

BR. 18

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
8 PROSINCA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO
JUGOSLAVIJE O NEKIM AKCIJAMA POTCINJENIH JEDI-
NICA U DRUGOJ POLOVINI LISTOPADA I STUDENOM**

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

op. br. 130/42
Dne 8. XII 1942 god.

Operativni izvještaj br. 27

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE
VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

I.

U cijeloj Hrvatskoj naše snage nalaze se u ofenzivi.

Snage I Hrvatskog korpusa vršile su operaciju na Dvor⁵. Operacija nije uspjela uslijed toga, što je neprijatelju stigla pomoć iz Kostajnice, te su naše jedinice otstupile.

XIII Proleterska udarna brigada „Rade Končar“ u zajednici sa slovenačkim snagama izvela je uspješnu operaciju na snage „Bele garde“ kraj Metlike³, a zatim razbila jednu kolonu Talijana.

VI Brigada i druge snage V Operativne zone izvršile su nekoliko uspješnih akcija, među ostalim na neprijateljsko uporište Severin na Kupi⁴.

Dalmatinske snage izvele su niz manjih akcija.

XII Brigada i snage slavonskih odreda vodile su uspješnije akcije i zaplijenile su veliku količinu oružja i municije. Sremski partizani, sa kojima je uhvaćena veza, imali su u svojim borbama dobrog uspjeha, a naročito s obzirom na situaciju u kojoj su djelovali.

Snage Kalničkog i Moslavačkog odreda vršile su manje akcije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhiv; CK* SKJ pod br. 2835.

⁵* Vidi dok. br. 4, 6, 39 i 52 i tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 i 102.

³ Vjerovatno se misli na borbe u Suhoru. Vidi dok. br. 5.

* Vidi dok. br. 9.

Isto tako snage područnih odreda Kordunaškog, Banijskog i Ličkog vodile su manje akcije.

Neprijateljske okupatorske snage povlače se iz nekih krajeva. Iz Slavonije Nijemci odlaze, po izvještajima, u pravcu Grčke i Italije. Sa sektora II Operativne zone Talijani vrše pripreme za napuštanje garnizona. Isto tako i iz Like talijanske posade se spremaju za evakuaciju.

Na teritoriju V Operativne zone Talijani smanjuju svoje posade i, mjesto mlađih vojnika, smještaju po posadama starije vojnike, od 40 do 50 god.

U Dalmaciji pojačavaju primorske posade.

Iz Slavonije odlaze ustaške snage, a zamjenjuju ih domobranske.

Kod talijanskih vojnika je loš moral i u Dalmaciji i u Gorskotom Kotaru. U Dalmaciji je dolazilo do sukoba između fašista i vojnika.

Moral domobrana je isto tako vrlo slab. U Slavoniji se čitave posadice predaju bez borbe.

U najnovije vrijeme neprijatelj je pojačao garnizone u Topuskom i Glini. Ali, po našim informativnim izvještajima, neprijatelj nema ofenzivnih namjera. U Vrhovine (Lika) je stiglo oko 400 ustaša, a u Gračac je stiglo nekoliko stotina četnika.

U Slavoniji neprijatelj pristupa defanzivnim mjerama: utvrđuje se i iz manjih garnizona prelazi i koncentriše se u veće.

U V Operativnoj zoni je, od snaga iz odreda, formirana XIV Brigada Narodno-oslobodilačke vojske⁵.

Od snaga III i IV bataljona I Udarne brigade i Udarnog bataljona Kordunaškog odreda formirana je XV brigada⁶, koja je ušla u sastav VIII Divizije. Na mjesto III i IV bataljona u I Brigadu je ušao IV Lički odred.

U izgledu je da se u Dalmaciji formira III Dalmatinska brigada⁷. Tako isto u Slavoniji će se uskoro obrazovati još jedna brigada⁸.

IZVEDENE AKCIJE

1) Banija, Kordun, Lika:

17. XI. jedna četa iz IX Brigade postavila je zasjedu četnicima na Ljubinoj Poljani⁹, između Srba i Otrića i ubila 3 četnika, dok broj ranjenih nije poznat. Zarobljen je i strijeljan jedan četnik. Zaplijenjen je 1 karabin.

⁵ Vidi dok. br. 27.

⁷ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 35.

⁸ Vidi dok. br. 45, 46 i 66.

⁹ Vidi dok. br. 4.

I

Noću između 19 i 20. XI. jedan bataljon IX brigade napao je četničko gnijezdo V. Popinu¹⁰. Neprijatelj je pobjegao u Otrić, saznajući za napad...

U obje akcije utrošeno je oko 500 metaka.

24. XI. četničke bande u jačini od 300 ljudi napale su naše položaje kod Počitelja¹¹ blizu Gospića. Borba se vodila čitav dan, pa su četnici odbijeni.

Neprijatelj je u borbi imao 3 mrtva i oko 10 ranjenih. Zarobljen je 1 četnik. Zaphjenjene su 2 puške i 150 metaka.

Na našoj strani pao je u neprijateljske ruke jedan vojnik, a dvojica su ranjena. Izgubljena je 1 puška.

25. XI. Banijski odred napao je posadu na mostu na rijeci Maji kod Gline¹². Zarobljeno je 25 domobrana, koji su pušteni svojim kućama. Zaplijenjeno je: 2 puškomitraljeza, 24 karabina i 8.000 metaka. Ranjen je 1 domobran, koji se nalazi u bolnici na liječenju.

26. XI. II bataljon Ličkog odreda napao je žandarmerijsku stanicu i željezničku stanicu u selu Ričici na pruzi Gospić—Gračac. U žand. stanici nalazilo se 20 žandarma, koji su bili dobro utvrđeni.

Naši borci neopaženo su se privukli bunkerima oko zgrade 1 iz nje izjurili jurišem neprijatelja. Neprijatelj se povukao u stanicu odakle je davao žestok otpor. Naša bombaška odjeljenja pobacala su bombe u zgradu i upali u nju. Žandarmi su pobjegli u podrum, odakle su se branili bombama. Pošto se neprijatelj nije htio predati, a zgrada se nije mogla zauzeti bez žrtava, partizani su zapalili zgradu. Svi žandarmi su izgorili u zgradi.

Zaplijenjena je 1 puška i 400 metaka.

Napad na željezničku stanicu nije uspio, pošto je neprijatelj bio dobro utvrđen, a utvrde su bile ograđene žicom. Zgrada se nije mogla zauzeti bez teških oruđa.

U istoj akciji pruga je razrušena na dva mjesta, na dužini od 200 m, telefonska linija je pokidana u dužini od 1 km.

Na našoj strani bio je 1 drug teže ranjen, 3 su lakše ranjena.

Noću između 26 i 27 snage I Hrvatskog korpusa u jačini 2 divizije, svaka od po 2 brigade napale su neprijateljsku posadu u Dvoru. Operacija se izvodila u saglasnosti sa I Bosanskim korpusom, koji je napadao na [Bos.] Novi¹³.

Neprijatelj je u Dvoru na vanjskim položajima imao oko 900 domobrana i ustaša, u Matijevićima i Lebrenici oko 250 Nijemaca i nešto domobrana, u Pounju na lijevoj obali Une oc? Dvora do Kostajnice i u Zrinu oko 850 vojnika (sekcija Kostajnica).

Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 103.

¹¹ Vidi dok. br. 3.

Naše snage raspoređene su ovako: VIII Brigada imala je zadatak da zauzme Matijevice, Lebrenicu i kotu 200. VII Brigada imala je zadatak da likvidira neprijatelja na Šakića Brdu i da prodire u Dvor. Dva bataljona II Brigade trebala su likvidirati neprijateljska uporišta iznad samoga Dvora i prodirati u mjesto. I Brigada sa 2 bataljona osiguravala je izvođenje zadatka kod Volinje, sa jednim bataljonom kod sela Zamlače, a sa jednim bataljonom osiguravala je naše snage od Zrina.

Dva bataljona II Brigade nalazila su se u korpusnoj rezervi.

Prve noći uspjelo je našim snagama da zauzmu kotu 200, dok su ostali neprijateljski položaji ostali nezauzeti. Jedan bataljon VII Brigade bio je prodro u grad, ali slabo potpomagan od ostalih naših snaga, morao se povući.

27. XI. vršene su pripreme za noćni napad. Sve snage bile su povučene sa položaja, a na položajima su ostale samo snage II Brigade.

Noću između 27 i 28 snage II Brigade pokušale su ponovno zauzeti Dvor. 3 bataljona su upala u grad, ali uslijed nesnalaženja štabova bataljona i partizana, dva bataljona su se povukla po neovlaštenom naređenju štabova bataljona, a treći bataljon se povukao, naknadno, po naređenju štaba Brigade. U isto vrijeme zaposjednuta su sela Zamlača, Golubovac, Kuljani i Divuša.

Više puta pokušao je napad na Lebrenicu i na Matijevice, ali napad je svaki puta odbijen.

28. XI. prodrlo je iz Dvora 6 do 7 tenkova za Kostajnicu. Ti tenkovi vratili su se po podne pojačani sa još 5 oklopljenih automobila. Pješadijska pratnja tenkova, jačine oko 100 ljudi, bila je razbijena ili raspršena. Poslije podne istog dana neprijatelj je iz Kostajnice, u jačini od 1.500—2.000 Nijemaca i ustaša, pošao u pomoć neprijatelju u Dvoru. Dva bataljona I Brigade sa osiguranja kod Crlješnice bila su odbačena, i neprijatelj je prodro do Divuše. Nakon kratkog odmora neprijatelj je produžio dalje. Naš protutenkovski mitraljez je gađao tenkove, ali bez uspjeha. Tri bataljona II Udarne brigade poslana su da zadrže dalje napredovanje neprijateljskih snaga između Vranograča i Struge. Međutim, uslijed pasivnosti snaga I Brigade, koja je ostala u pozadini neprijatelja, te neprijateljskog jakog pritiska i vještog manevrisanja, II Brigada je otopila, pošto nije mogla zadržati neprijatelja.

Nakon prodora neprijateljskih snaga iz Kostajnice, te demoralizacije naših snaga zbog pretrpljenih gubitaka i uslijed premorenosti naših trupa Štab Korpusa je izdao naređenje za povlačenje, 29. XI. oko 6 sati ujutro.

O povlačenju je izvješten Bos. korpus.

U ovoj borbi neprijatelj je imao velike gubitke, naročito one snage koje su se probijale od Kostajnice. Ti gubici nijesu poznati.

Zarobljeno je 20 domobrana i 3 Nijemca. Zapljeno je: 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 80 pušaka i 10 do 15.000 municije.

Mi smo imali 310 izbačenih iz stroja, od toga 85 mrtvih, ostalo ranjenih.

Podaci o naknadno umrlim još nisu pokupljeni.

Uzrok za neuspjeh u Dvoru prvenstveno snose štabovi bataljona, a i ostali komandni kadar, koji se nije snašao u borbi. Usto je bila neefikasna vatra naše artiljerije.

Štab I Brigade, čije snage su bile žestoko potiskivane od neprijatelja iz Kostajnice, primio je frontalnu borbu sa nadmoćnijim neprijateljima. Neprijatelj je obuhvatom prisilio naše na povlačenje. Osim toga štab te brigade nije pružio nikakvu pomoć našim jedinicama, nakon prodora neprijatelja prema Dvoru, dok je II Brigada pokušala neprijatelja da zadrži. Rukovodeći komandni kadar I Brigade pokazao je tim odsustvo svake inicijative i preduzimljivosti.

Veze u borbi nisu bile najbolje. Štab VIII Brigade bio je u slaboj vezi sa svojim jedinicama, a također je bila slaba veza između Štaba VI Divizije i Štaba I Brigade.

U borbi su izgubljena 2 puškomitraljeza i 5 pušaka.

Noću između 26 i 27 snage III bataljona Kordunaškog odreda srušile su prugu u Verskom tunelu¹⁴. 27. XI. naišao je blindirani vlak iz Plaškog zajedno sa transportnim vlakom. Dva blindirana vagona iskočila su iz šina. Kad je naišao transportni vlak udario je u blindirane vagone, pa su se 4 vagona prevrnula. Nepoznato je koliko je bilo žrtava.

27. XI. I bataljon Ličkog odreda postavio je nagaznu minu između Ličkog Osika i Budaka¹⁵, sjeverno od Gospića. Naišao je teretni vlak od koga su odletila 2 vagona i lokomotiva u grabu. Gubici neprijatelja nisu poznati.

Sem ovih akcija područni odredi imali su nekohko manjih sukoba sa neprijateljem u kojima je zarobljeno nekoliko desetina pušaka i nešto municije i ostale sprema.

¹⁴ Vidi dok. br. 7.

¹⁵ Vidi dok. br. 17. U ovom dokumentu stoji da je akcija izvedena 29 studenog.

2) II Operativna zona:

a) XIII Udarna proleterska brigada „Rade Končara“.

Nakon uspjele akcije u Sv. Jani¹⁶ Brigada je krenula dalje u unutrašnjost Zumberka. 17. XI. Brigada je stigla u općinu Kalje, zapadno od Samobora.

Noću između 19 i 20 napadnut je neprijatelj u Novom Selu i Stojdragi na cesti Bregana—Kalje (sekcija Samobor)¹⁷.

U Novom Selu jačina neprijatelja bila je 84 ustaše i 40 žandara, dok je u Stojdragi jačina neprijatelja bila 20 domobrana. U Kostanjevcu nalazile su se neprijateljske patrole, koje su čuvale most.

Plan napada bio je sljedeći: razrušiti mostove u Kostanjevcu imala je za zadatak slovenačka četa¹⁸. Zatim da postavi zasjedu na raskršću cesta Kostanjevac—Kalje i Sošice—Kostanjevac. Napad na Novo Selo izvodio je jedan bataljon XIII Brigade, a na Stojdragu jedan bataljon. Jedan dio snaga Trećeg bataljona vršio je osiguranje prema Kaljama, a jedan dio snaga je ostao pri štabu brigade kao rezerva.

Bataljon koji je napadao Novo Selo u silovitom naletu istjerao je neprijatelja iz rovova na koti 805 i 865. Ti rovovi su bili osigurani i sa žicom koja je u naletu srušena. Neprijatelj se povukao u jednu zidanu zgradu u selu i rovove oko nje. U daljnjim borbama neprijatelj je istjerman iz još dva rova. Međutim daljnji naponi naših boraca da zauzmu rovove i zgrada bili su osujećeni. Velikim naporima i sa prilično žrtava osvojena su jurišem još dva rova. Svanućem naše su se snage povukle na kote 805 i 865.

Bataljon koji je napadao Stojdragu vršio je nekoliko puta juriše na zgrade, iz kojih se neprijatelj branio, ali uslijed nejednovremenog napada i neorganizovanog juriša nije mu uspjelo da izvrši zadatak. U zoru su se naše snage povukle u pravcu Pokleka.

U toku dana neprijatelj je pobjegao iz Stojdrage.

Bataljon koji je osiguravao kod Kalja vodio je sa neprijateljem čitav dan borbe i uveče se povukao u pravcu Gradca.

U borbi je zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 11 karabina, 11.500 metaka, čebadi, šinjela i ostale ratne spreme.

Neprijatelj je imao što mrtvih i što ranjenih 40 vojnika. Zarobljena su 3 ustaše.

Na našoj strani bilo je 13 mrtvih i 32 ranjena.

¹⁶ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 68.

¹⁷ Vidi dok. br. 2.

Iz sastava Krškog odreda

U borbi su se naročito istakli: zamjenik; komandanta bataljona Vučinić Ivo¹⁹ i drugovi: Rendulić Marko, Donković Velimir, Rupčić Krsto, Berger Dragan, Zoričić Mira, Brakuš Đuro, Pavlović Ivan, Zalić Zugdija, svojom požrtvovanošću istakla se i drugarica Hruškar.

Glavni uzroci neuspjeha operacije leže u nejedinstvenosti bataljona koji su vršili napad. Krivicu za to snose, uglavnom, štabovi bataljona. Štabovi bataljona su bili neodlučni, komandiri četa nisu imali samoinicijative, niti su držali svoje čete u rukama.

Poslije ove operacije neprijatelj je napustio svoja uporišta Sošice, Ostriž, Stojdragu i Kostanjevac i koncentrisao se je u glavna uporišta Kalje i Krašić. Taj dan neprijatelj je trebao preduzeti ofenzivu protiv naših snaga, ali ga je naš napad preduhitrio.

U borbi je istrošeno 6.000 metaka i izgubljen je 1 karabin.

Nakon te operacije brigada se je prebacila preko ceste Samobor—Kalje u Sošice i Radatoviće. Uspostavljena je veza sa članovima Glavnog poveljstva slovenskih partizanskih čet.²⁰ U dogovoru sa njima riješeno je da se napadne talijansko-belogardejsko uporište Suhor²¹ kod Metlike (sekcija Novo Mesto). U operativni štab koji je rukovodio sekcijom ušli su komandant²² i komesar Zone²³ i zamjenici komandanta²⁴ i komesara²⁵ Glavnog poveljstva. Akciju su vodile naša XIII Brigada i slovenačka Brigada „Ivana Cankara“.

U Suhoru je neprijatelj raspolagao sa 40 talijanskih vojnika i 140 belogardejaca zvanih „Legija smrti“, koji su se nalazili u školi i u župnom dvoru. Prozori na zgradama bili su zazidani, oko zgrada nalaze se iskopani rovovi sa jakim grudo-branom.

XIII Brigada napadala je neprijatelja u Suhoru i davala osiguranje prema Metlici i Radatovićima, dok je Brigada „Ivana Cankara“ davala osiguranje prema Novom Mestu i Semiču.

Napad na samu školu i župni dvor vršila je jedna četa pojačana sa jednim vodom. Jedan vod je čistio selo Gornji Suhor. Jedna četa vršila je fingirani napad sa jugoistočne strane mjesta, omogućujući našim snagama lakše probijanje do zgrada. Jedna četa se nalazila u rezervi kod štaba Brigade.

¹⁹ Simo Vučinić (riječ „Ivo“ je vjerovatno došla omaškom). Poginuo 19. ožujka 1943. god. kod Brezovice u Sloveniji, kao komandant bataljona „Kljuka“

²⁰ Glavni štab NOV i PO Slovenije

²¹ „Vidi dok. br. 5.“

²² Večeslav Holjevac

²³ Marko Belinić

²⁴ Jakov Avšič

²⁵ Jože Brilej

Četa koja je vršila napad jurišem je istjerala neprijatelja iz rovova i natjerala ga da se povuče u zgradu. U prvom naletu nije uspjelo našim snagama upasti u zgradu, pošto je neprijatelj unutra bio dobro zabarikadiran. Četi je naređeno da drži puškarnice neprijatelja pod vatrom dotle dok se budu mineri provlačili i minirali zgradu župnog dvora. Za to vrijeme upala je jedna četa u školsku zgradu i uhvatila 12 belogardejaca i među njima komandanta belogardejaca za Belu Krajinu : njegovog zamjenika. Sada su sve čete napravile obroč oko župnog dvora, a minerima je uspjelo minirati prizemlje zgrade, te je zgrada zapaljena. Neprijatelj je pokušao bijeg. U bijegu je ubijeno 23 belogardejca, a njih 81 predalo se. Talijani su se borili i dalje. Sve dok zgrada nije bila potpuno obuhvaćena bacali su bombe. Tek kad je vatra planula u sobi gdje su se oni nalazili, počeli su iskakati kroz prozor. Neprijatelj je likvidiran u 7.30 sati, a borba je započela [u] 20 sati prethodnog dana.

U borbi je zarobljeno 110 neprijateljskih vojnika, od toga broja 23 su Talijani, a ostalo su belogardejci. Ostali Talijani su izgorili u zgradi. Zaplijenjeno je: 104 talijanske i francuske puške, 4 talijanska puškomitraljeza, preko 7.000 puščanih metaka i 50 talijanskih bombi. Jedan teški mitraljez, jedan laki bacač i 1 puškomitraljez izgorili su u zgradi.

Neprijatelj je imao 29 mrtvih... ili ranjenih.

Mi smo imah 2 mrtva i 8 ranjenih. Poginuli su Rončević Milan, sahranjen kod naše bolnice i Ivošević Stojan, sahranjen kod Brezovice.

Ivošević Stojan, nišandžija na lakom bacaču, poginuo je jurišajući goloruk na belogardejce koji su bili pobjegli iz zgrade.

U borbi su se istakli komandir Mamula Božo, komandir Joso Vračar, partizan Jezdić, koji su mnogo doprinijeli likvidaciji neprijatelja u zgradi, miniranjem zgrade. Sem njih istakli su se komandant bataljona Mraović Milan, zatim Bergec Zdravko i Joža Čuljat.

Ni [u] ovoj operaciji komandni kadar nije zadovoljio. Komandiri nisu držali čete u rukama, pojedini komandiri pretvarali su se u desetare ili obične borce. Veza između štaba bataljona i štaba brigade bila je dobra. Upotrebljena je signalizacija baterijama.

U borbi je utrošeno: 2.500 metaka, 10 mina za bacač, par kg eksploziva i 25 bombi.

Nakon uspjelo izvršene operacije u Suhoru, naše snage ostale su u mjestu da sačekaju eventualnu reakciju neprijatelja.

28. XI. oko 9 sati primijetila se jedna kolona Talijana, koja je išla od crkve sv. Urbana preko sela Grabrovecu prema Radatovićima⁶. II četi II bataljona XIII Brigade izdato je naređenje da zaposjedne kotu 356, na kojoj se već nalazila II četa I bata-

ljena. Talijani koji su pošli prema Brezovici i Bušinjoj Vasi produžili su prema Radatovićima. Naše 2 čete držale su kotu 356 i kotu iznad Grabroveca, a 2 čete su držale kotu 455, dok je jedna četa ostala na koti 305. Plan je bio pustiti neprijatelja do kota iznad Grabroveca, pa ga napasti i sa leđa.

Neprijatelj se u povratku vraćao kroz Bušnju Vas u jačini od 350 vojnika. Četa od Grabroveca je otvorila vatru i 1 četa je izvršila juriš, nakon čega je uslijedio juriš 1 čete i 1 voda sa kote 455. Neprijateljska kolona je raspolovljena i neprijatelj je u paničnom bijegu bježao prema Lešču, a sa jednim dijelom snaga probio se kroz Bušnju Vas i pobjegao za Metliku.

Zaplijenjena su 2 teška mitraljeza sa 1.400 metaka, 2 talijanska puškomitraljeza sa 2.000 metaka, 15 karabina, 60 mina za talijanski bacač, 4 pištolja, ranac sa sanitetskim materijalom i druge ratne spreme. Zarobljeno je 10 neprijateljskih vojnika.

Neprijatelj je imao 18 mrtvih vojnika i 1 oficira. Ostale je mrtve neprijatelj natovario na troja kola i odvezao.

Pojačanje koje je pošlo od Metlike imalo je 20 mrtvih i oštećen je 1 kamion. Svega je mogao neprijatelj imati oko 80 mrtvih vojnika i oficira.

U operaciji smo imali 3 mrtva druga.

U borbi se istakla II četa II bataljona i operativni oficir tog bataljona drug Hinić²⁷.

Utrošeno je 1.900 pušanih metaka i 150 metaka za teški mitraljez.

I u ovoj akciji bilo je nedostataka: nije bilo jedinstvenog rada i nije bilo dovoljno odlučnosti kod juriša. Veze između četa bile su slabe.

29. XI. I i II bataljon pomenute brigade dobio je zadatak da razruši prugu Karlovac—Ljubljana²⁸. Zadatak nije izvršen, zato što je četa koja je bila na osiguranju prema Metlici bila otkrivena od talijanskog psa, koji se nalazio sa Talijanima u jednoj stražari. Četa je napala na baraku, a Talijani su pobjegli.

Uhvaćeno je 600 metaka za teški mitraljez, postolje teškog mitraljeza, oko 30 čebadi i drugog materijala.

U akciji je ranjen 1 drug.

b) *Kalnički odred.*

3. XI. uhvaćeno je u Vojakovačkom Osijeku²⁹ 12 ustaša, od kojih je 6 likvidirano. Zaplijenjeno je 4 karabina.

²⁷ Stevo Hinić. Poginuo u borbi s Nijemcima kod sela Toplice, 1944 god., kao komandant Zumberačko-pokupskog NOP odreda.

²⁸ do ^{3*} Vidi dok. br. 5.

5. XI. napadnuto mjesto Martijanec³⁰. Spaljena je željeznička stanica, magazini, državni mlin, minirane skretnice. Zarobljen je 1 oficir, 2 podoficira i 50 domoradnika. Zaplijenjena su dva pištolja, 60 novih odijela i cipela, te ostalog ratnog materijala. Iste noći zapaljene su željeznička stanica Carevdar i Lepavina.

6. XI. Odred su napale neprijateljske snage sastavljene od „Crne legije“. Borba se vodila kod Ivaneca³¹ i trajala je 4 sata. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i ranjenih, među njima 1 satnik.

8. XI. Došlo je ponovo do sukoba sa „Crnom legijom“³². Borba je trajala 6 sati. Neprijatelj je imao nepoznat broj žrtava.

9. XI. 1 naša četa naišla je na domobranksu zasjedu u selu Ljubeščici³³. U borbi je poginuo 1 domobran, a 1 je zarobljen. Zaplijenjena su 2 karabina i ranac municije.

10. XI. izvršen napad na sresko mjesto Ivanec³⁴. Razoružano je 25 domobrana. Zaplijenjen je 21 karabin, 1 duplica, 1 pištolj i ostalog ratnog materijala te 440.000 kuna. Uništena je električna centrala, glavne sisačke pumpe i 16 pisaaćih strojeva. Šteta se računa na više od 6.000.000 kuna. Rudarima koji rade u rudniku održan je govor, pa su pušteni kućama, a rudnik je onesposobljen.

14. XI. zapaljena je željeznička stanica u Brezovom Mostu. Zaplijenjeno je: 1 karabin, 3 pištolja, 47.000 kuna, a ubijen je 1 ustaša.

Između 15 i 20. XI. minirana je pruga i uništen 1 vlak. Zarobljen je 1 bojniak i 10 domobrana sa oružjem. Zapaljene su željezničke stanice: Čukovec, Rasinja i Jalžabet³⁵. Napadnuta je pogranična straža u Strugi i Hrženici na Dravi. Zaplijenjeno je 15 karabina i oko 2.000 metaka. Na cesti Koprivnica—Varaždin zarobljena su 2 domobrana i zaplijenjen 1 karabin. Uništena je stanica Cerje Tužno. Zaplijenjen je 1 vlak sa kojim su se partizani vozili do 3 km pred Varaždinom.

Između 20 i 25 uništena su još 3 teretna vlaka i 1 mješoviti i 1 osobni na pruzi Koprivnica—Varaždin³⁰.

c) *Moslavački odred.*

11. XI. Izvršen je pretres u selu Kapelici³⁷. Uхваćen je jedan od najvećih ustaških krvnika. Zaplijenjeno je 3 puške i nešto vojničke spremne.

12. XI. Izvršen je napad na željezničku stanicu u Dubravi³⁸. Zaplijenjeno je 10 karabina, 3 pištolja, 1.200 metaka, nešto bombi i ostale ratne spremne. Pri povratku u bazu likvidirano je nekoliko ustaških bandita i uništena je lokomotiva šumske željeznice.

" do ⁴⁰ Vidi dok. br. 53.

14 XI. neprijatelj je poduzeo ofenzivu na Moslavački odred³⁹, jačine oko 3.000 ljudi. Borba je trajala 3 dana, nakon čega se je neprijatelj povukao. U borbama smo imali 4 mrtva i više ranjenih drugova. Neprijateljski gubici nisu poznati.

18. XI. sukobile su se naše snage sa neprijateljem u Velikoj Bršljanici⁴⁰. Neprijatelj je imao 1 mrtvog, a mi 1 ranjenog.

3) III **Operativna zona:**

a) *XII Brigada Narodno-oslobodilačke vojske.*

Noću između 19 i 20. X. napadnuto je neprijateljsko uporište u selu Podvrško⁴¹ (desetak km sjeverno od Nove Gradiške, sekcija Slav. Požega). Poslije borbe koja je trajala sat i pol, a u kojoj su ispaljene 3 granate iz topa u zgradu gdje se neprijatelj zabarikadirao, mjesto je zauzeto.

Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 20 ranjenih. Zarobljeno je više mještana, među kojima 11 najkrvavijih ustaša. Tabornik je izgorio u jednoj zgradi. Osmorica zarobljenih je strijeljano. Zaplijenjeno je 15 pušaka i 22 lovačke puške.

Na našoj strani imali smo 3 mrtva i 6 ranjenih.

Noću između 20 i 21 I bataljon Brigade napao je neprijateljska uporišta u Velikoj Pisanici⁴², jugoistočno od Bjelovara. Neprijatelju je uspjelo da umakne. Zaplijenjeno je 1.000 kom. sira trapista, 100 kg putera i mnogo drugih živežnih namirnica i odjeće. Zapaljena je željeznička stanica, ustaški stan i škola.

22. X. I bataljon Brigade postavio je zasjedu 200 m od ulaza u Novu Gradišku⁴³. Zarobljen je 1 civilni auto, u kome se nalazila šumarska komisija. Zarobljena su 4 inženjera, od kojih su 2 činovnici Ministarstva šuma i ruda.

Istog dana pročišćena su hrvatska sela Rešetari. Baničevac i Bačindol, kraj Nove Gradiške. Zarobljen je 1 ustaški krvnik 1 1 kulturbundovac, koji su strijeljani. Zaplijenjena je 1 puška, 2 civilne puške i nešto municije. Ubijen je 1 policajac koji je pucao na Brigadu.

Istog dana je postavljena zasjeda kod sela Oblakovca, na cesti Slav. Požega—Gradiška. Naišao je 1 njemački kamion, na koga je otvorena vatra. Ubijen je 1 mitraljezac i nekoliko njemačkih vojnika, ali kako šofer nije bio pogođen kamion je umakao.

Noću između 23 i 24 I bataljon Brigade zajedno sa Moslavačkim odredom napao je neprijateljsko uporište Veliki Grđevac⁴⁴, sjeverozapadno od Grubišnog Polja. Napad nije uspio

⁴¹ do ⁴⁸ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 7 i 77.

zbog toga što je neprijatelju došlo pojačanje iz Grubišnjog Polja, pošto je saznao za napad.

Neprijatelj je imao 15 mrtvih i oko 28 ranjenih. Zarobljeno je 10 domobrana. Zaplijenjeno je 10 pušaka, 420 metaka i 10 bombi.

Na našoj strani bilo je 10 mrtvih i 5 ranjenih. U boju smo izgubili 5 karabina.

25. X. izvršen je napad na stanicu "Ratkovicu", na pruzi Nova Kapela — Batrina—Pleternica, južno od Slav. Požege. Posada u stanici brojila je 40 domobrana. Poslije borbe od 15 minuta uporište je likvidirano.

1 domobran je poginuo, 16 ih je zarobljeno, a ostali su pobjegli. Zaplijenjeno je 16 karabina, 700 metaka. 60 ofanzivnih bombi, 1 prsni mitraljez sa 150 metaka i dosta razne vojničke spreme.

Pruga je razrušena 100 m, a stanica je uništena. Spaljena je tvornica marmelade.

26. X. Brigada je napadnuta u selu Lovčiću⁴¹ jugoistočno od Požege, od 2 satnije legionara bojne „Branioci Višegrada". Borba je trajala 2 sata, nakon čega je neprijatelj natjeran u bjekstvo.

Zarobljeno je 3 puškomitraljeza, 5 karabina, 1.700 metaka i ostale ratne spreme.

Neprijateljski gubici su bili veliki ali nisu poznati. Poginuo je 1 neprijateljski satnik. Zarobljena su 2 legionara i strijeljana pred narodom.

Mi smo imali 1 mrtvog i 2 ranjena.

27. X. kod sela Grižića⁴⁷ na cesti Požega—Brod (sekcija Brod) naša zasjeda je dočekala 1 njemački kamion i zarobila ga. Ubijena su 2 njemačka fašista. Zaplijenjena su 2 karabina i 150 metaka. Zaplijenjeno je 500 kg Gavrilovićeve salame, 250 htara likera, 20 kg masti, 40 kg putera, čokolade, bombona i još nekih drugih namirnica.

28. X. u selu Gradištu¹⁸ istočno od Požege (sekcija Brod) neprijateljske snage su napale našu Brigadu. 6 bombardera je bombardiralo i mitraljiralo mjesto i okolinu, nakon čega je uslijedio napad njemačke pješadije. Borba je trajala nekoliko sati, pa je naša Brigada otstupila iz sela.

Neprijatelj je imao oko 35 mrtvih i 40 ranjenih.

Oboren je jedan neprijateljski avion tipa „Bregé".

U borbi smo imali 18 mrtvih i 15 ranjenih. Među ranjenim nalazi se komandant Brigade drug Bogdan Crnobrnja i načelnik Štaba Brigade drug Milan Stanivuković⁴⁹. Rane su im lakše prirode.

⁴¹ Narodni heroj. Poginuo 28 prosinca 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, Čerkeza i ustaša, kao komandant Dvanaeste divizije.

Zaplijenjena su 3 karabina, a izgubljen je teški mitraljez iz koga je izvađena cijev.

Noću između 1 i 2. XI. izvršen je napad na željezničku stanicu Londžica⁵⁰, na pruzi Požega—Našice. Neprijateljska posada u stanici brojala je 120 legionara, vrlo dobro utvrđenih u bunkerima.

Poslije žestoke borbe stanica je likvidirana. Minama je razrušena željeznička stanica i pruga, uništeno je 7 bunkera.

Neprijatelj je imao 5 mrtvih i mnogo ranjenih. Zaplijenjeno je 5 karabina, 1.800 metaka i ostale spreme.

Na našoj strani bila su 3 lakše ranjena.

Uništena je 1 lokomotiva koja je naišla od Našica.

Noću između 4 i 5 jedna četa Brigade razrušila je našički vodovod⁵¹, tako da su Našice ostale dulje vremena bez vode. Iste noći 1 bataljon razrušio je preko 1 km pruge Požega—Našice i pokidao telefonske žice na pruzi, na toj dužini.

5. XI. I četa je postavila zasjedu kod sela Bekteže⁵² i zarobila 1 policajca i 8 seljaka-kulturbundaša. Od zarobljenih 2 su strijeljana, a ostali su pušteni.

12. XI. izvršena je akcija na kamenolom Radlovac⁵³ kod Orahovice (sekcija Donji Miholjac). Akcija nije uspjela zbog toga što je neprijatelj bio dobro utvrđen. U akciji nismo imali gubitaka.

Noću između 15 i 16. XI. izvršen je napad na željezničku stanicu i neprijateljsko uporište Čeralije⁵⁴ južno od [Podravske] Slatine. Poslije borbe koja je trajala pola sata akcija je potpuno uspjela i zadatak je izvršen. Zaplijenjen je 31 karabin, oko 4.000 metaka, oko 50 šinjela, cipela i druge ratne spreme. Željeznička stanica je razorena, pruge i t.t. veze pokidane.

Mi nismo imah mrtvih ni ranjenih.

b) *I i II Slavonski odred.*

Noću između 21 i 22. X. na pruzi Orahovica—Radlovac srušena je pruga, na dužini od 500 m. Spaljene su 2 barake. Čim su zgrade zapaljene krenuo je iz Orahovice oklopljeni vlak, koji se srušio na razrušenoj pruzi. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i više ranjenih⁵⁵.

Između 22 i 23. X. II bataljon I Odreda izvršio je napad na neprijateljsko uporište željezničku stanicu Brezine-Bujavica, zapadno od Pakraca⁵⁶. Stanicu su branili domobrani, koji uopće nisu davali otpora. Nije ispaljen ni jedan metak.

⁵⁰ do " Vidi tom V, knj. 9. dok. br. 77.

⁵⁵ Akciju su izvršile jedinice Drugog slavonskog NOP odreda.

" do ⁵⁶ Vidi tom V, knj. 9. dok. br. 77.

Zaplijenjeno je 14 „Manlicher“ pušaka, 700 metaka, 1 prsni mitraljez sa 250 metaka i 20 bombi. Većina domobrana se predala čim je ugledala partizane, samo jedan dio ih je pobjegao.

23. X. snage II bataljona II Odreda zarobile su u selu Slobodnoj Vlasti⁵⁷ sjeveroistočno od Broda ustaškog tabornika, kod koga je zaplijenjena izvjesna količina živežnih namirnica.

Između 24 i 25. X. II bataljon I Odreda izvršio je napad na željezničku stanicu Dobrovac⁵⁸, zapadno od Pakraca. Zarobljeno je 7 domobrana, koji nisu pružali nikakav otpor. Zaplijenjeno je 7 pušaka, 350 metaka, 9 bombi i ostale spreme. Stanica je potpuno uništena.

Između 26 i 27. X. I bataljon II Odreda razrušio je most sa avionskom bombom na putu od Orljavca prema Kamenskoj, sjeverozapadno od Požege⁵⁹.

27. ujutro naišla je njemačka patrola jačine 4 konjanika. Sva 4 konjanika su ubijena. 15 minuta iza toga naišao je streljački stroj Nijemaca, jačine 150 ljudi, od Orljavca prema Kamenskoj i došao našoj zasjedi iza leđa. Razvila se borba u kojoj je poginulo oko 15 Nijemaca, dok je 1 naš teško ranjen pao u neprijateljske ruke. Nijemci su ga ranjenog prenijeli u požešku bolnicu.

Zasjeda prema Kamenskoj 2 puta je odbila pokušaj Nijemaca da se probiju do mosta, ali uslijed toga što je ta zasjeda otvarala vatru na velikoj daljini, nisu neprijatelju zadani veći gubici.

2. XI. neprijatelj u jačini od 3 satnije pošao je u pravcu oslobođenog mjesta Bijele i Donjih i Gornjih Boraka (sekcije Bjelovar, Slatina)⁶⁰.

I bataljon I Odreda izvršio je napad na neprijatelja, pojačan sa jednim vodom Brigade. Borba je trajala više sati, pa se neprijatelj povukao u polaznu bazu. Neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i više ranjenih.

Na našoj strani imali smo 2 mrtva druga, 1 ranjenog i 1 zarobljenog.

Nije zarobljeno ništa oružja ni materijala.

3. XI. II četa II bataljona I Odreda napala je željezničku stanicu Međurić⁶¹, kraj Banove Jaruge (sekcija Pakrac). Poslije borbe koja je trajala pola sata zauzeta je željeznička stanica i ostale zgrade, gdje su se nalazili domobrani. Stanica je zapaljena.

Zaplijenjeno je 5 karabina, 125 metaka, 16 ofenzivnih bombi, 4 noža i ostale spreme.

Zarobljeno je 5 domobrana, koji su pušteni svojim kućama.

U ovoj akciji zasjeda koja je trebala da spriječi bjekstvo domobrana nije na vrijeme zauzela svoj položaj, tako da su domobrani uspjeh umaći.

6. XI. 1 vod I bataljona I Odreda postavio je zasjedu pokraj sela Dereze južno od Daruvara². Na zasjedu ie naišlo 20 domobrana, ali kako je zasjeda rano otvorila vatru uspjelo je većini domobrana da pobjegne.

Ubijena su 2 domobrana, a jedan je zarobljen. Zaplijenjena su 3 karabina.

10. XI. 1 vod I Odreda srušio je most između Garešnice i Rastovča i između Duhova i Uljanika, jugoistočno od Garešnice³. Isti vod je napao željezničku stanicu Končanica—Siget, sjeverozapadno od Daruvara i zapalio 3 teretna vagona i stanične zgrade. Zaplijenjeno je nešto sanitetskog materijala.

13. XI. 1 četa iz I Odreda napala je na velik gvozdeni most kod Rajića, na željezničkoj pruzi Novska—Okučani⁶¹. Nakon kratke borbe neprijatelj koji je čuvao most savladan je.

U borbi je zaplijenjeno: 9 „Manhcher“ pušaka, 400 metaka, 8 bombi i ostale ratne spreme. Neprijatelj je imao 2 ranjena.

Most nije porušen zato što četa nije imala eksploziva.

Iste noći jedna druga četa istog Odreda napala je na selo i željezničku stanicu Dragalić, na pruzi Okučani—Gradiška.

Kako su naše snage prerano otvorile vatru, to je neprijatelj iz sela pobjegao. Nijemci, koji su branili željezničku stanicu, davali su jak otpor. Poslije juriša naših snaga stanica je zauzeta, ali neprijatelju je uspjelo da pobjegne.

U borbi je ubijeno 5 Nijemaca. Zarobljen je 1 karabin. Zapaljena je željeznička stanica i teretni voz koji je bio u stani.

Dio čete koji je napadao selo zaplijenio je 5 karabina i nešto municije. Zapaljena je pošta i općina.

U borbi oko željezničke stanice imali smo 3 lakše ranjena.

Između 15 i 16 XI. II bataljon II Odreda napao je neprijateljsku kasarnu u blizini Cačinaca⁶⁵, jugozapadno od D. Miholjca. U kasarni se nalazilo 20 domobrana, koji su imah za zadatak osiguranje pruge. Brzim napadom uspjelo je našim borcima zauzeti zgradu.

Zaplijenjeno je 15 pušaka, 10 bombi, oko 700 metaka i ostale spreme.

Zarobljeno je 15 domobrana. Nije opaljen ni jedan metak.

17. XI. II bataljon I Odreda napao je neprijateljsko uporište Strmac, sjeverno od Gradiške⁶⁶. Nakon borbe od pola sata neprijatelj je savladan.

Zaplijenjeno je 40 „Mauzer“ karabina, 140 bombi, 11.000 metaka, 2 prsna mitraljeza i 1 puškomitraljez i mnogo ostale vojne spreme. Zarobljeno je 47 domobrana.

Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Utrošeno je svega oko 200 metaka.

Ovo je neprijateljsko uporište bilo jako dobro utvrđeno, ali se predalo pod pretnjom, koja je poslana pismom po jednom šoferu, da će biti uništeni topovskim granatama ako se budu odupirali.

d) *Diverzione akcije u III Zoni.*

27. X minirana je pruga između Lipovljana i Novske⁶⁸. Naišao je vlak i uništena je lokomotiva i nekoliko vagona. Cijela kompozicija nije uništena, jer je vlak išao polagano. Saobraćaj je obustavljen 5—6 sati.

7. XI. minirana je pruga 100 m od stanice Novske prema Beogradu⁶⁹. Vlak je naletio na minu upravo u času kada je drugom prugom (tu pruga ima dupli kolosijek) naišao vlak sa druge strane, tako da su od eksplozije mine prevrnuti obadva vlaka i oštećene kompozicije i jednog i drugog voza. Jedna lokomotiva je sasvim uništena.

8. XI. minirana je pruga kod Raića, između Novske i Nove Gradiške⁷⁰. Naišla je lokomotiva sa 2 vagona. Lokomotiva i ta 2 vagona potpuno su uništeni. Promet je obustavljen 24 sata.

11. XI. miniran je veliki rezervoar benzina kod Banove Jaruge⁷¹. Taj rezervoar je građen 8 mjeseci, a nalazi se 150 m udaljen od željezničke stanice.

U rezervoaru se nalazilo 50 vagona nafte (500.000 kg). Nafta je sva izgorila i od eksplozije su uništena sva okolna postrojenja, pa i 1 vlak koji je upravo naišao, kada se desila eksplozija. Požar je trajao nekoliko dana.

4) **IV Operativna zona:**

28. X. na dan proslave fašističke revolucije, 1 vod Primorskog bataljona uvukao se u samu luku Šibenik⁷² i sa Martinske obale otvorio iz teškog mitraljeza vatru na hotel „Krka“, gdje se nalazila jedna grupa talijanskih oficira. Tom prilikom su ranjena 4 Talijana civila. U gradu je nastala panika.

23. X. jedinice Biokovskog bataljona u zajednici sa 3 bataljonom I Brigade vodile su borbu sa neprijateljem oko Aržana⁷³. Gubici neprijatelja nisu nam točno poznati. Naši gubici 1 mrtav i 4 lakše ranjena.

⁶⁸: Izostavljen je tekst koji se odnosi na akcije sremskih partizana (biće objavljen u I tomu Zbornika).

⁶⁹ do ⁷¹ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 77.

⁷² do ⁷⁷ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 69.

27. X. na cesti Brela—Luka [Vrulje]⁷⁴ postavljena je nagažna mina. na koju je naišao jedan kamion i odletio u vazduh. Bilo je mrtvih i ranjenih kod neprijatelja.

30. X. kod mjesta Dubaca⁷⁵ 1 četa Biokovskog bataljona postavila je zasjedu. Naišla su dva kamiona sa talijanskom vojskom, na koje je otvorena vatra. Neprijatelju su nanijeti gubici, ali uslijed nailaska još 8 neprijateljskih kamiona naši su se povukli.

31. X. u noći bačena je u zrak električna centrala na rijeci Krki⁷⁶, koja je snabdijevala strujom Šibenik i djelimično tvornicu aluminijuma „Lozovac“. Akciju je izveo 1 vod Šibeničke čete uz pomoć radnika iz centrale. Oba generatora su uništena.

Ovom akcijom nanijete su talijanskoj ratnoj industriji ogromne štete, jer je tvornica „Lozovac“ potpuno izbačena iz stroja, pošto su joj se 36 peći, koje peku boksitnu rudu, zaledile.

Prilikom izvođenja ove akcije zaplijenjen je 1 veliki autobus, ubijen 1 fašistički inženjer i zarobljena 3 činovnika.

Početak mjeseca novembra izvedene su sljedeće akcije:

Na poljičko-omiškom sektoru su rušene ceste uz masovno učestvovanje seljaka.

Na selo Kljake Mosečki bataljon sa 4 bataljonom I Brigade izvršio napad. Zaplijenjeno je 20 pušaka.

Kako se na poziv partizana da vrate sve oružje iz sela Kljake odazvao mali broj, 1 četa Mosečkog bataljona ponovo je došla u selo i pronašla 30 pušaka sa dosta municije. Onima koji su pobjegli od kuća konfiskovano je blago.

Iste jedinice su izvršile napad na Otišić. Zaplijenjeno je 35 pušaka. Na našoj strani imali smo 1 mrtvog i 1 ranjenog.

Pri prvom napadu na selo Kljake uhvaćen je i strijeljan glavni ustaški organizator seoski fratar Jozo Borković, koji je iz centrale rudnika Kljaka pucao na naše i ranio 1 druga. Kod njega je nađeno 4 puške i u oltaru crkve 1 sanduk talijanskih bombi.

Na cesti Split—Omiš 1 četa Mosorskog bataljona napala je 2 talijanska kamiona. Ubijeno je 20 Talijana, a zarobljeno je 11. Kamioni su spaljeni. Zaplijenjeno je 14 pušaka, 1 puškomi-traljez, 1 teški mitraljez i 1.500 metaka. Akcija je izvedena 10 km od Splita.

Naoružane grupe drugova iz Solina u nekoliko mahova pripucavale su na talijansku posadu u Solinu, našto su Talijani odgovarali vatrom iz svih oružja preko cijele noći. Neprijatelj je imao 2 mrtva i nekoliko ranjenih.

5. XI. 1 četa Mosorskog bataljona postavila je zasjedu u Dugopolju⁷⁷, ah je bila otkrivena i morala se povući. Tom prilikom je uhvaćen i strijeljan 1 žandar, koji je već jednom bio puštan.

Noću između 6 i 7 izvedena je uspješna sabotaza na Omiškoj Dinari. Grupe partizana srušile su 4 gvozdena stuba preko kojih idu električni vodovi. Split i cijela okolina ostali su bez svjetla. Tvornica u Dugom Ratu i brodogradilište u Splitu su prestali da rade. Iste noći eksplozijom je uništena parna turbina u tvornici Majdan u Solinu, koja će se teško moći da popravi dok traje rat. Ovim akcijama obustavljen je rad u svim tvornicama u Splitu i okolini.

Na dan 7 novembra došlo je do tuče između fašista i talijanskih vojnika, koji su čitali letke razdijeljene na talijanskom jeziku. Bilo je mrtvih i ranjenih. Isto tako bilo je mrtvih i ranjenih u Perkoviću gdje su takođe dijeljeni letci.

Jedna grupa Talijana, jačine oko 300 ljudi, pošla je da skinu crvenu zastavu sa Kozjaka iznad Kaštel Staroga. Sačekala ih je jedna naša desetina i ubila 12, a više njih je ranila.

5) V Operativna zona.

14. XI. bataljon „Matija Gubec“ survao je neprijateljski vlak između Liča i Fužina⁷⁸. Dve lokomotive su potpuno uništene. U vlaku je bilo oko 300 talijanskih vojnika i civila. Poginulo je više talijanskih vojnika i oficira, saobraćaj nije radio 3 dana.

16. XI. isti bataljon kod Plasa⁷⁹ survao je vlak. Uništena je lokomotiva i nekoliko vagona.

18. XI. bataljon „Matija Gubec“ mobilisao je u mjestu Iiču⁸⁰ 40 omladinaca i likvidirao 1 izdajnika.

Istoga dana zasjeda kod Žute Lokve, koju je postavio 1 bataljon brigade dočekala je Talijane, koji su se kretali u streličkom stroju. Ubijeno je 15 neprijatelja

20. XI. Postavljena je zasjeda na Klancu⁸¹ od jedinica 1 Udarnog bataljona. Četnička zasjeda bila je postavljena nasuprot našoj zasjedi. U toj situaciji naišla su 3 talijanska kamiona, pa je došlo do borbe sa Talijanima i četnicima. Neprijatelj je imao 32 mrtva. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

25. XI. VI Brigada je napala kod Ogulinskog Hreljina⁸² vlak, koji je imao samo 1 lokomotivu i 1 vagon. Uhvaćeno je 6 četnika, 3 Talijana i 5 željezničara. Ubijen je 1 četnik. Zaplijenjene su 2 talijanske puške, 3 revolvera, nešto municije i drugog materijala. Lokomotiva i vagon su uništeni.

27. XI. VI Brigada je napala neprijateljsku posadu u Severinu na Kupi⁸³, gdje se nalazilo 70 domobrana, financa i ustaša, smješteni u dvjema jako utvrđenim zgradama. Napad je počeo

do " Vidi dok. br. 9.

u pola noći. Posada se borila očajno i tek u 8 sati ujutro predala se. Zaplijenjeno je 70 pušaka, 5.000 metaka, 1 revolver i raznog drugog materijala.

Istoga dana 1 naša patrola pod voćstvom operativnog oficira Brigade⁸⁴ prevezla se čamcem preko rijeke Kupe na slovenački teritorij, gdje je opazila 15 fašista crnokošuljaša. Naši su se dali u potjeru za Talijanima i u borbi su ubili 1 talijanskog kapetana i 3 vojnika. Zaplijenjene su 3 mašinske puške.

Istoga dana pošlo je neprijatelju pojačanje iz Vrbovskog prema Severinu. Pojačanje je bilo sastavljeno od Talijana, ustaša i četnika. Omladinski bataljon Brigade dočekao je neprijatelja i ubio 1 talijanskog oficira, zarobio 2 talijanska podoficira i 6 ustaša. Zaplijenjeno je 8 pušaka, 1 revolver, te nešto metaka i bombi. Neprijatelj je pobjegao u panici u Vrbovsko, ostavljajući čak i topove, što naši drugovi nisu iskoristili.

U borbi kod Severina naročito se istakao drug Božo Kosanović⁸⁵, zamjenik komandanta bataljona, koji je poslije 8-satne borbe upao među ustaše, tražeći od njih da se predaju i govoreći im da ga mogu i ubiti ako smiju. Ustaše ga nisu smjele ubiti, nego su se predale.

Naši gubici bili su 1 mrtav i 1 ranjen.

Poslije te akcije brigada je izvršila napad na četnike u selu kod Srpskih Moravica. Poslije kraće borbe zarobljeno je 28 četnika. Zaplijenjeno je 25 pušaka, 1 puškomitraljez i teški mitraljez.

Istovremeno s ovom akcijom vršen je napad na Brod-Moravice. Ta akcija nije bila dobro spremljena. Bataljon koji je trebao da presiječe vezu između opkoljene ustaške posade i Talijana, koji su se nalazili nedaleko na stanici, nije to uradio, tako da je zapovjednik posade mogao tačno dirigovati vatrom. U akciji smo imah oko 20 ranjenih, većinom kod bacača mina.

III.

Naše snage su raspoređene ovako:

VI Divizija nalazi se na sektoru Like: dvije brigade te divizije, osim 1 bataljona, koji se nalazi na sektoru Grahova, nalaze se oko Gračaca⁸⁶, sa zadatkom da iskoriste situaciju kod evakuacije Talijana iz Gračaca i da sprečavaju evakuaciju i na-

" Dušan Ivošević

" Poginuo u borbi s Talijanima na pruzi Ogulin—Sušak, 1943 godine.

" Vidi dok. br. 22.

nose neprijatelju gubitke. III Brigada⁸⁷ te divizije nalazi se oko Gospića, sa zadatkom da rušenjem pruge ometa odlazak Talijana i da im nanosi gubitke, te da iskoristi situaciju kod eventualne evakuacije.

VII Divizija nalazi se na sektoru Banije sa svoje dvije brigade, sa zadatkom da izvodi akcije na tome sektoru za koji ima dovoljno snaga, da brani oslobođeni teritorij od prodora neprijatelja sa pravaca Glina—Topusko—Vranograč i Dvor—Cazin, da sprečava komunikacije neprijatelja u Glini, Topuskom, Petrinji, Kostajnici i Dvoru i da djeluje na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd.

VIII Divizija momentano izvodi akcije oko Karlovca u pravcu nadiranja duž Kupe. Zadatak je divizije da sprečava nadiranje neprijatelja od Karlovca prema Vojniću i od Topuskog za Vranograč i Vojnić, da čisti neprijateljske posade duž Kupe u cilju vezivanja neprijateljskih garnizona iz Karlovca i Petrinje na taj sektor.

VI i XIV Brigada nalaze se u Drežnici spremajući se za akcije na četnike.

XIII Proleterska udarna brigada „Rade Končari“ nalazi se na sektoru Zumberka, gdje u zajednici sa slovenačkom brigadom „Ivan Cankar“ priprema akcije na belogardejce i prugu Karlovac—Ljubljana.

XII Brigada operiše na sektoru oko Požege, Gradiške, Pakraca i Daruvara.

Moslavački odred se nalazi zapadno od Garešnice, a ima zadatak da svoju djelatnost proširi na čitav sektor teritorija Zagreb, Kutina, Bjelovar i Križevci.

Kalnički odred operiše negdje na Kalniku.

I Slavonski odred operiše od linije Slatina—Voćin—Požega—Batrina na zapad do Banove Jaruge, Pakraca, Daruvara i u pravcu Bjelovara.

II Slavonski odred operiše od ove linije na istok prema Osijeku—Vinkovcima i Brodu.

Kordunaški, Banijski, Lički odred operišu na svojim područjima.

Pokupski vod II Operativne zone nalazi se sjeverno od Kupe oko Pokuplja, pa prema Jastrebarskom, gdje služi kao veza između Zumberka i oslobođenog teritorija.

IV Zona formirat će od svojih snaga III Brigadu⁸⁹.

⁸⁷ Odnosi se na Drugu ličku NOU brigadu.

⁸⁸ Izostavljen je tekst koji se odnosi na Prvi sremski NOP odred (biće objavljen u I tomu Zbornika).

⁸⁹ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 35.

IV.

Po pitanju daljnjeg rada i operacija u planu je da se prebaci I Brigada zapadno od Dobre, sa zadatkom da očisti taj teren i da se poveže sa snagama II i V Operativne zone i slavonskim snagama. Tu bi brigadu uzeli iz VIII Divizije.

Sa drugim snagama VIII Divizije izvršili bi akciju na Pisarevinu, nakon čega bi I Brigadu prebacili u pravcu Zumberka.

Zatim u planu je da se neke snage prebace u Slavoniju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politički komesar
V. Bakarić

Komandant
Ivo Rukavino

Na dan 8/9 — XII tek. mjeseca jedinice VIII Divizije napale su Skakavac i Banski Kovačevac. Tom prilikom je zarobljeno 260 domobrana.¹⁰

Krsta

BR. 19

PISMO ŠTABA OSME DIVIZIJE PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 8 PROSINCA 1942 GOD. BORCIMA, KOMANDIRIMA, KOMANDANTIMA I POLITIČKIM KOMESARIMA PODREĐENIH JEDINICA U VEZI S NAPADOM NA SKAKAVAC I BANSKI KOVAČEVAC¹

STAB VIII DIVIZIJE
I HRVATSKOG KORPUSA
8. XII. 1942.

BORCIMA, KOMANDIRIMA, KOMANDANTIMA
I POLITKOMESARIMA VIII DIVIZIJE

Akcijom na Skakavac i Banski Kovačevac² naša Divizija treba da izvrši prvi svoj zadatak većeg opsega.

Ovom akcijom naša Divizija treba da uništi neprijateljska uporišta iz kojih već skoro godinu i pol prijeti danomice opasnost narodu naše oslobođene teritorije. Ne samo to, nego padom tih neprijateljskih uporišta treba da se sruši lanac odbrane Karlovca, glavnog neprijateljskog oslonca za sva zlodjela nad

Dopisano crvenom olovkom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod br. 2/1, k. 826.

² Vidi dok. br. 20, 30 i 57.

nedužnim narodom Korduna, koja su učinjena od prvog dana krvave ustaške vlasti. Došao je konačno čas kada i ta posljednja uporišta neprijatelja na Kordunu mora da padnu. Mi moramo biti svjesni da će nakon ogromnih uspjeha naše Narodno-oslobodilačke vojske u zadnje vrijeme pad tih neprijateljskih gnijezda ubrzati slom neprijatelja koji se već tako jasno vidi. Ustaška vlast ne može više dobiti pomoći niotkud. Nastupanje Crvene armije kod Staljingrada i saveznika u Africi iscrpljuje posljednje snage već narušenih fašističkih armija. Još kratko vrijeme i biće kraj krvavim fašističkim hordama. Sada je vrijeme za napad više nego ikad. Treba da se zada neprijatelju smrtni udarac. Naša Divizija u zadavanju tog udarca ne smije da zaostane iza ostalih jedinica naše Narodno-oslobodilačke vojske.

Vojnički značaj ove akcije sastoji se u tome, što po prvi puta od stvaranja naše Divizije učestvuju u nioj tako velike snage u saradnji sa artiljerijom i tenkovima. Ova nam akcija treba da posluži kao škola za saradnju u borbi gotovo svih rodova oružja. Moramo nastojati da iz ovih borbi izvučemo što više iskustva i osposobimo se za takve akcije koje će sada, u vezi sa silnim razmahom i sve jačim naoružavanjem naše Narodno-oslobodilačke vojske, biti sve češće.

Za našu Diviziju rijetko će koja akcija imati toliki značaj kao ova.

Što je za nas najvažnije, ova akcija treba da bude prekretnica u vojničkom i političkom razvoju naše Divizije. Svi smo mi upoznati sa onim nedostacima radi kojih su brigade naše Divizije imale do sada tako velik broj neuspjelih akcija. Mi isto tako znamo da ti nedostaci ne leže u našoj nedovoljnoj borbenosti i hrabrosti, nego u nedostatku iskustva, u nedovoljnoj prodornosti a naročito upornosti kod izvođenja akcija. Malo koja akcija uspjeva prvim naletom. Naročito sada, kada se neprijatelj pod nezadrživim naletom naše Narodno-oslobodilačke vojske zabarikadirao u pojedina mjesta, uvukao se u bunkere i ogradio žicom. Napad na takva mjesta mora biti uporan, mora se često puta jurišati po nekoliko puta, privlačiti se neprijateljskim rovovima uprkos njegove vatre. Za takve zadatke nije dosta samo hrabrost, nego isto tako je važna vještina boraca i jedinica. Drugi naš vojnički nedostatak sastoji se u nedostatku saradnje u borbi između pojedinih desetina, vodova itd. Nastupanje pod neprijateljskom vatrom, a što je slučaj baš u ovakvim akcijama, moguće je jedino korištenjem vatre i pokreta sa uzajamnim potpomaganjem pojedinih dijelova. Često je slučaj, da neka deseterina ili druga jedinica nemajući uske saradnje i pomoći sa ostalim dijelovima, naišavši na otpor koga sama nije u stanju da savlada, izvrši povlačenje na svoju ruku bez

komande. Nije potrebno napominjati što znači takvo napuštanje našeg napadnog lanca u kome čvrsto uzajamno oslanjanje, ne samo pojedinih jedinica nego i samih boraca, predstavlja najjaču zaštitu za gubitke dragocjenih života naših boraca. Ako se već neka jedinica ih borac ne može da održi na nekom položaju može inicijativno da se povuče samo do prvog pogodnijeg položaja, ne gubeći ni za trenutak vezu sa ostalim jedinicama, odnosno borcima. Bez komande nema pravilnog ni nastupanja ni odstupanja. Znamo iz iskustva, da smo baš kod povlačenja bez komande, a to znači bez saradnje i pomoći sa ostalim dijelovima, imali najveće gubitke. Baš se u tome, u čvrstom poštivanju komande i ogleda upornost jedne jedinice. U ovoj akciji naše Divizije ne smije biti tih nedostataka i moramo napregnuti sve da ih izbjegnemo.

Ova akcija mora značiti i likvidaciju naših političkih nedostataka. I ovaj puta mi ćemo upasti u hrvatska sela u kojima ima mnogo poštenih Hrvata i koji jedva čekaju da se riješe krvničkih posada u blizini svojih domova. Svaka pljačka i samovoljno pretraživanje kuća predstavljaće udarac privlačenju tih ljudi na stranu Narodno-oslobodilačke borbe. Bratstvu i jedinstvu naših naroda mi, Narodno-oslobodilačka vojska, ne smijemo nanositi više udaraca.

Ovom nam se akcijom pruža prilika da obučemo i obujemo mnoge naše gole i bose drugove. Osim toga imamo prihku da pojačamo naoružanje naše Divizije, kako bi ona imala što jaču udarnu moć i bila što spremnija za izvršavanje sve težih i složenijih zadataka koje Narodno-oslobodilačka borba i interesi naših naroda pred nju postavljaju.

Imajući u vidu značaj ove akcije kako za cijelu Narodno-oslobodilačku borbu tako isto i naročito za razvoj i jačanje naše Divizije, mi moramo dati sve od sebe da ova akcija uspije.

Smjelo drugovi i odlučno napred, zadatak moramo izvršiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A.^U **Turkulin**

Komandant
V.⁴ Četković

r

¹ Artur
¹ Vlado

**ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE PRVOG KORPUSA
NOV I PO HRVATSKE OD 8 PROSINCA 1942 GOD. POTČI-
NJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA SKAKAVAC I BAN-
SKI KOVACEVAC¹**

ŠTEDI MUNICIJU.

STAB VIII DIVIZIJE
I HRVATSKOG KORPUSA

8. decembra 1942

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Karlovac—Samobor—Zagreb 1:100000)

Neprijatelj se nalazi u sljedećim mjestima:

1) Vukmanić 120 žandara i civila-ustaša sa naoružanjem 4- 5 puškomitraljeza, a ostalo karabini. Dobro su utvrđeni

2) Rečica 40 žandara sa naoružanjem 3 puškomitraljeza.

3) Skakavac (željeznička stanica) 150 ustaša i 30 domobrana sa naoružanjem jedan poljski top 100 mm, dva teška mitraljeza, 8—10 puškomitraljeza, a ostalo karabini. Stanuju u kolodvorskim zgradama. Na stanici se nalaze dva oklopna vagona u kojima se nalaze jedan teški mitraljez i dva puškomitraljeza i navodno tri mala reflektora. Oko stanice imaju izgrađene bunkere slabijeg tipa i opleteni su sa jednim redom žice.

4) Selo Skakavac 80 žandara koji su naoružani sa tri puškomitraljeza a ostalo karabini. Stanuju u pošti (kuća Perakovića). Imaju iskopane bunkere oko zgrade gdje stanuju.

Pored žandara u selu Skakavcu nalazi se 140 domobrana sa naoružanjem 5 puškomitraljeza. tri parabele. Stanuju u rovovima koji su u blizini crkve te su solidno izgrađeni i pokriveni.

5) Banski Kovačevac 13 žandara i jedna pionirska satnija od 130 domobrana sa naoružanjem 6—7 puškomitraljeza, 8—10 šmajsera, a ostalo karabini. Dobro su utvrđeni i stanuju u školi i po rovovima u samom selu.

6) Lasinja 180 ustaša i oko 50 žandara sa naoružanjem dva laka bacača, 5 puškomitraljeza, a ostalo karabini. Stanuju u seljačkim kućama po mjestu, a preko noći nalaze se u rovovima-bunkerima koji su dobro utvrđeni i natkriveni.

Moral kod neprijatelja je poslije naših uspješnih operacija, koje su izvele naše narodno-oslobodilačke brigade, u posljednje

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 2/1, k. 826.

vrijeme slab. Naša Divizija dobila je zadatak da napadne neprijateljska uporišta u Banskom Kovačevcu i Skakavcu² (selu), s ciljem da razoruža neprijatelja i razbije neprijateljski sistem odbrane prema oslobođenom teritoriju.

U cilju izvršenja zadatka

N A R E Đ U J E M

- 1) IV Brigada ojačana sa tri topa. Komanda: štab IV Brigade

Zadatak: sa dva bataljona napada na selo Banski Kovačevac, sa jednim postavlja osiguranje prema Lasinji, a jedan drži u rezervi pri štabu Brigade.

Mjesto napadati energično pošto isto mora biti likvidirano.

Sa V Brigadom održavati vezu preko štaba Divizije koji će se nalaziti u Kljajici selu.

Komandno mjesto štaba Brigade u prvo vrijeme nalaziće se u Čekelišima ispod kote 113, a docnije se može premjestiti u prve kuće Banskog Kovačevca, ali o tome izvijestiti štab Divizije.

- 2) V Brigada ojačana sa dva tenka i dva teška bacača.

Komanda: štab V Brigade

Zadatak: napada selo Skakavac sa dva bataljona, a jedan ostavlja u rezervi pri štabu Brigade. Ukoliko napad ne bi uspio do 6.30 časova zaposjeda položaj Glavica (kota 153), Šimunić do Jazbaca zaključno sa zadatakom da slomi svaki pokušaj neprijatelja pružanja pomoći napadnutoj posadi u Banskom Kovačevcu. Tenkove u tom slučaju postaviti na cestu kod Gabrića sa zadatakom da patroliraju prema Skakavcu i napadnu neprijatelja bočno ukoliko bi pokušavao prodirati od Skakavca preko Šimunića za

³ Vidi dok. br. 30 i 57.

Banski Kovačevac. Ukoliko napad uspije mjesto zadržati u rukama dok se ne izvrši evakuacija ratnog plijena i zarobljenika a potom zaposjesti položaje koji su predviđeni u slučaju neuspjeha.

Veza

Vezu održavati sa IV Brigadom preko štaba Divizije koji će se nalaziti u selu Kljajići, a sa XV Brigadom na Lipovcu, a docnije na Sokolovcu.

Stab Brigade u početku napada nalaziti će se u Jakšićima a docnije Dubrave.

- 3) XV Brigada ojačana sa dva voda III čete I bataljona Kordunaškog odreda. Komanda: štab XV Brigade

Zadatak: sa jednim bataljonom ojačanim sa dva voda I bataljona Kordunaškog odreda s jugozapadne strane vrši fingirani napad na željezničku stanicu Skakavac, sa dva voda 3 čete I bataljona Kordunaškog odreda postavlja osiguranje prema Vukmaniću i vrši fingirani napad sa kote 174 i 193, a jedan bataljon upućuje u štab Divizije, koji će se nalaziti u Kljajićima, kao divizijsku rezervu. Ukoliko napad V Brigade ne uspije do 6.30 časova povući se i zauzeti položaj u Breberine, Sokolovac sa zadatkom da tuče neprijatelja, u zajednici sa V Brigadom, koji bi pokušao pružiti pomoć neprijateljskoj posadi u Banskom Kovačevcu. Sa V Brigadom za vrijeme napada održavati vezu na brdu Lipovac (kota 242), a poslije na Sokolovac kota 202. Stab Brigade za vrijeme napada nalaziti će se u Ivkovićima, a poslije u Dokmanovićima.

Veza

- 4) Brigade će postaviti teške mitraljeze na dominirajuće položaje i dati im zadatak da lome neprijateljska uporišta i spriječe eventualne neprijateljske protunapade.
- 5) Početak napada na svim sektorima u noći između 8 i 9 ov. mj. točno u 4 sata ujutro do koga vremena sve jedinice imaju vršiti privlačenje k neprijatelju.
- 6) Svaka brigada poslaće u štab Divizije po tri kurira.
- 7) Sve ranjenikō evakuisati u selo Sjeniĉak gdje će o njima dalju brigu preuzeti referent saniteta Divizije³.
- g) Zarobljenike po završenoj borbi ne skidati već ih sa svom njihovom spremom osim oružja slati kod štaba Divizije gdje će se vršiti raspodjela njihovog odijela, obuće i ostale spreme. Isto tako i sav ostali plijen odmah evakuisati do štaba Divizije.
- 9) Znaci raspoznavanja za noć između 8 i 9 ov. mj. i **za** dan 9 ov. mj. **Skakavac — Slomiće ga**, a za noć između 9 i 10 i za dan 10 ov. mj. **Tito—Bihać**.
- 10) Ugovoreni znaci: dva udara dlanom o dlan, a odgovor jedan dugi zvižduk.
- 11) Stab Divizije nalaziće se u selu Kljajići.
- 12) Izvještaje slati svakog sata, a po potrebi i češće.
- 13) Nakon ulaska u mjesto najenergiĉnije sprijeĉiti svaku pljaĉku i paljenje kuća, osim u sluĉaju da se neka zgrada uporno brani.
- 14) Civilima zabraniti svaki ulazak u mjesta u kojima se vode operacije.
- 15) Ishrana: ponijeti dva obroka suhe hrane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

A.⁴ Turkulin

Komandant

V.⁵ Cetković

Dostavljeno:

Štabu I Hrvatskog korpusa

Na znanje i postupak: štabu IV, V i XV

Brigade

³ Slavica Cetković

⁴ Artur

⁵ Vlado

BR. 21

**PISMO MARKA BELINIĆA IVI MARINKOVICU OD 8 PRO-
SINCA 1942 GODINE¹**

Drugu Slavku- ili Konspiratoru³

Dragi drugovi!

Primio sam Vaše pismo, tj. pismo druga Slavka od 27. XI. o.g. Pozivate me da dođem do Vas, ali sada ie to nemoguće. Nemoguće je radi toga, jer sam ostao sam u Štabu, pošto je drug Veco⁴ morao otići u G. Š.⁵ radi preuzimanja nove dužnosti. Ja moram po narednju G. Š-a vršiti sve poslove u Štabu Zone⁶. Drug Konspirator morat će sačekati jedno deset dana, dok ja ne dođem i tada će moći krenuti na put. Ako imade sigurni kanal, onda ne treba da me čeka.

Naša Zona je sada u reorganizaciji. Osniva se nova VII divizija i novi korpus⁷ u čiji sastav ulazi i naša brigada⁸. Zbog toga je i pitanje našeg odsjeka⁹ momentalno otpalo. No to ne stoji da ga po reorganizaciji nećemo osnovati. Jedan dio naše zone potpast će pod korpus.

U naš štab stigla je patrola iz Zagorja. Vidimo po izvještajima, da ciastupa vrijeme kad se može tamo formirati brigada¹⁰. Mi ćemo odmah nakon reorganizacije tamo formirati brigadu, kao operativnu jedinicu. Rad naših partizana u Zagorju je posve zadovoljavajući, kad se znade da je to zaista najteži teren. Naši drugovi tamo probijaju uspješno led.

Primili smo pismo od Žutoga¹¹, kojeg Vam u prepisu dostavljamo, također Vam dostavljam i prepis našeg odgovora.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SK Hrvatske.

² Ivo Marinković-Slavko

³ Dragutin Sali

⁴ Većeslav Holjevac

⁵ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

* Štab Druge operativne zone

⁷ O formiranju ove divizije i korpusa vidi tom II, knj. 1 naredbu br. 95. str. 200.

⁹ Trinaesta brigada „Josip Kraš“

⁸ Štab Druge operativne zone imao je u planu formiranje posebnog odsjeka čiji bi zadatak bio prebacivanje ljudstva iz Zagreba na oslobođenu teritoriju. Ovaj odsjek nije formiran.

¹⁰ Druga NO brigada Druge operativne zone formirana je u rujnu 1943 godine.

¹¹ Ivan Jernej. Otkriven siječnja 1943 god. kao špijun Gestapoa, likvidiran u Zagrebu iste godine.

Momentalno nemamo nikakve pošte za Vas, ali se nadamo da će ona skoro stići. Cim stigne poslat ću Vam.

Što se tiče neurednih veza između Vas i G. Š-a, pronašli smo krivca. Drug Vlado¹² znade koji je to drug, naime on je bio određen da bude odgovoran za veze, da kontroliše stalno kanale i uspostavlja nove, ali on nije svoju dužnost savjesno vršio, nego je upravo on kriv što pošta nije išla onako kao što bi trebalo. Dotični je član O.K Pokuplja. Mi ćemo stvar javiti C.K-u da ga kazni, jer je zaslužio kaznu. Dakle nije bilo krivnje na meni, jer sam uspostavio kanal, a u saglasnosti sa drugom Vladom i Miškom¹³ smo odredili lice koje se je trebalo brinuti samo za točne veze. Poslah smo jednu drugaricu da te stvari ispita i organizira novi kanal.

Iz Moslavine smo također primili poštu. P.ad tamošnjeg odreda¹⁴ je slabiji od Zagoraca. Ukazuje se potreba, da netko od nas ode do tog odreda i uredi potrebne stvari.

Ako imate na raspolaganju Ustav SSSR-a pošaljite nam ga, mi [bi] ga ovdje umnožili. Oktobarski letak (za 7 novembar) izgleda da se nalazi kod Zagrebačkog O.K. Ja sam primio njihov izvještaj u kojem se kaže da je štampan letak C.K. K.P.J. i C.K. K.P.H. u hiljadu primjeraka. Dakle, po tome se vidi da sam ja letak poslao, a prema tome izgleda da su ga drugovi zadržali kod sebe. Vi njih pozovite na odgovornost radi toga.

Ofanziiva naše brigade u Zumberku se uspješno nastavlja¹⁵. Poslah smo Vam naše službeno saopćenje iz kojeg ste mogli vidjeti naše uspjehe. U posljednjih 20 dana uništili smo preko 200 neprijateljskih vojnika, zarobili isto toliki broj, a ranjenih je neprijatelj imao i više od toga broja. Zaplijenili smo preko 200 pušaka, 7 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, preko 200 bombi, preko 30.000 metaka i druge ratne spremne. Naša brigada razrušila je prugu kod Kamanja na dužini od više od 200 metara. Oslobodili smo 3 općine i uspostavili narodnu vlast¹⁶. Također smo uspostavili komandu područja¹⁷. Sada uspostavljamo komande mjesta. U nedjelju smo imali veliki zbor u Radatovićima. Na zboru je bilo preko 300 ljudi.

¹² Popović

" Lutvo Ahmetović

" Moslavački NOP odred

¹⁸ Vidi dok. br. 5 i 50 i tom V, knj. 9, dok. br. 68.

" Odnosi se na općine Radatovići, Sošice i Vivodina.

¹⁷ Riječ je o Komandi Zumberačko-pokupskog područja. Formirana je početkom prosinca 1942 godine. Za komandanta je postavljen Boris Balaš, za političkog komesara Jurica Draušnik, a za pomoćnika komandanta Josip Zganec. Sjedište Komande je bilo u s. Sošice.

Pošaljite nam informacije o kretanju i namjerama neprijatelja. Dislokacija također nam je veoma potrebna.

Pišite više i opširnije, negoli ste to do sada radili.

Primite borbeni komunistički pozdrav!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

8. XII. 1942

Marko^{1s}

BR. 22

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 8 PROSINCA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ O SITUACIJI NA PODRUČJU GRAČACA¹

STAB
IX PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
8. XII. 1942 g. u 20 sati

VRHOVNOM ŠTABU N. O. V. I P. O. JUGOSLAVIJE

Situacija na sektoru Gračaca je sljedeća: Neprijatelj je izgleda bar privremeno odgodio evakuaciju². Prema dobivenom ali nepotvrđenom izvještaju evakuacija je odgođena zato što još treba da prođe oko 60 vojničkih transporta od pravca Karlovca, pa da ovaj garnizon treba da sačeka dok ti transporti ne prođu. Ove vijesti nisu provjerene.

Danas smo dobili dva letka koje [je] izdao Đujić i Tomašić, a čiji prepis dostavljamo.

Grupisanje četnika vrši se između Gračaca i Otrića oko Vučipolja. Sada ih ima tamo oko 400. Noćas ćemo imati akciju na iste da ih izbacimo sa položaja oko pruge, da bi lakše istu rušili i onesposobljavali za saobraćaj. U Lovincu se vrši grupisanje ustaša i domobrana. Sada ih ima oko 700, dok ih je dosada bilo oko 200.

Četnika se predalo u posljednjih 20 dana oko 130, dok su u posljednja dva dana prestali da se predaju i pribiru se. Ovo je vjerovatno u vezi sa otezanjem Talijana i akcijom popa Đujića. Izgleda da se nastoji grupisati četnike za preuzimanje utvrđenih gradova.

" Belinić

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Talijanska Vrhovna komanda imala je u planu prebacivanje divizije „Sas&ari” u Italiju, te je uslijed toga došlo do izvjesnog pomjeranja jedinica na području Like i Gorskog Kotara.

Mi smo do sada preduzeli rušenje pruge i ceste prema Kninu, pruge prema Gospiću i ceste prema Obrovcu. Pruga je trgana više puta ali Talijani nastoje svim silama da se odmah opravi. Četnici nam mnogo smetaju u rušenju pruge, zato smo poduzeli akciju protiv njih.

Naše daljnje akcije biti će također uperene na prugu i na četničke centre. Nastojati ćemo svim silama da onesposobimo saobraćaj prema Kninu.

Snage neprijatelja u Gračacu iznose oko 2000—2500 Talijana i oko 100 četnika. Sada smo dobili izvještaj da ima doći oko 1500 četnika ali ova vijest nije provjerena.

Neprijatelj svaki dan tuče topovima okolinu i naše položaje. Naše snage stalno uznemiruju neprijatelja.

Sa štabom divizije³ sam u stalnoj vezi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkoma:
B.⁴ Vujnović s. r.

Komandant:
Kuprešanin" s. r.

Nastavak 10. XII. u 10 sati

Jučer smo sa dva bataljona vršili akciju na Vučipolje. Akcija nije u cjelosti uspjela s razloga što smo raspolagali sa malo snaga i što je selo oko pruge, pa je neprijatelj uspio da se izvuče. Mi smo zauzeo selo... i time očistili sve do pruge. Prilikom akcije Talijani su pružili pomoć i pokušao s bokova da ugroze naše snage ali su bili odbijeni uz gubitke. Sa pruge su također pokušali da nas napadnu ali su odbijeni. Neprijatelj je tukao tokom cijeloga dana sa artiljerijom iz Gračaca, Otrića, Malovana i Cerovaca. Na našoj strani ima jedan mrtav i dva ranjena. Gubici na strani neprijatelja nisu nam poznati ali ih ima više, pogotovo kod Talijana. Iste noći srušili smo prugu na liniji Malovan—Otrić u dužini 600 metara i neprijatelj nije mogao da je opravlja pošto je bio ometan.

7. XII. jedan bataljon ove Brigade izvršio je napad na četničko selo Golubići, gdje je bilo oko 130 četnika. Uhvaćeno je 46 četnika koji su razoružani, dok ostali nisu bili u selu, jer su ranije otišli u sastav Krupe.

8. XII. četničke snage u jačini od oko 450 četnika, grupisanih iz Krupe, Golubića, Dubokog Dola i još nekih zaselaka, napale su iz Velebita naš bataljon koji je bio na zaštiti puta Gračac—Obrovac. Naši iako su iznenađeni za vrijeme ručka

¹ Odnosi se na Šestu diviziju NOV i PO Hrvatske.

² Bogdan

³ Milan

brzo su se snašli i razvila se žestoka petosatna borba. Četnici su potpuno razbijeni izgubivši oko 12 mrtvih i dosta ranjenih u paničnom bijegu utekli u Gračac, ostavivši iza sebe veliki krvavi trag. Zarobljena su 4 bandita i zaplijenjen 1 p. mitraljez i trt puške sa oko 2500 municije.

Drugoga dana četnici iz Gračaca napali su ponova naše položaje istoga bataljona u selu Vratcama ah su i ovaj put bili razbijeni uz velike gubitke.

Istoga dana pred večer predalo se iz Gračaca ovom bataljonu 40 četnika, koji su razoružani i upućeni u pozadinu.

Prema dobivenim podacima u Gračacu se koncentrisalo oko 1000 četnika, koji su primili vlast. Ovi četnici došli su iz Knina sa Manom F. Okvićem i Manom Bogunovićem, djelomično se sabrali iz okolnih sela kao i iz sjeverne Dalmacije. Komandant četnika je neki vazduhoplovni major Tomašević.

Talijana ima isti broj prema prednjem izvještaju.

Moli se taj štab⁶ ako to prilike dozvoljavaju da se oslobodi bataljon ove Brigade koji je ostao kod Strmice i pošalje u sastav Brigade, pošto je ovdje veća koncentracija neprijatelja.

Naše akcije i dalje biti će uperene na razbijanje četničkih uporišta i trganje pruge.

Moli se taj štab da nas izvijesti da li ćemo i dalje neposredno izvještavati Vas ih samo Diviziju pošto smo u vezi s njome.

S. F. — S. N.!

Zamj. politkoma
B. Vujnović

Komandant
Kuprešanin

⁶ Odnosi se na Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA BANIJSKOG NOP ODREDA OD 8 PRO-
SINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O STANJU NA TERENU ODREDA I O LIKVIDACIJI ZAN-
DARMERIJSKE STANICE U CRKVENOM BOKU¹**

STAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE

8. XII. 1942 god.

Osmodnevnii operativni
izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE
PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE

Opća vojna situacija na sektoru ovog odreda

U toku ove sedmice neprijatelj nije vršio pokret po našem teritoriju kao što je to radio prošle sedmice², iz razloga toga, što sve one bojne i posade koje su se nalazile kao posada na našem teritoriju povukle su se prema Pounju, Dvoru i B. Novome za vrijeme napada na pomenuta mjesta i sada poslije toga napada te bojne se povlače i to: bojne iz Dvora kreću i povlače se prema Prijedoru a bojne iz Novoga povlače se prema Kostajnici, dakle sve one bojne koje su bile zaposjele u nekim selima ne vraćaju se nazad nego ostaju u gradovima, sem one bojne koja se stalno nalazi u Kukuruzarima i ona je poneki put izlazila i krstarila po obližnjim selima u cilju pljačke hrane, ali nikada se nisu udaljavali daleko od svoje baze. Prilikom tih krstarenja neprijatelj ne dira u civilno stanovništvo po selima.

Na dan 7 ovog mjeseca neprijatelj je počeo da koncentriše u nekim mjestima izvjestan dio snaga kao napr. u Glinu je stiglo još dvije bojne, jedna ustaša i jedna domobrana tako da ih sada ima oko 3.000, u Hrastovici se nalazi nešto više od jedne bojne i štab Gorskog zdruge, isto tako dobih smo izvještaj da u Kukuruzare dolazi pojačanje i oko 8 tenkova, izgleda da ove sve neprijateljske snage imaju zadatak prodor i krstarenje sa sjeveroistočne strane Šamarice. Posada iz Gline poneki put izlazila je u obližnja sela u jačini jedne bojne i to preko Maje, Majskog Trtnika za Bijele Vode ali su uvijek bih odbijeni i povlačili su se nazad dok su osjetili da ima ma i najmanje partizanskih snaga.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 8/3, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 3.

Usljed tih pokreta neprijatelja i povlačenja njihovih snaga iz Pounja, Dvora i Novoga, nemamo tačan pregled o jačini neprijatelja u pojedinim mjestima, jer neprijatelj stalno manevriše sa svojim snagama tako da se još nisu smirili poslije izvršenog napada u Pounju³.

Plan akcija i operacija koje je Štab odreda previdio

U toku ove sedmice ovaj Štab nije izvršio ni jedne akcije koju bi previdio Štab odreda i gdje bi učestvovala sve snage ovoga odreda, ovo iz razloga toga što na našem sektoru operiše sada VII Divizija⁴ i što su naši bataljoni uvijek zauzeti bilo kao vodiči u sastavu Divizije bilo da ostaju na svojim sektorima radi izviđanja i zaštite svoga sektora od napada neprijatelja. Otkako je pao Bihać, Cazin, Krupa, Bužim i druga okolna mjesta" naš drugi bataljon stalno se nalazi po tim mjestima radi toga da bi politički radnici mogli što bolje uticati na narod, a i radi toga što gore ima još dosta naoružanih civila koji su poslije izvršenog napada na pomenuta mjesta uplašili se i naoružam pobjegli u šumu, i taj naš bataljon održavajući zbrove po tim selima i sve na lijep način povraćaju te izbjegle civile svojim kućama, kojom prilikom predaju i oružje našim partizanima, tako da je taj naš bataljon u toku ove sedmice po tim mjestima dobio oko 60 [što] karabina što manlihera, jedan laki mitraljez talijanski, jedan p mitraljez njemački i jedan p.mitraljez Z. B. kao i nešto municije i vojničkog odijela.

Ali ipak naš III bataljon izvršio je jednu akciju na žandarmerijsku stanicu i općinu u Crkvenom Boku.

Opis akcija i operacija

Na dan 3. o. mj. u 23 časa snage našeg Trećeg bataljona izvršile su napad na žandarmerijsku stanicu i općinu u Crkvenom Boku, sa naše strane učestvovala je u borbi jedna četa jačine 60 karabina sa tri p.mitraljeza, jačina neprijatelja bila je 12 žandara naoružanih karabinima i bombama.

Ratni plijen, 12 zarobljenih žandara i domobrana, 12 karabina, 2 manlihera, oko 2.000 metaka i dosta ostale vojničke spreme kao šinjela, čebadi, cipela i ostale spreme.

Gubici neprijatelja, u toj borbi neprijatelj je imao jednog lakše ranjenog domobrana u nogu, istome je rana previjena i pušten svojoj kući jer je mogao ići.

³ Vidi dok. br. 4, 6, 39 i 52 i tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 li 102.

⁴ Vidi dok. br. 24 i 39.

* Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 2, 5, 6, 18, 20, 59. 78 i 92.

Sopstveni gubici, u toj borbi na našoj strani nije bilo ni jednog druga ranjenog niti ubijenog.

U toj akciji nije se ni jedan drug naročito istakao, neprijatelj je bio iznenađen i nije došlo do jačih borbi.

Kratak opis borbe, akcija je izvedena tačno po predviđenom planu, naše snage uspjele su se privući do same stanice i općine da ih neprijatelj nije primijetio, već kada su prišli na otstojanje do dvadeset koraka stražar ih je primijetio i zaustavio, našto su naše snage opalile jedan plotun i na juriš naletile ka stanici, bombaško odjeljenje uspjelo je ubaciti dvije bombe u žandarmerijsku pisarnu, tako da neprijatelj nije imao vremena ni da se obuče akamoli da se spremi za borbu, borba je trajala svega oko pet minuta, starješine i jedinice dobro su se snašle iako im taj teren nije bio baš poznat.

Utrošak municije, puškomitraljezi potrošili su svaki po jedan okvir a to je 60 metaka, karabini su potrošili 130 metaka i dvije bombe. Pokvarenog i izgubljenog oružja nije bilo.

Naš I bataljon nije u toku ove sedmice izvršio ni jedne akcije predviđene planom, osim što je imao borbu sa dvjema bojnama koje su krenule iz Gline preko Majskog Trnika—Vlahovića za Drenovac i Bijele Vode u cilju pljačke, ali je dočekan od tog bataljona i spriječen od svojih namjera. Neprijatelj je u toj borbi imao 5 mrtvih i veći broj ranjenih. Sa naše strane jedan je drug ranjen u toj borbi.

Borba je trajala oko 2 sata i u toj borbi utrošeno je 2.700 komada što mitraljeske što pušćane municije.

Organizaciono stanje našeg odreda

Organizaciono stanje u našem odredu nije se ni u čemu izmijenilo poslije našeg zadnjeg izvještaja, nego naš II bataljon poslije skupljanja oružja po selima oko Bužima od izbjeglih civila formirao je III četvu tako da sada imade dvije čete naružane samim karabinima dok treća novoformirana četa ima većinom manlihere sa nešto karabina.

Štabovi bataljona su većinom mladi drugovi ali se pomalo snalaze i imaju uslove da se dobro razvijaju. Sto se tiče komandnog kadra četa zasada je dosta dobar, jer smo neke drugove koji nisu odgovarali svojim dužnostima smijenili i postavili nove drugove koji su došli sa kursa.

Borbenost i disciplina partizana

Borbenost kod partizana sva tri bataljona je dobra, dok je disciplina kod II bataljona najbolja. Kod ostala dva bataljona disciplina je slabija ali se iz dana u dan popravlja.

Ishrana, odjeća i obuća

Ishrana partizana vrši se nabavkom hrane od odbora koja se priprema na kazanima i dobra je.

Odjeća i obuća partizana je slabija, imamo još nekoliko partizana bosih a i većinu u lošem tankom odijelu.

Mobihzaciju novih partizana vršimo većinom pozivanjem a poneki se javljaju i dobrovoljno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Dušan Jandrić

Komandant
Milan Trninić

BR. 24

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME NO BRIGADE OD 9 PROSINCA
1942 GOD. ŠTABU SEDME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O BORBAMA KOD PREVRŠCA I BABINE RIJEKE¹**

ŠTAB
VIII PARTIZANSKE BRIGADE
VII DIVIZIJE N.O. VOJSKE
HRVATSKE

9. XII. 1942 god.

ŠTABU VII DIVIZIJE N. O. VOJSKE HRVATSKE

Neprijatelj² se jučer oko pola osam sati probio iz Kukuruzara tukući bacačima teren ispred sebe. Na čelu neprijateljskih snaga išla su 4 tenka. Ovi tenkovi prvi su izbili na kotu 213 odakle su tukli mitraljeskom i topovskom vatrom položaje našeg I bataljona. Naše snage su se rokirale prema Babinoj Rijeci i vjencima iznad Prevršca prema Borojevićima. Prilikom prvog sukoba sa neprijateljem i sa neprijateljskom pješadijom pao je jedan vodnik I bataljona i dva su partizana ranjena. Dok su tenkovi tukli mitraljeskom i topovskom vatrom sa kote 213 položaje naših snaga, dotle je jedan neprijateljski kamion doveo materijal sa ljudstvom za popravak mosta. Zbog toga mi našom vatrom nismo mogli spriječiti popravljanje mosta. Čim je most bio popravljen tenkovi su se spustili sa kote 213 na

¹ Dokument, bez potpisa, pisan na mađini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 10/5, k. 811.

² Iz sastava Drugog gorskog zdruga

cestu i produžili u pravcu Prevršca i Mečenčana. 3 tenka su produžila za Mečenčane, a jedan je ostao na cesti niže groblja. Kad se neprijateljska pješadija u streljačkom stroju i cestom za tenkovima probila u Prevršac, mi smo izvršili napad na neprijatelja tako, da su IV bataljon i jedna četa I bataljona izvršili napad sa čela i bočno, dok je I bataljon izvršio juriš na kotu 213 gdje je neprijatelj bio ostavio svoju zaštitnicu u jačini od jedne satnije. I bataljonu bila je dodata jedna četa II bataljona, a jedna četa II bataljona bila upućena da drži položaj prema Babinoj Rijeci i da spriječi napad neprijatelju s te strane.

Čim je izvršen napad na neprijatelja, neprijatelj se počeo povlačiti u paničnom bijegu prema Kukuruzarima. Naš I bataljon koji je imao da otsječe otstupnicu neprijatelju i da zauzme kotu 213, kod zauzimanja kote imao je dva mrtva i tri ranjena. Za vrijeme povlačenja neprijatelja, tenkovi su mu štitili otstupanje i opet ponovno izbili na kotu 213. Naši su bili potisnuti sa kote 213 kojom prilikom su opet 3 ranjena. Neprijatelj bi bio jučer potpuno poražen i pored toga što su bili tenkovi, samo da nije neprijatelj zaposjeo vijence više G. i D. Bjelovca i opet s te strane štitio otstupanje neprijateljskim dijelovima za Kukuruzare.

Naš III bataljon koji je imao da drži raskrscopicu puteva Bregovi više G. Bjelovca, sa četom kojom se tamo nalazio morao se povuci s tih položaja prije nego mu je došlo pojačanje, jer je neprijatelj nastupao spram njegovih položaja u 3 pravca: od G. Bjelovca, vjencem od Kostreša i od Svmjice. Naši su se morali povući na Svinjičko brdo da spriječe manevar neprijatelja sa kojim je htio da zaobiđe naše snage i da ih zatvori u obruč. Poslije povlačenja ove čete III bataljona na Svinjičko brdo neprijatelj je odmah zauzeo raskrscopicu puteva Bregovi, tako da naši više te položaje nisu mogli povratiti, i kad im je Druga četa došla za pojačanje. Neprijatelj je ostao tu na tim položajima kroz čitav dan. Jedan bataljon VII brigade koji je trebao da pojača naš III bataljon ostao je u šumi više Umetića i naš bataljon istom uhvatio je s njim vezu predveče kad se neprijatelj već počeo povlačiti. Da je bila veza pravovremeno uspostavljena neprijatelj bi bio pravovremeno protjeran, jer prema izvještaju našeg III bataljona, jačina neprijatelja bila je svega 2 satnije.

Za vrijeme jučerašnje borbe naši gubici u ljudstvu bili su 3 mrtva i 11 ranjenih. Među mrtvima jedan vodnik od komandnog kadra, a među ranjenima jedan komandir, jedan delegat i jedan desetar.

Mi ćemo danas izvršiti raspored naših snaga prema datoj zapovijesti štaba Divizije. Napominjemo ako neprijatelj ponovi

napad, da će vjerojatno zadržati kotu 213 i osigurati je sa tenkovima, tako da naš manevar da pri povlačenju otsječemo otstupnicu neprijatelju ima malo izgleda. Naši su jučer bili već blizu samih bunkera u selu Kukuruzarima i na koti 213 u cilju da pri povlačenju umšte neprijatelja, pa su opet tenkovima odbijeni. Po ovom pitanju molimo štab Divizije da nam da detaljna uputstva i naređenja za rad, jer trošimo municiju i dobivamo osjetljive gubitke³.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar

Komandant

BR. 25

**ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE SLAVONSKE NOU BRIGADE
OD 10 PROSINCA 1942 GOD. ZA NAPAD NA VOCIN¹**

STAB
I SLAV. N.O.P.U. BRIGADE
Broj: 30/1942.
dana 10 decembra 1942
u 21 sat

ZAPOVIJEST

Svima partizanima, desetarima, vodnicima, komandirima, komandantima i polit, komesarima.

Akcija na neprijateljsko uporište Voćin koju će 11 o.m. izvesti jedinice naše Udarne brigade, treba da bude prelom svih dosadašnjih borbi u Slavoniji. To je akcija koja treba da poveća našu Narodno-oslobodilačku vojsku za nekoliko stotina boraca. Zato svi drugovi, od borca do komandanta, trebaju dati sve od sebe, da akcija što bolje uspije. Nemojmo se zavaravati da je neprijatelj slab, da su to domobrani i tome slično pa iako je tako, u borbu treba stupiti odlučno, s puno povjerenja na uspjeh, — boriti se i pokazati još jedanput da smo zaista pravi sinovi svoga naroda, koji se istinski bore za njegovo oslobođenje. Opravdajmo povjerenje koje u nas polaže naš narod i naša herojska Komunistička partija.

³ Posljednja rečenica je u tekstu precrtana.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-iskog instituta pod br. 4—1, k. 891.

Zadatak koji se pred vas postavlja treba da se izvrši po planu i to:

Plan za akciju na Voćin

I. faza: Pripreme i pokret

II. faza: Akcija i odbrana

III. faza: Povlačenje

I.	1. <i>Pripreme</i> a. vojničke b. političke c. ekonomske
	2. <i>Pokret</i> a. do mjesta koncentracije b. od mjesta koncentracije do V. ² c. kroz V.
II.	a. početak (vrijeme i znaci) b. borbeni znaci, znaci raspoznavanja c. veza d. borba, zadaće I, II, III i IV bataljona, I bataljona I odreda ³ i snaga II odreda. ⁴ e. likvidacija uporišta f. uništenje javnih zgrada g. postupak sa zarobljenicima i civilnim stanovništvom h. evakuacija materijala i. sanitetska služba
III.	a. znaci za povlačenje b. pravac povlačenja

1.) a) U neprijateljskom uporištu Voćin nalazi se 500 do 550 domobrana. U taj broj uračunavaju se i žandari, ustaše i kulturbundaši. Neprijatelj je dobro naoružan.

Glavna neprijateljska snaga nalazi se po rovovima koji opasuju uporište. U samom uporištu raspoređeni su u hrvatskom domu, žandarskoj stanici, ustaškom taboru, šumariji, Kosanovićevoj kući, u novoj i staroj općini, Hreaićevoj kući, na crkvi i u električnoj centrali.

Pošto je teren osmotren prigodom prvoga plana za napad, ovoga puta neće se izlaziti na osmatranje.

^a Voćin

^V Odnosi se na jedinice Prvog i Drugog slavonskog NOP odreda.

b) Politički komesar Brigade⁵, polit, komesari bataljona i četa izvršiće usmene pripreme za akciju.

c) Intendant Brigade⁶ spremiće za drugove dva obroka suhe hrane. To isto će učiniti intendant I bataljona kao i intendanti I⁷ i IP odreda čije jedinice učestvuju u akciji.

2) a) Mjesto koncentracije je sadašnje mjesto boravišta. Prateći vod krenuće sa svog mjesta boravka tako, da sav pripremni rad mora da završi u toku dana 11 o.m.

b) I udarni bataljon kreće od mjesta gdje se sada nalazi do k. 308 (Danilova Krčevina). Jedinice I bataljona moraju biti na svom polaznom položaju jedan sat prije akcije.

II udarni bataljon da bude na svom polaznom položaju ispod sela Jorgića također jedan sat prije akcije.

Jedinice IV bataljona kao i jedna četa III bataljona moraju da budu na svom položaju (polaznom) k. 331 (Kosovac) isto tako jedan sat prije akcije.

Top će zauzeti položaj i ukopati se na Bijelom putu za vrijeme dana.

Jedna četa III udarnog bataljona poći će sa štabom Brigade. Jedan vod iz III bataljona daće osiguranje topu a drugi vod istoga bataljona nalaziće se pored glavnog bolničkog previjašta.

I Udarni bataljon

2 čete I udarnog bataljona nastupiće od svog polaznog položaja k. 308 putem do brda Koredžije, skreću kroz Milerovu bašču preko Crvenog kamena, silaze u potok Pasjak kod Dorića, potom zalaze neprijateljskim rovovima sleđa tako, da jedna četa odlazi desno tj. Kalvariji i pristupa likvidaciji istih rovova. Druga četa odlazi lijevo i likvidira neprijateljske rovove koji se nalaze poviše Prevende i na samom židovskom groblju, te više katoličkog groblja sve do puta Pivnica—Voćin.

Četa koja će likvidirati rovove ispred Kalvarije držati će vezu sa jedinicama IV bataljona koje će biti kod grada. Četa koja ide lijevo do puta Pivnica—Voćin držaće vezu sa jedinicama II bataljona koji će se nalaziti oko šumarije, tabora i žandarmerije, kao i sa svojom jedinicom koja napada tabor sa sjeverne strane.

Prva četa ovog bataljona polazi sa svog polaznog položaja k. 303 preko brda Koredžije gdje će skrenuti desno. Koristeći se prevendarskim šljivicama, presjeći će Prevenu, a zatim koristeći

⁵ Vlado Janić

¹ Dušan Ostojić

⁷ Feliks Hiršl

¹ Petar Sašić

r

se zaklonom puta pristupa sa jednim vodom likvidaciji ustaškog tabora a s drugim vodom pristupa snažnim naletom na crkvu koju treba *odmah zauzeti*. Ova četa držače vezu desno sa jedinicama IV bataljona a lijevo sa svojim jedinicama.

II Udarni bataljon

Ovaj bataljon nastupa sa dvije kolone. Polazna točka selo Jorgići. Prva četa polazi od sela Jorgića ka željezničkoj stanici i dalje koristeći se drvoredom u naselja sa zadatkom da likvidira šumariju, žandarmeriju i tabor uz pomoć jednog voda I bataljona koji dolazi od pravca Prevende preko potoka Pasjak.

Druga četa polazi od sela Jorgića na ivicu španjskih šljivika sa zadatkom da likvidira staru školu, novu i staru općinu.

Treća četa nastupa istim putem, tj. sa drugom četom i u početku kuća odbacuje se lijevo na prugu i pristupa likvidaciji rovova koji se nalaze kod španjskih šljivika i kestenika sa istočne strane.

II bataljon održava vezu desno sa jedinicama I bataljona, lijevo sa snagama IV bataljona s kojima će u zajednici likvidirati rovove oko kestenika.

III Udarni bataljon

Prva četa ovog bataljona staviće se pod komandu IV bataljona a zadatak je spomenute čete da ulazi [u mjesto] sa jedinicama IV bataljona za likvidaciju električne centrale i rovova u parku pozadi zida.

Prva četa ovog bataljona stavlja se na raspoloženje štabu Brigade.

Jedan vod za osiguranje dati će 3 četa III bataljona Pratećem vodu a jedan vod za osiguranje glavnom sanitetskom punktu koji će se nalaziti u selu Kometniku.

IV Udarni bataljon

Jedinice ovog bataljona nastupiće sa svog polaznog položaja Kosovac k. 331 desnom stranom puta Zvečevo—Voćin, koristeći se zaklonom kuća i drvećem. Prva četa dolazi do samoga parka gdje skreće desno zaobilazeći Hrešićevu i Kosanovićevu kuću i pristupa likvidaciji istih u kojima se nalazi domobranski štab.

Druga četa zaobilazi rovove na Todorovićevoj brdu i pristupa likvidaciji istih s boka i sleđa.

Treća četa, jedan vod ove čete nastupaće lijevom stranom puta Zvečevo—Voćin koristeći se zaklonom kuća i drveća, dolazi do raskrsnice i odlazi uzbrdo prema Turskom gradu, kojeg likvidira. Jedan vod iste čete dolazi sa zapadne strane putem Jovanovice, uzlazi uzbrdo Turskom gradu i uz pomoć jednog voda iste čete koji dolazi sa istočne strane pristupa likvidiranju Turskog grada.

Isti bataljon održava vezu lijevo sa jedinicama I bataljona a desno sa II bataljonom.

Prateći vod Brigade

Prateći vod još za vrijeme dana ima da se smjesti d ukopa na Bijelom putu. brdo Krševina. Top mora da nanišani na najistaknutiju tačku rovova ispred kesten'ka (Todorovićevo brdo). Kad otpočne borba mora da ispali jedan metak na pomenuto mjesto. 2 laka mitraljeza dodijeliće Prateći vod II bataljonu II odreda koji će se nalaziti u selu Đurčiću. Teški mitraljezi neka se nalaze u blizini topa. Prateći vod uzeće za vodiča druga Karana⁹ koji će poslužiti kao tumač položaja.

Zasjede

I bataljon I odreda daće zasjedu više sela Huma, tj. u Raškovcu i na Voćinskom Brdu kao i zasjedu prema neprijateljskom uporištu Đulavec. Zasjede moraju prekopati put i nabacati na njega drveća tako da ga potpuno onesposobe za prolaz motorizovanih jedinica neprijateljske vojske. Pored ostalih prekopa I bataljon mora prekopati put na okuci Velikog brda i u Tjesnacu s tim da zemlju razveze dalje od prekopa.

Štab II odreda postaviće jake zasjede i to:

Na putu i kraj pruge Voćin—Hum i Voćin—Čeralije i to na putu između Macuta i Bokana a na pruži pozadi sela Rijenaca. Istoj zasjedi dodjeljuje štab Brigade 2 laka mitraljeza.

Štab II odreda također će organizirati zasjedu prema neprijateljskom uporištu Kamenskoj.

Zasjede II odreda također moraju prekopati put i na njega nabacati drveće da spriječe dolazak motorizovanih jedinica u uporište.

* Tomislav Karanović. Poginuo u Voćinu 1943 god. na dužnosti komandanta mjesta.

U slučaju neprijateljskog nadiranja, zasjede moraju biti uporne, tj. zasjede moraju pod svaku cijenu zadržati neprijateljske snage. Ako bi pak snage bile toliko jake da im zasjede ne mogu odoljeti o tome najhitnije obavijestiti štab Brigade. Zasjedama moraju rukovoditi komandanti bataljona a za svako nepravilno vršenje svoje dužnosti biće lično odgovorni. Jedinice koje idu u zasjede moraju biti na položajima jedan sat prije početka akcije. Odmah po dolasku na položaj komandanti bataljona moraju uhvatiti vezu sa štabom Brigade koji će se nalaziti u selu Kometniku (Jorgić). Isto tako moraju slati redovitt izvještaje o situaciji kod zasjeda.

II. a) Napad će početi dana 11 decembra 1942 godine u 20 časova. Svi komandanti, komandiri, vodnici i polit, komesari moraju namjestiti satove prema satu druga komandanta Brigade¹⁰.

Znak za napad neće biti dat nego će svaka jedinica u određeno vrijeme pristupiti izvršavanju svoga zadatka. Skreće se pažnja svim drugovima da napad na sve objekte mora otpočeti jednovremeno. Za neizvršenje ovoga naređenja biće strogo kažnjeni komandanti i komandiri pojedinih operativnih jedinica.

b) Borbeni znaci su Kuda—Slatina.

Moramo poći s pretpostavkom da će se borba produžiti i sljedeći dan, tj. 12. XII. 1942. Zato se mora paziti i na znake za dan. Znaci za dan su pitanje: puška u desnoj ruci u uspravnom stavu mahati ispred sebe, odgovor: pušku u lijevoj ruci u uspravnom stavu izbaciti u stranu.

c) *Veza*: Prilikom naše posljednje akcije na P. Slatinu veza je bila vrlo slaba. Da je veza bolje funkcionisala naša pobjeda bi bila još sjajnija. Ovoga puta odgovorni drugovi moraju se pridržavati naređenja da svaki komandir čete svakih pola sata izvještava svoj štab o izvršenju zadatka njegove čete a štabovi bataljona da izvještavaju štab Brigade. Ne smije se ponoviti to da drugovi iz štaba Brigade moraju hvatati vezu sa pojedinim štabovima bataljona, a i to da i pojedini komandanti bataljona napuste svoju jedinicu i dolaze u štab Brigade.

VAŽNE NAPOMENE I UPOZORENJA

Drugovi desetari, vodnici, komandiri i polit, komesari četa treba da znaju da od njihovog umjesnog rukovođenja zavisi ishod borbe. Ono što odlučuje ishod bitke, to mogu samo oni

" Vicko Antić

dati, a to je munjevit i silan napad na neprijatelja. Oni su ti od kojih zavisi brzina napredovanja naših drugova, a prema tome i pobjeda.

Drugovi desetari, vodnici, komandiri i polit, komesari četa treba da upoznaju svoje drugove gdje se nalaze ostale jedinice, tako da se ne bi desilo da uslijed toga što se nastupa sa raznih strana, neko pogine od svojih vlastitih drugova. Nesretni slučajevi izbjeci će se ako drugovi budu znah raspored naših snaga i znake raspoznavanja.

Skrećemo pažnju drugovima da ovoga puta iskoriste mrak i da se privuku što bliže neprijateljskim objektima kako bi ih što lakše i brže likvidirali. Mislimo da nije potrebno upozoravati drugove na nepotrebno trošenje municije.

Pri prolazu kroz mjesto ne ići ulicom kako se to dosada običavalo. Koristiti kuće i druge objekte kao zaklon. Izbjegavati kretanje pored bijelih zidova i pored osvijetljenih mjesta.

Komande četa moraju se pobrinuti da se zaplijenjeni materijal u redu pokupi i evakuise, kako ne bi došlo do samovlasnog uzimanja, a s tim i do nedrugarskih odnosa između pojedinih jedinica.

Držanje drugova partizana prema stanovništvu mora biti najljepše tako da se osjeća da smo mi prava Narodno-oslobodilačka vojska.

f) Iz svake kuće iz koje se bude davao žestok otpor treba je zapaliti. Kuće koje služe kao uporište neprijatelju ne paliti ih odmah poslije osvajanja nego ih zapaliti prigodom povlačenja iz mjesta.

Postoji vjerovatnoća da će se banda utvrditi u pojedinim zgradama. U tom slučaju komandiri četa treba da pošalju u štab Brigade kurire, koji će za likvidaciju takvog uporišta staviti na raspoloženje top. Pored toga moraju se organizovati bombaške grupe sa benzinskim flašama, koje će prići likvidaciji takvog uporišta. Napominjemo da se ovog puta ne smiju ponoviti slučajevi posljednjih akcija da se izvrši samo jedan dio akcije. Ovoga puta trebamo i moramo u potpunosti izvršiti svoj zadatak i uništiti bandite [ma] gdje se oni utvrdili. Štabovi bataljona postaraće se da u svojim jedinicama i među civilima pronađu sebi potrebne vodiče.

g) Nitko ne smije na svoju vlastitu ruku ubijati zarobljenike koji se predaju. Njih treba sprovesti do štaba Brigade, koji će o svakom pojedincu donijeti odluku. Također se najstrože zabranjuje skidanje odijela i cipela sa zarobljenika. Njih će skinuti štab Brigade, a odjeću i obuću razdijeliti drugovima kojima je to najpotrebnije.

h) Intendant III Operativne zone¹¹ u zajednici sa intendantom Brigade organizovati će evakuaciju zaplijenjenog materijala. Sav zaplijenjeni materijal mora se izvesti preko Kometnika u šumu više Sekulinaca. Za evakuaciju mora se organizovati što veći broj kola.

i) Drug doktor¹² će organizovati glavno previjalište u selu Kometniku (Zubić), tako da se poslije prvog zavoja ranjenici dopreme u to previjalište odakle će biti poslani za bolnicu. Za obezbjeđenje previjališta dodjeljuje se jedan vod III bataljona koji će u zajednici sa doktorom otpremati ranjenike. I u posljednjoj akciji pokazalo se nesavjesno vršenje dužnosti pojedinih bolničara. Za nesavjesno vršenje i loš postupak sa ranjenicima takvi bolničari smatraće se kao saboteri Narodno-oslobodilačke borbe i kao takvi biće predvedeni pred vojni sud Brigade.

III.

a) Moramo računati s tim da će neprijatelj biti otporan i da će se borba produžiti u toku 12. XII. 1942. Mi ćemo borbu prihvatiti i produžiti je čitav dan sve dok ne uništimo i posljednjeg fašističkog razbojnika u ovom krvavom neprijateljskom uporištu. Neprijatelj će se poslužiti i avijacijom. Zato je potrebno da drugovima date u tom pogledu potrebne instrukcije.

Znaci za povlačenje biće: 2 raketle ispaljene iz sela Kometnika 1 crvena i 1 zelena, u razmaku od 5 minuta znaci će se ponoviti. Pored ovih znakova štab Brigade daće i pismeno naređenje za povlačenje.

b) Pravac povlačenja izdaće štab Brigade pismeno štabovima bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar u. z.
P.¹³ Car

Komandant
Vicko Antić

¹¹ Ivan Pihler

¹² Anđelko Kučišec

¹¹ Petar

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE OD 10
PROSINCA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO
JUGOSLAVIJE O POVLAČENJU TALIJANSKIH JEDINICA
IZ TRILJA, BLATA NA CETINI I ŠESTANOVCA¹**

VRHOVNOM ŠTABU

1) Dobivamo dnevno izvještaje sa raznih strana Dalmacije, da se talijanske snage povlače². Osim Grahova i Vrlike — Talijani su već napustili Trilj — Blato na Cetini — Šestanovac — Imotski i Makarsku. Sve tamošnje partizanske jedinice zovu nas da dođemo — bar sa izvjesnim snagama — kako bi osigurali zauzimanje vlasti.

2) Upozoravamo vas da četnički elementi rade punom parom na liniji Split—Knin—Lika. Smatramo da je nužno potrebno što prije angažovati bar jednu ličku brigadu u smjeru Knina, jer se naše jače jedinice dolje tek formiraju i nemamo dovoljno snaga da tako brzo interвениšemo na sve strane.

3) III Dalmatinska brigada dobila je od nas zadatak da djeluje u smjeru Sinja. Ostali naši borci aktivni su duž cijele Dalmacije. Djelimični operativni i obavještajni izvještaji u pismu-

S. F. S. N.

10/XII 42 g.
12.30

Za štab Zone
Vicko³

¹ Original, pisan mastilom, ćirilicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 2592.

² Vršena su samo izvjesna pomjeranja snaga u cilju priprema Četvrtre neprijateljske ofanzive.

³ Vicko Krstulović

**NAREDBA BR. 30 GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE
OD 11 PROSINCA 1942 GOD. O PROGLAŠENJU TRINAESTE
NOU BRIGADE PROLETERSKOM I FORMIRANJU ČETR-
NAESTE I PETNAESTE NO BRIGADE HRVATSKE¹**

NAREDBA BR. 30

Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske od 11. XII. 1942 godine.

1) Na predlog Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske a po odobrenju Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije i Vrhovnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, XIII Udarne narodno-oslobodilačka brigada Hrvatske², radi njenog hrabrog i junačkog držanja u borbama protiv talijanskog okupatora i domaćih izdajica Bele garde i ustaša, zvat će se XIII Udarne narodno-oslobodilačka proleterska brigada „Rade Končara“.

2) Formira se XIV Narodno-oslobodilačka brigada Hrvatske³ u čiji sastav ulaze II Odred V Operativne zone i bataljon „Matije Gubca“.

Za komandanta se XIV Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske postavlja drug Dušan Matetić dosadašnji načelnik štaba V Operativne zone. Za političkog se komesara XIV Narodno-oslobodilačke brigade postavlja drug Stipe Ugarković, dosadašnji politički komesar 3 bataljona VI Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske.

Za zamjenika se Komandanta XIV Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske postavlja drug Širola Vitomir, dosadašnji vršilac dužnosti komandanta II Odreda V Operativne zone.

Za zamjenika se političkog komesara XIV Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske postavlja drug Švob Vinko, dosadašnji politički komesar II Odreda V Operativne zone.

¹ Dokument, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 46—2, k. 102 B.

² Po **naredbi** Glavnog **štaba** NOV i PO Hrvatske **od 4 studenog 1942 god. formirana je od** Proleterskog **udarnog bataljona** Hrvatske **i Zumberačko-pokupskog** NOP **odreda** Trinaesta NOU brigada „Josip Kraš“.

• Vidi dok. br. 97.

Za operativnog se oficira XIV Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske postavlja drug Lenac Ivan⁴ dosadašnji komandant II Odreda V Operativne zone.

3) Formira se XV Narodno-oslobodilačka brigada Hrvatske, u čiji sastav ulaze 3 i 4 bataljon I Udarne narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske i Udarni bataljon I (Kordunskog) Odreda.

Za komandanta se XV Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske postavlja drug Nikola Vidović, dosadašnji komandant IV Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske.

Za političkog se komesara XV Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske postavlja drug Branko Bekić⁵, dosadašnji politički komesar 2 bataljona V Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske.

4. Za komandanta se IV brigade Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske postavlja dfug Petar Kleut, dosadašnji zamjenik komandanta I Operativne zone.

5. VI Narodno-oslobodilačka brigada Hrvatske izlazi iz sastava VIII Narodno-oslobodilačke divizije Hrvatske i potpada pod V Operativnu zonu.

6. XV Narodno-oslobodilačka brigada Hrvatske ulazi u sastav VIII Narodno-oslobodilačke divizije I Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske.

(M. P.)

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Vladimir Bakarić v. r.

Komandant
Ivo Rukavina v. r.

Na znanje:

Vrhovnom štabu Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije
Štabu VI i VII Narodno-oslobodilačke divizije
Štabu II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII i XIII Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske
Štabu II (Banijskog) i III (Ličkog) odreda
Komandi Ličkog, Banijskog, Kordunskog i Primorsko-goranskog područja
Štabu II, III i IV Operativne zone

⁴ Narodni heroj. Poginuo u borbi kod Sušaka 1945 god., kao operativni oficir Jedanaestog korpusa NOVJ.

⁵ Poginuo u borbi kod Krnjaka siječnja 1943 god., kao politički komesar Petnaeste NOU brigade.

jVa znanje i postupak

Štabu I Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske
Štabu VIII Narodno-oslobodilačke divizije Hrvatske
Štabu I, IV, XIV i XV Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske
Štabu I (Kordunskog) odreda
Štabu V Operativne zone

Da je otpravak vjeran originalu
potvrđuje

Načelnik štaba

Ilija Andžić⁶

BR. 28

**IZVJEŠTAJ ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE OD 11 PRO-
SINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O DEJSTVIMA PODREĐENIH JEDINICA¹**

STAB

IV OPERATIVNE ZONE

Broj

dana 11/XII. 1942

GLAVNOM ŠTABU N. O. V. I P. O. HRVATSKE

Operativni i organizacioni izvještaj

a) **Srednja Dalmacija**

1. — Koncem prošloga mjeseca formirana je u Srednjoj Dalmaciji III Dalmatinska udarna brigada², organizovana u 3 bataljona sa brojnim stanjem 560 boraca. Svi borci imaju puške i k tome 7 puškomitraljeza i teški mitraljez.

2. — Jedinice ove Brigade napale su 28/XI. ustaško uporište Bisko. Naši borci uspjeli su da zapale 7 zgrada iz kojih je neprijatelj pružao otpor tako da je u tim zgradama izgorilo 5 milicionera, koji se i pored vatre nisu htjeli predati. Zaplijenjeno je 5 pušaka. Zarobljena 2 milicionera i 1 domobran. Zarobljenici su saslušani, zatim politički poučeni i pušteni. Naši gubici 3 mrtva i 4 lakše ranjena, kod neprijatelja 3 mrtva i 5 izgorjelih.

* Ilija Engel. Poginuo u selu Gornji Mikleuš (Moslavina) 1944 god., kao načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

¹ Original, pisan na mašini latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 17—3a, k. 102 B.

² Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 35.

3/XII. iste jedinice napale su na cesti Split—Omiš kod Podstrane³ 2 talijanska kamiona crnih košulja. Borba je trajala svega nekoliko minuta i u toj borbi ubijeno je 40 crnokošuljaša i 2 oficira, zaplijenjen je jedan teški mitraljez „Breda“, 4 puškomitraljeza, 30 pušaka, 80 ručnih bombi i oko 4.000 metaka za puške i puškomitraljeze. Od svih crnokošuljaša uspjela su se spasiti samo 4, koji su skočili u more i spasli se plivajući.

4/tek. m. izvršen je napad kod Krivodola na cesti Sinj—Split na jednu kolonu od 14 talijanskih kamiona. Neprijatelj je uspio da se snađe i da pruži otpor i dobije pojačanje. Uprkos toga neprijatelj je imao oko 15 do 20 mrtvih i tolik broj ranjenih. Naši gubici 4 mrtva i 1 lakše ranjen.

Noću od 5 na 6/XII. izvršen je demonstrativni prepad na neprijateljske snage u Sinju. Neprijatelj je reagirao sa jakom vatrom.

Pošto su Talijani evakuisali Vrliku jedinice te Brigade ušle su u varoš i uspostavile red i organizovale komandu mjesta. Iza povlačenja Talijana, na Vrliku su upali četnici, koje su Talijani naoružali prije odlaska da im štite ostanak, i počeli da pljačkaju privatne radnje i stanove. U svojoj divljoj pljački četnici su i narodu i njegovoj vojsci nanijeli štetu, jer su upropastili velike količine hrane, vina i robe.

3. — Na teritoriji Srednje Dalmacije koja se pruža između rijeke Cetine i Kosovske (Kninske) Doline neprijatelj se drži samo u garnizonima Sinj—Drniš i iskorištava tek poneke komunikacije. Ogromna većina sela na čitavom tom području potpuno su oslobođena, u njima nema neprijatelj nikakve kontrole i N. O. odbori vrše slobodno narodnu vlast. Komunikacije koje neprijatelj iskorištava su sljedeće: Split—Trogir—Šibenik—Lrniš; Split—Sinj; Split—Omiš. Da bi uznemiravali neprijatelja na ovim komunikacijama, i da bi Brigadu uvijek imali na okupu za jače operacije, organizovali smo u Srednjoj Dalmaciji dva mala partizanska odreda⁴, jedan na terenu Rogoznice—Primoštena, drugi na Mosoru. Ovi odredi imaju osim ostaloga glavnu dužnost organizovanja mobilizacije novih dobrovoljaca za vojsku. Na mučkom oslobođenom teritoriju, koji se pruža od Sinja do Drniša, organizovana je Komanda područja⁵ sa 8 partizanskih straža.⁶

³ Vidi dok. br. 112.

⁴ Trogirski i Mosorski odred. Vidi dok. br. 72 i 88.

⁵ Komanda Splitskog područja

⁶ Narednjem Štaba Četvrte operativne zone od 12 studenog 1942 god., u Dalmaciji su, na svaka 3—4 sela, formirane partizanske straže, jačine 10—15 naoružanih ljudi. Imale su zadatak da čuvaju sela od napada neprijatelja, da obavještavaju o njegovom kretanju, da za vrijeme ofanziva napadaju manje grupe neprijatelja i ometaju njihovo kretanje

4. — Osnovni zadaci koji se postavljaju na III Dalmatinsku brigadu jesu: zauzimanje Sinja ako ga okupatorske snage uglavnom napuste i mobilizacija dobrovoljaca kako bi Brigada čim prije narasla na jaču jedinicu.

b) Južna Dalmacija

1. — Na prostori južne Dalmacije od Cetine do Neretve imamo jedan bataljon⁷ od 350 boraca, ali samo sa 180 pušaka i 5 puškomitraljeza.

2. — 5/XI.-og jedinice ovoga bataljona napale su na cesti Makarska—Zadvarje dva talijanska kamiona, ubili su 10 karabinjera i vojnika, a 4 zarobili. Zaplijenili su dva puškomitraljeza. 10 pušaka, 3 revolvera, 24 ručne bombe i 1.000 pušanih metaka. Kamioni su uništeni.

7/XI.-og iste jedinice napale su ustaše u Vrgorskom polju. Ustaše su se razbježali, a jedan je poginuo.

9/XI.-og postavljeno je niz zasjeda na cesti Lovreć—Studenti i Cista—Sestanovac, koje su imale manje okršaje sa Talijanima i ustašama.

Tih dana fišistička komanda je pozvala u Imotski sve glavare sela Raščane, Zupa, Zagvozd, Grabovac, Krstacije, Medov Dolac te im dala na dužnost da popišu svakog onoga koji može nositi pušku. Popisani bi trebali Talijanima čuvati i osiguravati put. U ta sela uputile su se tada naše snage i poduzele sljedeće. Pozvali su glavare navedenih sela i saopštili im da se ubuduće ne smiju odazivati pozivu neprijatelja, jer ćemo ih smatrati narodnim izdajicama i protiv takvih postupiti. Također su im oduzeli pečate i dekrete, sve skupa ih razriješili dužnosti. Na zborovima su ovo iznijeli pred narodom koji je postupak partizana prihvatio sa zadovoljstvom i odrekao se svakog pomaganja okupatoru. Nisu nam javili da li su na tim zborovima organizovali N. O. O-e, na što ćemo ih upozoriti.

13 novembra u selu Podosoju kod Runovića likvidiran je vođa seoske milicije, poznati ustaša i strah za narod imotskog kraja. 3 naoružana milicionera koji su ga pratili predali su se bez borbe. Tom prilikom zaplijenjene su 4 puške, 1 pištolj. 100 komada pušanih metaka.

17/XI.-og ustaše, milicija i Talijani pošli su u napad protiv partizanskih položaja. Naši su ih odbili i tom prilikom ubili 3 milicionera i 5 ranih. S naše strane poginuo je jedan drug.

18/XI.-og naše jedinice uz more⁸ prisilile su jedan brod da dođe uz kraj. Zaplijenjen je sav materijal koji je bio na njemu.

⁷ Bataljon „Vid Mihaljević“

⁸ Odnosi se na Četvrtu četu Blokovskog bataljona „Vid Mihaljević“.

24/XI.-og jedinice ovog bataljona operisale su u selu Vojnice, tamo dobile 3 puške. To selo pripada Hercegovini.

3. — Na teritoriji od Cetine do Neretve gdje neprijatelj drži uporišta Zadvarje i Vrgorac skoro se potpuno onemogućuje svaki promet na cestama. Sada je već potpuno prestala upotreba ovih komunikacija koje je neprijatelj običavao upotrebljavati za velike transporte između Splita i Mostara. Ceste većinom razrušene i Talijani ih više i ne popravljaju.

4. — U operativnom smislu pred nas se postavlja zadatak likvidacije ovih neprijateljskih uporišta u Imotskom., Vrgorcu i Zadvarju. U Zadvarju se nalazi još uvijek talijanski garnizon koji čuva električnu centralu. U Imotskom više nema Talijana i poslije eventualnog oslobođenja Livna mislimo da bi lako mogli likvidirati ustaše u Imotskom. Naš bataljon je već sam na sebe uzeo zadatak zauzimanja Vrgorca.

5. — U organizacionom pogledu pred nas se postavlja zadatak podizanje ovoga bataljona u Brigadu. Pitanje ljudstva riješiti ćemo lako, jer se lako odazivaju pozivu za mobilizaciju. Jedino naoružanje i rukovodeći kadar pretstavljaju ozbiljne poteškoće.

Naglašujemo da je teren djelovanja ovoga bataljona izvanredno velik i da pojedine jedinice dolaze u dodir sa nekim našim drugovima u Hercegovini.

Od toga bataljona smo već nekoliko puta dobili dopis u kojem nas mole za neki bacač ih top, jer bi navodno s njim mogli onemogućiti morski promet Talijana kroz Hvarski Kanal.

c) Sjeverna Dalmacija

1. — Koncem oktobra formiran je na terenu Sjeverne Dalmacije, u okolini Šibenika i Biograda na moru, Sjevernodalmatinski bataljon⁹.

2. — 28 oktobra jedinice ovoga bataljona izvršile su, na dan fašističke proslave, demonstrativni napad na Šibenik. U gradu je zavládala panika i proslava je obustavljena.

1/XI.-og u borbi sa Talijanima kod Biograda na moru zaplijena su dva kamiona, zaplijenjen jedan teški mitraljez marke „Fiat“, 1 puška, 8 ručnih bombi, 18 čebadi, 1.300 metaka i 1 pištolj. Neprijatelj je imao 3 mrtva.

U prvoj polovini mjeseca oktobra Talijani skupa sa četnicima organizovali su opću ofanzivu na partizane na čitavom Primorskom području Sjeverne Dalmacije, koja je trajala 15 dana. Kroz to vrijeme naš se bataljon morao povlačiti iz

⁹ Ovaj bataljon, koji je sredinom listopada formiran od Primorske čete, češće nosi naziv Primorski bataljon.

okoline Biograda na jugoistok prema Šibeniku i tu je nastojeći izbjeći sukobe sa većim neprijateljskim jedinicama irazredio svoje snage na čete i vodove. Poslije završene ofanzive bataljon se je prikupio. Fašističke novine govorile su o uništenju partizana. Međutim kod partizana uopće nije bilo ozbiljnijih gubitaka, osim većeg broja oboljelih radi vrlo loših uslova stanovanja. U isto vrijeme izvršen je krvavi teror nad stanovništvom sela na desnoj obali Krke. Iz tih sela odvedeno je u internaciju sve muško stanovništvo [od] 14 do 60 godina koje su oni uhvatili. Početkom novembra Talijani skupa sa četnicima, poduzeli su ofanzivu na lijevoj obali Krke, između Šibenika i Drniša¹⁰. Uprkos ofanzive naša Šibenska četa neprekidno je vršila male partizanske akcije po cestama, telefonskim linijama, sprovodnicima struje iz električnih centrala itd.

13/XI.-og na cesti Šibenik—Primošten napadnuta su dva talijanska kamiona i tom prilikom je poginulo 25 vojnika i karabinjera, a zarobljeno 6. Zaplijenjeno je 18 pušaka i 24 bombe.

Poslije razbojničkog napada na okolinu Šibenika Talijani i četnici nastavili su svoje zločinačko djelo u okolini Primoštena i Rogoznice. Banditi su iskalili sav svoj bijes nad mirnim stanovništvom protiv kojega su upotrebili i tenkove i artiljeriju i avijaciju i ratnu mornaricu. Četnici su bili obučeni u odijela talijanskih vojnika. Masa stanovništva ubijena je u grupama, a veliki broj 'interniran'¹¹.

3. — I na ovom području osnovni organizacioni zadatak ostaje podizanje bataljona u brigadu. Ovdje se međutim osim manjkavosti u kadru i naoružanju postavlja i pitanje većih okupatorskih snaga koje se sa ovoga terena ne evakušu. Na sjeveru u Bukovici postoji jedan vod¹² koji djeluje na partizanski način. Stanovništvo je uglavnom srpsko, ali četnici uprkos velikih napora i terora nisu uspjeli da stvore nikakvu ozbiljnu bazu. Sa toga terena mobilizirao se je veći broj partizana koji je ušao u sastav brigada i divizija. Skoro potpuno ispražnjenje partizana s toga kraja ne djeluje ni malo pozitivno. Novomobilizirani sa Primorja nisu uspjeh da se prošire prema sjeveru i da tamo obnove partizanski uticaj. U tom ćemo cilju raditi.

⇒ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 125, 134, 136, 139 i 141.

¹¹ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 151, 158, 159 i 160.

I" Bukovički vod je u mjesecu studenom 1942 god. prerastao u Bukovičku četu, jačine 70 boraca. Prema podacima učesnika NOB sa područja sjeverne Dalmacije, ova četa je krajem studenog ušla u sastav Primorskog bataljona. — U ovom izvještaju Štaba Četvrte operativne zone ne govori se o tim izmjenama, jer je o njima Stab saznao kasnije.

Povodom evakuacije Talijana iz jednog dijela Dalmacije osjeća se da u narodu nastaje jedan novi val u smislu mobilizacije. Još jednom naglašujemo da za uspješno organizovanje novih dobrovoljaca trebamo pomoć u kadru i oružju. Sa dvije brigade, jednim odredom i preko hiljadu novih dobrovoljaca koji su ušli u sastav Divizije i otišli sa terena ove Zone, isto je tako s njima otišlo i sve naše oružje, a i oni malobrojni kadrovi koji su se dosada razvili.

Na grahovskom sektoru zadržan je jedan naš bataljon. Vjerujemo da će poslije formiranja Komande mjesta u Grahovu i organizacije partizanske straže na tom sektoru, naš bataljon biti oslobođen, tako da ćemo s njim moći barem malo manevisati ondje gdje bude najhitnije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Jordan¹³

Komandant
Vicko Krstulović

BR. 29

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA
OD 11 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I
PO HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA ODREDA¹**

STAB
I KORDUNAŠKOG ODREDA
11. XII. 1942 g.
0 Broj 65/1942 g.

Operativni izvještaj
dostavlja

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE
VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I. Neprijatelj na teritoriju ovoga odreda u ovom tjednu držao se u defanzivi i nije vršio kretanja nikakva.

Neprijateljska avijacija bila je neaktivna, te samo po neki dan prolazio je po neki avion preko teritorija ovog odreda, bombardirao sela Primišlje, Tržić i najbliža okolna sela, i ovom prilikom nije nanoseno nikakve štete.

¹³ Ivica Kukoč

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 10—3a, k. 102.

II. Ovaj odred predviđene akcije, tj. rušenje pruge, dočeluvanje vozova, kao [i] razoružanje neprijateljskih posada na ličkoj pruzi koje je ranije predvidio nije mogao izvršiti iz razloga što se preko pruge prebacivalo žito za Drežnicu i nije se smjelo dirati u prugu kao i u neprijateljske posade, te ove predviđene akcije ostaju za izvršenje u ovom tjednu ukoliko se ni ovoga tjedna ne bude prebacivalo žito tamo, tj. u Drežnicu.

Noću između 2 i 3 ov. mj. jedinice 1 bataljona ovog odreda, tj. 1 četa zapalila je školu u selu Kamenskom kod Karlovca. Ova škola zapaljena je pošto su dobiveni podaci da neprijatelj, tj. ustaše imaju namjeru da se usele u ovu školu.

U ovoj školi nađeni su učitelj i učiteljica, i kada je istima saopšteno zašto da se pali ova škola isti [su] se složili sa tim da se zapah i sami su se sa svojim pokućstvom odmah iselili u obližnje selo.

Od plijena u ovoj škoh zaplijenjeno je i to jedan radio aparat na struju i drugih sitnih stvari. Zaplijenjeni radio predat je drugarskom O. K. Karlovac, odnosno drugu Čanici.

Žrtava kako kod neprijatelja tako i kod nas nije bilo pošto do borbe nije dolazilo.

Noću između 3 i 4 ov. mj. jedinice 2 bataljona ovog odreda srušile su most na Mrežnici kod Generalskog Stola. Most je tako srušen da ie za 1.50 metara pao u vodu te je onesposobljen za svaki saobraćaj, jedino može pješak da pređe i to teško. Plijena nije bilo nikakvog.

Žrtava kako na našoj tako i neprijateljskoj strani nije bilo, pošto do borbe nije niti dolazilo.

Dana 4. XII. t.g. jedinice 1 bataljona ovog odreda postavile su zasjedu u selu Donjem Selkovcu neprijatelju koji dolazi u selo radi pljačke. Ova zasjeda nije uspjela pošto neprijatelj u ovo selo nije uopće ulazio već se zadržao u selu Viduševcu radi pljačke i hapšenja hrvatskog naroda.

Ceta se povukla iz te zasjede i jurišala na neprijatelja koji je bio u jačini od 6 satnija i izbacila ga iz sela Viduševca. Na neprijateljskoj strani bilo je dosta ranjenih.

Na našoj strani nije bilo mrtvih ni ranjenih.

Istoga dana jedinice 3 bataljona ovog odreda postavile su zasjedu između Blata i Ličke Jesenice radi dočeka voza iz Plaškog ili Vrhovina. Ova zasjeda nije uspjela zbog toga što vozovi toga dana nisu uopće nailazili jer je bilo obaviješteno da se vozovi ne kreću, da postoji naša zasjeda, a ova zasjeda je otkrivena po četnicima.

Oko 9.30 časova naišla je talijanska izvidnica jačine od 62 vojnika koji su imah sa sobom 3 psa te koji su također

otkrili našu zasjedu i Talijani se momentalno vratili nazad. Nakon 5 minuta naišla su dva blindirana voza i to iz [Ličke] Jesenice : Blata i počeli manevrisati i tući bacačima na naše položaje te su se naše jedinice morale povući. U povlačenju kroz šumu naišli su na govedare iz sela Blata i Begovca, te je zaplijenjeno od istih 8 komada goveda četničkih iz navedenih sela, te predata Narodno-oslobodilačkom odboru Plaški radi rasporeda.

Žrtve na neprijateljskoj strani nisu nam poznate.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

5. XII. o.g. jedinice 3 bataljona ovog odreda nalazile [su] se u selu Veri, gdje su im dvoje djece donijeli 2 karabina ukradena od četnika, a 2 četnika prebjegli kod nas i donijeli su sobom karabine i po 75 metaka. Prebjegli četnici izrazili su želju da stupe u partizane. Dobivena 4 karabina ostala su na raspolaganju Štabu 3 bataljona.

Istoga dana jedinice 3 bataljona, tj. jedna patrola uhvatila je u selu Kukači bandita ustašu Antona Fumića. Isti je po svima ispitima i saslušanjima priznao da je klao te ga je vojni sud pri Štabu 3 bataljona osudio na smrt, streljanjem.

Noću između 6 i 7 ov. mj. jedinice 1 bataljona ovog odreda, tj. 1 desetina pokupila je telefonski kabl od Banskog Kovačevca do Skakavca, koji je predat komandantu VIII Divizije na upotrebu.

Iste noći jedinice 2 bataljona ovog odreda izvršile su akciju na Novi Grad u blizini Karlovca na državno imanje. Ovaj napad nije nitko primijetio niti je primijećeno da u blizini ima neprijatelja.

U ovoj akciji zaplijenjeno je — zarobljeno 13 konja, 10 ždrijebadi, 1 kola. 2 fijakera, 1 sedlo, kovačkog pribora, 2 pisaca stroja i nešto pisaceg materijala. Osim toga uništena je jedna zgrada sa državnim sijenom, 300 hl vina i nešto ostalog materijala. Zaplijenjena stoka i materijal predat je Komandi područja **Kordun** na raspolaganje. Gubitaka ni na jednoj ni na drugoj strani nije bilo, jer do borbe nije niti došlo.

Dana 7. XII. o.g. jedinice 1 bataljona, tj. patrola istog bataljona 3 čete pripucala je na neprijateljsku patrolu koja se kretala Skakavac—Sjeničak, te se neprijatelj² u paničnom bijegu povukao u Skakavac.

Gubitaka na neprijateljskoj strani bio je jedan mrtav a oružje su sa istoga skinuli. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Noću 8 do 9. XII. t.g. jedinice 2 bataljona ovog odreda izvršile su akciju na vaktarnicu broj 327 između Donih i Gornjih Dubrava. U ovoj vaktarni bilo je 22 domobrana sa

¹ Ustaše i domobrani

karabinima. Naše snage koje su vršile napad uspjele su privući se što bliže i iznenadile neprijatelja tako da borba nije trajala ni 5 minuta te se svi domobrani predali. Zarobljeno je 19 domobrana živih. Od plijena dobiveno je 21 karabin, 3000 metaka, i 30 bombi. Gubitci na neprijateljskoj strani jesu jedan mrtav i jedan ne zna se kuda je nestao, ali postoji mogućnost da je pobjegao. Gubitaka na našoj strani nema.

Sav dobiveni plijen, tj. oružje, municija i bombe ostali odnosno raspoređeno u dotičnom bataljonu. Zarobljeni domobrani po izvršenom saslušanju pušteni su svojim kućama.

Iste noći jedinice istog bataljona razrušile su bunker između Donjih Dubrava i Generalskog Stola koji je potpuno onesposobljen tako da se ne zna za temelj.

Vojnička obuka izvodi se po planu i programu i usnjeva dobro.

IV. Organizacije novih jedinica i reorganizacije dosadanjih jedinica nije bilo.

V. Štabovi bataljona ovog odreda funkcionišu dobro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
M.³ Dejanović

(M.P.)

Komandant
Sl. odsutan

BR. 30

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 12 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA SKAKAVAC, BANSKI KOVAČEVAC I LASINJU¹

STAB VIII DIVIZIJE
I KORPUSA N.O.V. i P.O.
HRVATSKE
12. XII. 1942.

ŠTABU I KORPUSA N. O. V. I P. O. HRVATSKE

Noću između 8 i 9 ov. mj. naša Divizija izvršila je napad na neprijateljska uporišta selo Skakavac i Banski Kovačevac². Raspored naših snaga bio je sljedeći: IV Brigada napadala je na Banski Kovačevac u kome se nalazilo oko 150 domobrana

¹ Milić

² Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 8/2, k. 826.

* Vidi dok. br. 18, 20 i 61.

i ujedno se osiguravala od Lasinje. V Brigada vršila je napad na selo Skakavac dok je XV Brigada dala jedan bataljon u divizijsku rezervu, a sa jednim bataljonom vršila fingirani napad na Vukmanić i želj. stanicu Skakavac.

Napad je bio predviđen za 4 sata izjutra, ali je počeo sa zakašnjenjem od pola do jednog sata.

IV Brigada bila je ojačana sa tri brdska topa 65 mm, a V Brigada sa dva tenka i dva teška bacača mina.

Neprijatelj je i u jednom i u drugom mjestu davao žilav otpor, ali su ipak naše brigade uspjele da ga slome i natjeraju na predaju, tako da su poslije podne oko 13 časova selo Skakavac i Banski Kovačevac bili u našim rukama. Posada u Banskom Kovačevcu je cijela zarobljena, dok u selu Skakavcu žandarima i jednom malom dijelu domobrana uspjele je da pobjegnu, naravno uz gubitke.

U ovim operacijama zarobljeno je: jedan domobranski nadporučnik, dva poručnika i 241 domobran.

Od oružja zaplijenjeno je: 12 puškomitraljeza, 7 šmajsera, 260 karabina, tri pištolja, 300 bombi, oko 80.000 metaka. 20 nagaznih mina, oko 200 komada čebadi i veća količina razne ratne spremne.

Istoga dana naveče bio je pripremljen napad na ustaše na želj. stanici u Skakavcu, ali je neprijatelj pod zaštitom jake vatre još prije nego što je počeo stvarni napad, ostavivši nešto spremne i 7 sanduka topovske municije za haubice, pobjegao.

Porušena je pruga prema Rečid i zapaljene sve zgrade i bunkerji [u] kojima je stanovao neprijatelj.

Noću između 10 i 11 IV Brigada izvršila je napad na ustaše u Lasinji, kojih je bilo oko tri stotine. V Brigada za to vrijeme nalazila se oko Bučice gdje je izviđala i pripremala se za napad.

Neprijatelj je u Lasinji davao žestok otpor i borba se produžila sve do 10 časova prije podne kada je neprijatelj koristeći se maglom uspio da se prebaci preko Kupe. Prelaz mu se nije mogao spriječiti, jer je i na suprotnoj strani od Gradca tukla njihova vatra i omogućavala im izvlačenje.

Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i veći broj ranjenih, a nešto je i podavljeno prilikom paničnog bježanja preko Kupe, gazeći preko vode jer su prolazi bili osigurani.

Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez. 17 karabina, 1500 metaka, jedan poluteretni auto, oko 100 komada čebadi i nešto ostalog ratnog materijala i živežnih namirnica.

Istoga dana dok su se oko Lasmje vodile borbe krenula je iz Gline jedna ustaška bojna i jedna domobranska satnija sa dva brdska topa i bacačima mina, došla do Bučice i odatle

Štab VIII Divizije
I. Korpusa N.O.V. i P.O.
Hrvatske
12. XII. 1942.

M.H.G. S.P.P.
31. XII. 42
Štab VIII Divizije
I. Korpusa N.O.V. i P.O.
Hrvatske
12. XII. 1942.

Štabu I. Korpusa N.O.V. i P.O. Hrvatske

Noću između 8 i 9 ovoga mjeseca Divizija izvršila je napad na neprijateljska uporišta sela Skakavac i Banški Kovčevac. Raspored naših snaga bio je sledeći: IV Brigada napadala je na Banški Kovčevac u kome se nalazilo oko 150 domobrana i ujedno se osiguravala od Lasinje. V. Brigada vršila je napad na selo Skakavac dok je XV. brigada dala jedan bataljon u Divizijsku rezervu, a sa jednim bataljonom vršila fingirani napad na Vukmanić i željeznicu Skakavac.

Napad je bio predviđen za 4 sata izjutra, ali je počeo sa zakašnjenjem od pola do jednog sata.

IV Brigada bila je opremljena sa tri brdska topa 65 mm., a V. Brigada sa dva tenka i dva teška bacača mina.

Neprijatelj je i u jednom i u drugom mjestu davao žilav otpor, ali su ipak naše brigade uspjele da ga silom i natjeraju na predaju, tako da su poslije podne oko 13 časova selo Skakavac i Banški Kovčevac bili u našim rukama. Posada u Banškom Kovčevcu je cijela zarobljena, dok u selu Skakavcu klandarima i jednom saim: cijelu domobransku uspjele je da pobjegnu, naravno uz gubitke.

U ova operacija zarobljeno je: jedan domobranski nadporučnik, dva poručnika i 241 domobran.

Od oružja zaplijenjeno je: 12 puško-nitraljeza, 7 smajgera, 260 karabina, tri pištolja, 300 bombi, oko 80.000 metaka, 20 magazina mina, oko 200 komada čebadi i veća količina raznog ratnog materijala.

Istoga dana na veče pripremljen je napad na ustaše na željez. stanici u Skakavcu, ali je neprijatelj pod zaštitom jakih vatrenih priprema

go ste je počeo stvarni napad, ostavivši nešto spremne i 7 sanduka topovske municije sa haubicama.

Formirana je grupa prema Hješici i zaplijenila sve zgrade i bunke koji su je stanovao neprijatelj.

Noću između 10 i 11. IV brigada izvršila je napad na ustašaka u Lasini, kojim je bilo oko 100. Brigada za to vrijeme nalazila se oko Buzice gdje je izvidjela i pripremila se za napad.

Neprijatelj je u Lasinji davao žilav otpor i borba se predusila sve do 10 časova prije podne kada je neprijatelj koristeći se maglom uspeo da se prebaci preko Kupe. Prelaz su se nije moglo spremiti, jer je i na suprotnoj strani od Gradaa tukla njihova vatra i osmogucavala i izvlačenje.

Neprijatelj je imao nekoliko ranjavih i veći broj ranjenih, a nešto je i podavljeno prilikom paničnog bježenja preko Kupe.

Zaplijenjeno je: 1 puško-nitraljez, 17 karabina, 1500 metaka, jedan polukeretni auto, oko 100 komada čebadi i nešto ostalog ratnog materijala i živih naoružanja.

Istoga dana dok su se oko Lasinje vodile borbe krenula je iz Gline jedna ustaška bojna i jedna domobranska satnija sa dva brdska topa i baterijama minobacača do Buzice i odatle krenula dalje prema našim oslobođenim teritorijima. Naša V. brigada sčekala je i raspršila ovu bojnu nanijevši i pobitne gubitke.

Zarobljeno je jedan ustaša, 4 domobrana i jedan civil-vodič, zaplijenjeno je: jedan brdski top 75 mm. sa 51 granatama, jedan puško-nitraljez, 1 karabina i dve topovske kare, 2 sponja. U kumkaxax zatvaraču od topa nije nađena udarna kula. Isto tako pronađeno je cijev od drugog brdskog topa koja su ustaše i dali, ali ih je uspjelo da ga izvuku.

U ovom ovome u toku kraćeg roka poslaci se operativni izvještaj sa tačnim podacima.

Štab I. Korpusa N.O.V. i P.O. Hrvatske

Politkomesar:

A. Jurešić

Komandant:

V. Četanić

krenula dalje prema našem oslobođenom teritoriju. Naša V Brigada sačekala je i raspršila ovu bojnu nanijevši im ozbiljne gubitke.

Zarobljen je jedan ustaša, 4 domobrana i jedan civil-vodič. Zaplijenjeno je: jedan brdski top 75 mm sa 51 granatom, jedan puškomitraljez, 7 karabina, dvije topovske kare, 5 konja. U zatvaraču od topa nije nađena udarna igla. Isto tako pršla je cijev od onog drugog topa koga su ustaše imali, ali im je uspjelo da ga izvuku.

O svemu ovome u najkraćem roku poslaće se operativni izvještaj sa tačnim podacima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.³ Turkulin

Komandant:
V.¹ Četković

BR. 31

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 12 PROSINCA
1942 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVAT-
SKE O JAČINI NEPRIJATELJSKIH POSADA NA PODRU-
ČJU BANIJE¹**

STAB
VII DIVIZIJE N.O. VOJSKE
HRVATSKE
12. XII. 1942

Podnosi informativni
izvještaj

ŠTABU I KORPUSA N. O. VOJSKE HRVATSKE

Neprijateljske snage na sektoru gdje operiše VII Divizija raspoređene su jednim dijelom po svojim stalnim garnizonima kao odbrana gradova a drugim dijelom kao pokretne bojne i zdrugovi potpomognuti manjim snagama Nijemaca i tenkova, koje upadaju na oslobođenu teritoriju krstareći i sukobljavajući se skoro svakodnevno s partizanima bilo to naše divizije ili odreda.

Najjače strujanje neprijateljske vojske osjeća se na liniji Sunja—Kostajnica—Dvor—Novi tako da na tom sektoru

³ Artur

⁴ Vlado

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 3/3, k. 811.

u posljednje vrijeme nikad nema ustaljenih snaga koje ostaju duže na jednom položaju. Isto tako osjeća se živ saobraćaj i transport vojske na glavnoj pruzi. Civilni je saobraćaj ukinut. Nemamo točnih podataka iz kojih razloga.

Jači priliv neprijateljskih snaga osjeća se u Glini i Topuskom i nešto malo u Petrinji. Ofanzivne operacije sa strane neprijatelja se još ne primjećuju sa tog sektora.

I. Neprijateljska uporišta i posade u mjestima:

Topusko, Glina, Petrinja, Sisak—Caprag, Sunja, Dubica, Kostajnica, Dvor. Do sada ne raspolažemo točnim i provjerenim podacima o snazi sviju tih posada kao ni o fortifikaciji tih uporišta. Zato će u ovom izvještaju biti iznijeto samo ono što je dosada utvrđeno.

Topusko: Skice i točne podatke nemamo. Prema neprovjerenim podacima posada je jačine 1200—1400.

Glina: 8. XII. jačina posade je bila 1000—1200 ustaša² (jedan dio izbjeglica muslimana iz oslobođenih krajeva Bihać, Slunj, Kladuša, Vranograč i Cazin) te oko 1600 domobrana. Od teškog oružja imaju 5 brdskih topova i 2 protivkolska, broj bacača neutvrđen. Iz mjesta kreću katkad s manjim snagama u pravcu oslobođene teritorije, najviše preko Maje, u cilju pljačke živežnih namirnica i nasilnog izviđanja terena.

Petrinja: Skice nemamo, a isto tako ni točnih podataka o jačini posade. Neke naročite koncentracije nema. U gradu se nalazi već oko mjesec dana oko 600 Nijemaca, koji su uključeni u odbranu Petrinje, a inače su to regruti, koji dnevno vrše obuku.

Sisak—Caprag: O Sisku nemamo zasada ni skice ni točnih podataka. Skicu Capraga imamo vrlo površnu, pa je sada provjeravamo. O posadi Capraga imamo točne podatke. Jačina je 160 ustaša i 260 domobrana. Zadatak im je odbrana.

Sunja: Zadnjih 14 dana (nakon napada na Dvor—Novi) posada je neznatna — 40 domaćih ustaša, 60 domobrana željezničke straže i 25—30 Nijemaca u bunkeru na željezničkom mostu. U stanici jedan pokvareni tenk montiran na vagonu i oklopni voz, koji noću patrolira prugom bilo u pravcu Dubice bilo u pravcu Siska. Dešava se da tu predane ili prenoće pojedine jedinice vojske koja se transportuje (jer je to raskrsnica željeznice i cesta).

Dubica: Skice nemamo. Posada 1 satnija ustaša, 50—60 domaćih ustaša, 30 domobrana želj. straže i oko 30 Nijemaca za kontrolu patroliranja pruge prema Sunji.

¹ Vidi dok. br. 139.

Kostajnica: Imamo skicu no nemamo u nju unijele još sve fortifikacije, za koje prikupljamo podatke. Snage posade vrlo promjenljive osobito nakon napada na Dvor—Novi. U mjestu se ipak stalno nalaze 2 satnije ustaša, 1 bojna (600—800) domobrana i 200—300 Nijemaca. Od teškog oružja 4 haubice i 7 ispravnih tenkova. Tu je i tenkovska baza.

Dvor: Skicu sa daljnjom izgradnjom fortifikacija (nakon napada) nemamo. Isto tako nemamo podataka ni o sadanjoj snagi posade. Vršer kraće ispade na oslobođenu teritoriju u cilju pljačke i nasilnog izviđanja.

II. Neprijateljske pokretne snage:

Te snage nalaze se utvrđene u manjim mjestima sa zadacima osiguranja prometa cestama i prugama ili su opet uključene kao pretstraže u odbranu glavnih uporišta u gradovima.

Kukuruzari: 1 bojna gorskog združa, domobrani kadrovci, jačina 500—600, 2 teška bacača, nekoliko malih. Sva posada u 50 bunkera i zemunica, ograđeni lengerisanom žicom. Izlaze često u okolna sela uz pomoć tenkova iz Kostajnice u cilju pljačke i želje za protjerivanje partizana iz okolnih sela.

Majur: 1 bojna gorskog združa domobrana kadrovaca, jačina 500, 2 t. bacača i više manjih, 1 protivkolski top. Imaju provizorne rovove, nenatkrivene, a stanuju po kućama. U Majur su došli nakon posljednjeg razoružanja stanice (8. XII.), vjerojatno u cilju da obezbijede stanicu dok se izvrše nove fortifikacije. Da li će stalno ostati ne zna se. U saradnji sa bojnomo iz Kukuruzara izlaze katkad u pravcu oslobođenog teritorija u istom cilju kao i ovi.

Divuša—Pounje sa selima na cesti Kostajnica—Dvor raspoređena je 1 bojna gorskog združa. Točnih podataka nemamo. Krstari Pounjem i u pravcu Zrina.

Čitav taj zdrug bio je nakon napada na Dvor—Novi upućen u pomoć i probio se u Dvor. Sada se je 1 bojna vratila na svoje mjesto Kukuruzare, jedna je vjerojatno samo privremeno u Majuru, a ova treća ie još u Pounju.

Graberje — Na cesti Petrinja—Glina. Jedna bojna kadrovacn raspodijeljena duž te ceste. U Graberju se nalazi stožer te bojne i 2 satnije sa 4 teška mitraljeza i 1 teški bacač. Nalaze se u zemunicama i natkrivenim rovovima. Ostali dio bojne raspoređen u selima Gora, Prekopi i Marinbrodu, gdje imaju rovove, a stanuju u tvrdim zgradama.

Hrastovica: Točnih podataka nemamo. Jačina je 200—300 ustaša. Raspoređeni su po rovovima na položajima oko mjesta. Tu stoje kao pretstraže Petrinje.

Čuntić: Posada oko 120 ustaša i žandara dobro utvrđenih.

III. Posade na željezničkim prugama:

Mošćenica — između Siska i Petrinje. Dva puta razoružana i stanica spaljena (posljednji put 9. XII.). Sadašnja posada nepoznata.

Blinjski Kut: Posada razoružana i stanica spaljena. Sadašnja posada 30 domobrana.

Saš — između Sunje i Dubice. Posada 30 domobrana.

Zivaja — između Sunje i Dubice. Posada 30 domobrana na stanici, a u selu 60 naoružanih ustaša koloniziranih Hercegovaca.

Majur: Stanica razoružana i spaljena već tri puta (posljednji put 8. XII.). Sada je tu prije navedena bojna. Čitava pruga Sunja—Kostajnica čuvana je sa 12 bunkera raspoređenih duž pruge, a posjednutih od 1 satnije.

Vijadukti između Kostajnice i Volinje: Na vijaduktima 4 solidno izgrađena i žicom ograđena bunkera sa posadom oko 60 domobrana, avijatičara, ukupno.

Rovine: Bivši jugoslavenski avijatičarski magazini kraj stanice Volinja. Dobro ograđeni žicom. Posada 120 domobrana³ avijatičara sa 3 teška mitraljeza. Oni daju posadu i u 3 bunkera između vijadukata i Volinje.

Volinja: Na stanici u rovovima i bunkerima 3 satnije domobrana⁴.

Unski most: 2 trospratna betonska bunkera sa posadom od 90 domobrana u oba. Ograđeni su žicom kao i glave mosta.

IV. Prometne arterije:

Najvažnije ceste su: Sisak—Petrinja—Glina—Topusko, osobito čuvana na sektoru Petrinja—Glina. Služi za transportiranje trupa i materijala za posade u Glini i Topuskom.

Cesta Sunja—Kostajnica—Dvor—Novi. Njom stalno struji saobraćaj vojske i materijala u Bosnu i iz Bosne. Dobro je osigurana jer ide stalno uz prugu, a uz nju se nalaze 3 bojne gorskog zdruga. Osim toga saobraćaj čuvaju i tenkovi čija je baza u Kostajnici.

Pruga Sisak—Sunja—Dubica. Ima slabe posade na stanicama (koje su već gore navedene). Čuva je oklopni voz iz Sunje.

Pruga Sunja—Kostajnica—Novi. Na cijeloj dužini čuvana bunkerima i oklopnim vozovima iz Sunje i Novog.

Ovim prugama stalno struji vojnički saobraćaj. Osobito na glavnoj pruzi Sisak—Dubica. Tu dnevno prolaze njemački transporti u pravcu Broda i talijanski u pravcu Zagreba.

V Vidi dok. br. 141.

Informativna služba u diviziji je u organizaciji. Obavijesti što smo ih dosada dobivali bile su slabe, neprecizne, više slučajne i slično. Sada se vrši prikupljanje točnih podataka o svim neprijateljskim posadama i njihovoj fortifikaciji, naoružanju, moralu trupa itd. Isto tako organizira se nadzor saobraćajnih arterija u cilju točne kontrole transporta vojske i materijala, tako da ćemo imati točan pregled saobraćaja.

Skice koje će se odmah izraditi po dobivenim podacima, slaćemo po redu kako budu izrađivane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Đ.' Kladarin

Komandant
P.® Jakšić

BR. 32

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG LIČKOG NOP ODREDA OD
12 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA I ORGANIZACIONOM
STANJU ODREDA¹**

STAB III LIČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
12-XII-1942 god.

O. Br. 5.

GLAVNOM ŠTABU N.O.P.V. I P.² ODREDA HRVATSKE

Opće stanje: Kako u Odredu tako i na teritoriju na kojem Odred djeluje, situacija iz dana u dan se poboljšava. Vojničko stanje u Odredu stalno se popravlja, isto tako svakim danom Odred se brojčano jača. Neprijatelj ne pokušava sa ofanzivom na oslobođeni teritorij. Naše snage sada su najviše angažovane na pruži, da bi neprijatelja ometale prilikom transportovanja ratnog materijala i povlačenja okupatorske vojske³.

Četničke bande svuda osim u Otočaćkom kotaru demoralisane su i u rasulu, najveće rasulo četnika sad je u Gračačkom kotaru, kod našeg Drugog bataljona dosada ih je prešlo oko 300,

⁵ Đuro

¹ Pavle

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 11/22, k. 1611.

³ Pogrešan naslov. Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

* Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 17.

svi su donijeli oružje, puške koje su donijeli većinom su francuske.

Na Udbinu u posljednje vrijeme avioni se spuštaju svaki dan, tako da se 8. ov. mjeseca spustilo 7 u toku dana. Ne može se utvrditi da li nešto donose ili odnose, ali najvjerovatnije je da ih za lijepa vremena opskrbljuju za zimu.

AKCIJE:

I Bataljon.

Dana 6-XII-1942 III četa ovog bataljona izvršila je akciju na željezničku prugu između Metka i Ribnika. Srušeno je 150 m pruge i pokidana je telefonska linija dužine 600 m. Neprijatelj je prilikom rušenja gađao sa artiljerijom iz Međačkog garnizona i sa stanice Bilaj-Ribnik, ali bez obzira na to sa radom se produžilo. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Dana 8-XII-1942 I četa ovog bataljona izvršila je akciju na željezničkoj pruzi između Metka i Raduča. Srušeno je 300 m pruge, saobraćaj na ovom mjestu bio je prekinut 40 sati.

Ovaj bataljon izvršio je još nekoliko manjih akcija na željezničkoj pruzi kao na primjer razlošnjavanje pruge i postavljanje zasjeda četnicima koje nijesu uspjele. Vršni se jaki pritisk na četnike da bi ih se što više demoralisalo.

II Bataljon:

Dana 5-XII-1942 I četa ovog bataljona izvršila je razlošnjavanje željezničke pruge između Štikade i Ričica. Na tom mjestu iskočila je iz šina lokomotiva i jedan vagon. Broj neprijateljskih žrtava nije poznat, naše snage izvršile su ovu akciju tajno, tako da neprijatelj nije ni primijetio.

Dana 8-XII-1942 II četa ovog bataljona izvršila je rušenje željezničke pruge između Gračaca i Lovinca. Srušeno je 300 m pruge i pokidana telefonska linija na dužini od 500 m. Neprijatelj je iz Gračaca tukao sa artiljerijom položaje u blizini gdje se je pruga rušila, nije bilo ni mrtvih ni ranjenih na našoj strani.

Dana 10-XII-1942 I i III četa ovog bataljona izvršile su rušenje željezničke pruge između Gračaca i Štikade. Srušeno je 900 m. Isto tako neprijatelj je reagirao na ovo te obasipao sa artiljerijom i iz teških bacača položaje gdje se je pruga rušila, pokidana je i telefonska linija na svoj dužini srušene pruge. Na našoj strani nije bilo žrtava.

Dana 7-XII-1942 II četa ovog bataljona prebacila se u selo Vratce, odakle je vršila pritisak na četnike, tako da je od početka ovoga mjeseca prešlo na našu stranu oko 300 četnika, među kojima ima velik broj naših simpatizera. Svi četnici prenijeli su puške sa sobom, sa odgovarajućim brojem municije. Puške su većinom francuske. Veći broj četnika koji su prešli na našu stranu rasporedili smo ih u naše jedinice, izmiješali ih po svim jedinicama, a jedan broj ih je raspoređen u IX Brigadu.

Dana 9-XII-1942 četničke bande u jačini 300 četnika napale su našu II četu koja se nalazila u Vratcama, a kojoj se 10-XII-prebacio i II bataljon IX Brigade. Četnici su nakon kratke borbe bili razbijeni, iako su postigli iznenađenje te naše snage zatekli za jelom. Tri četnika su zarobljena i tri mrtva, dok ih je 13 ranjeno. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Zaplijenjen je jedan puškomitraljez i 13 pušaka i oko 600 metaka.

III Bataljon:

Dana 9-XII-1942 četničke bande iz Crne Vlasti i D. Babina Potoka u jačini 400—500 napale su na položaje koje drže II i III četa ovog bataljona. Naše snage na tim položajima bile su obaviještene da će biti napadnute. Borba je počela uzoru i trajala je do 10 sati. Poslije 10 sati neprijatelj se povukao. U ovom napadu neprijatelj je imao tri ranjena i jednog zarobljenog. Naša dva živa pala su neprijatelju u ruke, pokušali su izvršiti samoubistvo ali su bili u tom spriječeni, i teško ranjeni pali neprijatelju šaka. Isto tako neprijatelj je zarobio jednog domobrana koji je nedavno prebjegao iz Široke Kule na našu stranu koga su na mjestu ubili. Pomenuti drug mislio je kad je upao među četnike da je došao među partizane pa nije ni bježao iako je mogao izbjeći nego je vikao ja sam domobran što ih je naročito veselilo, tako da je na licu mjesta i u prvom susretu pao četničkom žrtvom.

Četničke bande na ovom sektoru, tj. Otočaćkom kotaru vrlo su aktivne i često napadaju naše položaje sa jačim snagama, ali cprežnošću naših jedinica i budnim pažnjem budu uvijek odbijeni.

Ovaj bataljon osigurava dosta prostrane položaje te na prolazu Široka Kula—Podlapača sprječavaju šverc i špijunažu, isto tako ovo se sprječava iz Kulske Kose i Čanka sa Perušićem i Širokom Kulom. Ovaj bataljon postavlja zasjede kako ustašama tako i četnicima, ali te većinom ne uspiju pošto banda ide vrlo oprezno, pošto je na svim tim mjestima bila već dosta puta napadana.

Udbinska četa: Ova četa drži položaje oko Udbine, nije u mogućnosti da vrši neke veće akcije, ali postavlja zasjede ustaškim bandama na mjestima gdje idu po drva i gdje čuvaju blago.

Dana 8-XII-1942 jedan vod Udbinske čete postavio je zasjedu u borju prema Visuću, naišla su po drva petora ustaška kola i 30 ustaša. Tom prilikom poginula su dvojica ustaša, dok su dvojica ranjena. Oružje nije zaplijenjeno pošto su isti poginuli na brisanu terenu, te su branili pristup do njih obasipajući vatrom iz automatskih oruđa.

Ova četa vrlo malo ima automatskog oruđa, da ima dva teška mitraljeza bila bi u stanju da ometa spuštanje aviona. Uopšte 5—6 automatskih oruđa vrlo bi dobro poslužili za blokiranje iste, ova četa raspolaže samo sa dva puškomitraljeza, koji imaju vrlo malo municije. Zato vas molimo ukoliko je moguće da nam se za potrebe ove čete, odnosno bataljona koji će svakako biti formiran i popunjen do idućeg izvještaja, dodijeli nešto automatskog oruđa i izvjesna količina municije mauzerove i austrijske.

Organizaciono stanje: Nije se promijenilo od posljednjeg izvještaja samo se stalno vrše popune jedinica. Kako je to gore navedeno Udbinska četa do idućeg izvještaja bit će pretvorena u bataljon i već je sve prigotovljeno da se to izvrši.

Vojnička nastava i kursevi: Vojnička nastava održava se redovito, kako je to izneseno u prošlom izvještaju. Omladinska četa koja je bila na kursu 25 dana danas isti završava i ulazi u sastav IV bataljona koji je u toku formiranja.

Kurs za niže komandno osoblje započeo je 3-XII-1942 a koji se održava pri štabu ovoga Odreda, trajat će isto 25 dana. Na kursu se nalazi polovica komandnog osoblja, tj. vodnika i desetara. Poslije završetka kursa ova polovica bit će upućena u svoje jedinice, a druga polovica bit će pozvana na kurs.

Rad štabova: Stab Odreda nije kompletan, fah zamjenik komandanta, za operativnog oficira Odreda uzeli smo druga Dušana Vlasisavljevića kom. III čete III bataljona, imenovani je bio podoficir u jugoslavenskoj vojsci, vojnički sposoban, hrabar, i odan Narodno-oslobodilačkoj borbi, član je K. P., dosada mu se nije posvetila pažnja tako da se njegove sposobnosti nijesu mogle ni uočiti. Rad u štabu je raspodijeljen, štab iako nepotpun funkcioniše dobro. Stab I bataljona je kompletan, funkcioniše dobro, jedino komandant⁴ i zamjenik komandanta⁵ slabo su pismeni što im mnogo otežava rad u pravilnom vođenju administracije.

* Simo Todorović

⁵ Vlado Tomaš

Stab II bataljona isto je kompletan i funkcioniše dobro.

Stab III bataljona je reorganiziran s tim da je za komandanta bataljona imenovan drug Ilija Repac dosadašnji komandir I čete istog bataljona, vrlo hrabar, disciplinovan, odan Narodno-oslobodilačkoj borbi, kandidat K. P. Dosadašnji komandant" toga bataljona imao je svojih grešaka te je predviđen za zamjenika komandanta IV bataljona, predvidjeli smo smijeniti i politkomesara⁷ ovog bataljona ukoliko nam Okružni K. K.P.H. dodijeli nekoga boljega za ovaj položaj. Stab ovoga bataljona kao što je bio prije sastavljen nije odgovarao uopšte, uslijed čega se i moralo pristupiti reorganizaciji istoga.

Stab IV bataljona predviđen je i bit će do idućeg izvještaja sastavljen osim operativnog oficira kojeg još dosad nijesmo predvidjeli.

Stapski sastanci kako štaba Odreda tako i štabova bataljona održavaju se redovito. Isto tako održavaju se bataljonske konferencije kad god to prilike dozvole.

Ovaj odred još ne djeluje kao jedan partizanski odred iz razloga što je više vezan za teren, pa se ne mogu iz toga razloga izvoditi akcije većega stila, te uslijed velike razbacanosti komandovanje je otežano, pa ovako rasute jedinice nijesu u stanju da zadaju neprijatelju bilo na kojem sektoru teži udarac, pošto Odred kao cjelina ne djeluje fz razloga što se njegove snage ne mogu koncentnsati, pa smo uslijed toga primorani da izvodimo akcije prvenstveno na željezničkoj pruzi, brze prepade na neprijatelja na cestama. U slučaju da bi se Udbina likvidirala naš Odred imao bi više mogućnosti da vrši akcije i većega sula, pošto bi se odmah stvorila mogućnost koncentrisanja istoga, i u tom slučaju postao bi pokretni i u pravom smislu partizanski.

Borbeni moral i borbena sposobnost: Iz dana u dan se popravljaju te ima izgleda i za daljnji napredak u tom pogledu.

U prilogu dcetavlja se brojno stanje i naoružanje Odreda kao i lista gubitaka.

S. F. — S. N.!

Politkomesar
St.⁸ Maoduš

Komandant
Jovo Dragosavac⁵

" Milan Glumac

⁷ Mile Đukić. Poginuo 1943 god. kao zamjenik komesara bataljona.

" Stevo

" Poginuo nesretnim slučajem u selu Vreba0 1943 godine.

**PISMO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 13
PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE
O POTREBI JAČE AKTIVNOSTI PODREĐENIH JOJ JEDI-
NICA U CILJU RAZBIJANJA KONCENTRACIJE USTAŠA
NA SEKTORU LIKE, KORDUNA I BANIJE¹**

Op 130/42
13. XII. 1942.

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

6. XII primljeni su vaši posljednji izvještaji, datirani 20 novembra². U međuvremenu smo odgovorili na vaše prve izvještaje i poslali vam upute o pisanju izvještaja, kao i sugestije za daljnju aktivnost. Tome ne bi imali ništa novo nadodati.

Od našeg posljednjeg dopisa bilježi naša vojska¹ i partizanski odredi nove uspjehe:

U II Op. zoni XIII Udarna narodno-osl. proleterska brigada „Rade Končar“ u zajednici sa slovenačkom brigadom „Ivana Cankara“ likvidirala je belogardejsko uporište Suhor kraj Metlike i očistila čitav teren između Metlike i Novog Mesta od belogardejaca³. Te dvije brigade nastavljaju i dalje sa čišćenjem Bele garde u Sloveniji, na granici između Slovenije i Hrvatske.

U V Op. zoni VI i XIV Brigada napale su i likvidirale četničko uporište Gomirje⁴ na pruži Srpske Moravice—Ogulin. Zarobljeno je oko 170 četnika, zaplijenjeno 180 pušaka, 5 teških mitraljeza, 4—5 p. mitraljeza i preko 20.000 puščane municije. Ove dvije brigade nastavljaju sa likvidacijom četničkih i talijanskih manjih uporišta.

VIII Divizija je očistila sela Banski Kovačevac, Skakavac, Lasinju i Vukmanić u neposrednoj blizini Karlovca⁵, gdje su zarobili oko 260 domobrana i zaplijenili oko 220 pušaka. 13 puškomitraljeza i 7 prsnih mitraljeza, uz dosta ostale ratne spreme.

VII Divizija je vodila akcije oko Kostajnice, o kojima još nismo dobili izvještaje.

Na sektoru Banije, Korduna i Like neprijatelj prebacuje nove ustaške snage. Oko Dvora, Kostajnice, Gline i Petrinje,

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 27—i, k. 102.

² Vidi tom V, knj. 9. dok. br. 77.

* Vidi dok. br. 5.

¹ Vidi dok. br. 97.

⁵ Vidi dok. br. 18, 20, 30 i 57.

te na pruži Gospić—Gračac vrše se neprijateljske koncentracije. Još nam nisu tačno jasne namjere neprijatelja a po dosadašnjoj jačini koncentracije neprijatelj ne bi bio kadar voditi neke uspješne ofenzivne akcije.

Bez obzira, da li neprijatelj ima ofenzivne ili defanzivne namjere, Stab vaše Zone treba ovaj moraenat da iskoristi i da pređe u ofenzivu sa svim svojim raspoloživim snagama. Na taj način ćemo najbolje omesti okupljanje neprijateljskih jačih snaga na području Banije, Korduna i Like i prisiliti neprijatelja, da jedan dio snaga prebaci sa ovoga sektora. Istovremeno vi treba da iskoristite slabost neprijatelja na području vaše Zone, dok su njegove glavne snage angažovane na drugoj strani, a njegova opća slabost ga prisiljava da slabi svoje posade na vašoj teritoriji.

Vaš posljednji operativni izvještaj je bolji od prijašnjeg. Iz njega se vidi bolje kakva je situacija kod vas i gdje se sve¹ nalaze naše snage. Osjećaju se istina nedostaci, o kojima smo vam u prošlom dopisu pisali. Naredbu br. 17, koju smo vam već davno poslali, izgleda da niste dobili, pa vam je zato sada šaljem i držite se nje pri opisu pojedinih operacija. Isto tako vam šaljem naredbu br. 19 o iznošenju podataka o brojnom stanju.

Sto se tiče formiranja gerilskih grupa", kako ste ih vi nazvali, pravilno ste postupili. Samo te grupe niste trebali nazvati gerilskim, nego partizanskim, i tako ćete ih ubuduće i zvati.

Pisali smo vam da nastojite da veza s nama bude što čvršća. Na to vam ponovno skrećemo pažnju.

Povežite se sa svima vašim jedinicama i opetujemo, što veća aktivnost svih vaših snaga.

Izvijestite nas da li ste pronašli radiotelegrafiste o kojima smo vam pisali, jer ima izgleda da vam u skoro vrijeme pošaljemo jednu radio-stanicu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

Komandant

^o Vidi dok. br. 13.

BR. 34

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD
13 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETER-
SKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR“ O FORMIRANJU
OPERATIVNOG ŠTABA ZA RUKOVOĐENJE NAPADOM
NA KRAŠIĆ¹**

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Broj 43/42
dne 13. XII. 1942.

ŠTABU XIII UDARNE BRIGADE HRVATSKE

U toku ove noći stigao je do našeg štaba komandant² i načelnik³ „Cankarjeve udarne brigade“⁴. Dogovorili smo i potpuno se saglasili o zajedničkim akcijama između vaše i njihove brigade. Akcija o kojoj smo govorili jučer zaključena je, te je u svrhu jedinstvene komande formiran i operativni štab u koji su ušli sljedeći drugovi: komandant drug Ivetić⁵, komesar drug Belinić⁶, zamjenik komandanta Urban⁷, a zamjenik politkomesara načelnik štaba Cankarjeve brigade. Sada izrađujemo zapovijest za ugovorenu akciju⁸.

Izvršite sve pripreme i pripremite bataljone da budu spremni za pokret. Akcija će se izvršiti sutra.

Pazite da se o akciji među partizanima ne prepričava mjesto gdje će se voditi akcija.

Nastojte u toku današnjeg dana da isturite patrole u pravcu neprijateljskog garnizona i po mogućnosti saznajte što više o kretanju neprijatelja u mjestu gdje će se vršiti akcija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Komesar
M. Belinić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 1/2, k. 1471.

V Marjan Dermastia

² Narodni heroj Lojze Popček. Poginuo u selu Sveti Križ na Zumberku, siječnja 1943 god. kao načelnik štaba slovenske NOU brigade „Ivan Cankar“.

³ Slovenska NOU brigada „Ivan Cankar“

⁴ Vojislav Ivetić, operativni oficir Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar“. Poginuo 30 siječnja 1943 god. kod Krašića.

⁵ Marko

⁶ Riječ je o napadu na Krašić.

BR. 35

**ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE PRVOG KORPUSA
NOV I PO HRVATSKE OD 13 PROSINCA 1942 GOD. PODRE-
ĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ČEMERNICU¹**

STAB VIII DIVIZIJE
13. XII. 1942

ZAPOVIJEST

(Sekcija Petrinja 1:100.000)

Neprijatelj se nalazi u sljedećim mjestima:

1) Topusko oko 1200 ustaša, žandara, domobrana i naoružanih civila, smješteni su u većim zgradama u Topuskom i naoružani su jednim protukolskim topom, nekoliko bacača mina, automatskim oružem i puškama. Dobro su utvrđeni.

2) Topusko-kolodvor, oko 120 ustaša sa naoružanjem jedan mali bacač, 5—6 puškomitraljeza i karabina. Smješteni su u staničnoj zgradi i u bunkerima oko stanice, gdje su dobro utvrđeni.

3) Cemernica, oko 200 domobrana sa naoružanjem 1 mali bacač, 3—4 teška mitraljeza, nešto puškomitraljeza, a ostalo puške. Smješteni su u školi, kući direktora Manojlovića i još u dvije kuće, s gornje strane do kuće Manojlovića. Stanuju i po bunkerima, oko kojih je pletena žica sa zvoncem za otkrivanje nailaska neprijatelja.

4) Glina oko 1800 ustaša, žandara i domobrana.

5) Bučica oko 500 ustaša, razmještenih po bunkerima i po selu.

Moral kod neprijatelja je poslije naših uspješnih operacija u posljednje vrijeme vrlo slab.

Naša Divizija dobila je zadatak da napadne i razoruža neprijatelja u Cemernici² i da razbije njegov sistem odbrane prema oslobođenom teritoriju.

U cilju izvršenja zadatka

NAREĐUJEM:

- 1) X Brigada ojačana sa dva tenka, 2 teška bacača mina

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 3/1, k. 826.

^a Vidi dok. br. 42 i 57.

i 2 brdska topa. Komanda
štab XV Brigade

Zadatak: sa 2 bataljona napasti i razoružati neprijatelja u Čemernici. Glavni pravac napada duž ceste Vrginmost—Čemernica, u cilju zabijanja klina i razbijanja neprijateljskog sistema odbrane, a sa jednim bataljonom izvršiti fingirani napad na Topusko sa jugoistočne strane od Musafina Polja i Vranovske Glavice.

Topove postaviti u blizini štaba Brigade i dati im zadatak da tuku zgrade i bunkere u kojima se neprijatelj nalazi.

Bacače mina postaviti nešto u stranu i ispred topova i dati im isti zadatak kao i topovima.

Tenkovi će dejstvovati vatrom i pokretom protiv neprijatelja tek onda kada otpočne napad sa pješadijom.

Veza

Sa V Brigadom održavati vezu preko štaba Divizije koji će se nalaziti u zaselku Prnjavor, kod raskrsnice ceste Vrginmost—Bović—Čemernica. Veza će biti telefonska, sa IV Brigadom vezu održavati na isti način preko štaba Divizije.

Komandno mjesto štaba Brigade nalaziti [će] se pored puta Vrginmost—Čemernica, zapadno kote 187.

2) IV Brigada. Komanda štab
Brigade

Zadatak: sa 2 bataljona dati osiguranje ,o[d] Topusko-kolodvora i Gline i to: I četu postaviti kao zasjedu od Tokusko-kolodvora tako da presječe cestu Čemernica—Topusko-kolodvor, jugozapadno od Marekovca, a sa ostalim snagama ova 2 bataljona postaviti zasjedu na liniji kota 155 (Sveta Petka),

i

kota 182, 198 i kota 230. 2 bataljona zadržati u rezervi [radi] pariranja neprijateljskom manevru. Obratiti pažnju na prugu i put od Gline, selo Šatornju, Jovin Jarak. Zasjeđe da ne otvaraju vatru dok neprijatelj ne priđe sasvim blizu, a tako isto zabraniti kretanje po položaju. Isturiti osmatračice u svim pravcima prema neprijatelju.

Veza

Sa XV Brigadom održavati vezu preko štaba Divizije putem telefona, a ugovorenim znacima dodirom držati vezu sa najbližim jedinicama, vezu sa četom Kordunaškog odreda koja će se nalaziti prema Bučici na liniji Sićana, Staro Groblje i Golinjsko Brdo održavati pomoću patrola pravcem Trstenica—Kozarac. Komandno mjesto Brigade biće u selu Bukovici kod kote 184.

3) V Brigada

Zadatak: sa 2 bataljona dati osiguranje od Topuskog od kote 136 preko kote 176, 195, 179 i prema Gređanima i Topusko-kolodvor, a jedan bataljon zadržati u rezervi radi upotrebe i pariranja neprijateljskog manevra. Ne dozvoliti neprijatelju kretanje iz Topuskog i davanje pomoći napadnutim mjestima. Zabraniti nepotrebne i otkrivene kretnje i pucanje prije vremena bez komande.

Veza

Sa XV Brigadom vezu održavati preko štaba Divizije telefonom, a sa najbližim dijelovima patrolama, ugovorenim znacima i dodirom.

Komandno mjesto Brigade nalaziće se u Bakića Selu.

4) Brigade će postaviti teške mitraljeze na dominirajuće položaje i dati im zadatak da lome neprijateljska uporišta i

- sprječavaju neprijateljsko nadiranje ili protunapade. Čim se zauzmu položaji odmah narediti utvrđivanje i izradu zaklona kako za svakog strelca ponaosob tako i za automatska oruđa.
- 5) 14 ov. mi. prije podne komandanti brigada sa komandantima bataljona i referentom saniteta brigade izvidiće svoje položaje i stvoriti planove.
  - 6) Početak napada biti će 14 ov. mj. poslije podne u 15 časova. Sve jedinice do toga vremena moraju biti na svojim polaznim položajima za napad.
Znak za napad biće dva topovska hitca.
  - 7) Svaka brigada uspostaviće sa štabom Divizije još prije napada telefonsku vezu potpomažući jedni druge u nedostatku materijala. Centar veze biti će kod štaba Divizije. Telefon za štab Divizije daće IV Brigada, a isto tako telefon i telefonski materijal (kabl) za XV Brigadu staviće na raspolaganje IV Brigada. Pored toga uputiti u štab Divizije oficire za vezu i potreban broj telefonista kojima staviti u zadatak uspostavljanje veze između štaba IV, V, XV [Brigade] i štaba Divizije. Uputiti iz svake brigade po dva kurira u štab Divizije.
  - 8) Brigadni sanitet IV i XV Brigade biti će uz štabove brigada, a V Brigade u zaselku Sapići (Blatuša). Divizijska prihvatna bolnica biti će u Vrginmostu.
  - 9) Zarobljenike po završenoj borbi ne skidati već ih u njihovu odijelu odmah slati u Crevarsku Stranu sa sprovodnicima.
  - 10) Ugovoreni znaci dva mjauka kao mačka, a odgovor jedan put kukuriku.
  - 11) Štab Divizije nalaziće se u zaselku Prnjavor kod raskrsnice puteva Vrginmost—Bović—Cemernica.
  - 12) Izvještaje slati preko telefona.
  - 13) Nakon ulaska u selo Cemernicu zapaliti školu, direktora Manojlovića kuću i kuće u kojima je neprijatelj stanovao, a potom zapaliti i porušiti sve bunkere.
  - 14) Pristup seljacima u rejon operacija zabraniti i spriječiti svaku pljačku.
  - 15) Ishrana, narediti da se ponesu dva obroka suhe hrane.

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A.³ Turkulin

Komandant
V.¹ Cetković

³ Artur
⁴ Vlado

**NAREĐENJE ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE PRVOG KORPUSA
NOV I PO HRVATSKE OD 13 PROSINCA 1942 GOD. PODRE-
ĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE
KOMUNIKACIJE I ZA PRIPREMU NAPADA NA GRAČAC¹**

STAB
VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
13. XII. 1942.

„NARODNI BORAC
NE PLJAČKA“

ŠTABOVIMA I, II I IX BRIGADE

Stanje kod

neprijatelja: Prema podacima i izvještajima, koje je naša obavještajna služba prikupila, talijanske snage imaju napustiti garnizone uzduž pruge od Knina do Vrhovina². Prema izvjesnim znakovima koji se znaju a ti su: pripreme za transport, pokreti snaga, premještanja viših štabova potvrđuju obavještenja o napuštanju pomenutih garnizona.

Sva obavještenja kojima raspolažemo govore u tom smislu i današnje stanje u Gračacu bilo bi sljedeće:

Talijana ima od 1500—2000 i to: u zapadnom dijelu grada i na željezničkoj stanici, te na položajima Gradina, Bukov Kuk, te niz prugu, po vaktarnicama, pumpama i želj. stanicama.

Talijani bi, prema dobijenim obavještenjima, predali svu vlast četnicima i to se je dogodilo već u istočnom dijelu grada. Četnika ima prema obavještenjima od 700—1200.

U svrhu obezbjeđenja pruge na izvjesnim tačkama pojačane su neprijateljske snage, četničko-talijanske, nepoznate jačine.

Zadatak naše

Divizije: Po naređenju Korpusa³ zadatak naše Divizije jeste ometati saobraćaj napadajući transporte¹.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 1/1, k. 802.

² Ovi garnizoni nisu napušteni. Talijanska Vrhovna komanda imala je u planu prebacivanje divizije „Sassari“ u Italiju, pa je zbog toga vršila pomjeranje nekih jedinica na području Like i Gorskog Kotara. Ova divizija nije prebačena u Italiju. Ona je učestvovala u Četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi.

³ Odnosi se na Prvi korpus NOV i PO Hrvatske.

⁷ Vidi dok. br. 73.

U slučaju napuštanja Gračaca razbiti četnike, za- f
uzeti Gračac³ i prema uslovima koje bude pru- jfc
žala nastala situacija po zauzeću Gračaca razvi- }
jati ofanzivne operacije u pravcu sjeverozapada j
i jugoistoka.

U slučaju da Talijani ne napuste Gračac, na- 1
stojati razbiti što više četnike u Gračačkom 1
kotaru i Tromedi te izvesti operacije koje su j
svrsishodne za daljnje širenje N. O. borbe u Lici. '1

U tu svrhu poduzećemo sljedeće mjere:

I Brigada smjestiće se na prostoru Bruvno— I
Glogovo—Gubavčevo Polje.

II Brigada smjestiće se na prostoru Cerovac— j
Rudcpolje Bruvanjsko—Canković Draga, a prema j
potrebi i Klaparicama.

IX Brigada smjestiće se na prostoru Om- fl
sica—Kijani—Derin Gaj i svi okolni zaseoci.

II bataljon III Ličkog odreda smjestiće se u]
Canković Dragu.

Potrebno je izvršiti sve pripreme za napad :
na mjesto Gračac i zato će štabovi brigada sutra 1
14 ov. mj. sa komandnim kadrom svojih bataljona 1
izvršiti izviđanje datih im sektora i to: *I Brigada*]
obezbjedenja prema Kninu, čišćenje Vučipolja⁶,
stanice Cernik⁷ i uvlačenje svojih snaga uz prugu
do doticaja sa drugim bataljonom III Ličkog
odreda.

IX Brigada ima za zadatak da izvrši napad
na Gradinu i na samo mjesto sa zapadne strane.

II Brigada ima za zadatak da napada Bukovi
Kuk, željezničku stanicu i osiguranje prema Lo-
vincu s tim, da osiguranje ne bude mrtvo nego
da mu se dade konkretan zadatak čišćenja vak-
tarne ili stajališta u Stikadi ili Gudure.

Za izvršavanje zadataka pridodaće se IX Bri-
gadi baterija haubica i protukolni top, II Brigadi
vod bacača i protukolni mitraljez.

Brigade će odmah po završenom izviđanju po-
slati u ovaj štab projekte plana napada odnosno
način na koji misle izvesti dobijene zadatke.

U slučaju da Talijani ovih dana ne napuste

⁵ Napad na Gračac izvršen je u siječnju 1943 godine. Vidi tom
V, knj. 11, dok. br. 42, 51 i 102.

⁷ Vjerovatno Cerovac

Gračac, to će štabovi brigada istovremeno izvi-
đajući, poslati predloge za napade na sporedne
tačke na sektoru Gračaca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
R. Zigić

Komandant
Srećko M. Manola

BR. 37

**ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA HRVATSKIH I SLO-
VENSKIH UDARNIH BRIGADA OD 13 PROSINCA 1942
GOD. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KRA-
ŠIĆ¹**

OPERATIVNI STAB
HRVATSKIH I SLOVENSKIH
UDARNIH BRIGADA
Dne 13. XII. 1942.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Samobor 1:100.000)

U noći između 14 i 15 ov. mi. izvršiće se napad na nepri-
jateljsko uporište u mjestu Krašiću. Napad će izvršiti
XIII Udarne brigada Hrvatske u zajednici sa slovenskom
Udarnom brigadom „Ivana Cankarja“. Neprijatelj u samom
mjestu nalazi se u pošti ispred koje se nalazi nekoliko bunkera.
Jačina mu iznosi do 40 vojnika² (od kojih 28 žandarma, 6 fina-
naca a ostalo domobrani). Sama zgrada nije utvrđena. Ispred
bunkera nalazi se red bodljikave žice, a takođe se nalazi pre-
preka na cesti prema Pribiću. U svrhu toga:

NAREĐUJEMO

1) Snage XIII Udarne brigade Hrvatske izvršiće napad na
samo mjesto Krašić i dati potrebna osiguranja prema Kosta-
njevcu i Oštrcu na ovaj način:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta.

² U Krašiću se u vrijeme napada nalazilo više od 40 neprijatelj-
skih vojnika, jer su 14 prosinca u pomenuto mjesto stigle dvije ustaške
satnije. Vidi dok. br. 50, primjedbu br. 4 i dok. br. 138.

a) Snage te brigade u jačini jednog bataljona, pojačane sa jednom četom slovenske brigade „Ivana Cankarja“, izvršiće napad na samo mjesto Krašič. Komandanti brigada dodijeliće potreban broj mitraljeza i bacača tim jedinicama.

b) Snage te brigade u jačini jednoga bataljona blokiraiće Oštre i time kontrolisati neprijateljsko kretanje u toku same akcije, ne dopuštajući mu da napravi kakvo iznenađenje. U slučaju da neprijatelj napusti Oštre, taj će ga bataljon pratiti i zaposjedati napuštena mjesta. Ujedno-će taj bataljon biti kao osiguranje same bolnice u slučaju neprijateljskog pokušaja da prodre do iste. Komandant brigade dodijeliće tom bataljonu potreban broj mitraljeza.

c) Snage te brigade u jačini dviju četa, u zajednici sa dvjema četama slovenske partizanske udarne brigade „Ivana Cankarja“ daće osiguranje prema Kostanjevcu kod mjesta Cunkova Draga. Ovom će se osiguranju dodati potreban broj mitraljeza. Ujedno će ovo osiguranje slati patrole u pravcu Slavetića.

d) Ostale snage te brigade u jačini jedne čete, sa jednom četom slovenske partizanske udarne brigade „Ivana Cankarja“, nalaziće se kod operativnog štaba u rezervi.

2) Snage slovenske partizanske udarne brigade „Ivana Cankarja“ izvršiće napad i osiguranja na ovaj način:

a) Snage te brigade djelimično su raspoređene u gore navedenom rasporedu.

b) Ostale snage te brigade u jačini dviju četa daće osiguranje prema Karlovcu između mjesta Bresarića i Brlenića. Komandant brigade takođe će dati potreban broj mitraljeza tome osiguranju.

3) Mjesto koncentracije snaga biće u Balićima dne 14-XII-1942 u 14 časova.

4) Komandanti brigada u svojim zapovijestima naglasiće da se nabavi potreban materijal za prekopavanje cesta, sječenje žice i rušenje zgrada te da se prekopa cesta na najpogodnijem mjestu između Krašdca i Karlovca kao i između Krašića i Kostanjevca. Ujedno će se naglasiti da se na vrijeme prekine telefonska veza između Krašića i Karlovca.

5) Komandanti brigada u svojim zapovijestima odrediće mjesta gdje će se nalaziti glavni sanitetski punktovi.

6) Znakovi raspoznavanja za 14-XII-1942 biće Juriš—Jugorje.

7) Napad će početi u 21 sat.

8) Mjesta štabova brigada odrediće sami komandanti i na vrijeme dostaviti operativnom štabu.

9) Operativni štab nalaziće se kod mjesta Hrzenika.

10) U operativni štab ulaze: komesar II Op. zone drug M.^s Eelinić, oper. of. XIII Udarne brigade Hrvatske drug Ivetić kao komandant; zatim komandant brigade „Ivana Cankarja” drug Urban⁴ kao zamjenik komandanta i načelnik štaba brigade I. Cankarja⁵ kao zamj. komesara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar	Komandant
M. Belinić	Ivetić Vojislav

Na znanje: Glavnom štabu Nar.-osl. vojske Hrvatske
Glavnom poveljstvu slovenskih part. čet
Komandantu VII divizije

Na znanje i postupak:
Štabu XIII Udarne brigade Hrvatske
Štabu Udarne part. brigade „Ivana Cankarja”

BR. 38

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 13 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O MORALNO-POLITICKOM STANJU NEPRIJATELJSKIH JEDINICA¹

STAB V OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE

Dne 13. XII. 1942.

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE

Obaviješteni smo iz sasvim pouzdanih izvora., da će Italijani u najkraće vrijeme napustiti Otočac², pa vas upozoravamo, da bi blagovremeno poduzeli mjere, kako bi ga zaposjeli.

Na jednom sastanku preostalih četnika u stanici Gomirje njihov komandant Đaković izjavio je, da im tu više nema opstanka, nego da odlaze svi za Otočac. Mi to tumačimo, da

³ Marko

⁴ Dr Marjan Dermastia

⁵ Narodni heroj Lojze Popek

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 7—9. k. 103 A.

² Talijani nisu napuštali Otočac i svoja dotadanja uporišta u Gorskom Kotaru. Radilo se samo o pregrupaciji talijanskih jedinica.

se oni pripremaju da zaposjednu te krajeve. Isti je u svom govoru četnicima kazao, da će Italijani napustiti do 30. ov. mj. sve ove krajeve³. Međutim, mi smo obaviješteni, da sadašnja vojska koja se nalazi na pruzi Sušak—Karlovac bit će samo zamijenjena sa dvije divizije koje imaju doći iz Hercegovine⁴. Jedna bi navodno trebala doći u Karlovac, a druga u Ogulin, samo ovu prugu moraju zadržati pod svaku cijenu.

Neprijateljski garnizoni na našem teritoriju su dosta smanjeni. Osjeća se transport italijanske vojske u pravcu Sušaka. Civilni promet je zabranjen do 6 januara 1943 g.

Obaviješteni smo da je nastala velika demoralizacija među četnicima poslije zauzeća Gomirja i da neki Manojlović, tj. neka glavešina četnička iz Otoka kraj Ogulina traži vezu sa partizanima, da bi se predao sa svojim četnicima. Tamo su sve novi četnici iz Drežnice i Otoka. Mi smo mislili odmah ići i napasti ih, ali je to nemoguće sa ovoga kraja radi rijeke Mrežnice, koja se mora prelaziti. Dobro bi bilo kad bi neka kordunaška jedinica izvela tu akciju i to najhitnije, dok neprijatelj ne bi uspio da se pribere.

Također smo obaviješteni da bi se predala i domobranska posada u Ošćirijama Tamo inia 100 do'io'br'-naea, koji su na obuc.. I ta je akcija za nas nemoguća, pa vas molimo da preduzmete vi sa svoje strane kako bi dobili te demoralisane domobranice.

Kod nas nema nekih naročitih promjena, osim to, da je situacija poslije Gomirja vrlo dobra u pozadini. Mobilizacija se nastavlja, ali u posljednjim akcijama ispao nam je veliki broj drugova iz stroja. Pripremamo se za sljedeće akcije, koje su u našem planu i nadamo se uspjehu.

Ukoliko dođe jedna vaša brigada u Bosiljevo, to vas molimo da nas obavijestite kada će doći, radi koordinacije akcija, i a vjerojatno da će se u tom momentu nalaziti i jedna naša brigada na sektoru Severin—Brod na Kupi.

Sve zaplijenjeno automatsko oružje podijeljeno je XIV Brigadi a njeno brojno stanje povećalo se za stotinu i više ljudi.

Kako imamo veliki broj francuskoga oružja, to ukoliko bi se tamo negdje zaplijenila francuska municija, molimo vas da nam uputite. Nismo imali sreće još do sada da zaplijenimo neki teški bacač, pa vas molimo, pošto toga imate tamo dosta, da nam uputite jedan i nešto antitenkovske municije, koju smo

* Ove talijanske divizije nisu došle. Talijanska komanda je samo vršila pomjeranje i pregrupaciju snaga u vezi s Četvrtom neprijateljskom ofanzivom.

već tražili. Također su nam ostala tri mala bacača bez ijedne mine, a sada smo zaplijenili nekoliko praznih sanduka od bacača bez ijedne mine.

Zaplijenili smo svu četničku arhivu, koju ćemo vam u cjelosti poslati, jer ima vrlo interesantnih stvari.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Joso Gržetić

(M. P.)

Komandant
Veljko Kovačević

BR. 39

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 14 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA SEDME DIVIZIJE I O NJENOM ORGA- NIZACIONOM STANJU¹

I KORPUS
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. 1/42

Dne 14 decembra 1942

Predmet: operativni
izvještaj VII Divizije
od 30. XI.—10. XII. o. g.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

I.

Opća vojna situacija na sektoru Banije.

Operacijama oko Dvora i Novog² privučene su na taj sektor jače neprijateljske snage. Ova pojačanja neprijatelj je povukao sa petrinjskog i kostajničkog sektora. Na taj način kostajnički i petrinjski sektor ostali su sa vrlo malim snagama. Ali kada se je VII Divizija prebacila na sektor Kostajnica i Petrinja neprijatelj je hitno počeo povlačiti svoje jedinice od

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 13—3, k. 102 B.

² Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 98. 99, 100 i 102.

Dvora i Novog. Tako da se sada u Pounju, Dvoru i Novom nalaze samo redovne posade, koje se grozničavo utvrđuju. Na glinskom sektoru zapaženo je jače nagomilavanje neprijateljskih snaga. Inače neprijatelj nije preduzimao nekih naročitih ofanzivnih akcija na bilo kojem sektoru Banije. VII Divizija je otpočela relativno brzo poslije operacije na Dvor sa izvođenjem napada na neprijatelja. Karakteristika borbi na Baniji sastoji se u tome, što neprijatelj redovito kada izlazi iz svojih baza potpomognut je tenkovima. Obzirom da naši borci nisu još vični tim formama borbe, sukobi sa neprijateljem u većini slučajeva su za nas nepovoljni, uslijed toga što ne raspolažemo potrebnim brojem bombi ili benzina. VII Divizija posjeduje sada jedan antitenkovski top 37 mm, ali raspolaže nažalost samo sa vrlo malim brojem probojnih granata. Obuka partizana za borbu protiv tenkova kao i snabdijevanje svim sredstvima koja su potrebna u borbi protiv istih, jeste zadatak koji stoji i VII Diviziji. Još jedna važna činjenica u opsegu opće vojne situacije na Baniji sastoji se u tome što glavna pruga Zagreb—Beograd intenzivno radi. Ova činjenica diktuje VII Diviziji, da pojača svoje akcije na ovu najglavniju neprijateljsku saobraćajnicu.

n.

Pregled vojnih akcija VII Divizije.

Nakon akcije na Dvor VII Divizija povukla se u selo Gaga, Trgove, Rujevac i Stupnicu, gdje se je Divizija smjestila na odmor. Odmor je trajao od 30. XI. do 5. XII. o. g. Za ovo vrijeme vršena je popuna i reorganizacija jedinica. U VIII Brigadi formiran je četvrti bataljon. Održane su konferencije sa štabovima bataljona i brigada, na kojima je pretresena posljednja operacija, i izvučeni potrebni zaključci. U vezi s time dati su štabovima novi zadaci i direktive. 5. XII. Divizija je izvršila pokret u Dođoše, Pastušu, Tire, Borojeviće i Mečenčane.

U toku 7. XII. vršene su pripreme, izviđanja za napad na neprijateljsku bojnu koja se nalazi dobro utvrđena kod sela Kukuruzara. Napad se trebao izvršiti 8. XII. Međutim, jedna satnija ove bojne pošla je u nasilno izviđanje prema Mečenčanima. Došlo je do borbe između naših snaga i ove neprijateljske satnije. U borbi zarobljena su dva domobrana i jedno postolje od teškog mitraljeza. Neprijatelj je odbačen sa gubicima.

8. XII. cijela neprijateljska bojna praćena sa 4 tenka, 1 oklopnim automobilom i 6 motocikla napala je snage VII Di-

vizije³. Naši su propustili tenkove da prođu i namjeravali presjeći neprijatelju otstupnicu. Ovaj plan nije u potpunosti uspio, pošto svi bataljoni nisu izvršili pravovremeno manevar, pa je uslijed toga neprijatelj uspio zauzeti neke dominirajuće kote. Na taj način neprijatelj je uspio da se uz pomoć svojih tankova probije natrag u svoju bazu. Naš antitankovski top od četiri metka imao je tri pogotka, ali tankovi nisu bili onesposobljeni već samo lako oštećeni. Neprijatelj se je povratio u svoju bazu i ostao u njoj pasivan. U ovoj borbi neprijatelj je imao 5 mrtvih i nepoznati broj ranjenih. Naši gubici bili su tri mrtvih ili ranjenih. U ovoj borbi pokazala se nesposobnost naših boraca u borbi sa tankovima. Isto tako očitovala se nesposobnost i nesnalaženje u brzom manevrisanju.

Pošto je bio narušen plan za napad na dotičnu bojnu u Kukuruzarima, dva bataljona VII Brigade izvršila su isto veče, tj. 8. XII. napad na neprijateljsku posadu u Majuru kod Kostajnice. Napad je izvršen bez nekih većih priprema i potpuno je uspio. Napadnuta je posada od 60 domobrana, koji su bili vrlo dobro utvrđeni u bunkerima. Zadobijen je sljedeći plijen. 50 karabina, 2 t. mitraljeza, 2 p. mitraljeza, 1 šmajser, 2 sanduka bombi, 30.000 metaka, i razne druge spremljene. Zarobljeno je 40 domobrana. U ovoj akciji gubitaka nismo imali.

9. XII. izvršena je akcija na željezničkoj pruzi Zagreb—Beograd. Akciju je izvodila VIII Brigada VII Divizije. Dočekan je 1 transportni vlak i bačen u vazduh. U vozu je voženo 4 vagona graška, 1 vagon kukuruza, 5 vagona rudače za izradu stakla i 4 aviona u dijelovima. Sve je to zapaljeno. Zapaljena su 20 vagona i 1 lokomotiva.

10. XII. neprijatelj je ponovno sa tankovima krenuo na VII Diviziju, iz Kukuruzara. U isto vrijeme je neprijatelj bio skoncentrisao u Zrinu tri bojne sa pet tankova i napadao VII Diviziju sa boka i leđa. Uslijed takve situacije VII Divizija bila je prisiljena da se povuče. Od tuda Divizija se je prebacila na petrinjski sektor, pošto je tamo imala predviđenu i već ranije pripremljenu akciju. Divizija se je smjestila u sela Dođoše, Tremušnjak, Šušnjar, Grabovac, dok je samo manje snage ostavila da drže kontakt sa neprijateljskim snagama koje su nastupale iz Kukuruzara i Zrina.

Na sektoru Banije neprijatelj stalno lansira glasine o nekoj pretstojećoj ofanzivi. Međutim ona još zasada nije u izgledu, barem ne na ovome sektoru.

³ Vidi dok. br. 24.

III.

Organizaciono stanje VII Divizije.

Organizacione prilike u VII Diviziji nisu još sređene, VII Brigada donekle je popunjena i sređena, ali VIII Brigada još u tome prilično slabo stoji. Naročito se osjeća velika oskudica u vojnom i komesarskom kadru.

Pitanje mobilizacije i popune je također važan problem. Najgore je što prilikom mobilizacije dobivamo ljudstvo potpuno boso, koje se odmah ne može upotrebiti u borbi. Ovoj Diviziji potrebno je sada preko 350 pari cipela, a kada se izvrši mobilizacija i popuna trebati će mnogo više.

VII Divizija imade u rashodu 419 boraca, od toga samo VIII Brigada imade 357.

U VIII Brigadi 4^oormiran je. četvrti bataljon. U projektu je da se i u VII Brigadi formira također četvrti bataljon.

Štabovi brigada su dobri i zadovoljavaju u svemu.

Štabovi bataljona su mladi i potrebna im je velika pomoć.

Štab Divizije sastoji se od komandanta⁴, komesara⁵, načelnika štaba⁶, i informativnog oficira⁷.

U VII Diviziji obrazovan je niži kurs za desetare, vodnike i komandire. Nastavnici ovoga kursa su bivši aktivni oficiri jugoslavenske vojske drugovi Bjelac⁸ i Savić⁹.

Nastavni plan nižeg kursa je sljedeći: Ratna služba, nastava za gađanje sa teorijom gađanja, poznavanje naoružanja, borbena obuka sa utvrđenjem, služba veze, čitanje karata i planova i pravilo službe 3 i 4 dio.

IV.

Operativni plan VII Divizije.

a) Vršiće se stalni napadi na glavnu prugu Zagreb—Beograd.

b) Hvatanje neprijateljskih bojni na oslobođenom teritoriju Banije povodom njihovog krstarenja.

c) Napad na neprijateljsku bojnu kod Graberja na cesti Glina—Petrinja.

¹ Pavle Jakšić

⁵ Đuro Kladarin

¹ Milan Pavlović

⁷ Nikola Kajić

¹ Nikola

* Josip Kuštrin

d) Napad na neprijateljske posade u Volinji i Rovinama na pruzi Kostajnica—Dvor. Napadom na Volinju namjerava se porušiti most ili neki vijadukt. preko kojih prolazi željeznička pruga Kostajnica—Banja Luka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V.1° Holjevac

(M. P.)

Komandant
Gošnjak¹¹

BR. 40

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 15 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STANICU MOŠČENICA¹

STAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE
15-XII-1942 g.

Osmodneveni operativni
izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Vojnička situacija na sektoru ovog Odreda

Pokreti neprijatelja u zadnjih sedam dana se vrše uglavnom cestom Dvor—Kostajnica i cestom Kostajnica—Sunja. To je pregrupisanje snaga neprijatelja. Bojna koja se nalazi u Kukuruzarima vrši češće pokrete u pravcu Mečenčana i Borojevića potpomognuta tenkovima. Tu se s njima sukobljuju snage VII Divizije koje ovdje operišu i naš III bataljon. Neprijatelj je jednom odbijen dok mu je dva puta uspjelo probiti se s tenkovima sve do Komogovine. Na ostalim dijelovima našeg sektora nije bilo većih pokreta neprijatelja osim vrlo bliskog patroliranja sa manjim snagama u blizini njihovih baza. Neprijatelj u svojim krstarenjima ne vrši pljačku u većem obimu, jedino što uzmu nešto za jelo i to vojnici pojedinačno.

¹⁰ Većeslav

L - ¹¹ Ivan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 15—3 a, k. 102 B.

Poslije akcije VII Divizije na pruži Sunja—Sisak² neprijatelj je smjestio jednu bojnu domobrana u Blinjski Kut kao zaštitu toj pruži.

Akcije

U prošloj sedmici bila je predviđena akcija na želj. stanicu Mošćenica po III bataljonu i prikupljanje oružja u Bužimskoj općini od strane našeg II bataljona.

Na želj. stanici Mošćenica bilo je 20 domobrana sa jednim puškomitraljezom. Akciju je izvršio III bataljon. Zarobljeno je 9 karabina, oko 2000 metaka, nešto čebadi i ostale ratne spreme. Zarobljeno je 12 domobrana koji su pušteni svojim kućama. Za vrijeme same akcije, vodnik domobrana sa puškomitraljezom i 6 karabina ie otišao u patrolu prema selu Pračno. Akcija je lako izvedena jer domobrani nisu davali skoro nikakav otpor. Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani kao ni ranjenih. Utrošeno je 400 metaka i dvije bombe. Partizani i komandno osoblje bilo je na visini i nije se niko naročito istakao. Akcijom je rukovodio komandant³ bataljona.

Naš II bataljon prikupio je u prošloj sedmici još 16 mauzera i 25 manlihera sa nešto municije. Partizani su se odnosili lijepo prema muslimanskom stanovništvu.

I bataljon je razoružao tri civila u selu Cepeliš koji su imali karabine. Zarobljeno je 3 karabina, jedne vojničke cipele, 2 konja koji su ostali u selu iza vojske pukovnika Mraka. Uhapšena su dvojica krvnika koji su predani Komandi Banijskog područja da s njima postupi po zasluži. Ovaj bataljon je preko veze iz Gline dobio 4 domobrana sa karabinima, 200 metaka i 8 bombi. Domobrani su muslimani i otišli su svojim kućama u oslobođene krajeve jer su tako izrazili želju.

Drugih akcija osim slanja redovnih patrola u raznim pravcima nije bilo.

Organizaciono stanje Odreda

Usljed prikupljenog oružja u okolici Bužima formirali smo i treću četu u II bataljonu. Isto tako postavljen je novi komandir⁴ u prvoj četi I bataljona jer [je] bivši komandir⁵ otišao na

² Vidi dok. br. 39.

* Milan Tintor

⁴ Stanko Arbutina. Poginuo veljače 1943 god. u selu Hajtić, kao komandir čete.

* Milan Roknić. Poginuo 1944 god. kod sela Gore.

novu dužnost u G. Š. H.⁶ Izvršeno je i postavljanje novog **zamjenika** komesara za II⁷ i III bataljon⁸. Bivši zamjenik komesara II bataljona⁹ je smijenjen i postavljen po kazni za partizana III bataljona. O svima izmjenama prileži naredba sa obrazloženjima.

Funkcionisanje štabova

Štabovi bataljona funkcionišu prilično ali ne još uvijek kako bi to trebalo da bude i u tome pogledu se poduzimaju mjere češćim obilaskom članova štaba ovog Odreda da se to stanje popravi i ono se popravlja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Dušan Jandrić

Komandant
Milan Trninić

⁶ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

⁷ Mijo Serdar

⁸ Stevo Cvrkalj

⁹ Miloš Srbljanin

BR. 41

PREGLED BROJNOG STANJA PRVOG I DRUGOG SLAVONSKOG NOP ODREDA OD 16 PROSINCA 1942 GODINE¹

Dana: 16. XII. 1942

SPISAK

BATALJON	BROJ PARTIZANA	Po narodnosti								Soc. sastav			
		Srba	Hrvata	Čeha	Slovaka	Nijemaca	Židova	Rusa	Čigana Muslimana	a. d. n. i. z.	Uj. Vj.	In'elekt. tuhalaca	Slobod. zvanja
I. BATALJON	174	150	15	2	.	1	.	1	5	25	148	1	
II.	271	259	17	5	.					17	251	3	
BO I. ČETA IPI.	126	116	12	.	1	1	0		1	34	105	0	0
I. BATALJON	319	299	18	.	.	.	1	.	1	53	295	1	.
II.	355	294	56	.	4	4				51	283	7	14
	1265«1118				1	6	7		7	152*	1082	14	16

1

Politički komesar

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 12—9, k. 1481.

² Pogrešno zbrojeno. Treba da stoji: 1245.

³ Treba: 150.

Jedinica: Štab III Oper, zone

BROJ 1

Vojnička obrazovanost											Nije služio vojsku	Primjedba		
Oficira	Podoficir.	Pješaka	Mitraljez.	Artiljer.	Konjice	Minera	Mornara	Kurira	Bojničara smiteta	Avijatičara			Inžinjeraca	Sofera
	5	73	.	4	2						1	7	79	
	0	72	s	10	1	.			0				169	
1	4	15	.	5	1	2	21	2	4	.			106	
1	s	97	16	10	3		18	.					166	
R	7	si	9	1s	4						93		»20	
r	26	13s*	33	47	11	1	23s	4	11	11.			740	

Komandant

¹ Treba: 338.

⁵ Treba: 39.

¹ Treba: 94.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 16 PROSINCA 1942
GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O
NAPADU NA ČEMERNICU¹**

STAB VIII DIVIZIJE
I HRVATSKOG KORPUSA N.O.V.
16. XII. 1942

ŠTABU I KORPUSA HRVATSKE

Poslije uporne borbe koja je trajala 27 časova Cemernica je pala². Neprijatelj je djelomično uspio da se probije uslijed slabog zaposjedanja položaja II bataljona XV Brigade. Uhvaćeno je 65 domobrana, zapovjednik posade i vodnik. Zaplijenjeno je 3 puškomitraljeza, 2 Schmeissera³, 1 laki bacač mina, oko 60 karabina i nekoliko sanduka municije. Ovo još nije tačan broj pošto se stalno nalazi još po neka puška i u toku današnjega dana će se još pretražiti teren. Neprijatelju je uspjelo probiti se prvo uslijed slabog zaposjedanja položaja II bataljona XV Brigade, drugo što se neprijatelj pokušao organizovano probiti i treće što mu je u isti mah došla pomoć od Gline⁴.

Posada koja je branila Čemernicu sastoji se od domobrana kadrovaca koji su već 8 mjeseci u borbi. Prošli su Kozaru i masu garnizona i položaja, a bili su i u Glini za vrijeme našeg napadaja. Po borbenosti i upornosti ne razlikuju se od ustaša, što su i dovikivali iz rovova. Najodgovorniji za tako dug i uporan otpor je zapovjednik posade poručnik Zlatko Horvat, što isti i sam priznaje. Srce nam plače što vam ga moramo poslati, a i borcima isto. Mi smo odlučili da ih dobro prorešetamo.

Naši gubici: 6 mrtvih, 42 ranjena, od tog broja 20 teško ranjenih. Ranjeno je dosta komandnog osoblja.

Poslije pada Čemernice prebacili smo snage prema Topusko-kolodvoru, na kojega je već otpočeo napad u 6.35 sati jutros. Topove i municiju za bacače smo primili.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 9/2, k. 826.

² Vidi dok. br. 35.

³ Automat

⁴ Iz Gline su intervenisale Trideset prva i Trideset druga ustaška bojna.

Upućujemo vam poručnika Zlatka Horvata, zapovjednika posade. Mišljenja smo da istoga treba strijeljati. Obratite na istoga pažnju, pošto bi isti mogao pobjeći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
A.⁵ Turkulin

Komandant
V.⁶ Cetković

BR. 43

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE SLAVONSKE NOU BRIGADE OD
16 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE
ZONE O NAPADU NA VOĆIN¹**

STAB

I SLAV. N.O.P.U. BRIGADE

Broj: 58/1942

dne 16 decembra 1942

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE NAR. OSLOB. PARTIZ.
ODREDA HRVATSKE

Položaj

Podnašamo operativni izvještaj [o napadu] na neprijateljsko uporište Voćin² kao i broj zaplijenjenog oružja i ostalog ratnog materijala.

U akciji na neprijateljsko uporište Voćin, koju su 11. ov. m. izvele snage naše Brigade zaplijenjen je sljedeći ratni materijal:

- 1.) 1 teški mitraljez marke „Švarcloze“
- 2.) 15 puškomitraljeza
- 3.) 8 askerica³
- 4.) 190 pušaka
- 5.) 50.000 mauzer metaka
- 6.) 6 pištolja
- 7.) 64 ofanzivne bombe
- 8.) 12 defanzivnih bombi
- 9.) 508 fišeklija
- 10.) 188 noževa

⁵ Artur

¹ Vlado

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 13—9, k. 1481.

² Vid\ dok. br. 25.

* Automata

- 11.) 128 opasača
- 12.) 108 uprtača
- 13.) 72 šaržera za puškomitraljez
- 14.) 12 rezervnih cijevi za puškomitraljez
- 15.) 6 pištolja za rakete
- 16.) 250 komada čebadi
- 17.) 100 šatorskih krila
- 18.) 1 veliki šator.

Zarobljeno je 176 domobrana i 7 oficira, ubijeno oko 20 bandita. Naši su gubici 7 mrtvih i 21 ranjenih drugova.

Osim toga izvezeno je još mnogo materijala, za koji mi nemamo podataka već intendant Zone⁴ koji je sa istim rukovodio.

Poslije akcije na Voćin, naš II bataljon ostao je u samome uporištu da sprovede političku kampanju, organizira mitinge i zabave, popali uporišta iz kojih je neprijatelj davao otpor kao i sve bunkere, organizira N. O. O., evakuiše sve što služi za potrebu Narodno-oslobodilačke partizanske vojske itd. Ostale jedinice bile su u zasjedama oko Voćina kako neprijatelj ne bi pokušao ponovno prodrijeti u uporište. Za sve to vrijeme držani su vojni i politički sastanci po svim jedinicama. Iznesene su greške i nedostaci koji su se pokazali prilikom akcije na Voćin, kao i vrline drugova kojima je na tim sastancima odano priznanje i pohvala. Sahranjena su tijela mrtvih drugova uz svu vojničku počast koja dolikuje borcu za slobodu svoga naroda.

Jedinice III udarnog bataljona prekopale su cestu i porušile sve mostove na pruzi i cesti Voćin—Humljani. Posjeli uporište Suma Slana Voda odakle su pobjegli ustaše. Tamo su popaljeni svi bunker i pronađen je sljedeći materijal: 2 para konja i kola, 150 kg meda, 50 kg graha i 1 redenik za teški mitraljez.

IV udarni bataljon odmarao se i u međuvremenu slao jedan vod u ustaško selo Četekovac. No oni su poslije akcije na Voćin pobjegli u Caćince. U istom selu održan je uspješni miting.

Isto tako saznajemo da je neprijatelj napustio i Pušinu.

Dakle kao što vidite akcija na Podrav. Slatinu i Voćin natjerala je neprijatelja da napusti manja uporišta i da se koncentriše u gradove. Tako su iz ovog kraja pobjegli iz Kotline, Slat. Drenovca, Suma Slana Voda, Četekovac i Pušine. Skoro u svim selima gdje se neprijatelj do skoro zadržavao održani su politički mitinzi i narodu dokazan je cilj naše borbe. U Voćinu je osnovan i N.O.O. u koji su ušli kako Srbi tako i Hrvati i jedan Nijemac.

Ivan Pihler

Š t a b
I. Slav. N. O. P. U. Brigade
Broj: 58/1942.
dana 16 decembra 1942.

M. N. O. S. P. A.
BROJ: 58-7
16/12/42

Š t a b u
III. Operativna Zona Nar. Oslob. Partis. Odrada
Hrvatske

Položaj

Podnašamo operativni izvještaj na neprijateljsko uporište Voćin kao i broj zaplijenjenog oružja i ostalog ratnog materijala.

U akciji na neprijateljsko uporište Voćin, koju su lica izvele naše Brigade zaplijenjen je slijedeći ratni materijal.

- 1./ 1 teški mitraljes vrste Švanceloze
- 2./ 13 puškomitraljesa
- 3./ 8 ~~malih mitraljesa~~ *malih mitraljesa*
- 4./ 190 pušaka
- 5./ 50.000 mauser metaka
- 6./ 6 pištolja
- 7./ 64 ofenzivne bombe
- 8./ 12 defanzivnih bombi
- 9./ 508 fišeklija
- 10./ 188 noževa
- 11./ 128 opasača
- 12./ 108 uprtača
- 13./ 72 šankera za puškomitraljes
- 14./ 12 rezervnih cijevi za puškomitraljes
- 15./ 6 pištolja sa rukete
- 16./ 250 komada čebadi
- 17./ 100 šatorskih krila
- 18./ 1 veliki šator

Zarobljeno je 176 domobrana i 7 oficira, ubijeno oko 20 bandita. Naši su gubici 7 mrtvih i 21 ranjenih drugova.

Osim toga isvaženo je još mnogo materijala, sa koji mi nemamo podataka već intendant Zone koji je sa istim rukovodio.

Poslije akcije na Voćin, naš II. bataljon ostao je u samom uporištu da sprovede političku kampanju, organizira mitinge i zabave, popali uporišta iz kojih je neprijatelj davao otpor kao i sve bunke, organizira N. O. O., evakuira sve što služi sa potrebu Narodno-Oslobodilačke Partizanske vojske itd. Ostale jedinice bile su u zasjedama oko Voćina kako neprijatelj nebi pokušao ponovno prodrijeti u uporište. Za sve to vrijeme držani su vojni i politički sastanci po svim jedinicama. Imaćemo su greške i nedostaci koji su se pokazali prilikom akcije na Voćin, kao i vrline drugova kojima je na tim sastancima odano priznanje i pohvala. Sačuvana su tijela mrtvih drugova uz svu vojničku počast koju dolikuje borci za slobodu svoga naroda.

Jedinice III. Udarnog bataljona prekopale su ostu i porušile sve mostove na pruzi i cesti Voćin-Humljani. Posjetili uporište Šuma Slana Voda odakle su pobjegli ustaše. Tamo su popaljeni svi bunke i pronadjen je slijedeći materijal: 2 para konja i kola, 150 kg. mesa, 50 kg. gruba i 1 rednik sa teški mitraljes.

IV. udarni bataljon odmahao se i u međuvremenu slao jedan vod u ustaško selo Četekovac. No oni su poslije akcije na Voćin pobjegli u Čačine. U istom selu održan je uspješni miting.

Isto tako saznajemo da je neprijatelj napustio i Pušinu. Dakle kao što vidite akcija na Podrav. Slatinu i Voćin natjerala je neprijatelja da napusti manja uporišta i da se skoncetriše u gradove. Tako su iz ovog kraja pobjegli iz Kotline, Slat, Drenovca, Šuma Slana Voda, Četekovac i Pušine. Skoro u svim selima gdje se neprijatelj do skoro zadržavao održani su politički mitinzi i narodu dokazan je cilj naše borbe. U Voćinu je osnovan i N. O. O. u koji su ušli kako Srbi tako i Hrvati i jedan Nijemac.

Za sve to vrijeme neki članovi štaba naše Brigade bili su prisutni pri raspodjeli zaplijenjenog oružja i ostalog ratnog materijala, dok su ostali pravili plan sa daljnje akcije i sabotaže na ovom sektoru. Drug polit. komesar Brigade bio je u Voćinu i pomogao organizaciji i evakuaciji materijala, organizaciji mitinga, zabava itd.

Za sve to vrijeme neki članovi štaba naše Brigade bili su prisutni pri raspodjeli zaplijenjenog oružja i ostalog ratnog materijala, dok su ostali pravili plan za daljnje akcije i sabotaže na ovom sektoru. Drug polit, komesar Brigade bio je u Voćinu i pomogao organizaciji i evakuaciji materijala, organizaciji mitinga, zabava itd.

Jedinicama naše Udarne brigade podijeljeno je zaplijenjeno oružje u Voćinu. Sve manlihere, duplone i vendlovke koje su se nalazile u našim jedinicama podijeljeno je odredima, tako da je I Odred dobio 30 komada manliher i 1750 metaka, II Odred 23 manliher puške, 4 duplona, 5 francuskih pušaka i 5 vendlovki i oko 750 metaka. Naše smo jedinice snabdjeli sa dovoljnom količinom municije tako da smo ostatak od 9.600 poslali Zoni u pohranu.

Plan sabotaže koju će naše jedinice izvesti večeras 16 o. m. je sljedeći:

I bataljon ima da poruši što više km želj. pruge Banova Jaruga—Virovitica na mjestu Bastaji—Dulavec.

II bataljon da poruši sve mostove i da prekopa cestu na nekoliko mjesta Voćin—Hum.

III i IV bataljon da poruše što više km želj. pruge Zagreb—Osijek i to između Slatine i Mikleuša.

Daljnji plan operacija naših jedinica je sljedeći:

Napad na neprijateljsko uporište Orahovica⁵, te smo već izdali potrebna naređenja jedinicama naše Brigade za pokret.

Mi smo također bili tog mišljenja poslije čega bi došla blokada i sama likvidacija Kamenskog a i samim tim čišćenje Požeške kotline.

Brojno stanje i naoružanje naše Brigade poslaćemo vam naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Janić Vlado

Komandant
Vicko Antić

Vidi dok. br. 48 i 80.

BK. 44

**UPUTSTVO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
17 PROSINCA 1942 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O
RADU VOJNIH SUDOVA U BRIGADAMA I KOD POZADIN.
SKIH VOJNIH VLASTI¹**

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
S. Broj: 3/42 g.
Dne 17./XII.-1942 god.

Komandi područja Ličkog, Kordunaškog, Banijskog,
Primorsko-goranskog i Slavenskog preko III Zone,
Štabu Brigade XII preko III Zone,
VI i XIV preko V Zone,
III, X i XI preko IV Zone,
I, II i IX preko VI Diviz.,
VII. VIII. XIII preko VII Diviz.,
IV, V. XV preko VIII Divizije,
VI, VII, VIII Diviz. te Korpusu I

U vezi sa osnivanjem vojnih sudova kod brigada i pozadinskih vojnih vlasti na osnovu naredbi Vrhovnog štaba N.O.V. i P.O.J. postavlja se pred nas važan zadatak pravilne organizacije vojnog sudstva. Vojni sudovi kao organi Narodno-oslobodilačke vojske u suštini imaju drugi značaj, nego što su ga imali sudovi Jugoslavenske vojske. Danas vojni sudovi kao ustanova Narodno-oslobodilačke vojske imaju zadatak da vode postupak i sude onim licima, koji poduzimaju neprijateljska djela prema Narodno-oslobodilačkoj borbi. Prema tome u svojoj suštini vojni sudovi Narodno-oslobodilačke vojske su narodni organi, koji budno prate neprijateljsku propagandu i neprijateljska djela bilo kakve vrste uperena protiv Narodno-oslobodilačke borbe i privode zasluženju kazni sva lica koja su poduzela takva djela.

Nagli razvitak Narodno-oslobodilačke borbe, vidno prilaznje hrvatskih masa na njezine pozicije, sve jača demoralizacija u redovima četnika vodi ubrzano do sve oštrijeg razgraničenja s jedne strane narodno-oslobodilačke fronte i s druge strane fronte izdaje.

¹ Dokumentat, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 30—35, k. 103 B.

U takvim uslovima djelovanje vojnih sudova dobiva izrazito oslobodilački karakter, a njihove odluke imaju autoritet istinskog narodnog suda.

Vojni sudovi brigada vrše svoju sudsku vlast u zoni operacija tamo gdje još nisu organizirane pozadinske vojne vlasti i gdje prilike traže brzo i korisno djelovanje protiv neprijateljskih elemenata.

U slučajevima gdje postoje već organizirane pozadinske vlasti svi okrivljeni predaju se na postupak za to nadležnim pozadinskim vlastima u smislu uredbe V.Š. N.O.V. i P.O.J.²

Sudski postupak protiv okrivljenih lica dijeli se u dva stadija: Prvo istražni stadij i drugo presudni stadij.

Istraga treba da se provede preslušanjem u zapisnik sa tačnom oznakom generalija okrivljenog: ime, prezime, ime oca i majke, doba starosti, vjera, zanimanje, da li je oženjen, ima li djece, ako je vojno lice u kojoj je jedinici služio, od kada do kada, : pod čijim neposrednim starješinstvom.

Saslušanje treba da bude temeljito uz tačno navadanje djela koje se upisuje u grijeh okrivljenom. Ako se radi o licima koja su u neprijateljskoj službi, te su imala izvršiti kakav zadatak, a bila su povezana sa drugim licima mora se odmah u tom pravcu povesti istraga. Iz preslušnog zapisnika treba da se jasno vidi djelo koje je počinjeno i sve okolnosti koje su u vezi s tim slučajem.

Istragu mogu vršiti samo za to određena lica. Postupak prema uhapšenima treba da bude čovječan i da im se ukoliko to prilike dozvoljavaju omoguće higijenski uslovi života u zatvoru. Sudova primaju okrivljene od partizanskih straža, obavještajne službe i brigada. Ukoliko je već proveden postupak pred obavještajnom službom tai će poslužiti kao podloga suđenju, ako okrivljeno lice ostaje kod svog iskaza.

Cilj istrage jest pronalaženje materijalne istine i tačno određenje odnosa okrivljenog prema Narodno-oslobodilačkoj borbi.

Presude koje donosi sud treba da sadrže uz oznaku generalija okrivljenog jasno izložen slučaj koji je bio predmet suđenja. U obrazloženju presude treba oštro istaknuti protivnarodni i protiv-oslobodilački karakter motiva djela i štetnost po Narodno-oslobodilačku borbu i interese naroda. Obrazloženje treba da bude uvjerljivo i jasno. Ujedno u najužoj vezi sa osudom djela u presudi treba popularizirati liniju Narodno-oslobodilačke borbe, važnost i svetost njenog značaja. Presude se izriču javno i po mogućnosti oglašuju u skraćenom obliku u

* Vrhovni štab Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije

lokalnoj štampi. Po jedan primjerak svake presude treba poslati Glavnom štabu Hrvatske na Vojno-sudski odsjek. U slučaju nekakvog nejasnog pitanja, koje će se pojaviti u istražnom ili presudnom stadiju brigade i pozadinske vojne vlasti treba da se obraćaju Vojno-sudskom odsjeku. Radi uvođenja jednoobraznosti istrage i suđenja šalju Vam se formulari preslušnih zapisnika i presuda prema kojima treba po mogućnosti postupiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vojno-sudski odsjek
Glavnog štaba Hrvatske

Polit, komesar
Vlado Bakarić

Komandant
Ivo Rukavina

BR. 45

**PISMO DELEGATA CK KPJ PRI CK KP HRVATSKE OD
17 PROSINCA 1942 GOD. CENTRALNOM KOMITETU KPJ
O STANJU NA PODRUČJU TREĆE OPERATIVNE ZONE¹**

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
JUGOSLAVIJE

Dragi drugovi!

Koristim priliku da Vam se javim sa par riječi. Po drugu Mladenu² javio sam kakvo sam stanje zatekao i šta sve kanim poduzeti, da i u ovim krajevima bržim tempom koraknemo naprijed. On Vas je sigurno o tome već i obavijestio.

Da su drugovi organizovanije radili, postigli bi i u ovim krajevima daleko veće rezultate. Povjerenstvo³ se je vrlo rijetko sastajalo, u Štabu je vladalo nezdravo stanje, pa se to odražavalo i na razvitak pokreta. Rad okružnih komiteta⁴ bio je također neorganizovan i neplanski. Uslijed toga imamo slab porast i jačanje partijskih organizacija. Na primjer u 15 oslobođenih sela na teritoriji okruga Nova Gradiška do danas imamo svega jednog partijca. Uslijed neshvatanja partijske linije, malo se radilo na podizanju hrvatskih masa u borbu, mada za to postoje povoljni uslovi u ovim krajevima. Nigdje skoro

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 26—2, k. VI.

² Mladen Iveković

³ Povjerenstvo CK KPH za Slavoniju

* U Slavoniji su tada bili okružni komiteti za okruge: Nova Gradiška, Slavonski Brod, Osijek i Virovitica.

nije se pokušalo, na raznim pitanjima, zaoštriti odnose hrvatskih masa i ustaške strahovlade, tako da u našoj vojsci na ovom području imamo samo najsvjesniji dio hrvatskih radnika i omladine i to pretežno iz Broda. Partijske organizacije su u većini živjele mirnodopskim načinom života. U oslobođenim krajevima, a da i ne govorimo o neoslobođenim, nisu stvorene masovne organizacije, a rad se NOO-a u većini svodio na prikupljanje pomoći za našu vojsku.

Sa svim sam okružnim komitetima održao sastanke, prenio stečena iskustva i dao direktive, kako bi se bržim tempom pošlo naprijed. Popunili smo neke okružne komitete, da bi mogli savladavati zadatke koji se postavljaju pred njih.

Održali smo savjetovanje sa partijskim iz vojske. Radimo na razbijanju sektaštva, koje je vladalo u pogledu primanja novih smjelih boraca u redove naše Partije, jer je to dosada bila njihova najveća slabost.

Uočavajući opasnost koja bi mogla nastupiti naglim naraštanjem pokreta pored malobrojnih i dosta slabih partijskih organizacija, poduzeli smo sve mjere da ih učvrstimo i ojačamo i u vojsci i na terenu. Raspoložemo u ovim krajevima sa nizom vrlo dobrih partijskih aktivista, koji su stvarno u stanju da rukovode na nov način i savladavaju sve poteškoće.

Stab Zone, na čelu s Drapšinom⁵ i Marijanom⁶ radi dobro. Na Drapšina je veoma dobro djelovalo, kad mu je saopćeno da je ponovo primljen u Partiju. Radi vrlo savjesno. Marijan nema dovoljno inicijative, iako bez pogovora izvršava sve što se zaključuje. Brži tempo u radu već se osjetio na vojničkom sektoru. Brigada je prije nekoliko dana izvršila dvije uspješne akcije na Podravsku Slatinu⁷ i Voćin⁸. U tim akcijama zarobljeno je preko 200 domobrana i zaplijenjeno oružja za otprilike 2 bataljona novih boraca. Naročito su nam dobro došla automatska oružja, kojima je Brigada oskudijevala. Zaplijenjeno je oko 25 puškomitraljeza, 3 teška mitraljeza, 2 laka minobacača i jedan teški. Odredi, kojih ima 2, bili su također aktivni, tako da su u roku od 15 dana zarobili preko 250 pušaka.

Od slavonskih, moslavačkih i kalničkih snaga formiraćemo Diviziju⁹ od 3 brigade ostavljajući odrede na tim područjima.

⁵ Narodni heroj Petar Drapšin

⁶ Marijan Stilinović

⁷ Vidi dok. br. 46 i 47.

⁸ Vidi dok. br. 25 i 43.

⁹ Div'zija je formirana na području sela Zaile i Gornji Borki, krajem prosinca 1942 god. i dobila naziv Četvrta divizija NOV i PO Hrvatske. U njen sastav su ušle sljedeće jedinice: Dvanaesta NOU brigada koja je formirana 11 listopada 1942 god. i novoformirane Šesnaesta i Sedamnaesta NO brigada. Komandant divizije bio je Petar Drapšin a politički komesar Jefto Sašić.

Stvaranje divizije za vrlo kratko će vrijeme ubrzati razvitak pokreta u ovoj Zoni i u jednom dijelu II Zone. Već su drugovi iz Kalničkog i Moslavačkog odreda stigli na sastanak koji ćemo održati ovih dana. Pero Drapšin jedino ulazi u obzir sa ovoga sektora za komandanta divizije. Ja sam uvjeren, da bi on zadovoljio. Dobro bi bilo, ako imate, da nam pošaljete bar jednog druga za komandanta ili komesara brigade.

Uslovi za izvođenje akcija su vrlo povoljni. Neprijatelj na ovome sektoru nema iskustva u borbi protiv nas, kao u drugim krajevima. Kada bi imali ovdje jače snage, mogli bi za vrlo kratko vrijeme osvojiti mnogo oružja.

Pristupili smo formiranju manjih partizanskih grupa, dobro izvježbanih i odanih boraca, koje ćemo slati dublje u neoslobođeno područje, da vrše sitnije akcije, da razviju politički rad i ubrzaju mobilizaciju. Jedna takva grupa, koju smo nedavno poslale u podravska sela, dala je već dobre rezultate. Druge grupe ćemo poslati prema Brodu, Osijeku, Posavini i Sremu.

Formirano je i nekoliko diverzantskih grupa, koje stalno vrše akcije na glavnoj pruzi. I te grupe ćemo pojačati.

Sa Sremom smo uspostavili redovne veze pješačkim putem i vlakom. Tamošnji odred, koji broji oko 800 boraca u većini se prebacio na bosanski teritorij i popunio VI brigadu¹⁰ po Vašem naređenju, koja se bila prebacila na sremski teritorij. U Fruškoj Gori je ostalo oko 200 boraca.

U Povjerenstvo C.K. za ovaj kraj ušli su drug Duško, zamjenik komesara Zone, drug Čule¹¹, ranije sekretar O.K. Nova Gradiška i drug Stevo¹², ranije sekretar O.K. Varaždin, koji je bio u Fruškogorskom partizanskom odredu. To su drugovi mladi, sa nedovoljno iskustva, ali vrlo odani i vrijedni. Nadam se, da će uz našu pomoć zadovoljiti. Druga Stevu sam poslao natrag u Srem da pomogne Okružnom komitetu. Tim putem sam uspostavio vezu i sa Mihailom¹³. Očekujem od njega poštu za Vas, ukoliko ne bude imao redovne veze sa Zagrebom.

Četnici iz Bosne i iz Srbije nastoje prodrijeti i u ove krajeve. Otkrili smo nekoliko pokušaja njihove organizacije. ¹⁴ Vojnih četničkih formacija zasada nema, ali postoji opasnost u slučaju jače neprijateljske ofanzive, zbog slabosti naših partijskih organizacija.

U vezi sa obustavom putničkog prometa za mjesec dana, kruže razne glasine. Jedna od tih je na primjer ova:... „Treba osigurati jadransku obalu za slučaj iskrcavanja Engleza. Napu-

¹⁰ Šesta istočnobosanska NOU brigada

¹¹ Dušan Čalić

¹² Josip Hrnčević

¹³ Blagoje Nešković

¹⁴ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 60, primjedbu br. 5.

štiti veći dio bosanskog teritorija, jer tamo propadaju velike snage i stvoriti odbranbenu liniju na Savi. U tu svrhu poduzeti jaku ofanzivu na Slavoniju, uništiti partizane i spaliti veći dio **srpskih** sela." — Neke veće koncentracije neprijatelja, međutim, na ovom području sada nema. Transporti idu od Zagreba prema Beogradu. Veći transporti vojske nisu zapaženi. Pretežno saobraćaju teretni vlakova. Poduzeli smo sve da ih što više uništimo, ali nećemo imati većega uspjeha, uslijed nemanja eksploziva.

Ustaše u posavskim selima održavaju mitinge i govore narodu o velikoj četničkoj opasnosti koja im prijete. Naše part. organizacije su vrlo spore u raskrinkavanju četničko-ustaškog sporazuma.

Neki HSS-ovski poslanik iz Daruvara, govorio je jednom našem drugu, da Lakša, bivši zapovjednik domobranstva, koji je nedavno skinut, nastoji organizirati od HSS-ovaca vojne odrede koji bi pomogli iskrcavanje Engleza. Međutim, priča taj poslanik zlo po Hrvate, ako se iskrcaju Englezi. Neće Lakši uspjeti da na tom pitanju mobilizira HSS-ovce ita.

Pripremamo partijsko savjetovanje za Slavoniju, a javili smo da neko dođe i iz Srema. Savjetovanje će se održati 25. o. mj. Nakon formiranja divizije i održanja savjetovanja, ia ću se vratiti. Nastojaću da prije povratka održim sastanak i sa Povjerenstvom iz Zagreba.

Druga Đuru S¹³ šaljem k Vama, zato što sam dobio utisak iz njegovog pričanja, mada nije bio dovoljno samokritičan, da su ga drugovi iz Bosne preoštro kaznili.

17. XII. 1942.

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vlado¹⁰

¹⁵ Duro Spoljarić
" Popović

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 17
PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HR-
VATSKE O DOSADAŠNJIM USPJESIMA, O STANJU U JE-
DINICAMA I O DALJEM RAZVOJU PARTIZANSKOG PO-
KRETA U SLAVONIJI¹**

ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOŠ. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
O. Br. 836/42
Dne 17. XII. 1942 — 5.45 sati

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

1. — Odnos prema slanju izvještaja bio je potpuno nesolidan. Izvještaji su se slali na brzinu, skrpljeni, nepotpuni i iz njih Glavni štab nije mogao da vidi sliku o stanju na terenu III Operativne zone, niti je mogao davati blagovremeno vojničku i političku pomoć. Mi ćemo ovo pitanje moći solidno riješiti zahvaljujući uputstvima u vašem pismu OP. Broj 125/42 i vašoj naredbi broj 28. Nećemo se moći pohvaliti da ovaj naš izvještaj zadovoljava u potpunosti, ali vam možemo tvrditi da ćete iz sljedećih izvještaja moći dobiti zaista sve ono što želite. U potpunosti se slažemo sa vašim primjedbama u pogledu nedostataka prilikom slanja izvještaja i mi ćemo te nedostatke otkloniti.

2. — Vojnička situacija na sektoru naše zone karakterisana je time što neprijatelj već duže vremena ne poduzima nikakve jače ofanzive na naš slobodni teritorij. Govori se navodno o nekim velikim koncentracijama neprijateljskih snaga koje bi trebale da služe kao rezerva za odbranu jadranske obale.

U svim neprijateljskim garnizonima osjeća se smanjenje snaga, dok s druge strane u svim uporištima neprijatelj poduzima defanzivne mjere. Dok je ranije pravio ispade skoro iz svakog garnizona, danas to čini samo na sektoru I Odreda u Trokutu- i u okolini Daruvara.

Srazmjerno svojim snagama napadamo neprijatelja na svakom mjestu koristeći te njegove slabosti. On nije sposoban da nam odgovori nekom ofanzivnom operacijom nego se samo

¹ Dokumentat, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 14—9. k. 1481.

² Prostorija između komunikacija Pakrac—Banova Jaruga—Nov'ska—Okučani—Pakrac

brani. Napušta mala uporišta, koja su bila mnogobrojna i svugdje rasijana, i koncentriše se u veće garnizone. To je druga **karakteristika** stanja neprijatelja u ovome momentu. Može se reći da je situacija takva da imamo školu gdje se učimo ratovati.

Prošle nedjelje zahvaljujući slabosti i odsustvu naših snaga neprijatelj u jačini od oko 1.000 vojnika prodro je u Trokut i zaposjeo cestu počev od Caga prema Čagliću a zatim od Čaglića do Kričaka. Sela Goleši i Rajčići popaljeni su prilikom prolaska te bande kroz sela. Sa tom vojskom koja je sastavljena od domobrana, ustaša, Nijemaca, nalaze se i četnici³. Oni održavaju neke sastanke gdje govore narodu da se ne treba bojati njih i tome slično. Izdali smo naređenje našem I Odredu da sa raspoloživim snagama napada bandu, da ju uznemirava, ne gubeći iz vida svoje operativne planove. Mi također nećemo dozvoliti da taj ispad neprijateljske vojske ometa naše operativne planove na drugim sektorima, ali ćemo voditi kurs da i Brigada pođe na taj teren i očisti ga. Prilikom tog upada naši drugovi su napravili jednu drugu grješku. Napustili su teren a da nisu ništa saopštili civilnom stanovništvu, nisu ga evakuisali dapače na neprijatelja nije opaljen ni jedan metak. Tako vaša primjedba da se kod nas nije dovoljno shvatila četnička opasnost, još jednom dobija potvrdu. Taj teritorij nije pripremljen za ilegalni politički rad.

Prišlo se akcija[ma] širih razmjera. To su akcije na Po-dravsku Slatinu⁴ i Voćin⁵. Ovo je početak. Akcije u posljednjih mjesec dana silno su nas naoružale (samo 33 p.m. i 3 t.m.) tako da ćemo moći prilaziti još većim akcijama i ispuniti zadatak koji se pred nas postavlja.

3. — Pitanje veze shvatili smo kao prvu zadaću našeg štaba. Da bi uredili to pitanje imenovali smo druga Ćiru Dropulića za oficira za vezu III Operativne, kome su postavljeni sljedeći zadaci:

a. — Da preko terena I Odreda uspostavi sigurnu vezu sa Glavnim štabom. Jedan krak te veze ići će preko Moslavine—Brezovice i odatle preko Save. Drugi krak ići će preko Trokuta. Krak za vezu sa Glavnim štabom koji ide preko Moslavine račvaće se za Zagreb. Na linijama za vezu sa Glavnim štabom postavimo 3 voda za vezu. Jedan vod za vezu na liniji preko Trokuta, jedan vod za vezu kod Golubinjaka i jedan vod za vezu kod Ribnjaka (sekc. Bjelovar) za vezu sa Moslavinom.

³ Ovi četnički elementi služili su okupatorskim jedinicama kao vodiči. Organizovanih četničkih vojnih formacija tada u Slavoniji nije bilo.

⁴ Vidi dok. br. 45 i 47.

⁵ Vidi dok. br. 25, 43, 45 i 47.

b. — Da preko terena I Odreda uspostavi vezu sa Kalnikom i postavi vod za vezu na Bilo Gori negdje sjeveroistočno od Bjelovara.

c. — Da preko terena II Odreda uspostavi sigurnu vezu sa Sremom i postavi sljedeće vodove za vezu: II Odred da postavi vod za vezu u šumama oko Vrbice (š'ekc. Vinkovci) a III Odred (Fruškogorski) da postavi svoj vod za vezu negdje oko Šidskih Banovaca (sekc. Vukovar). Delegat III Odreda drug Stevan⁰ dobio je zadatak da uspostavi vezu još i sa Vojvodinom i Srbijom. II Odred dobio je zadatak da uspostavi vezu i sa Istočnom Bosnom, dok je I Odred dobio zadatak da uspostavi vezu sa Bosanskom Krajinom. Ovi zadaci triju odreda odnose se prvenstveno na uspostavu pojedinačne kurirske veze a zatim će se uspostaviti vodovi za vezu po tim linijama. U našem prvom pismu mi smo vas zamolili da nam javite gdje bi vi imali vod za vezu sa desne strane Save na sektoru I Operativne zone. Tako bi vaš i naš vod za vezu držao stalno u sigurnosti liniju. Ovom prilikom vas potsjećamo na tai zadatak.

d. — Da uspostavi vezu sa svim većim gradovima i

e. — Da uspostavi relejne stanice između operativnih jedinica (odreda i štaba zone).

4. — Naša XII Narodno-oslobodilačka brigada Hrvatske učvršćuje se organizaciono i vojnički svaki dan. Naročito je napravljen veliki uspjeh u tom pogledu poslije izvršene akcije u posljednjih mjesec dana. No ipak, izuzev akcije na Voćin, naša Brigada nije prošla kroz velike i krvave okršaje iako su partizani spremni da pođu i u najtežu akciju. Disciplina još nije na onoj visini, na kojoj bi željeli, ali ako ju poredimo iz vremena kada je brigada formirana⁷ pa do danas, možemo konstatovati da disciplina i organizovanost progresivno raste. U Brigadi nema dovoljno veselog života niti se koriste odmori za vojničko uzdizanje partizana. U redove Brigade svaki dan pridolazi veliki broj mladih i novih drugova, koji u izvjesnoj mjeri i u prvo vrijeme razvodnjavaju disciplinu i organizaciju. Kada Brigada bude kompletirana i u potpunom sastavu prođe kroz veće borbe, disciplina, organizovanost i unutarnji red umnogome će se poboljšati. Ali možemo potpuno slobodno konstatovati da je Brigada prava vojnička organizacija, sposobna za operacije i da uživa veliki ugled i povjerenje kod naroda.

Opšte slabosti i mane koje se pojavljuju kod drugih brigada, a koje ste nam vi napisali u vašem pismu, iste su i kod naše Brigade. Štab Brigade i štabovi bataljona sposobni su da naprave

¹ Josip Hrnčević

⁷ Brigada je formirana 11 listopada 1942 godine. Vidi tom V, knj. 8. dok. br. 56.

plan, da započnu akciju ali je redovita pojava da se za vrijeme borbe gubi rukovodstvo,.

I i II Odred su se aktivirali. Data su im uputstva kako da predu na operacije s obzirom da postaju operativne jedinice. Budući da su sve sporedne dužnosti predali komandama područja, možemo očekivati da će u najskorije vrijeme dati dobre rezultate.

Pitanju desetara i vodnika posvetili smo najveću pažnju, bacili smo parolu „pun autoritet desetarima i vodnicima“ i sa njima se održavaju posebni sastanci. Ovo je dalo dobre rezultate. Također poslije svake akcije održavamo vojno-politička **savjetovanja**, ali još nismo uspjeli da zaključke sa takvih savjetovanja i sastanaka uopštimo u vidu vojničkih instrukcija koje bi služile za vaspitavanje našeg komandnog kadra. Upozoreni od vas, mi ćemo ubuduće poslije svake akcije praviti pismene referate gdje će se obraditi pitanje grješaka i propusta kao i način njihovog uklanjanja.

Također još nisu u potpunosti raščišćeni pojmovi kako usredotočiti komandovanje i starješinstvo sa drugarskom disciplinom. Partizani pa čak i neki drugovi iz komandnog osoblja imaju anarhističko gledište o ulozi rukovodioca, međutim ovo nije opšta pojava.

5. — Nismo obratili pažnju da ističemo dobre borce putem pohvala u dnevnim zapovijestima.

6. — Zasada vam ne možemo poslati karakteristike svih starješina naše partizanske vojske iz razloga što smo vaše pismo dobili juče 16. XII. a pošta ide danas 17. XII. Iz istog razloga izostala je i šema veza koju mi mislimo uspostaviti i koju ćemo vam poslati.

7. — Kuririma posvećujemo pažnju i možemo reći da se ta služba poboljšava iz dana u dan. Sve je manje neodgovornog zadržavanja kurira dok slučajevi otvaranja pošte uopšte ne postoje.

8. — Iako služba veze nije na zavidnoj visini, ipak uspjevamo aa držimo jedinice u svojim rukama. Prilikom operacija naših jedinica osjeća se jedinstvo komande, ali još nismo u dovoljnoj mjeri izvodili akcije po jedinstvenom planu napr. da oba odreda i Brigada izvode zadatke sa jednim unapred postavljenim jedinstvenim ciljem. Tek u akciji na Voćin u tome smo uspjeli i možemo smatrati to kao početak.

9. — Naša akcija na Podravsku Slatinu, koja je izvršena prije likvidacije Voćina pokazuje da ispunjavamo direktivu kojom nas upućujete da napadamo i na ona uporišta koja se ne nalaze neposredno uz slobodnu teritoriju. U našim budućim operativnim planovima vodićemo računa, kako o ovoj primjedbi,

tako i o uputstvu Glavnog štaba za upade u gradove gdje se mogu likvidirati pojedina uporišta iako se ne može osloboditi čitav grad.

10. — Da bismo ispunili zadatke koje pred nas postavlja Glavni štab, a to su: oteti što više oružja, uništiti što više žive sile neprijatelja i mobilisati što više naroda u borbu, pristupili smo masovnom formiranju partizanskih udarnih grupa. Za prvi momenat Brigada će formirati 4 a svaki odred po 3 grupe. Svaka grupa brojaće 10 boraca zaključno sa političkim delegatom i komandnirom. Partizanske udarne grupe stajaće pod komandom štaba Brigade, odnosno štabova odreda. Kretaće se po neoslobođenom teritoriju, vršiti sitne akcije i pomagati našim političkim radnicima na terenu.

11. — Vašu sugestiju za akciju na pruzi Zagreb—Beograd primamo u potpunosti. Ovdje se pojavljuje samo jedna nezgoda a to je što nemamo dovoljne količine eksploziva (svega još 120 kg). Ovaj nedostatak eksploziva nadoknadićemo time što ćemo ubuduće voditi kurs da napadamo prugu sa vrlo jakim snagama, pa ćemo je rušiti drugim sredstvima. Ista stvar važi i za prugu Osijek—Zagreb.

Izda¹ smo naređenje svima štabovima da su akcije na eksploziv od prvorazrednog značaja, međutim neprijatelj praktikuje da u rudnike i kamenolome dovlači samo onolike količine eksploziva, koje se preko dana potroše tako da u akcijama na pojedine rudnike i kamenolome ne možemo računati na veću količinu. Veće količine moći će se pribaviti jedino likvidacijom uporišta, gdje se nalazi eksploziv.

12. — Iako mislimo formirati novu Brigadu⁸, povećemo računa o vašoj primjedbi da ne onesposobimo odrede. Odredi će brojati do 500 boraca maksimum i operisaće na svojim sektorima. Oni će imati jedan stalni kadar, koji se neće mijenjati. Na taj način odredi će biti kao crpke koje će privlačiti nove i nove snage u redove Narodno-oslobodilačke vojske. Odredima poslali smo uputstva zamjenika načelnika Vrhovnog štaba⁹ „Odbrana slobodnog teritorija" na izučavanje i korišćenje.

13. — Jedan novi problem koji treba da rješavamo to je mobilizacija naroda i omladine u redove Narodno-oslobodilačke vojske. Do nedavno mi nismo imali oružja da naoružavamo borce koji su željeli da se bore, a sada, zahvaljujući žestokim udarcima naše Brigade, pojavio se višak oružja, kojeg nemamo kome da damo. Problem mobilizacije rješavamo za sada još dobrovoljnom mobilizacijom, ali uskoro ćemo ići i na obaveznu mobi-

¹ Formirane su istovremeno dvije brigade. Vidi dok. br. 45 i 66.
⁸ Velimir Terzić

lizaciju. U vezi s time našim mobilizacionim centrima posvetićemo veću pažnju.

14. — Disciplina u odredima daleko je slabija nego u Brigadi. Formalno ona postoji, tj. izražava se u pozdravu, stavu mirno i tome slično, ali nema borbene discipline, istinske discipline koja se karakteriše odgovornošću i striktnim ispunjavanjem naređenja. Ovo bi se više moglo reći za štabove bataljona i druge rukovodioce nego za partizane. Moral i borbenost partizana su dobri. Karakterišu se time što su partizani spremni da izvršavaju sva naređenja, ali nedoraslost našeg rukovodećeg kadra sprječava iskorišćavanje u punoj mjeri ta dva faktora u borbi. Imam primjera gdje pojedini bataljoni uslijed labavosti komandnog kadra ne ispunjavaju zadaće, a kada dođe neko iz višeg štaba i postavi pred komandno osoblje da se zadatak mora izvršiti po svaku cijenu, zadatak se izvrši.

15. — Rad štabova nije (zadovoljavajući. Tek smo sada **uspjeli** da uspostavimo kolektivni rad na bazi raspodjeljivanja dužnosti, svaki drug radi po svojoj liniji i za to snosi odgovornost. Komandant je odgovoran za vojnu politiku i operacije, politički komesar za politički rad, zamjenik komandanta za rad operativnih jedinica, dok načelnik štaba bdije neposredno i rukovodi radom operativnog i informativnog oficira, tj. on je odgovoran za rad te dvije službe koje se njima postavlja na sjednicama štaba. Ovakav način kolektivnog rada omogućio je pravilno rješavanje svih zadataka i razvijanje pojedinog druga.

16. — Opšta karakteristika dosadanjeg rada je neodgovornost, inertnost i birokratizam. Nije bilo polaganja računa pred višim štabovima o svom radu, nisu se isticali vrijedni rukovodioci niti kažnjavali ljenivci. Nije bilo upinjanja da stvar koja ne funkcionše ili nije dobra bude ispravljena ili da se privodi kraju. Postojala je tendencija, a još nije otklonjena, za rješavanje svih problema na papiru. Dešavalo se da se neka stvar morala zahtijevati po dva i više puta.

17. — U samom štabu zone postoji puna saglasnost između .sviju članova. Osjeća se nedostatak i odsustvo druga zamjenika komandanta zone¹⁰. Do našeg dolaska štab zone bio je utočište sviju onih, koji nisu imali nikakva posla ili bili nesposobni za rad. Svako se češao o štab zone, prolazio kroz njega, zadržavao se tako da je bio rad skoro nemoguć. Kad se dolazilo u štab, imalo se osjećaj pileta u kućini. — Sada smo se preselili. Očistili smo sav nepotrebnii bagaž, a obavještajnog oficira¹¹ Ano ostavili u Z.¹² uslijed toga što svi novi pridošli prolaze

¹⁰ Bogdan Crnobrnja

¹¹ Vlado Kurt. Umro u Slunju 1943 godine.

¹² Odnosi se na selo Zvečevo.

kroz odjel kadrova i kroz njegove ruke. Na ovaj način u NOVOJ kući stvorena je atmosfera gdje se može raditi.

18. — Za svaku veću akciju izrađuje se plan i zapovijest. Isto tako poslije svake akcije održi se savjetovanje gdje se održi kritika i ukazuje na griješke i nedostatke a istaknu dobre strane. U operacijama štab zone pomaže Brigadi na taj način što šalje svog operativnog oficira¹³ da zajedno sa štabom Brigade izrađuju planove, a isto tako mi unapred pripremamo planove za čitavi niz operacija koje poslije dajemo Brigadi na izvođenje.

19. — U ovom izvještaju mi vam nećemo moći udovoljiti po tački 2 i 3 u vašem pismu Op. Br. 125/42 u pasusu šta treba da obuhvati operativni izvještaj, zato što nismo znali da ćete to od nas zahtijevati i nismo ih napismeno spremili.

20. — Informativnoj službi poklanjamo najveću pažnju. Naši informativci imaju zadatak da prikupljaju neprekidno podatke ne samo za uporišta koja možemo likvidirati našim snagama. nego i uporišta gdje neprijatelj okuplja vrlo velike snage, na taj način moći ćemo uvijek na vrijeme da pripremimo operativne planove, kao i da otkrivamo namjere neprijatelja, jer svaka osjetna promjena u velikim garnizonima otkriva ih. Također smo postavili pitanje rada informativne službe za vrijeme samih operacija, da bi došlo do jedinstva informativne i operativne službe kao i komandovanja. Pošto je dosadanji informativni oficir¹⁴ pošao za komandanta Psunjskog područja, novi drug informativac¹⁵ nije se još dovoljno upoznao sa tim stvarima tako da njegov izvještaj neće doći ovoga puta.

21. — Obavještajna služba je skoro zatajila. Naročito obavještajna služba štaba zone zatajila je uslijed toga što je drug obavještajac bavio se svim mogućim isljeđivanjima i ispitivanjima i zapleo se u sitnice. Mreža obavještajne službe je dosta slaba. On također nije pripremio svoj izvještaj.

22. — Snage naše Brigade nalaze se na prostoru Voćin—Caćinci—Suhopolje—Voćin. Imaju zadatak da uništavaju prugu Caćinci—Suhopolje, Suhopolje—Koreničani i da brane dolazak neprijateljskih bandi u Voćin. Manje jedinice Brigade prodiru u Podravinu.

Snage I Odreda raspoređene su: I bataljon u okolini Daruvara a II bataljon na Psunju. Snage II Odreda nalaze se: I bataljon prema Kamenskoj a II bataljon prema Orahovici. Oba odreda imaju u projektu da izvedu operacije gdje će učestvovati snage cijelog odreda. To će biti početak pretvaranja odreda u operativne jedinice.

" Rade Knežević-Tihi

" Nikola Kosanović

" Stojan Divić

Pošto je Bilogorski bataljon, odnosno II bataljon Brigade yracen sa Bilo Gore i priključen Brigadi, na taj sektor upućena je jedna četa jačine 70 boraca koja će biti pod komandom I Odreda (vjerovatno pod komandom I bataljona).

23. — Neposredni cilj naših operativnih poduhvata je da prodremo što dublje u neprijateljsku pozadinu čisteći uporišta i oslobađajući nove teritorije. Jasno da pri ovome ne gubimo iz vida nikad zadaću koju nam je postavio Glavni štab a koju je u svom referatu iznio drug Vlado¹⁶. Rezultat ovih naših operacija biće taj da ćemo se naoružati, uništavati neprijateljske snage i stvarati mogućnosti za opći narodni ustanak. U našim operacijama glavnu ulogu odigraće snage Brigade, koja se kreće rubom slobodne teritorije uz pomoć snaga odreda na čijem se sektoru nalazi. Drugi neposredni zadatak je da uništimo sve poprečne komunikacija između željezničke pruge Zagreb—Osijek i Zagreb—Beograd. Na ovaj način stvorićemo jednu veliku slobodnu teritoriju na kojoj će se moći održavati veće vojničke formacije i omogućiti pravilan razvitak naše Narodno-oslobodilačke borbe, učvrstiti narodnu vlast i druge borbene antifašističke organizacije. Treći neposredni zadatak jest² čišćenje jačih neprijateljskih uporišta koja se nalaze na planinskim masivima i njihovim obroncima.

24. — Čišćenjem Požeške kotline, Daruvara, Pakraca i Lipika mi bismo najviše dobili i vojnički i politički. Ove akcije bi se mogle izvršiti uz pomoć divizije ili bar dvije brigade koje bi raspolagale sa teškim bacačima. Eventualni dolazak takvih snaga omogućio bi slavonskim partizanima da uz njihovu pomoć očiste čitavu Slavoniju.

25. — Za 20. XII. zakazan je sastanak sa štabovima Kalničkog i Moslavačkog odreda u prisustvu druga Vlade, na kojem će se izvršiti sve što je potrebno za formiranje divizije¹¹. Divizija bi se sastojala iz tri brigade. XII Narodno-oslobodilačka brigada manje I bataljon. Brigada koja bi se formirala od I bataljona XII Brigade i jednog bataljona koji bi bio sastavljen iz snaga I i II Odreda i jednoga bataljona Kalmčkoga odreda. Zatim brigada koja bi se sastojala iz Moslavačkog odreda i jednog bataljona Kalničkog odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Marijan Stilmović v. r.

Komandant
Petar Drapšin v. r.

Tačnost prepisa ovjerava:

Načelnik štaba:
(potpis nečitak)

Vladimir Popović

F. S. Molimo vas da nam pošaljete naredbu broj 17 od 24 septembra kao i naredbu broj 19 od 25 oktobra 1942, jer pregledavši našu arhivu nismo mogli da nađemo te dvije naredbe. Izgleda da je iste izgubio bivši načelnik štaba zone drug Mane Trbojević.

BR. 47

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 17 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA PODREĐENIH JEDINICA¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOB. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj: 837/42
Dana 17. XII. 1942. 8.10 sati

GLAVNOM ŠTABU
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA HRVATSKE

Akcije koje je izvršila XII Narodno-oslobodilačka brigada Hrvatske:

6. XII. 1942 snage Brigade izvršile su napad na neprijateljsko uporište Podravsku Slatinu². Poslije borbe u toku noći, neprijateljski je otpor svladan u jednom uporištu. U borbi je zaplijenjeno 8 puškomitraljeza, 3 ručna mitraljeza, 70 pušaka i 10.000 metaka. Zarobljeno je 60 domobrana i 4 oficira. Naši gubici su 1 mrtav i 3 lakše ranjena. U ovoj akciji zadatak je izvršio II bataljon Brigade, koji je likvidirao uporište. U borbi se istakao drug vodnik Vidović Milorad³, koji je ubacio 2 bombe gdje su bili domobrani, poslije čega su se isti predali. Drug Vidović je zatim skočio kroz prozor i sam pokupio oružje i razoružao domobrane. Stvarno ova je akcija ustvari herojski podvig druga vodnika Vidovića pa ga predlažemo za pohvalu Glavnog i Vrhovnog štaba.

11 na 12. XII. 1942 noću snage XII Narodno-oslobodilačke brigade Hrvatske napale su na neprijateljsko uporište Voćin⁴.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 23—3, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 48.

³ Kao komandant odreda, poginuo prilikom bombardovanja koje je neprijateljska avijacija vršila kod Skender Vakufa januara 1944 godine.

⁴ Vidi dok. br. 25, 46 i 48.

Štab
III. Operativne Zone
Nar. Oslobođ. Partiz. Odreda
Hrvatske

Broj: 204/42
Dana 17. XII. 1942. 8.10 sati.

1942/12
28 XII. 1942

M.M.O. O.P.Z.
III. O.Z.
III. Operativna Zona
Nar. Oslobođ. Partiz. Odreda
Hrvatske

G l a v n o m Š t a b u
Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda,

Hrvatske

Akcije koje je izvršila XII. Narodno-Oslobodilačka Brigada Hrvatske:

6. XII. 1942. 3. i 4. bataljona Brigade izvršile su napad na neprijateljsko uporište Podravaku Slavinu. Poslije borbe u toku noći, neprijateljski je otpor svladan u jednom uporištu. U borbi je zaplijenjeno 8 puškomitraljeza, 3 ručna mitraljeza, 70 pušaka i 10.000 metaka. Zarobljeno je 60 domobrana i 4 oficira. Nešto gubitci su 1 mrtav i 3 lakše ranjena. U ovoj akciji zadatak je izvršio II. bataljon Brigade, koji je likvidirao uporište. U borbi se istakao drug vodnik Vidović Milorad, koji je ubacio 2 bombe gdje su bili domobrani, poslije čega su se isti predali. Drug Vidović je satim skočio kroz prozor i sam pokupio oružje i razorio domobrane. Stvarno ova je akcija u stvari herojski podvuh druga vodnika Vidovića pa ga predlažemo za pohvalu Glavnog i Vrhovnog Štaba.

11. na 12. XII. 1942. noću 3. i 4. bataljona XII. Narodno-Oslobodilačke Brigade Hrvatske napala su na neprijateljsko uporište Voštin. Poslije duge i teške borbe, koja je trajala 15 časova, Voštin je osvojen. Zaplijenjen je 1 teški mitraljez /Svarlose/, 16 puškomitraljeza, 3 ručnih mitraljeza, 190 pušaka, 50.000 metaka /Amazer/, 6 pištolja, 78 Bombi, 508 pištoljica, 108 noževa, 128 optasača, 108 uprtača, 72 šaržera za puškomitraljez, 12 rezervnih cijevi za puškomitraljez, 6 pištolja za rakete, 200 komada čebadi, 100 šatorskih krila, 1 veliki šator. Zarobljeno je 176 domobrana, 7 oficira. Ubijeno 20 bandita. Nešto gubitci 7 mrtvih i 21 ranjen.

I. Odred:

I. bataljon:

29. XI. 1942. neprijatelj je naišao na zasjedu koja je bila postavljena u N. Kričaju na starom groblju. U borbi je ubijeno 12 bandita. Sa novih položaja vodila se borba jer je neprijatelju stiglo pojačanje od 4 teške. 30. XI. 1942. banda je pokušala napad prema Klisi i Blaševcu, ali je odbijen.

4. XII. 1942. postavljena je voza na pruzi kod željezničke stanice Bijela. Zbog slabog organizacije, voza je usljed nestrance odjurio nazad tako da se nije ništa moglo iskoristiti.

II. bataljon:

3. XII. 1942. izvršena je akcija na košeru u Banovoj Jarugi. Zaplijenjeno je 240 kg kože.

Pionirski četa:

Izvršila je nekoliko malih sabotaža, porušivši mostove kod Rakunjevc i Jagne.

II. bataljon:

9. XII. 1942. izvršen je napad na Lipovljane. Zaplijenjeno 8 pušaka, 2 ručna mitraljeza, 1 lovačka puška, 1 pištolj mašina i 2 šapirografa. Zaplijenjena je željeznička stanica i cijela teretna kompozicija voza koja je bila prazna.

10. XII. 1942. bataljon je izvršio napad na uporište Poljane. U akciji zaplijenjeno je 3 puškomitraljeza, 1 ručni mitraljez, 45 pušaka, 4.800 metaka. Borba je trajala 5 sati. Imamo 1 mrtvog i 3 ranjena.

II. Odred:

I. bataljon:

Porušena pruga između Orahovca i Mislavca
21. XI. 1942. porušeno je oko 300 m pruge između Orahovca i Radlovc.

Poslije duge i teške borbe, koja je trajala 16 časova, Voćin je oslobođen. Zaplijenjen je 1 teški mitraljez (Švarcloze), 16 puškomitraljeza, 8 ručnih mitraljeza, 190 pušaka, 50.000 metaka (mauzer), 6 pištolja, 78 bombi, 508 fišeklija, 188 noževa. 128 opasača, 108 uprtača, 72 šaržera za puškomitraljez, 12 rezervnih cijevi za puškomitraljez, 6 pištolja za rakete, 250 komada čebadi, 100 šatorskih krila, 1 veliki šator. Zarobljeno je 176 domobrana, 7 oficira. Ubijeno 20 bandita. Naši gubici 7 mrtvih i 21 ranjen.

I Odred:

I bataljon:

29. XI. 1942 neprijatelj je naišao na zasjedu koja je bila postavljena u N. Krivaji na starom groblju. U borbi je ubijeno 12 bandita. Sa novih položaja vodila se borba jer je neprijatelju stiglo pojačanje od 4 tenka.

30. XI. 1942 banda je pokušala ispad prema Klisi i Blaževcu, ali je odbijen.

4. XII. 1942 zaustavljen je voz na pruzi kod željezničke stanice Bijela. Zbog slabe organizacije, voz je uslijed nizbrdice odjurio nazad tako da se nije ništa moglo iskoristiti.

II bataljon:

3. XII. 1942 izvršena je akcija na kožaru u Banovoj Jarugi. Zaplijenjeno je 240 kg kože.

Pionirska četa:

Izvršila je nekoliko manjih sabotaza, porušivši mostove kod Kukunjevca i Jagme.

II bataljon:

9. XII. 1942 izvršen je napad na Lipovljane. Zaplijenjeno 8 pušaka, 2 ručna mitraljeza, 1 lovačka puška, 1 pisaca mašina i 2 šapirografa. Zapaljena je željeznička stanica i cijela teretna kompozicija voza koja je bila prazna.

10. XII. 1942 bataljon je izvršio napad na uporište Poljanu. U akciji zaplijenjeno je 3 puškomitraljeza, 1 ručni mitraljez, 45 pušaka, 4.800 metaka. Zarobljeno je 18 domobrana. Borba je trajala 5 sati. Imamo 1 mrtvog i 3 ranjena.

II Odred:

II bataljon:

Porušena pruga između Orahovice i Mislavca.

21. XI. 1942 porušeno je oko 300 m pruge između Orahovice i P. adlovca.

23. XI. 1942 izvršen je napad na mjesto Trnavu. Dobiveno je 7 pušaka Mauzer, 8 manlihera, 860 metaka, 1 lovačka puška, 2 pištolja i 8 bombi.

10. XII. izvršena je akcija na Hrastinu, Prandanovicu i Brđance. Zaplijenjeno je 850 000 kuna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Marijan Stilinović

Komandant
Petar Drapšin

P. S. 27. XI. Uništena je lokomotiva i službeni vagon na pruzi Kutina—Banova Jaruga u blizini njemačkog sela Terezinova.

9. XII. Dignut je vlak na željezničkoj pruzi Lipovljani—Novska. Uništena je samo lokomotiva jer je voz išao sasvim polako. Promet je zaustavljen 15 sati.

Diverzantska grupa koja se nalazila prema Brodu takođe je izvršila nekoje akcije. Još nismo dobili izvještaj.

BR. 48

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE SLAVONSKE NOU BRIGADE OD 17 PROSINCA 1942 GOD. ZA NAPAD NA ORAHOVICU¹

STAE
I SLAV. N.O.P.U. BRIGADE
Broj: 64/1942.
dana 17 decembra 1942.
18 sati 30 minuta

Z A P O V I J E S T

Svim partizanima, desetarima, vodnicima, komandirima, komandantima i polit, komesarima.

Jedinice naše Udarne brigade, poslije uspješno izvedene akcije na neprijateljsko uporište Voćin², kreću u svoje nove pothvate, nove pobjede.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 5—1, k. 891

² Vidi dok. br. 25, 43 i 45.

Neprijatelj osjetivši našu snagu, bježi i sakriva se po gradovima i većim uporištima u kojima misli da ga zrno partizanske puške ne može naći. Ali on se ljuto vara. Mi ćemo ga potražiti i u gradu., mi ćemo ga i otud istjerati i tjerati sve dotle dok ga potpuno ne istrijebimo iz naše zemlje.

Naredna akcija naše Brigade biće Orahovica, koja je našem narodu, a naročito selima oko nje, nanijela mnogo jada, prčinila mnogo boli i prolila more suza.

Drugovi borci, brigadiri, osvetnici svog napaćenog naroda, pokažite i ovoga puta kako se juriša na morskog neprijatelja, pokažite tim zvijerima u ljudskoj spodobi da ih ne mogu sačuvati ni bunker ni bodljikava žica od gnjeva pravednih osvjetnika svoga naroda. Oni vas se boje ali ovom akcijom treba da im ulijete još veći strah u kosti.

Izvršite zadatak do kraja, zadatak koji pred vas postavlja vaš narod vaše rukovodstvo i vaša junačka Kom. partija.

Za likvidaciju tog banditskog gnijezda jedinice će napadati kako slijedi:

PLAN ZA AKCIJU NA ORAHOVICU

I. faza: Pripreme i pokret

II. faza: Akcija i odbrana

III. faza: Povlačenje

- I.
  1. *Pripreme*
    - a. vojničke
    - b. političke
    - c. ekonomske
  2. *Pokret*
    - a. do mjesta koncentracije
    - b. od mjesta koncentracije do O³
    - c. kroz O
- II.
  - a. početak (vrijeme i znaci)
  - b. borbeni znaci, znaci raspoznavanja
  - c. veza
  - d. borba, zadaće. I, II, III i IV udarnog bataljona i jednog bataljona II odreda
  - e. likvidacija uporišta
  - f. uništenje javnih zgrada
  - g. postupale sa zarobljenicima i civilnim stanovništvom

³ Odnosi se na Orahovicu.

- h. evakuacija materijala
- i. sanitetska služba

III.

- a. znaci za povlačenje
- b. pravac povlačenja

1.) a.) U neprijateljskom uporištu Orahovici nalazi se oko 230 neprijateljskih vojnika i to: 158 domobrana, 30 ustaša, 20 žandara, nešto naoružanih seljaka i 20 naoružanih bundaša. Neprijatelj je dobro naoružan, moral je osrednji.

Najveći dio neprijateljskih snaga i to domobrana nalazi se u hotelu. U taboru nalazi se 30 ustaša, u žandarskoj stanici 20 žandara, u opštini 4 domobrana. Samanova gostiona 4 domobrana, kulturbundaški stan 20 naoružanih bundaša, na crkvi teški mitraljez.

19. o. m. u 10 sati komandanti bataljona i komandiri četa poći će sa članovima štaba Brigade na izviđanje terena.

b.) Politički komesar Brigade⁴ i polit, komesari četa i bataljona izvršice usmenu pripremu za akciju.

c.) Intendant Brigade³ spremiće za drugove tri obroka suhe hrane. To isto će učiniti intendant bataljona II odreda.

2.) a) Mjesto koncentracije je šuma oko Kokočaka. Svi bataljoni podrazumijevajući tu i bataljon II odreda kao i Prateći vod moraju biti na mjestu koncentracije 19. o.m. u 8 sati ujutro.

b.) Jedinice koje će vršiti likvidaciju uporišta kretaće se U dvije kolone, desno i lijevo od Orahovice u pravcu Čaćinaca. Polazni položaj za desnu kolonu iznad sela Duzluka.

Polazni položaj za lijevu kolonu kota 288.

Jedinice raspodijeljene po grupama moraju biti na polaznom položaju 1 sat i 30 minuta prije početka akcije.

Jedinice koje idu u zasjedu kreću sa mjesta koncentracije pravo na data mjesta i moraju stići na položaj 1 sat prije početka akcije i izvršiti diverziju.

Komandir Pratećeg voda ostaće do daljnjeg naređenja u mjestu gdje se sada nalazi i prema potrebi dobiće usmeno naređenje od štaba Brigade. Komandir⁶ Pratećeg voda mora dodijeliti komandantu II⁷, III⁸ i IV⁹ bataljona po jedan teški mitraljez sa potrebnom poslugom.

II.) a.) Napad će početi 20 decembra u 2 sata po ponoći.

¹ Vlado Janić

⁵ Dušan Ostojić

⁶ Vlado Lončarević

⁷ Gedeon Bogdanović

⁸ Josip Antolović

⁹ Dušan Puač-Dako

Svi komandanti, komandiri i polit, komesari namjestiče svoje satove prema satu druga komandanta Brigade.

Znak za napad neće biti dat, nego će jedinice u određeno vrijeme prići rješavanju svojih zadataka. Napad se mora izvršiti istovremeno na sve objekte.

b.) Borbeni znaci su **Kruška—Šamar.**

Možemo očekivati da će se borbe produžiti u toku dana, zato se mora paziti na dnevne znake. Pitanje: puška u lijevoj ruci podignuta vodoravno više glave. Odgovor: puška u desnoj ruci ispružena u desno.

c.) Prilikom naše posljednje akcije na Voćin opazilo se da se veza malo popravila ali ne još toliko da možemo sa tim biti zadovoljni. Ovoga puta bilo bi dosadno objašnjavati o potrebi održavanja veze. Svi komandiri moraju biti već jednom načisto s tim da svakih pola sata moraju pismeno ili usmeno izvještavati štab svoga bataljona o situaciji na sektoru njihovih četa. Štabovi bataljona moraju najmanje svakih jedan sat slati pismene izvještaje štabu Brigade.

d.)

III udarni bataljon

Jedinice ovog bataljona likvidiraće uporišta: žandarsku stanicu, financijsko odjeljenje, opštinu, poštu i bundaški stan¹⁰ i to na ovaj način: Jedna četa — žandarmeriju i financijsko odjeljenje.

Jedan pojačani vod likvidiraće opštinu, poštu i bundaški stan. Ostatak ove čete kontrolisati će put na raskrscima Voćinčevog sokaka. Jedna četa ovog bataljona stavlja se na raspoloženje štabu Brigade. Jedinice ovog bataljona koje idu u napad, vršiće ga sa 10 puškomitraljeza i jednim teškim mitraljezom, koga će komandant bataljona upotrebiti za likvidaciju žandarmerije i prema potrebi za druga uporišta.

Po likvidaciji žandarmerijske stanice komandant III bataljona ispaliće jednu crvenu raketu u pravcu sela G. Pištana.

IV udarni bataljon

Ovaj bataljon sa svojim snagama ima da likvidira domobransku posadu u hotelu, ustaški tabor, gostionu Šaman, pilanu i električnu centralu. Osim toga evakuisaće apoteku i konfiskovati državnu imovinu u štedionici. Za likvidaciju Šamanove gostione ići će jedna desetina sa puškomitraljezom. Jedna desetina sa puškomitraljezom ići će na pilanu i električnu

¹⁰ Misli se na zgradu u kojoj su smješteni „kulturbundovoi“.

centralu. Jedna četa sa 5 puškomitraljeza likvidiraće ustaški tabor i željezničku stanicu. Sa tri voda i 7 puškomitraljeza treba likvidirati domobransku posadu u hotelu. Ovom bataljonu dodjeljuje se jedan teški mitraljez da ga po potrebi iskoristi. Ostatak snaga pomoći će evakuaciju apoteke i štedionice.

Po likvidaciji domobranske posade u hotelu komandant bataljona ispaliće jednu zelenu raketu u pravcu sela G. Pištane, a po likvidaciji ustaškog tabora jednu bijelu pravo uvis.

Skreće se pažnja drugovima III i IV bataljona da u nekim akcijama nije se uspjelo likvidirati ustaše i žandare te najkrevoločnije fašističke pse. To kod njih podiže moral, a kod naših drugova stvara se ubjeđenje da je njih nemoguće likvidirati.

Ovoga puta ustaški i žandarski banditi moraju biti sve do jednoga pohvatani ili pobijeni. Dok se ovo ne učini otpuštanje nema.

ZASJEDE

I udarni bataljon

Jedinice ovoga bataljona zasposjesti će prostor od Klančupustare kote 127 preko puta koji vodi od Čačinaca za Orahovicu, pruge Mislovac—Orahovica do Driekove male pustare--potok Orahovica, sa zadatkom da sprječava dolazak neprijatelja iz uporišta Cačinci koji bi krenuli putem ili željezničkom prugom. Ovaj bataljon formiraće dvije radničke grupe od po 8 do 10 ljudi sa pionirskim alatom i prekopati cestu na najpogodnijem mjestu kote 133. Porušiti prugu i t.t. veze kod Velikog Brezika.

II udarni bataljon

Jedinice ovog bataljona zaposjesti će položaje od Bukvika kote 194 do pustare Klanac, naoružanje će pojačati sa jednim teškim mitraljezom kojega moraju postaviti na najzgodniji položaj, tj. tamo gdje se ukaže potreba.

Bataljon¹¹ II odreda

Jedinice ovog bataljona postaviće zasjedu na koti 206 ispred sela Crkvari do Dolaca, sa zadatkom da se spriječi dolazak bande iz uporišta Feričanci i Đurđenovac. Jačina ove zasjede treba da bude 80 strelaca sa 2 puškomitraljeza. Pored

¹¹ Drugi bataljon Drugog slavonskog NOP odreda

toga moraju se organizirati tri radničke grupe koje moraju **prekopati** željezničku prugu ispred sela Crkvara ka Feričancima. Pruga se ima prekopati na sredini puta Feričanci—Crevari, negdje u blizini mlina na potoku Toplici. Pokidati t.t. veze, zatim prekopati put Orahovica—Feričanci ispred puta koji izlazi iz Jošave na put Feričanci—Orahovica, zatim moraju porušiti most na putu Feričanci—Orahovica na potoku Marianac. Ostatak snaga ovog bataljona zaposjesti će od Dolaca do Driekove pustare, preko kote 137 ispod sela Zdenaca sa zadatkom da raskopaju put Zdenci—Orahovica, iskidaju željezničku prugu i t.t. veze i po mogućnosti most na pruži koji prelazi preko potoka Orahovica—V. Rijeka. Jedinice ovog bataljona držaće vezu sa I udarnim bataljonom kod Driekove pustare.

Komandant I¹² i II udarnog bataljona povezaće se kod velikog Klanca pustare.

Komandant I udarnog bataljona povezaće se sa komandantom bataljona II odreda na Driekovoj pustari.

Kada bude naređeno povlačenje, zasjeda II udarnog bataljona povlačiti će se u pravcu kota 176—259 selo G. Pištana.

I Udarni bataljon povlačiti će se potokom Pištana za D. Pištanu. Po dolasku u D. Pištanu I bataljon izbaciće jedan vod na osiguranje kote 176, na tom mjestu će ostati dok bataljon ne dobije naređenje za daljnji pokret.

Snage bataljona II odreda u zasjedi od Crkvara do Dolaca. povlačiće se preko kote 206, potok Plandiska Rijeka ispod kote 267 za Duzluk. Dio snaga u zasjedi od Dolaca do Driekove pustare povlačiće se preko kote 136, potokom Marianac iza sela Jošave kota 211, preko Toplice kota 267 do Duzluka. Ovdje moraju sačekati daljnje naređenje.

Zasjede ne smiju napuštati položaj bez pismenog naređenja štaba Brigade.

Sve zasjede moraju biti na svojim mjestima jedan sat prije početka akcije. Isto tako u to vrijeme moraju izvršiti i diverzije.

Komandanti bataljona procijeniće put i vrijeme koje im je potrebno od mjesta koncentracije do zasjeda i jedinice staviti u pokret, tako da budu u zakazano vrijeme na svojim mjestima.

Štabovi bataljona čije su jedinice u zasjedi moraju slati redovite izvještaje štabu Brigade.

Štabovi bataljona biće ujedno i pomoćni operativni štabovi, i nalaziće se u blizini svojih jedinica.

Štab Brigade nalaziće se na koti 288 u vinogradima.

¹¹ Đuro Dulić

e.) Ako se banda utvrdi u nekim zgradama, bombaške grupe i grupe sa benzinskim flašama, pod zaštitom vatre automatskog oružja prići će likvidiranju takvih uporišta. Ujedno će komandiri izvijestiti štab Brigade da im ovaj stavi na raspoloženje top.

f.) Svaku kuću, iz koje se daje žestok otpor, treba zapaliti. Kuće koje služe bandi kao uporišta ne paliti odmah poslije osvajanja, nego ih zapaliti prigodom povlačenja iz mjesta. Ovoga puta moramo svom žestinom udariti naročito po ustašama i žandarima i pod svaku cijenu moramo ih likvidirati. Štabovi bataljona postaraće se da u svojim jedinicama i među civilnim stanovništvom pronađu sebi potrebne vodiče.

g.) Nitko ne smije na svoju vlastitu ruku ubijati zarobljenike koji se predaju. Njih treba sprovesti do štaba Brigade, koji će o svakom pojedincu donijeti odluku. Također se zabranjuje skidanje odijela i obuće sa zarobljenika. Njih će skinuti štab Brigade, odmah poslije akcije, a odjeću i obuću razdijeliti drugovima kojima je to najpotrebnije.

h.) Intendant Brigade organizovaće evakuaciju zaplijenjenog materijala. Sav zarobljeni materijal mora se izvesti preko Pištane—Kokočaka—Pušine do Drenovca. Tu će dobiti upute za daljni rad.

i.) Drug doktor¹³ će organizovati glavno previjalište u selu Gornja Pištana. tako da poslije prvog zavoja ranjenike dopremo u to previjalište odakle će biti poslani za bolnicu. Za obezbjeđenje previjališta dodieliče se potreban broj naoružanih drugova.

III.

U posljednjoj akciji se pokazalo da neprijatelj računa na borbu samo po noći. Međutim mi smo nastavili i u toku dana i tako sa našom upornošću skršili neprijateljski otpor. Upozoravamo drugove da ćemo i ovoga puta prihvatiti borbu po danu pa zato neka izvrše kako političku pripremu tako i da dadu instrukcije u slučaju nailaska neprijateljske avijacije.

Znaci za povlačenje biće dvije crvene i jedna zelena raketa ispaljena uvis.

Zasjede će odrediti po jednog osmatrača koji će paziti na date znake. Pored ovih znakova štab Brigade daće i pismeno naređenje za povlačenje.

b.) Pravac povlačenja izdaće štab Brigade pismeno štabovima bataljona.

¹¹ Anđelko Kučišec

Važne napomene i upozorenja

Napominjemo da će i ovoga puta pored borbenosti najslavniju ulogu odigrati i brzina rješavanja zadataka pojedinih jedinica. Drugovi neka se pridržavaju svih uputa datih u prijašnjim planovima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
si. odsutan

Komandant
Vicko Antić

BR. 49

NAREDBA ŠTABA OSME DIVIZIJE PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 17 PROSINCA 1942 GOD. O POSTAV- LJANJU RUKOVODILACA U ČETVRTOJ NOU BRIGADI I FORMIRANJU ČETE ZA VEZU U DIVIZIJI¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE
I KORPUSA NOVH
17. XII. 1942.

NAREDBA BR. 2

Komandanta VIII Divizije I Korpusa N.O.V. Hrvatske
od 17. XII. 1942

I.

Na prijedlog štaba IV brigade od 14. XII. 42 god. postavlja se:

Za v.d. zamjenika komandanta IV brigade druga Vojnović Mihajla dosadanjeg komandanta IV bataljona iste brigade;

Za komandanta IV bataljona IV brigade druga Kljajić Miloša² dosadanjeg zamjenika komandanta I bataljona iste brigade;

Za zamjenika komesara II bataljona IV brigade drug Krmar Nina dosadanji zamjenik komesara II čete II bataljona iste brigade.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 2/4, k. 826.

² Narodni heroj Miloš Kljajić. Poginuo 14 srpnja 1944 god. kod sela "Kordići (Zumberak), u borbi sa Nijemcima, kao komandant Prve brigade •Osme divizije.

u.

Pokazala se potreba za formiranjem divizijske čete za vezu. Za formiranje ove čete štabovi brigada uputiće u štab Divizije po 13 partizana i jednoga vodnika koji su služili u vodovima za vezu. U nedostatku ovih uputiti otresitije partizane

Sav telefonski materijal (poljske telefone i kabl) isto tako uputiti u štab Divizije, gdje će to sve biti kod ove čete za vezu. Telefoni će se brigadama dodjeljivati u operacijama prema potrebi i važnosti zadatka sa određenim brojem telefonista i to prije početka operacije.

Za oficira za vezu pri štabu Divizije postavlja se drug Škaljac Rade dosadašnji oficir za vezu IV brigade. Drug Škaljac vodiće brigadu o divizijskoj četi za vezu i biti ujedno i komandir ove čete dok se ne odredi komandir i komesar.

Po brigadama formirati vodove za vezu i snabdjeti ih sa svim materijalom za vezu sa kojim se raspolaže (barjaci, baterijske signalne lampe itd.). Po svim vodovima neka se* vježbaju i releji za vezu između štabova brigada, bataljona i četa.

Partizane za divizijsku četu za vezu uputiti štabu Divizije¹ 19 ovog mjeseca do 12 sati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A.³ Turkulin

Komandant
V.⁴ Cetković

Dostavljeno: Štabu I Korpusa NOVH i
Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske na znanje
IV, V i XV brigadi na znanje i izvršenje

¹ Artur
⁴ Vlado

BR. 50

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE NOU BRIGADE „JOSIP
KRAŠ" ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 17 PRO-
SINCA 1942 GOD. O NAPADU NA KRAŠIC I DRUGIM
AKCIJAMA¹**

ŠTAB
xIII N.O.U.B.H. JOSIPA KRASA
Dana 17. XII. 1942
Broj 98/1942

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Operativni izvještaj br. 4

Neprijatelj, ustaše, zaposjeo je 29. XI. 1942 sela Plavce, Kordiče i Visoč[^] i počeo se utvrđivati u samim selima i kotama oko sela, rovovima i bunkerima (sekc. 1:100.000). Namjere neprijatelja nisu bile poznate ali se pretpostavljalo da ustaše žele doći u našu bolnicu, jer su doznali za odlazak naše Brigade iz tih mjesta. Da bi spriječili njihove namjere donijeli smo odluku da ih napadnemo i razjurimo. Jačina i naoružanje neprijatelja u tim selima nisu nam bili poznati, ali se cijenilo da ih ima oko 200. Raspored snaga naše Brigade vidi se iz dostavljene zapovijesti broj 5. Napad je izveden 1. XII. 1942 u 20 sati.

I bataljon sa jednom četom pojačanom sa jednim lakim bacačem zauzeo je kotu 692, istjerao neprijatelja iz svih rovova sem jednog bunkera. Sa ostale dvije čete po likvidiranju kote trebalo je napasti neprijatelja u selu. Istovremeno, dok je druga četa I bataljona zauzimala kotu, 2 četa III bataljona, koja je dobila zadatak da napadne neprijatelja na koti 692 sjeveroistočno od sela, pogrešno upoznata sa zadatkom, nastupila je i zauzimala rovove tako da je došlo do sukoba između partizana I i III bataljona. Iako je došlo do sukoba, nije bilo mrtvih niti ranjenih ni na jednoj strani. Pošto se vidjelo da uslijed velikog brisanog prostora i nelikvidirane kote 692 sjeveroistočno od sela [napad neće uspjeti] 1 četa III bataljona dobila je zadatak da pomenutu kotu zauzme. Četa nije uspjela likvidirati neprijatelja na koti zbog teškoga pristupa (jako strma obala) i pošto se u međuvremenu povukao I bataljon, tako da je sva vatra neprijatelja bila skoncentrisana na tu četvu.

Gubici neprijatelja nisu poznati, ali po nekim informacijama imali su oko 7 mrtvih. Gubici I bataljona 1 mrtav i

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 30—2, k. 1614.

4 ranjena, dok je III bataljon imao 1 mrtvog i 6 ranjenih • Akcija nije izvedena po planu. 2 četa III bataljona bila je pol grešno upoznata sa zadatkom. Krivnju snosi štab bataljona. Da je II četa III bataljona zauzimala određenu kotu, neprijatelj bi bio likvidiran. Veza je slabo funkcionisala između štaba.) Brigade i štabova bataljona i međusobno veza četa koje su napadale. U samoj borbi moglo se primijetiti da je akcija pripremana na brzinu.

U toj akciji utrošeno je 2.804 metka za mauzer pušku, 3 900 talijanske, 420 za teške mitraljeze brede, 18 mina za talijanski laki bacač i oko 10 defanzivnih bombi. Zaplijenjeno je 200 komada metaka, 2 čebeta i 1 čaturica.

Sutradan je neprijatelj pobjegao iz Plavaca, Visočica i Kordića.

U noći između 3 i 4. XII. 1942 jedan vod 3 čete IK bat. zapalio je u Vivodini spise u općini, zaplijenio jedan pisali stroj, jedan šapirograf i nešto kancelarijskog materijala. Od vojničke spremne zaplijenili jedan šinjel, hlače, bluzu i jedan, pištolj Stajer.

U noći između 7 i 8. XII. 1942, II i III bataljon pošli su na prugu kod Ozlja sa zadatkom da sačekaju voz, a zatim, unište prugu. Zadatak u potpunosti nije izveden, jer prebacivanje preko Kupe nije se moglo održati u tajnosti tako da su domobranci na željezničkoj stanici Kamanje osjetili prebacivanje i vjerojatno o tome izvijestili susjedne stanice. Vozovi su prestali ići, i mi smo pristupili rušenju pruge. Srušeno je oko 100 metara pruge. Promet je bio obustavljen 24 časa.

Akcija nije izvedena po planu. Razlog tome [je] što obavještenja koja smo dobili o načinu prebacivanja preko Kupe nisu odgovarala istini, što nije bilo dovoljno alata za rušenje pruge. Tom prilikom zapaljena je i željeznička stanica Kamanje. Mišljenja smo da ne treba slati velike snage za rušenje pruge, a pogotovo kada treba sačekati vozove. Zato je potrebno obratovati grupu diverzanata.

Od 8 do 13. XII. 1942 Brigada je bila na odmaranju.

Trinaestog dobili smo naređenje od Operativnog štaba hrvatskih i slovenskih udarnih brigada² da napadnemo u noći između 14 i 15. XII. neprijateljsko uporište u Krašiću. Raspored naših snaga za vrijeme napada vidi se iz dostavljene zapovijesti³. Snage neprijatelja u samom mjestu povećale su se po podacima koje je ovaj Stab prikupio o Krašiću i dostavio Štabu, Zone. Neprijatelj je bio u jačini od 40 žandara i domobranci i 6 finanaca. 14, pred večer, dvije satnije ustaša iz 13 pripreme

³ Vidi dok. br. 34.

¹ Vidi dok. br. 37.

i željezničke bojne u jačini od 190 zanočile su u Krašiću, da bi ujutro produžile za Karlovac⁴. Putem nismo mogli tačno utvrditi da li su zbilja dvije satnije zanočile u Krašiću. Ove vijesti nisu utjecale na našu odluku da napadnemo neprijatelja. II bataljon pojačan sa jednom četom Slovenaca napao je neprijatelja u 21 čas i 35 minuta. Napad je izveden sa istočne i zapadne strane. Prva i Slovenska četa imale su zadatak da napadnu Zandarmerijsku postaju koja se nalazila u zgradi bivše pošte. 3 četa dobila je zadatak da likvidira finance. Prva četa predvođena zamjenikom komandanta bataljona drugom Mikšićem⁵ silovitim jurišem istjerala neprijatelja iz zgrade, ali uslijed slabog obuhvatnog obruča neprijatelj je uspio pobjeći prema Pribiću, ostavivši dosta vojničke spremne, municije i nekoliko pušaka u zgradi. U međuvremenu 3 četa na spavanju uhvatila je 6 finanaca. 3 četa imala je zadatak da po likvidiranju finanaca napreduje prema žandarmerijskoj postaji i da pomogne 1 četi kod likvidiranja žandara. Na svom putu prema žandarmerijskoj stanici naišla je na otpor ustaša koji su bih zaposjeli školu i zgrade oko škole. Otpor neprijatelja bio je žestok i svako daljnje napredovanje čete bilo je onemogućeno. 1 četa po likvidiranju žandarmerijske kasarne bila je prebačena kod crkve i stavljeno joj u zadatak da u zajednici sa 3 četom likvidira neprijatelja. Slovenska četa dobila je zadatak da blokira neprijatelja istočno od crkve. Stab bataljona kroz sve to vrijeme nije imao redovitu vezu, niti je bio pravovremeno obavještan o situaciji oko zgrade tako da sa svoje strane nije mnogo nastojao da likvidira neprijatelja. U 2 sata poslije pola noći došao je na položaj komandant brigade⁶ koji je zajedno sa komandantom II bataljona⁷ razmotrio situaciju i donio odluku da se prvo čete srede, a zatim pročiste zgrade oko škole i napokon likvidira neprijatelja u samoj školi. Kroz kratko vrijeme očistile su se zgrade oko škole i u 4 sata naši hrabri mineri pristupili su miniranju škole. Najprije su minirali zid koji je vezivao apoteku i školu, a potom, tj. kad se provalilo u školu, istu se zapalilo. Neprijatelj, vidjevši da se ne može odbraniti, počeo je bježati i većim dijelom uspio pobjeći prema Pribiću i to kroz slabi obruč 1 čete koja je bila nepotpuna i Slovenske. U 5 sati posljednji otpor neprijatelja

* U Krašiću su se za vrijeme napada nalazile sljedeće ustaške jedinice: jedan novački sat 10 ustaške bojne i jedan sat Željezničke pripremne bojne Željezničkog prometnog združenja. Ove jedinice nisu produžile za Karlovac, jer ih je spriječio napad na Krašić. Vidi dok. br. 134 i 138.

⁵ Stevo Mikšić

⁶ Rade Bulat

⁷ Milan Mraović-Simić

1

bio je skršen. I bataljon blokirao je Oštre. Neprijatelj⁸ j₂ Oštrca pokušao je da se preko Bučari sela probije prema Krašiću. Ustaše u jačini od jedne satnije uspjeli su da se pred zoru podvuku položajima koje je držala 3 četa I bataljona. Ujutro su ustaše pokušale da se probiju kroz položaje 3 čete ali ih je 3 četa uspješno odbila i prisilila na povlačenje. Četa je prerano otvorila vatru, i to samo na prethodnicu i time upozorila neprijatelja, inače bi gubici Neprijatelja bili veliki.

Dvije čete Slovenaca i dvije čete III bataljona držale su zasjedu prema Kostanjevcu. Neprijatelj iz Kostanjevca nije pokušavao nadirati. Naša je zasjeda bila udaljena od samoga Kostanjevca oko 60 metara.

Po likvidaciji neprijatelja u Krašiću 2 četa II bataljona i 2 četa III bataljona otpratile su ratni plijen i ranjenike i zarobljenike, dok je II bataljon krenuo da pojača zasjedu prema Oštrcu. Pošto neprijatelj nije kretao iz Oštrca i Kostanjevca u 11 sati bataljoni su se povukli sa zasjeda i krenuli u svoje stare baze.

U Krašiću zaplijenjena su 2 puškomitraljeza i jedan teški švarcloze koga su ustaše prije svog bjekstva pokvarile. J Municije zaplijenjeno oko 7.000, a pušaka oko 20. Između -3 ostalog zaplijenjeno je oko 80 čebadi i ostale vojničke spreme. U Krašiću neprijatelj je imao oko 27 mrtvih i dosta ranjenih. 3 Ukupni gubici neprijatelja u Krašiću i na zasjedama su oko -i 35—40 mrtvih ustaša i nepoznat broj ranjenih koji je isto 1 tako velik.

Gubici II bataljona kod samog napada na Krašić iznose ^ 1 mrtav i 3 ranjena. U Krašiću ranjena je i bolničarka I bataljona koja je bila pridodana II bataljonu. II bataljon po odlasku 1 u sela oko Oštrca gdje se zadržao imao je 16 ranjenih od bacača mina od kojih je jedan umro. I bataljon imao je 1 lakše ranje- < nog od bacača. III bataljon nije imao ni mrtvih ni ranjenih.

Naknadno je umro u bolnici Marušić Drago partizan II bataljona. Ukupno su naši gubici 3 mrtva i 19 ranjenih.

Vodnik Ivković Petar bivši partizan Proleterskog bataljona bio je jedan od najhrabrijih boraca naše Brigade. Štab Brigade I predlaže da se pomenuti nazove herojem XIII Udarne brigade. Prije svoje smrti drug Ivković svoj vod doveo je prvi do žice, , istu prvi presjekao i napao na neprijatelja u zgradi. Svojom neoprežnošću (nije htio uzeti zaklon kada se otvorila vatra iz zgrade) bio je teže ranjen, od rane je nekoliko sati poslije umro. Junačkom smrću poginuo je i Marušić Drago koji se nalazio na izvidnici kada su se ustaše probijale iz zgrade u Krašiću.

⁸ Dijelovi Dvadeset treće ustaške bojne. Štab bojne se nalazio J Oštrcu.

Akcija nije izvedena u potpunosti po planu. Zasjele prema Oštrcu i Kostanjevcu bile su na svojim mjestima. Što se napad na Krašić nije mogao odvijati po predviđenom planu, razlog su dvije satnije ustaša. Veza Štaba II bataljona sa Štabom Brigade i sa četama bila je slaba. Među četama koje su napadale za vrijeme nastupanja nije bilo uopće veze. Štab **II** bataljona nije u takvoj situaciji imao pregled i komandu nad četama. Štab II bataljona nije zadovoljio, on, možemo reći, u izvjesnim momentima kao štab nije funkcionisao, nije se dovoljno odlučan pokazao u likvidiranju neprijatelja. Kriv je što je ranjeno 16 partizana od bacača, koji su se u tom momentu nalazili u gomili iako su prije toga kod sela pale dvije mine.

Kod Štaba I i III bataljona nije se moglo ništa naročito zapaziti. U akciji na Krašić primijetilo se da ni partizani kao ni komandno osoblje u četama i u bataljonima ne snalaze se u borbi u gradu. Pozitivne strane ove akcije su, što je moral kod boraca ove Brigade ojačao, nije bilo slučajeva pljačke. Borci III bataljona govorili su na položaju, kad su čuli da je Krašić likvidiran i da se vodi borba kod Oštrca, kako naša komanda planski radi. Da nije bilo onih 16 ranjenih od bacača, raspoloženje bilo bi odlično, pogotovo kada smo uspjeli zaplijeniti sanitetskog materijala u vrijednosti oko 500.000 kuna.

Utrošeno je 2583 mauzer metaka, 475 talijanske i 355 za teške mitraljeze brede i 7 mina za bacač.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant
Bulat Rade

BR. 51

**IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNICKOG NOP ODREDA GLAVNOM
ŠTABU NOV I PO HRVATSKE OD 17 PROSINCA 1942 GOD.
O AKCIJAMA DRUGOG BATALJONA U TOKU STUDENOG
I POČETKOM PROSINCA¹**

STAB
KALNICKOG
NAROD. OSLOB. PART. ODREDA
Dana 17 decembra 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKIH
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Izvještaj o djelatnosti II bataljona ovoga odreda

Usljed neprijateljske ofenzive koja je započela na Kalniku dne 26. XI.² o.g., snage našega odreda razišle su se u sljedećim pravcima:

I bataljon krenuo je u pravcu Zagreba.

II bataljon krenuo je za Bilo Goru.

III bataljon za Ivanščicu.

U ofenzivi sudjeluje Francetićeve legija, zagrebačke ustaše 1 domobrani³. Imade ih nekoliko tisuća, a naoružani su sa tenkovima, topovima, te mnogo raznog automatskog oružja. O djelatnosti I i III bataljona dobićete izvještaj preko II Operativne zone, sa kojom oni vjerojatno imaju vezu, dok za II bataljon šaljem Vam mi s razloga, što isti nema veze sa II Operativnom zonom.

Izvršene su sljedeće akcije:

21. XI. 1942. Izvršena akcija na teretni voz na pruzi Lepavina—Carevdar. Voz je uništen, tj. lokomotiva i 48 vagona.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 21—3, k. 102 B.

² Ovo je vjerovatno omaška. Ofanziva je počela 29 studenog. Vidi dok. br. 68 i 69.

³ Grupisanje neprijateljskih snaga izvršeno je 28 studenog 1942 god. u Križevcima, Koprivnici, Ludbregu, Varaždinskim Toplicama, Varaždinu i Novom Marofu. U ofanzivi su učestvovala sljedeće neprijateljske jedinice: Druga bojna Prvog gorskog zdrug, Koturaška bojna (bez dva sata), tri streljačka sata, jedan sat Četvrte novačke pukovnije, Pohoćni sit Četrnaeste pješačke pukovnije, Legionarski sat iz Križevaca, Konjički udarni sat Prvog konjičkog sklopa, jedan polusat Srednje domobranske škole, jedan poluvod Četrnaestog sata Prve pješačke pukovnije, jedan sat Zagrebačke ustaške posadne bojne, jedan sat Dorojničke škole. (Podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta.)

22. XI. 1942. Iz rudnika Manojlovića iz Lepavine uzeto je 25 kg eksploziva.

23. XI. 1942. Zaplijenjen u Lepavinskom Manastiru jedan radioaparatus i 1700 kuna državnog novca.

25.—26. XI. 1942. Jedan vod 1 čete ovoga bataljona izvršio je akciju na ustaše u selu Kakincu i tom prilikom uhvaćeni su 4 ustaše, 3 karabina, 300 metaka mauzer, jedan pištolj, kao i druge vojničke spreme. Među ustašama nalazio se zastavnik Josip Veber, bivši jugoslavenski žandar. Svi spomenuti su strijeljani.

2 vod ove čete izvršio je u noći akciju na žandarmerijsku postaju u Kapeli. Akcija je prošla bez metka, jer su žandari **utekli**. Zaplijenjeno je 6 karabina, sanduk municije, jedan vojno-državni pištolj, mnogo sanitetskog materijala, kao i druge vojničke spreme. Također je zaplijenjeno 13.000 kuna državnog novca, 3 pisaa stroja, 4 bombe itd. Zgrada općine sa cijelom arhivom je spaljena, takođe poštanski spisi itd. Nadalje zarobljen je jedan domobran-žandar, koji je svučen i pušten kući.

27. XI. 1942. Uništen rudnik „Trnovka“. Zaplijenjen eksploziv i zapaljeno skladište već iskopanog ugljena.

28. XI. 1942. U selu Višnjevcu zarobljena 2 ustaše i jedan domobran. Ustaše su strijeljane, a domobran je pušten. Na cesti Bjelovar—Đurđevac vraćeni su seljaci koji su pošli u grad na trg. Istima je zabranjeno da više nose bilo šta od živežnih namirnica u grad.

U vremenu od 28. XI. do 2. XII. o.g. uglavnom se je putovalo, a u sastav sa 1 četom otišla je i 2 četa ovoga bataljona, zajedno sa bolnicom.

2. XII. 1942. u 15 sati tj. u po bijela dana izvršen je napad sa obje čete na Veliko Trojstvo. U selu je bilo 30 naoružanih ustaša, koji su dva sata prije napada utekli, jer su bili upozoreni da se partizani nalaze u Malom Trojstvu. Akcija je pokraj malo puškaranja uspjela odlično. Zapaljena je zgrada bivše škole, općina, stanica Mišulinovac i jedan mješoviti voz, koji je uhvaćen na stanici. Lokomotiva je triput minirana, a isto tako i sve skretnice. Zaplijenjeni su 7 karabina, 260 metaka. 4 bombe, velike količine soli i brašna nulera, bombona itd. Jedan dio brašna i soli razdijeljen je na licu mjesta seljacima. Zarobljeni su: jedan ustaša iz željezničke boine, jedan domobranski satnik i 6 domobrana. Ubijena su u borbi 3 ustaša iz željezničke bojne. Zaplijenjeno je 25.000 kuna državnog novca. Prilikom povlačenja prema selu Šandrovcu, uništen je jedan prilično veliki rudnik ugljena, iz kojega je odnesen sav eksploziv, zapaljeno skladište ugljena sa kancelarijom, minirana

lokomotiva, te jedan veliki parni stroj, kao i jedan lokomobil. U Šandrovcu je uhvaćen jedan ustaša iz željezničke bojne u Bjelovaru. Isti je likvidiran.

4. XII. o.g. U noći između 3 i 4 izvršila je 1 četa ovoga bataljona akciju na selo Bulinac⁴. Tom prilikom zarobljeno je 62 puške, 150 čebadi, mnogo vojničkih odijela, mnogo vreća soli, 300 kg šećera, kao i razne druge spreme. Zarobljeno je 180 domobrana, zajedno sa satnikom i narednikom. Zapaljena je stanica, magacin i minirane su skretnice. Zarobljeni satnik koji je bio Srbin likvidiran ie. Također je zarobljena velika količina municije za puške manliher (2500 metaka). Zaplijenjeno je 85.000 kuna državnog novca. Dio zaplijenjenog brašna i soli razdijeljen je po okolnim selima, dok je jedan dio upućen III Operativnoj zoni.

Od zarobljenih domobrana 20 ih je ostalo u partizanima, dok su ostali pušteni svojim kućama, nakon što su svučeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik politkomesara
Mrki⁵

BR. 52

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 18 PROSINCA 1942 GOD. ŠTAPU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O UČEŠĆU DIVIZIJE U NAPADU NA DVOR¹

STAB
VI DIVIZIJE N.O. VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. Službeno
18. XII. 1942.

„NARODNI VOJNIK NE PLJAČKA“

Dostavlja operativni izvještaj
o operacijama na Dvoru.

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Prema zapovijesti Štaba Korpusa od 26. XI. 1942 godine za operacije na Dvor ova Divizija dobila je sljedeći zadatak: **I Brigada** sa dva bataljona [da] postavi zasjedu između Crlješnice i Krisnice prema cesti i pruži. Ovim bataljonima

⁴ Vidi dok. br. 134.

⁵ Vlado Mutak

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 7—2, k. 795.

pridodat je i protutenkovski mitraljez. Zadatak ovih bataljona jeste sprječavanje nadiranja neprijatelja iz Kostajnice, prekopavanje ceste, kidanje telefonske linije kada započne napad na Dvor². Jedan bataljon I Brigade da postavi zasjedu između Dvora i Zamlače u svrhu osiguranja naših snaga u Dvoru od Zamlače i sprječavanja bjekstva neprijatelja iz gTada. Jedan bataljon iste brigade zauzeće položaj oko Šegetina i blokirati Zrin, a poslije pada Dvora da pored blokade Zrina učestvuje sa bataljonom od Zamlače u gonjenju neprijatelja i čišćenju Pounja. Poslije likvidacije položaja na Ceriku i groblja, na istome će ostati jedan bataljon I Brigade, a drugi će ući u sastav Korpusa u Javornju.

II Brigada će sa dva bataljona likvidirati neprijateljska uporišta na Ceriku i položajima ispod groblja sa sjeverne strane Dvora, dok će sa ostala dva bataljona brigade služiti kao rezerva Korpusa u selu Javornju.

Ovo je bio [zadatak] VI Divizije prvoga dana, ali pošto VII Divizija nije uspjela sa samim napadom na Dvor, to je VI Divizija sljedećeg dana dobila u zadatak da II Brigada izvrši napad na Dvor, dok je zadatak I Brigade ostao isti.

Raspored snaga I Brigade bio je sljedeći:

IV Bataljon pojačan sa protukolnim mitraljezom dobio je zadatak da zaposjedne bezimenu kotu iznad sela Krisnice, padinu kote 284 kod Crlješnice. III Bataljon dobio je zadatak da zaposjedne položaje iznad sela Kuljana i da kontroliše cestu Volinja—Divuša, a u slučaju neprijateljskog bjekstva da mu se isto spriječi. I Bataljon dobio je zadatak da očisti selo Golubovac i Unčane, a nakon izvršenog zadatka da se povuče iznad ceste Dvor—Divuša, gdje će postaviti zasjedu u slučaju neprijateljskog bjekstva iz Dvora. II Bataljon dobio je zadatak da hvata i razoružava one koji pokušavaju biehati iz Dvora u pravcu Pounja.

26 prošlog mjeseca u 23 časa svi bataljoni I Brigade zauzeli su određene položaje u koje je vrijeme i otpočeo napad na Dvor. I Bataljon iste Brigade napao je selo Golubovac i Unčane. Neprijatelj je davao žestok otpor, ali je bataljon nakon višerasovne borbe uspio da zauzme pomenuta sela poslije čega se je povukao na određeni položaj. Sutradan isti bataljon ušao je u selo Divušu. Isti dan noću bataljon je vodio borbu sa neprijateljskim pojačanjima koja su stizala iz Kostajnice, a na prostoru između sela Golubovca i Divuše. Ta borba produžena je i sutradan.

² Vidi dok. br. 4, 6 i 39 i tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 i 102.

II Bataljon tačno u 23 časa napao je selo Zamlaču i zauzeo pomenuto selo uz ogorčeni otpor koga je neprijatelj davao. Po zauzimanju ovoga sela, ovaj bataljon vodio je borbu sa neprijateljem koji je nadirao iz susjednih sela, a iste je uspješno odbijao. 28. XI. ovaj bataljon pojačao je I Bataljon i sprječavao neprijateljsko nadiranje iz Kostajnice.

III Bataljon u određeno vrijeme postavio je zasjedu na putu između Volinje i Kuljana. Sutra ujutru naišao je jedan neprijateljski (njemački) kamion u kome su se nalazila tri Nijemca. Na isti je izvršen napad, Nijemci su zarobljeni, a kamion zapaljen. 27. XI. ovaj bataljon vodio je borbu sa neprijateljskim vozom koji je naišao, ali je vatrom iz protutenkovskog mitraljeza odbijen. Istog dana ovaj bataljon zauzeo je selo Kuljane, a 28. XI. ovaj bataljon vodio je borbu sa neprijateljem, koji je dolazio od Volinje prema Dvoru. Tom prilikom neprijatelj je uspio da bočnom vatrom odbaci ovaj bataljon.

IV Bataljon zaposjeo je određeni položaj, a 27. XI. ovaj bataljon vodio je manje borbe sa neprijateljskim posadama na želj. mostu i mjestu Volinja, a također i sa posadama kraj Une. 28. XI. ovaj bataljon vodio je borbu sa neprijateljskim snagama, koje su nadirale od Kostajnice. I ovaj bataljon bio je odbačen sa svojih položaja.

Protukolni mitraljez, koji je bio pridodat ovoj Brigadi uspješno je tukao neprijateljski oklopni vlak, koji je više puta dolazio iz Kostajnice, ali ovaj mitraljez nije mogao ništa da učini njemačkim tenkovima koji su nadirali od Kostajnice.³

Raspored snaga II Brigade bio je sljedeći:

I Bataljon imao je zadatak da napadne i likvidira neprijateljska uporišta na Ceriku, tj. položaje uzduž sela Majur do zaključno put koji veže Donje Hrtiče sa Dvorom, s tim da nastoji ubaciti jednu četu pravcem cesta Zirovac—Dvor.

II Bataljon imao je zadatak napasti neprijatelja od puta Dvor—Donji Hrtiči preko potoka sa mlinovima do zaključno cesta Zamlača—Dvor.

III i IV Bataljon određeni su kao rezerva Korpusa. Ovi bataljoni naknadnim naređenjem Korpusa i Divizije 26. XI. u 5 sati upućeni su na zasjedu neprijatelju, koji je nastupao od Petrinje prema Trnovcu i Leskovcu⁴.

Ovoj Brigadi također su bila pridodata dva teška bacača sa zadatkom da tuku neprijateljske utvrđene točke na Mikanovom Brdu i na Ceriku.

V Dijelovi Drugog gorskog zdruga i dijelovi Trećeg bataljona 721 puka 714 njemačke divizije

⁴ Odnosi se na ustaše i domobrane iz Petrinje.

POČETAK OPERACIJE:

Operacija je otpočela 26. XI. o.g. u 11 časova, tj. u određeno vrijeme.

II Bataljon poslije borbe od 4.30 časova, tj. u 3.30 časova 27. XI. izvršio je juriš na neprijateljske rovove, bunkere i žicu i zauzeo iste. Ovaj bataljon izvršio je svoj zadatak u potpunosti, ali uslijed toga što drugi bataljoni nisu izvršili svoje zadatke i uslijed koncentracije neprijateljske vatre, koja je bila prenesena na ovaj bataljon, isti se je morao povući sa velikim gubicima.

I Bataljon nije izvršio svoj dodijeljeni mu zadatak, iako je jurišao nekoliko puta na neprijatelja koji je bio dobro utvrđen u rovovima i bunkerima na Ceriku. Razlog što bataljon nije uspio jeste, što je neprijatelj ispred svojih rovova postavio nagazne mine, a pored toga neprijateljski bunker i nisu bili tačno pogađani od naših bacača.

Pošto operacija prvi dan nije uspjela ponovljena je drugi dan, tj. na dan 28 ov. mj. u 3 sata. Bataljoni koji su se vratili sa zasjede iz Trnovca, tj. III i IV došli su u sastav Brigade i Brigada je dobila drugi raspored i to:

IV Bataljon dobio je zadatak da cestom koja vodi Kostajnica—Dvor upadne i zauzme samo mjesto.

III Bataljon imao je da zauzme rovove i bunkere, tj. da se probije na sektoru koji je bio prije dodijeljen II Bataljonu, a poslije prodora i zauzimanja rovova i bunkera, da se rokira i nastavi čišćenja istih, a sa svojim lijevim krilom, da se spusti u selo Majur i da nastavi čišćenje istog.

II Bataljon imao je zadatak po prodoru III Bataljona i zauzeću rovova i bunkera na Mikanovom Brdu od strane III Bataljona, da se probija do samog centra grada Dvora.

I Bataljon određen je u rezervu.

V Bataljon rasporedio je svoja automatska oruđa i dodijelio ih napadnim bataljonima.

Teški minobacači bili su na istim svojim starim položajima.

Ponovna operacija je počela 28 ov. mj. u 3 sata pod zaštitom artiljerijske i minobacačke vatre. III Bataljon krenuo je i zauzeo Mikanovo Brdo.

IV Bataljon također je nakon kratke borbe napredovao do Sokolskog doma i apoteke. II Bataljon zauzeo je nakon izvjesnog vremena lijevu stranu sela Majur i spustio se do samog grada.

Zbog slabe veze, a također i slabog napredovanja II i III Bataljona i izgubljenog vremena II i III Bataljon su se u paničnom bjekstvu povukli bez naređenja natrag, a IV Bataljon

bio je prisiljen da se i on povuče pošto se sam na položaju nije mogao zadržati.

Na dan 29 ov. mj. u 3 sata poslije ponoći II Brigada zaposjela je položaje na koti Metla 256 pa sve uz cestu do groblja iznad Dvora, s tim da spriječi ulazak neprijatelja u Dvor koji je nadirao iz Kostajnice. Brigada je bila raspoređena i to:

III Bataljon zaposjeo je kotu 256 t.zv. Metla više sela Struge sa zadatkom da spriječi nadiranje neprijateljske pomoći, koja se očekivala od sela Divuše prema Dvoru.

IV Bataljon zaposjeo je desno od III Bataljona a iznad sela Zmlača uz samu cestu do prvih kuća Dvora.

I Bataljon posjeo je desno od IV Bataljona ispod dvorskog groblja i brda Mikanovići.

II Bataljon zaposjeo je položaje desno od I Bataljona iznad brda Cerika sa zadatkom, da spriječi neprijateljsko izvlačenje iz Dvora.

V Bataljon bio je raspoređen sa oruđima i pridodat svima bataljonima. Vod bacača bio je u rezervi.

Neprijatelj³ iz Struge u 4.30 časova 29. XI. stupio u kontakt sa snagama III Bataljona na brdu Metla. Uspio je odbaciti naš III Bataljon sa brda Metle i zauzeti kotu 256 Metlu, na taj način snage našeg I i IV Bataljona bile su ugrožene neprijateljskom bočnom vatrom i morale su se povući. Iste su zauzele raspored prema neprijatelju i stupile sa istim u frontalnu borbu koja je trajala sve do 10 časova ujutro, dok nije dato naređenje da se bataljoni povuku.

Jačina neprijatelja koji je nadirao bila je dvije lovačke bojne među kojima je bilo i Nijemaca. Naoružanje neprijatelja dvije haubice, jedan bacač sa dva tenka, koji su potpomagali njihov pokret.

Veza u ovoj operaciji sa II Brigadom bila je telefonska, a sa I Brigadom kuririma.

Gubici neprijatelja u ovoj operaciji su: mrtvih oko 150, veliki broj ranjenih i 37 zarobljenih od kojih 1 doktor civil.

Naši gubici su: mrtvih 49, ranjenih 119 od toga 2 druga-riće. Od naznačenih naših gubitaka izbačeni su iz stroja štabovi II i III Bataljona, a također i 18 drugova iz nižeg komandnog kadra.

Zaplijenjeno 70 pušaka, 1 teški mitraljez i 8.400 metaka.

Izgubljeno je 13 pušaka i dva puškomitraljeza od poginulih drugova koji se nisu mogli izvući.

U ovim akcijama utrošeno je 30.367 metaka, 8 granata za mali minobacač, 62 granate za teški minobacač i 14 ručnih bombi.

U ovim borbama naročito su se istakli drugovi iz I Brigade: komandir III čete I Bataljona Jovica Zorić, njegov zamj.

Pejo Dubajić, desetar Nikola Puvača, komesar II čete I Bataljona Jovo Marčetić, partizan Ciciban Rađenović i Simo Popović, svi iz I Bataljona, te Miščević Nikica vodnik, Podkonjak Ilija, Vojvodić Nikola, partizani svi iz II Bataljona; zamj. komandira III čete Vujić Dmitar, zamj. komesara I čete Hajdin Jovo, partizan Stojaković Ilija, Mandić Miloš, Crnković Nikola, Kartalija Milan, svi iz III Bataljona; Đurić Gojko partizan iz IV Bataljona.

U ovim borbama istakao se u II Brigadi kao cjelina IV Bataljon, kome je neprijatelj zašao za leđa, ali je ovaj bataljon vještim manevrom povukao dvije čete bacivši ih neprijatelju za leđa tako, da ga je sjurio sa kote nanijevši mu osjetne gubitke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant
S. M. Manola

BR. 53

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 18 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA PODREĐENIH JEDINICA OD 11 STUDENOG DO 18 PROSINCA¹

STAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 67/42
18-XII-1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Moslavina.

a) Akcije prvog bataljona.²

11-XI-1942 god. izvršile su snage Prvog bataljona pretres u ustaškom selu Kapelici. Zaplijenjene su 3 puške, 3 bombe i nešto vojničke spreme. Uхваćen je jedan od najvažnijih ustaških bandita u tom selu i likvidiran.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 18—3, k. 102 B.

² Moslavačkog NOP odreda

b) Akcije drugog bataljona.

12-XI-1942 god. izvršile su snage II bataljona napad na žandarmerijsku stanicu u Dubravi. Stanica je zauzeta i tom prilikom zarobljeno je 10 karabina, 3 pištolja, 1200 metaka, nešto bombi i mnogo ostale ratne spreme. Iste snage su na povratku kroz nekoliko sela pohvatale par ustaških bandita koji su likvidirani. Kod povratka su također uništili jednu lokomotivu šumske željeznice pokraj Križa.

c) Odredske akcije.³

14-XI-1942 god. otpočela je reakcija na naš Odred. U reakciji je učestvovalo, preko 3000 vojnika „Crne legije“ i Gorskog združenja, naoružanih tenkovima, bacačima i topovima. Borbe su trajale 3 dana. Naše snage su manevrirale po terenu i nanijele neprijatelju na nekoliko mjesta dosta osjetljive gubitke. U borbama smo imali 4 mrtva i više ranjenih. Neprijatelj se povukao a. da nije uspio da nam zada veći udarac, a niti da nas izbaci sa terena. Još uvijek se nalazi oko našeg terena priličan obruč neprijateljskih snaga i mi vjerujemo da će neprijatelj ponoviti napad.

18-XI-1942 god. sukobile su se naše snage sa neprijateljem u Vel. Bršljanici⁴. Mi smo imali jednog ranjenog a neprijatelj je imao jednog mrtvog.

Osim gore navedenih akcija bilo je više sitnih akcija po hrvatskim selima. Mogućnosti za akcije su vrlo male, budući da se neprijatelj kreće terenom u jačim formacijama i u vrlo pripravnom stanju, a njegove posade su također vrlo jake i dobro utvrđene.

Kalnik. Od zadnjeg našeg izvještaja kojeg smo vam poslali 3-XII-1942⁵ iz štaba Kalničkog odreda nismo dobili nikakve izvještaje.

Žumberr.k. Za vrijeme uspješnih operacija oko Metlike, a u kojim su operacijama bile angažovane sve snage XIII Udarne brigade Hrvatske, neprijatelj je iskoristio odsustvo naših snaga na sektoru općine Sošice i zaposjeo važne dominirajuće kote Visoče i Kordići. Namjera neprijatelja, po dobivenim podacima, bila je napasti našu bolnicu. No u međuvremenu su se naše snage vratile sa operacija oko Metlike u pravcu starih baza. Te nove položaje ustaše su zaposjele 29-XI-1942. Jasna je stvar bila da se neprijatelju trebala osujetiti ta namjera, i u tu svrhu odlučeno je da se napadnu i po svaku cijenu unište i protjeraju.

³ Odnosi se na Moslavački NOP odred

⁴ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 75.

⁵ Vidi dok. br. 5.

Drugovima-borcima dat je odmor od jednog dana, za koje je vrijeme komandni kadar vršio pripreme za tu akciju. Napad je otpočeo 1-XII-1942 u 20 sati.

I. *Kratak opis borbe* (sekcija Samobor 1:100.000): Neprijatelj se nalazio na kotama Visoče i Kordići u jačini 200 ustaša. Utvrđen je bio rovovima (pokrivenim) i bodljikavom žicom. Napad je vršen samo na Kordiče, iz razloga što su ova dva mjesta bila prilično udaljena i istovremeni napad na obje kote iziskivao bi mnogo snaga, dok bi sa likvidacijom Kordića ustaše morale pobjeći i iz Visoča. Raspored naših snaga za ovaj napad bio je ovaj: I i III bataljon dobili su u zadatak da likvidiraju Kordiče napadom na dvije kote koje su branile to mjesto. Same kote bile su iste visine te je u toku same akcije došlo do nesporazuma između 2 čete I bataljona i 2 čete III bataljona, između kojih je došlo do sukoba na koti 692 sjeverozapadno sela, kojom prilikom nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Naime stvar je bila u tome da je 2 četa III bataljona, koja je imala u zadatak zauzimanje kote 692 sjeveroistočno od sela, zauzela kotu 692 sjeverozapadno od sela prije 2 čete I bataljona koja je imala u zadatak likvidiranje te kote. Neprijatelj je bio stjeran u selo sa te kote, ali zbog nejedinstvenog udara na obje kote neprijatelj se nije mogao likvidirati tokom te noći. Činjen je pokušaj zauzimanja kote 692 sjeveroistočno od sela, ali je ostao bez uspjeha. Tako su se naše jedinice povukle u rano jutro 2-XII-42 u baze u Badovincima i Jezernicama.

II. *Ratni plijen*: U toj akciji zaplijenjeno je nešto municije i čebadi na koti koju su naši partizani bili zauzeli.

III. *Gubici neprijatelja*: Prilikom vršenja te akcije nisu nam poznati gubici neprijatelja, ali po informacijama koje su nam dali seljaci, ustaše su imale 7 mrtvih i više ranjenih.

IV. *Naši gubici*: Mi smo imali 2 mrtva i 10 ranjenih. (Imena mrtvih i ranjenih biće vam dostavljena posebno.)

V. *Kritički osvrt*: Akcija nije izvedena po planu. 2 četa III bataljona bila je pogrešno upoznata sa zadatkom. Krivnju snosi štab bataljona. Da je ta četa bila zauzela dodijeljenu joj kotu, neprijatelj bi bio likvidiran. Veza je slabo funkcionisala između štaba brigade i štabova bataljona i međusobna veza četa koje su napadale. U samoj borbi se primijetilo da je akcija pripremana na brzinu.

IV. *Utrošak municije*: U toj akciji utrošeno je 2.804 metka za mauzer puške, 900 za talijanske, 420 za talijanske mitraljeze „Brede“, 18 mina za tal. laki bacač i oko 10 defanzivnih bombi.

U akciji na Kordiče ustaše su bile dovedene u težak položaj jer su im ugrožene veze sa njihovim bazama, te su bile prinuđene da napuste isto mjesto 2-XII-1942. Tako je akcijom na

Kordiče i pored neuspjelog napada, bio oslobođen sektor Visoča, Kordića i Plavaca, koje su do tada ustaše čvrsto držale.

Poslije akcije na Kordiče Talijani su u zajednici sa Belonvgardom iskoristili odsustvo naših snaga u Radatovićima, i zapalili su i opljačkali 2 sela: Popoviće i Doljane. Poslije toga drskog napada povukli su se u svoje baze⁶.

Akcija u Vivodini. U noći između 2 i 4. XII. 1942 jedan vod 3 čete III bataljona zapalio je u Vivodini spise u općini i tom prilikom zaplijenio jedan pisani stroj, 1 šapirograf i nešto kancelarijskog materijala. Od vojničke spreme zaplijenjen je 1 šinjel, 1 hlače i bluza i 1 pištolj „Stajer“.

Akcija na prugu. U noći između 7 i 8-XII-1942 II i III bataljon XIII Udarne brigade pošli su na prugu kod Ozlja, sa zadatkom da sačekaju voz, a zatim da unište prugu. Zadatak u potpunosti nije izveden, jer prebacivanje preko Kupe nije se moglo održati u tajnosti, tako da su domobrani na željezničkoj stanici Kamanje osjetili prebacivanje i vjerovatno o tome izvjestili susjedne stanice. Vozovi su prestali ići, i mi smo pristupili rušenju pruge. Srušeno je oko 100 metara pruge. Promet je bio obustavljen 24 sata.

Akcija nije izvedena po planu. Razlog tome što obavještenja, koja smo dobili o načinu prebacivanja preko Kupe, nisu odgovarala istini, što nije bilo dovoljno alata za rušenje pruge. Tom prilikom zapaljena je i željeznička stanica Kamanje.

Napuštanje Ostriža i Radatovića. Akcije koje je vršila naša brigada oko Metlike dovele su u pitanje opstanak talijanskih posada u Radatovićima i Ostrižu (kod Kašta). Sam moral te posade bio je pao likvidacijom posade u Suhoru. Dešavalo se čak i to da su vojnici odbijali da izvrše naređenja. To je vjerovatno djelovalo na talijansku komandu i ona je odlučila da isprazni te garnizone, pogotovo pošto ti garnizoni nisu pretstavljali neke naročite prepreke za naše jedinice da vrše akcije oko Metlike, a Talijanima je kud i kamo gore bilo da dopru do tih posada i da im doture hranu i municiju. Jer svaki njihov put od Metlike prema ovim garnizonima bio je napadnut od strane naših jedinica. I zaista oni su 4-XII-1942 porušili bunkere i utvrđenja u Radatovićima i iste napustili, koristeći se time što su naše snage bile zauzete borbama sa ustašama. Jasno je da napuštanje ovog vrlo važnog garnizona izvršeno je u prisustvu većih talijanskih snaga, koje su došle iz Metlike.

Po napuštanju Radatovića naše su snage ušle u samo mjesto oduševljeno dočekane od samog naroda. Razlog zašto se Talijani nisu mogli napasti prilikom napuštanja toga garnizona je taj što su oni to izveli u prvom redu na brzinu tako da gru-

⁶ Metlika

pacija naših snaga i prebačaj istih na ovaj sektor bio bi u zakašnjenju, a drugo što su b.le zauzete unutrašnjim sređivanjem samih prilika u brigadi nakon uzastopnih akcija, i trebao im je odmor. Sem toga očekivao se sukob sa ustašama.

Po napuštanju Radatovića Talijani su napustili i Ostriž 9-XII-42. Također je neprijatelj porušio prethodno sva utvrđenja i napokon kao i u Radatovićima, zapalio sve zgrade u kojima je stanovao, a ujedno i priličan broj seoskih kuća.

Napuštanjem ovih garnizona mi smo mnogo dobili kako vojnički tako i politički. Proširili smo slobodni teritorij, to je jedno, a drugo Talijanima su oduzete baze iz kojih je mogao djelovati na nas lakše nego sada kada ako bi htio mora poći čak iz Metlike. Ujedno držimo važne strateške tačke koje možemo uspješno koristiti za vrijeme kakvog sukoba. Politička važnost ovoga uspjeha iznijeta je u političkom izvještaju.

Poslije svih ovih akcija odlučio je naš štab da se stvori plan za daljnje vršenje akcija, u kojim bi učestvovala pored XIII brigade i slovenska udarna brigada „Ivana Cankarja“. U tu svrhu osnovan je Operativni štab ovih dviju brigada. U taj Operativni štab ušli su sljedeći drugovi: kao komesar toga štaba je komesar II Zone drug M.⁷ Belinić, a kao komandant ušao je operativni oficir XIII brigade drug Ivetić Vojislav. Zamjenik komesara je načelnik štaba Cankarjeve brigade⁸, a zamjenik komandanta komandant Cankarjeve brigade drug Urban“. Taj Operativni štab donio je i plan za jedan izvjestan period vremena vršenja samih akcija. Akcije bi se izvele najprije na našoj strani, tj. na komunikaciji Krašić—Samobor a potom na slovenskoj strani napadom na uporišta Bele garde i napokon na samu prugu. Kao prva od tih akcija bila je likvidacija Krašića u kojoj su učestvovala obje brigade.

¹⁰

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
M. Belinić

Marko
Narodni heroj Lojze Popek
Marjan Dermastia
Sljedeći tekst ispušten jer je istovjetan sa dok. br. 50

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 18 PRO-
SINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O OSLOBOĐENJU RAVNE GORE¹**

STAB V OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 901/42.

Dne 18. XII. 1942.

br. 1272 20. XII. 1942-

**KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE**

Ovoga momenta stigao sam iz Ravne Gore i javljam vam ukratko, da smo 17. XII. o.g. u 8 sati ujutro zauzeli Ravnu Goru⁸.

Napad je počeo u 5 sati ujutro, kako je to bilo i predviđeno. Neprijateljska posada sastojala se od 140 ustaša i dva ustaška oficira. Oni su bili smješteni u dvije jako utvrđene zgrade. Čim je svanulo počeli smo pregovore sa ustaškim glavešinama, da se predaju ili će biti svi uništeni. Uvod u pregovore bile su tri artiljerijske granate ispaljene iz našega topa. Poslije pregovora, koji su trajali jedan i pol sat, posada se predala na čelu sa svojim oficirima...

U ovoj akciji zarobljeno je 140 pravih ustaša sa dva oficira i nekoliko podoficira, zaplijenjeno je 140 pušaka, 5 puškomitraljeza i jedan teški mitraljez, te 40—50.000 metaka za puške i mitraljeze, oko 200 bombi i raznog drugog materijala. Postoji vjerojatnost da postoji još nešto sakrivenog oružja, o čemu ćemo doznati putem istrage.

Dva dana prije napada sve ustaše primile su nove uniforme, nove čizme i šinjele, a stare uniforme još nisu bili vratili, te tako smo dobili i dobar plijen u odjeći i obući.

U ovoj akciji ispaljene su svega tri artiljerijske granate. Nadali smo se da ćemo zadobiti više oružja od Italijana koji bi krenuh u pojačanje, ali nažalost, nisu ni glave podigli iz svojih garnizona. — Naša vojska nalazi se sada u Ravnoj Gori na odmoru, jer je propatila mnogo ovih dana na položajima pod neprekidnim pljuskovima kiše. — Neprijateljski garnizoni u Mrkoplju

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 31/4, k. 102 B.

² Datum prijema i broj pod kojim je dokumenat zaveden u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

³ Napad na neprijateljske snage u Ravnoj Gori izvele su Šesta i Četrnaesta NO brigada Hrvatske.

vrlo su jaki i nema nikakvih izgleda da bi se mogli osvojiti na juriš. Međutim, poduzet ćemo sve da bi ih istjerali iz Mrkoplja i to odmah poslije dva do tri dana odmora naših partizana. Ja se nadam da će pobjeći. — Pored ostalog materijala zaplijenili smo i jedan lijepi luksuzni automobil, sa kojim sam se • dovezao u Drežnicu. To je bio posjed ustaškog poglavice iz Ravne Gore.

Imamo namjeru jedan broj ustaša i ustaške oficire ponuditi za razmjenu i tražiti u prvom redu druga Rika⁴. U ovom pogledu potrebne su nam vaše instrukcije, kao i imena onih ljudi koje bi mogli tražiti.

U operativnom izvještaju dat ćemo vam sve detalje o ovoj akciji, kao i o akciji koja je bila u Gomirju⁵. Dosada nijesam imao vremena da vam uputim detaljni operativni izvještaj i molim vas da oprostite.

Zapovijed u ovoj akciji, kako mi rekoše, već vam je upućena. Prilažem vam pismo koje smo uputili ustašama početkom pregovora⁶.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

P. S. Očekujem *teški bacač* od Vas⁷.

(M.P.)

Komandant
Veljko Kovačević

Prilog br. 1

STAB V OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE
17. XII. 1942.

USTAŠKOJ POSADI

Ravna Gora

Vi ste opkoljeni sa svih strana sa jakim partizanskim snagama. Svaki vaš otpor je uzaludan i ako nastavite dalje sa otporom, bit ćete uništeni od vatre naših topova i minobacača. Nemojte se nadati nikakvoj pomoći, jer nema tih snaga, koje

⁴ Riko Znidaršič

⁵ Vidi dok. br. 97.

* Vidi prilog br. 1.

* Dopisano mastilom.

mogu probiti obruč koji se stegao oko vas. Sjetite se Gomirja i Modruša, Severina i Krivoga Puta, Jezerana i Križpolja i mnogih drugih mjesta, gdje uprkos najžešćeg otpora neprijatelj je bio smrvljen.

Pozivamo vas da odmah odložite oružje i da prekinete sa uzaludnim otporom. U tom slučaju bit ćete odmah pušteni na slobodu. Mi ne trebamo vaše živote, mi samo hoćemo vaše oružje. Vi ste samo jedna mala prepreka na daljem maršu u tjeranju okupatora iz naše zemlje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Joso Gržetić v. r.

Komandant:
Veljko Kovačević v. r.

Komandant VI. Brigade:
Viktor Bujanj v. r.
Komandant VII. Brigade^s:
potpis nečitljiv
Komandant XIV. Brigade:
Dušan Matetić v. r.

BR. 55

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA
OD 18 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA ODREDA¹**

STAB
I KORDUNAŠKOG ODREDA
18. XII. 1942 g.
O. Broj 78/1942 g.

Operativni izvještaj dostavlja

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

1. Neprijatelj na teritoriju ovoga odreda držao se u defanzivi i nije vršio nikakva kretanja.

Neprijateljska avijacija u toku ovoga tjedna bila je dosta aktivna, tj. prilikom operacija [kod] sela Skakavca, Banskog

" Ova brigada nije učestvovala u napadu na Ravnu Goru.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 9/1, k. 1613.

jCovačevca, Lasinje², te je kružila iznad tih sela i 10. ov. mj. bombardirala je hrvatsko selo Devčići u Bukovici, te tom prilikom ranjeno nekoliko civila, poginula 1 žena i 2 djece, kao i zapaljena 1 kuća u istom selu od bombe.

II. Ovaj odred predviđene akcije u prošlom tjednu nije izvršio iz razloga, što se je prebacivalo žito za Drežnicu, te ove akcije ostaju dalje u planu za izvršenje i predviđene su još nove i to: rušenje pruge između Vojnovca i Josipdola, između Plaškoga i Vojnovca i između Plaškoga i Blata.

III. Jedinice 1 bataljona ovog odreda 9 i 10. ov. mj. sudjelovale su u operacijama oko sela Skakavac i Banski Kovačevac u sastavu VIII Divizije.

U ovoj operaciji pao je drug Milić Mlađan koji je sahranjen u groblju na Klipinom Brdu.

Sav dobiveni plijen u ovim operacijama pripao je VIII Diviziji.

9. ov. mj. jedinice 3 bataljona, tj. 1 vod 1 čete išao je u selo Lapat s namjerom da pohvata neke četnike, ali kako njih nije bilo kod kuća naši su zaplijenili nekoliko odijela i obuće i to: 2 para cipela, 2 čakšire, 2 šinjela i 9 košulja. Žrtava na našoj strani nije bilo, pošto do borbe nije niti došlo.

Noću između 17 i 18. ov. mj., tj. u pola noći, izvršile su napad jedinice 2 bataljona ovog odreda na bunker u Ložanjku, na željezničkoj pruzi između Gornjih i Donjih Dubrava. U bunkeru se nalazila neprijateljska posada od 23 domobrana naoružana samo sa karabinima. Jačina naših snaga bila je 165 karabina i 2 p. mitraljeza. Poslije kraće borbe, tj. oko 7 minuta pomenuta posada se predala.

Zarobljeno je 23 domobrana koji su nakon preslušanja pušteni svojim kućama.

U ovoj akciji dobiveno je 23 karabina, 1200 komada pušćane municije, 10 bombi i nešto odijela i ostale spreme.

Poslije predaje ove posade, tj. iste noći, pomoću eksploziva, srušen je bunker u kome se nalazila posada i isti je potpuno uništen.

Gubitaka na neprijateljskoj strani nije bilo, pošto se neprijateljska posada u roku od 7 minuta predala. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

U ovoj akciji utrošeno je 200 metaka, kada se uzme utrošak i dobitak municije dobito je svega 1000 metaka.

Dobiveni plijen ostao je, tj. podijeljen je u jedinicama dotičnog bataljona.

Vojnička obuka izvodi se po planu i programu i uspijeva dobro.

² Vidi dok. br. 19, 20, 30 i 57.

IV. Ovaj odred od jedinica kojima sada raspolaže, tj. ova 3 bataljona, vrši pripreme, tj. izvršio je pripreme za formiranje 4 bataljona u jačini od 150 do 160 karabina, tako da bi također ostala ranija 3 bataljona bila jačine po 150 do 160 karabina.

V. Štabovi bataljona ovoga odreda funkcionišu dobro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
M.³ Dejanović (M.P.) Mih.⁴ Blažević

BR. 56

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABU NOV I PO HRVATSKE OD
19 PROSINCA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO
JUGOSLAVIJE O POKRETIMA NEPRIJATELJSKIH JEDI-
NICA I STANJU JJ NEKIM NEPRIJATELJSKIM GARNI-
ZONIMA¹

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Inf br. 7/42
Dne 19. XII. 1942.

Predmet: Informativni izvještaj

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

Šaljemo Vam informativni izvještaj za period od 11—19.
XII. 1942.

Zbog slr.bih veza sa udaljenim zonama nismo dosada dobili nikakvih novih izvještaja od II, III i V Zone, pa Vam ne možemo dati pregled situacije na čitavoj našoj teritoriji, nego samo na teritoriji bivše I Operativne zone.

Na sektoru Like (Izvještaj od 16. XII. 1942) opaža se i nadalje kretanje neprijateljskih snaga. Primijećeni su neprijateljski transporti trupa i materijala željeznicom od Gospića i Gračaca prema Kninu² i cestom i željeznicom od Gospića prema Vrhovinama i Karlobagu³. Talijani povlače svoje posade smje-

³ Milić

⁴ Mihajlo

¹ Original, pisan na mašini, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 2839.

² Vidi dok. br. 17.

³ Vidi dok. br. 9.

štene uz prugu prema Gračacu u Gospić. Tako je onih 6.000 Talijana, za koje smo Vam u prošlom izvještaju javili da su bili stigli u Medak, bilo razmješteno u Medku, Lovincu i Raduču, a sada su povučeni zajedno sa većim brojem ustaša natrag u Gospić. U Medku i Raduču ostale su skoro normalne posade, a u Lovincu je uz normalnu posadu ostalo još oko 450 ustaša.

Isto je tako povučena talijanska posada iz Široke Kule u Gospić. U Širokoj Kuh ostalo je 130 domobrana.

Praznine koje ostavlja odlazak Talijana popunjavaju se sa domobranima, ustašama i četnicima. 13. ov. mj. stiglo je u Gospić 400 pitomaca podoficirske škole, koji su bili na kursu u Njemačkoj. Četnički vođe Đujić, Bogunović i ostali, koji se sada nalaze u Gračacu doveli su sa sobom iz Knina četnike, kojih sada ima u Gračacu oko 1.200. Talijanski garnizon, koji je bio u Gračacu evakuira se. Od 5.400 Talijana, koliko ih je bilo od prije, sada ih je ostalo još oko 2.000, a i ti se spremaju na odlazak. Kreću u pravcu Knina.

Četnici su vrlo demoralisani i prelaze u većem broju na našu stranu. Od 2 do 13. XII. prešlo ih je k nama oko 200 s oružjem⁴.

Neprijatelj je bio aktivan na sektoru Vrebac—Mogorić—Lovinac, gdje je svojim napadima pokušavao da olakša bijeg opkoljenom udbinskom garnizonu. Ustaše su 14. ov. mj. napustile Udbinu i krenule u pravcu Lovinca⁵.

Na drugim sektorima Like nema nikakvih promjena.

Na Kordunu (Izvještaj od 11. XII. 1942.) su poslije ofanzive naše VIII Divizije razoružane posade u Kovačevcu, Skakavac-selu, Lasinji i Čemernici, a posade iz Skakavac stanice i Vukmanića pobjegle su prema Karlovcu, tako da su sva ta mjesta očišćena⁶.

Neprijatelj pojačava svoje posade u nekim mjestima. Tako je u Topusko etiglo još nekoliko stotina ustaša (točan broj, kao i naoružanje nije nam poznato).

U Gornjim Dubravama pojačana je posada na 80 Talijana, 80 ustaša i 75 žandara.

U Bjelaju se sada nalaze 2 satnije ustaša iz 35 ustaške bojne.

U Vojnovcu je posada pojačana na 140 Talijana.

U Oštarijama se pored 840 domobrana, za koje smo Vam javili u prošlom izvještaju, nalazi i 120 Talijana i 40 žandara.

U Karlovcu se nalazi I Lička željeznička bojna, jakosti oko 800 vojnika, I i IV satnija III Opkoparske bojne, stožer III pje-

⁴ Vidi dok. br. 32.

⁵ Vidi dok. br. 60.

⁶ Vidi dok. br. 19, 20, 30, 35, 42 i 57.

šačke pukovnije, 6 satnija iz 10 i 35 ustaške bojne i nekoliko hiljada Talijana, sa oko 20 tenkova i artiljerijom. Utvrđeni su žicom i bunkerima, koje su po periferiji grada sazidali i na uglovima ulica. Borbenost domobrana je slaba, a odnosi između njih, ustaša i Talijana su zategnuti. Na sektoru Korduna neprijatelj nije pokazivao neke naročite aktivnosti. Moglo bi doći do grupisanja jačih talijanskih snaga oko Generalskog Stola, jer su talijanski konačari 16. ov. mj. ispraznili civilne stanove u mjestu i oko njega za potrebe talijanske vojske. Kada i koliko neprijateljskih vojnika dolazi nije nam zasada poznato.

Na Baniji (Izvještaj od 15. XII. 1942.) neprijatelj je koncentrisao nešto veći broj vojnika, uglavnom na glinskom sektoru, ali dosada nije poduzimao nekih naročitih ofanzivnih akcija. Ukoliko izlazi iz svojih baza neprijatelj je redovito potpomognut tenkovima, što zbunjuje naše borce, koji još nisu navikli na borbu s tenkovima.

Neprijateljske snage na Baniji su sada sljedeće:

U Glini se nalazi 12 satnija ustaša i 6 satnija domobrana. Domobrani su naoružani sa 4 teška i 16 puškomitraljeza, 6 lakih i 4 teška bacača i 2 protukolska topa. Ustaške satnije imaju svaka po teški bacač, a ostalo naoružanje nije poznato. Hrane se slabo, a nezadovoljstvo vlada i među ustašama i među domobranima. Zapovjednik X domobranske bojne u Glini je satnik Knez Marko, njegov pobočnik je natporučnik Flieder, oba rezervisti. Zapovjednici satnija su poručnici Marot i dr Horvat 1 natporučnici Publiković Oskar i Krasni Zlatko.

Posade na cesti Glina—Petrinja povukle su se u Glinu.

U Petrinji se nalazi 200 Nijemaca, 400 domobrana kadrova i 300 ustaša. Hrane se slabo, naoružanje nepoznato.

U Gradusu su iz Blinjskog Kuta došle 2 bojne. Naoružanje nepoznato.

U Sunji se nalazi 400 ustaša. 100 Nijemaca i 350 domobrana.

Nakon što su naše jedinice razoružale Majur⁷ stanje nam u tom mjestu nije poznato.

Kostajnica: 500 Nijemaca i 1 lovačka bojna. Naoružanje: 2 topa i 6 tenkova, ostalo nepoznato. Oko grada betonirani bunker.

U pounjskim selima nalaze se manje posade, jakosti jedne satnije, sastavljene od domobrana i domaćih ustaša.

U Dvoru se nalazi 540 ustaša i domobrana sa 37 puškomitraljeza. 8 teških mitraljeza, 2 teška i 2 laka bacača i 4 topa. U Matijevićima preko puta Novog nalazi se 180 Nijemaca, a u samom Novom oko 800 Nijemaca, a ostale snage i naoružanje nije nam poznato.

V Vidi dok. br. 39.

U Pounju je neprijatelj imao veće snage, ali kada se je poslije akcije na Dvor naša VII Divizija prebacila na petrinjski i kostajnički sektor⁸, povukao se i neprijatelj na te sektore, a u Pounju je ostavio manje garnizone.

U prilogu Vam šaljem raspored postrojbi III Stajaćeg djelatnog zdruga Karlovac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
V.⁹ Bakarić

Komandant
Ivo Rukavina

BR. 57

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 19 PROSINCA
1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NA-
PADU NA SKAKAVAC, BANSKI KOVACEVAC, LASINJU,
CEMERNICU I DRUGA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA¹**

I KORPUS
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. 4/42
Dne 19 decembra 1942

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

1. 9. XII. snage VIII Divizije izvršile su napad na neprijateljski sistem odbrane prema Karlovcu i to na selo Skakavac i Banski Kovačevac a fingirani napad i djelomičnu blokadu željezničke stanice Skakavac i sela Vukmanić². IV Brigada je napadala neprijateljsku satniju domobrana u Banskom Kovačevcu, V Brigada satniju domobrana i oko 80 žandara u selu Skakavcu, XV Brigada blokirala s južne i jugozapadne strane stanicu Skakavac, izvela fingirani napad na nju, a dva vođa Kordunaškog odreda izveli fingirani napad na selo Vukmanić. Akcija je trebala započeti u 4 sata ujutro, međutim IV Brigada je napala Kovačevac pola sata kasnije, a V uslijed nesporazuma između vođa bacača i tenkova jedan sat kasnije. Domobrani u selu Skakavcu su se odmah kod pojave tenkova razbježali, te

* Vladimir

¹ Original, pisan na maškii, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 16-3, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 19, 20 i 30.

su tokom dana pohvatani, dok su žandari davali žestoki otpor. Već za vrijeme dana jedna četa koja se zadržala u mjestu pretrpjela je od žandara gubitke prilikom izvlačenja, te su upućeni tenkovi koji su ugrozili žandarsku stanicu, prisilili žandare na bijeg u željezničku stanicu Skakavac i olakšali izvlačenje. Neprijatelj u Kovačevcu davao je ispočetka otpor. Naši topovi su se pokvarili nakon prvih metaka, te su morali biti upućeni na popravak. Ipak nakon čvrste blokade i pismenih pregovora oko 13 sati predala se je čitava satnija. Neprijatelj je iz Karlovca krenuo preko Debelog brda u pomoć Skakavcu, te je bio odbijen od XV Brigade i zadržan na okolnim kotama. Sa Turnja je cijelo vrijeme tukla artiljerija prebacujući naše položaje. V Brigada dobila je zadatak da u sumrak nakon likvidacije sela Skakavac napadne i razoruža demoralisanu neprijateljsku posadu u stanici Skakavac, ah je neprijatelj uplašen od naših snaga izbjegao sa stanice i sa Vukmanića ostavivši nešto topovskih granata i ostale spreme. Taj bijeg mu se nije mogao spriječiti budući da stanica Skakavac nije bila blokirana sa sjeverne i sjeverozapadne strane, a tako ni Vukmanić i rokiranje naših snaga u tu svrhu nije moglo biti izvršeno na vrijeme.

2. Ratni plijen:

U selu Skakavcu i Kovačevcu zarobljena su tri oficira, 270 domobrana, a zaplijenjeno 12 p. mitraljeza, 7 šmajsera, 250 karabina, oko 80.000 metaka, 300 bombi (većinom talijanskih), 20 nagaznih mina, oko 200 čebadi, 3 poljska telefona, 6 vojničkih kazana, nešto petroleja i benzina i ostale ratne spreme.

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao oko 9 mrtvih i 6 ranjenih, za koje se znade i to ustaša, žandara i domobrana. Bilo je više gubitaka kod stanice Skakavac, ali su nepoznati.

4. Sopstveni gubici: 19 mrtvih i 28 ranjenih.

5. Naknadno umrlih od rana nije bilo

6. Palih drugova smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na akciju: Nije bilo dovoljno saradnje između pješadije, topova i tenkova obzirom na to da su ove jedinice prvi put učestvovala sa ovakvim naoružanjem. Topovi su se odmah u početku pokvarili i nisu dali nekog rezultata. Opažena je slaba veza kod V Brigade između Štaba i bataljona i nižih jedinica međusobno. Isto tako nije se bilo odmah iskoristilo rasulo kod domobrana za energično i brzo hvatanje. Inače veza Štaba Divizije sa štabovima IV i V Brigade bila je dobra, a sa XV uslijed udaljenosti nešto slabija.

10. XII. IV Brigada dobila je zadatak da napadne i razoruža Lasinju³ u kojoj je bilo. oko 230 ustaša i žandara, a V Brigada da blokira Bučicu i od iste osigura izvršenje zadat-

ka IV Brigadi, te da pripremi sve za eventualni napad na Bučicu nakon likvidiranja Lasinje. XV Brigada je u noći između 9 i 10 porušila oko 500 m pruge od Skakavca prema Rečici, popalila zgrade u kojima je stanovao neprijatelj i porušila bunkere. Ona nije uspjela minirati željeznički most na Kupi na pruzi Rečica—Skakavac, jer je isti bio branjen sa sjeverne strane, te se po naređenju povukla u Crevarsku Stranu a odatle u Podgorje sa zadatkom da osigurava naše snage od Cemernice. IV Brigada ojačana brdskim topom, jednim tenkom i sa dva bacača mina napala je Lasinju u 15 časova i u prvom naletu jedan je bataljon zauzeo nekoliko bunkera i rovova i [* ušao u zapadni dio sela. Do mraka neprijatelj je istjeren iz **vanjskih** i unutrašnjih položaja i sabijen u crkvu, okolne zgrade i bunker. Tokom noći snage IV Brigade su se utvrdile na zauzetim položajima i čekale jutro da bi uz saradnju topova, tenkova i bacača likvidirali neprijatelja. 11 i 12 ujutro u ponovnom napadu zauzeta su dva bunkera i zgrada južno od crkve. Oko 10 sati neprijatelj je koristeći gustu maglu preko desnog krila jednog bataljona probio se te pregazio Kupu i pobjegao u Gradac

11. ov. mj. oko 11 časova krenula je satnija ustaške Ličke bojne iz Bučice u Degoj i odatle prema snagama V Brigade. Na koti 216 jedna četa sukobila se je sa neprijateljem, izvršila juriš i razbila ga potpomognuta sa bočnim napadom ostalih snaga V Brigade.

2. Ratni plijen: u Lasinji 1 p. mitraljez, 12 karabina, nešto municije i bombi, 105 komada čebadi, 10 vojničkih odijela, 36 pari cipela i nešto ostale spremne, te jedan polu-kamion. U Bučici: 1 brdski top 75 mm sa 51 šrapnel-granatom, 1 p. mitraljez, 7 karabina, 1300 metaka, 6 konja, 2 topovske kare i 6 komada stoke.

3. Gubici neprijatelja: u Lasinji nađeno 3 mrtva ustaše, ostali gubici nepoznati, u Bučici Zarobljena 4 domobrana, 1 ustaša i 2 civila, a poznato je za 7 mrtvih ustaša.

4. Sopstveni gubici: kod Lasinje 8 mrtvih i 22 ranjena od kojih 8 teže, a kod Bučice dva mrtva i dva ranjena.

5. Naknadno umrlih nije bilo.

6. Palih smrću heroja nije bilo.

Istakla se 1 četa 1 bataljona V Brigade, a bila je dobra i 4 četa.

7. Kritički osvrt na akciju: kod Lasinje učinjena je pogreška što nije jedan dio snaga bačen preko Kupe, koji bi sprečio bijeg neprijatelja u tom pravcu protjerujući posadu iz Gradca i blokirajući sjevernu obalu Kupe. Osim toga je bataljon koji je blokirao Lasinju sa južne obale Kupe dozvolio da bude iznenađen i tako omogućio prodor neprijatelja. Kod Bu-

čiće je jedna drugarica prerano opalila metak i otkrila prisustvo naših jedinica, što je onemogućilo veći uspjeh.

13. XII. su snage VII Divizije napale neprijateljska uporišta Gore, Graberje, Kihalac i Prekopu. Postojala je veza sa bojnomo koja je zaposjedala ta uporišta (osim Gora) i na temelju tih veza, tačno dobivenog rasporeda snaga i znaka raspoznavanja pristupilo se je akciji. Napad je trebao biti izvršen u 22 sata, ali je bojna iz Graberja, Kihalca i Prekope dobivši hitno naređenje krenula u 20 sati za Glinu. Naše snage neznajući to napale su Graberje u kome su našli dva vodnika i dva domobrana, te prazna sela Kihalac i Prekopu. U Gorama su žandari i domaće ustaše davali žestok otpor, te su im likvidirana sva uporišta osim žandarmerijske stanice u koju su pobjegli iz crkve služeći se podzemnim hodnikom.

2. Ratni plijen: zarobljeno tri ustaše, oko 15 domobrana i 1 liječnik, oko 100 karabina, 1 p.f.m., 2 šmajsera većinom manliher, nešto municije i ostale ratne spremne, 7 poljskih telefona i dvije centrale. U Gorama je rekviriran jedan ustaški dućan, I

3. Gubici neprijatelja su nepoznati.

4. Sopstveni gubici: (u Gorama) 3 mrtva i 14 ranjenih.

5. Naknadno umrlih nije bilo.

6. Palih smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na akciju: plan je bio postavljen prilično neoprezno računajući potpuno na vezu sa neprijateljem tako, da su ostali otkriveni bokovi i krila naših snaga. To je izazvalo brzo rokiranje VII Brigade u svrhu zaštite istih, a bojeći se iznenađenja i neprijateljskog manevra nakon što je ustanovljeno da se bojna u Graberju, Kihalcu i Prekopi ne nalazi na položaju. Veza Štaba Divizije bila je dobra sa VII Brigadom, a slaba telefonska veza sa VIII.

14. XII. Snage VIII Divizije izvršile su napad na neprijateljsko uporište u Cemernici⁴ gdje se ie nalazilo oko 150 re-grata domobrana. Napad je vršila XV Brigada, a IV i V bile na osiguranju prema Topusko-kolodvora, Topuskom, Gređanima i Glini. Napad je počeo tačno po predviđenom planu u 15 časova i privlačenje pod maglom izvršeno je neopaženo. Neprijatelj je davao žilav otpor, te je nakon neuspjelog napada nastavljena borba tokom noći za koje su vrijeme ponovljena tri juriša koje je neprijatelj odbio. 15 XII. ujutro izvršen je ponovni napad bez rezultata. Tokom dana vršena je organizacija položaja i priprema za ponovni juriš za sljedeću noć. Međutim u prvi mrak neprijatelj ie napustio Cemernicu i nastojao se probiti prema Topusko-kolodvora. Poduzeto je gonjenje, ali je oko polovicu neprijateljskih vojnika pobjeglo. Neprijatelj je krenuo

* Vidi dok. br. 35 i 42.

12 Gline sa dvije domobranske i dvije ustaške satnije i bio razbijen od IV Brigade, a isto tako bio je razbijen i neprijatelj koji je iz Gređana išao na V Brigadu. Neprijatelj se je probijao i po noći u pomoć Čemernici.

2. Ratni plijen: zarobljeno je 60 domobrana i 1 ustaša, a zaplijenjen je jedan mali bacač sa 4 mine, 3 p. mitraljeza, 3 šmajsera, 50 karabina, nešto municije i ostale spreme.

3. Gubici neprijatelja: koliko se moglo ocijeniti neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i ranjenih ustaša, a po izvještaju Divizije bilo ih je i više.

4. Sopstveni gubici: 9 mrtvih, 22 teže i 16 lakše ranjenih iz XV Brigade i tri mrtva i tri ranjena na osiguranjima.

5. Naknadno umro drug Vučetić Jovan operativni oficir I bataljona XV Brigade.

6. Palih smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na akciju: nije iskorišteno kolebanje kod neprijatelja odmah u početku borbe proizvedeno nailaskom tenkova i dejstvom artiljerije. Inače je primijećeno da komandno osoblje i borci bataljona ne koriste dovoljno zemljište, jer se naknadno ustanovilo da je postojao mrtvi ugao, kojim se je moglo prići neprijatelju do dometa ručnih bombi. Inače je akcija izvođena po planu. Bile su greške u artiljeriji i minobacačima, koji su nanijeli gubitaka i nama uslijed otežanog osmatranja i slabe korekture. Za vezu upotrebljavani su telefoni koji su u početku slabo a kasnije dobro funkcionisali.

U svim gore navedenim akcijama zarobljeno je: 4 oficira, 1 liječnik, 4 ustaše, 345 domobrana.

Zaplijenjeno: 1 top, 72 granate, 18 p. mitraljeza, 12 šmajsera, 419 karabina, oko 100.000 metaka, 300 bombi, 20 nagaznih mina, oko 350 čebadi, 10 poljskih telefona, 2 centrale, 1 kamion, 6 kazana, oko 400 pari cipela i odijela (sa zarobljenicima), 6 konja, nešto petroleja i benzina i ostale sitne ratne spreme.

Gubici neprijatelja nesumnjivo utvrđeno: 65 mrtvih i ranjenih, ali su svakako bili osjetno veći.

Sopstveni gubici: 45 mrtvih i 107 ranjenih.

Napomena: zaplijenjeno oružje ostalo je u divizijama koje su ga dobile u akcijama. Jedino što je VIII Divizija dala četi Kljuka 10 karabina sa municijom.

Od posluge kod tenkova ranjeno je 5 drugova od rasprsnute parčadi zrna kroz otvore.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

V.⁵ Holjevac

⁵ Većeslav

Komandant:

Gošnjak Ivan

BR. 58

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA ŠESTE DI,
VIZIJE PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 19
PROSINCA 1942 GODINE¹

P R E

BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA!

Na

Redni broj	Jedinica	Brojno stanje						N A									
		Po spisku		u rashodu na licu				Puške						Teških mitraljeza			
		muških	ženskih	muških	ženskih	muških	ženskih	mitralješke	Mauzer	italijanske	Manliher	razne vojničke	civilne	Svareloze	Breda	Laži mitraljezi	
1	Štab Divizije	17	2	.	.	17	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
2	Prateća četa	62	1	2	.	60	.	18	4	.	.	.	.	.	.	.	
3	I Brigada	1187	36	269	.	918	36	593	132	9	.	4	2	7	.	.	
4	II Brigada	1439	22	133	14	1306	108	5	792	168	37	11	4	7	.	.	
5	IX Brigada	1341	23	242	.	1099	23	811	97	7	81	.	3	6	.	.	
	Ukupno	4046	184	646	14	3400	1702	5	2314	401	53	92	4	9	20	.	.

SMRT FAŠIZMU —

Politkomesar
S. O.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 6—2, k. 795.
Pogrešno zbrojeno. Treba da stoji: 169.

G L E D

VI DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

1S-XH-4S

O R U Ž A N J E											
puškomitraljezi				topovi			bacači		Pr i m e d b a		
Z. B.	italijanski	grčki	niemački	šosa	poljski	brđski	proti tenkovski	Jakih	teških	revolveri	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	2	1 ovoj četi ima jedan protuavionski mitraljez!
23	16	-	-	2	-	-	-	4	-	58	pregled br. stanja ove Brigade je od 7-XII, ali promjena nema bombe izostavljene!
25	25	-	1	-	-	-	-	5	-	88	
18	13	-	-	-	-	-	-	3	-	52	rubrika „bombe“ izostavljena. Dostaviće se u sljedećem pregledu.
r	54	-	1	2	-	-	1	2	2	211	

SLOBODA NARODU!

Komandant
S.⁴ M. Manola

* Treba da stoji: 2214.

⁴ Srećko

**SAOPĆENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 19
PROSINCA 1942 GOD. O BORBAMA ZA KRAŠIĆ¹**

STAB
II OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

dne 19 prosinca 1942 god.

SAOPĆENJE O BORBI U KRASIĆU²

Ofanziva hrvatskih partizana u Zumberku uspješno se nastavlja. 14. XII. o. g. jedinice hrvatskih i slovenskih partizana* izvršile su uspješan napad na utvrđenog neprijatelja u Krašiću. U tom mjestu nalazilo se 56 žandara, domobrana i financa, te 190 ustaša. Žandari bili su utvrđeni u staroj poštanskoj zgradi, oko koje su bili izgrađeni bunker i provučena bodljikava žica, a ustaše su se nalazili u školskoj zgradi i oko crkve. Neprijatelj je bio naoružan sa 4 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, puškama i bombama.

Snažnim jurišem neprijatelj je bio u poštanskoj zgradi i bunkerima likvidiran za 45 minuta. Nastavila se je borba sa ustašama.

Ustaše su se očajnički branili. Oko 5 sati ujutro naši hrabri mineri i bombaši približili su se samoj zgradi, odakle je neprijatelj tukao sa teškim mitraljezima, te minirali sa dviju strana zgradu. Kroz velike rupe koje su napravili naši mineri, provlačili su se bombaši. Zgrada je bila zapaljena u prizemlju i za nepunih 15 minuta bila je sva u plamenu.

Ustaše su počeli živi goriti u zgradi. Kad su vidjeli da će izgoriti, pokušali su jurišati na naše borce na ulici. Razvila se je borba prsa o prsa u kojoj je neprijatelj bio do nogu potučen. U pola 6 sati ujutro neprijatelj je bio u cijelosti, slomljen.

Za vrijeme borbe naši su borci pod vatrom neprijateljskih mitraljeza uspješno radili na evakuaciji apoteke. Apoteka u vrijednosti pol milijuna kuna bila je evakuirana.

Ustaše su u ovoj borbi ostavili na bojištu oko 27 mrtvih i više ranjenih. Među ubijenima nalazio se poznati krvnik stožernik Cuk.

¹ Dokument, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 27—1, k. 102 B.

² O borbama za Krašić vidi dok. br. 34, 37 i 50.

* Vidi dok. br. 37.

Na našoj strani 1 mrtav, 1 teže i 3 lakše ranjena druga.

15. ov. mj. u pola 9 sati ujutro pošli su Talijani iz Karlovca u pomoć napadnutom neprijatelju u Krašiću. Oni su krenuli sa 2 tanka. Naše jedinice dočekale su ovu bandu i potpuno je razbile. Talijani su imali više mrtvih i ranjenih fašista. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Istog dana u 8 sati ujutro pokušali su ustaše⁴ iz Oštrca krenuti prema Krašiću. Naše jedinice su ih dočekale mitraljeskom vatrom i potpuno ih razbile. Neprijatelj je imao oko 15 mrtvih i više ranjenih ustaških krvnika.

U ovoj borbi zaplijenjeno je preko 20 pušaka, 2 puškomi-traljeza i teški mitraljez, oko 7000 metaka, bombi i druge ratne spreme. Zaplijenjena je i čitava apoteka.

Zarobljeno je 11 neprijateljskih vojnika, ustaša, žandara, domobrana i financa.

Prilikom ovih borbi naročito su se istakli drugovi: vodnik Ivković⁵ koji je neustrašivo rezao žicu pred neprijateljskim bunkerima, te jurišao pod vatrom neprijateljskih mitraljeza na utvrđenog neprijatelja. Također se je istakao i ovaj puta drug Jezdić, koji je minirao zgradu.

Kao u svim dosadašnjim borbama, tako je i ovaj puta došla do izražaja visoka svijest naših partizana u borbi protiv narodnih neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
M.⁸ Belinić

⁴ Iz sastava Dvadeset treće ustaške bojne

⁵ Petar Ivković. Umro 15 prosinca 1942 god. od rana zadobivenih u borbama za Krašić.

⁸ Marko

BR. 60

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG LIČKOG NOP ODREDA OD
19 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HR-
VATSKE O BIJEGU USTAŠA IZ UDBINE I O NEKIM AKCI-
JAMA ODREDA¹

STAB III LIČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA

19-XII-1942 god.

O. Br. 6

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Opće stanje: Vojnička situacija od posljednjeg izvještaja² znatno se izmijenila. Bijeg ustaških bandita sa Udbine vrlo je povoljno djelovao kako kod vojske tako i kod stanovništva Udbinskog i Gospićkog kotara. Isto tako popravilo se i vojničko stanje u ovom Odredu, nestalo je jednog neprijateljskog garnizona koji je vezao jedan bataljon za sebe, te i pored toga mogao je da vrši napade na naša sela, i u bilo kakvoj neprijateljskoj ofanzivi koju bi neprijatelj pokušao moralo se prvenstveno misliti na Udbinski garnizon. Vojničko stanje u Odredu popravlja se iz dana u dan, ima vidnih rezultata u tom pogledu, od onako slabih i novoformiranih jedinica, sastavljenih najviše od novomobilisanih drugova, stvorene su jedinice koje su već dosta disciplinovane, politička svijest se kod njih budi te se može računati za kratko vrijeme i očekivati od njih mnogo više. Obzirom da će biti više mogućnosti s njima raditi, kako vojnički tako i politički, te će se pružiti mogućnost izvođenja više akcija s njima gdje će se očelicitati, pa za najkraće vrijeme biće u stanju da izvršavaju i najteže zadatke. Kod mnogih se osjeća interes za brigadu, pa se može više puta čuti razgovor gdje izražavaju želju za ulaz u brigadu, te više puta na vojnim časovima pitaju komandno osoblje da li ćemo mi ikad u brigadu. Tumači im se da su oni isto vojnici kao i oni u brigadama, ali da iziskuju potrebe da se čuva oslobođeni teritorij, pa da iz toga razloga ne mogu naše sve jedinice da budu pokretne kao brigade, isto tako ukazuje im se i na to, da ako bi naša vojska sva ograničila se samo na odbranu, da bi dozvolili neprijatelju da nas stalno napada i time konačno da bi

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 19—3, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 32.

uspio da nas razbije, ali formiranjem brigada neprijatelj nije u stanju to napraviti, pošto su one u mogućnosti da napadaju neprijatelja, a ne da njih neprijatelj napada.

Udbinski bataljon, odnosno IV, otkako je Udbina napuštena prebačen je u Gospički kotar odakle će zajedno sa I bataljonom izvoditi akcije.

AKCIJE:

I bataljon

Dana 13-XII I četa ovog bataljona izvršila je akciju na željezničku prugu između Ličkog Osika i Budaka, postavljena je nagazna mina, koja je zatajila, otvorena je vatra iz pušaka i automatskog oružja na vlak koji je bio pun talijanske vojske, u vlaku nastala je dreka i jauk, broj neprijateljskih žrtava nije poznat, vlak nije iskočio iz šina (na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih).

Dana 15-XII — III četa ovog bataljona izvršila je rušenje željezničke pruge između Metka i Raduča. Srušeno je 200 m pruge i pokidano 500 m telefonske linije. Neprijatelj³ je iz Metka i sa željezničke stanice Raduč tukao iz teških bacača i brdskih topova položaje oko pruge gdje je ista rušena. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

U noći između 16—17-XII I četa ovog bataljona izvršila je akciju na hrvatsko selo Mušaluk. Tom prilikom uhvaćena su dva ustaška bandita, prešlo je na našu stranu iz toga sela 10 simpatizera naše borbe, koji su odmah stupili u partizane. Zaplijenjena je jedna puška i 300 metaka, kao i izvjestan dio vojničke spremne. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Ova akcija vrlo je povoljno odjeknula kako u hrvatskim tako i srpskim selima.

Dana 15-XII II četa ovog bataljona postavila je zasjedu četnicima u neposrednoj blizini samoga Metka, tom prilikom jedan četnik je ubijen, dok ih je dvojica ranjeno. Zaplijenjena je jedna puška i 100 metaka. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Dana 14-XII — prilikom evakuisanja Udbinskog garnizona, talijanska vojska iz Lovinca i Raduča u jačini od 2.000 vojnika napala je selo Kik i Ploču. I četa ovog bataljona vodila je žestoku borbu sa talijanskom vojskom, koja je konačno uspjela pomenutu četvu izbaciti iz sela Kika, neprijatelj nije uspio ući u selo Ploču. Okupatorska vojska u Kiku zapalila je 27 kuća.

³ Misli se na Talijane.

Neprijateljski gubici su nepoznati, na našoj strani dva su druga lakše ranjena. Pomenuta četa hrabro se držala u borbi sa daleko nadmoćnijim neprijateljem, braneći svaki korak zemlje i svaku kuću. Neprijatelj je ovo poduzeo da bi omogućio evakuaciju ustaša sa Udbine.

II bataljon:

Dana 14-XII — I četa ovog bataljona izvršila je rušenje željezničke pruge između Ričica i Štikade. Srušeno je 250 m pruge. Neprijatelj je sa željezničke stanice u Ričicama otvarao vatru iz bacača i automatskog oružja, ali se rad bez obzira na to nastavio do kraja. Saobraćaj na ovom mjestu bio je obustavljen 16 sati. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Dana 15-XII — III četa ovog bataljona izvršila je rušenje željezničke pruge između Gračaca i Stikade. Srušeno je 300 m pruge. Pokidana je telefonska linija na dužini 500 m. Ovaj bataljon sudjeluje u akcijama zajedno sa IX Brigadom pa ostale akcije koje je izvodio sa snagama IX Brigade⁴ nije potrebno napominjati, pošto se te akcije ne mogu pripisati samo ovome bataljonu.

III bataljon:

Ovaj bataljon u posljednjoj sedmici nije izveo ni jednu akciju, pošto neprijatelj odnosno četničke bande stalno napadaju položaje ovoga bataljona, te se svakodnevno sukobljavaju naše patrole sa neprijateljem. Ovaj bataljon drži položaje Ljubovo—Čanak sa jednom četom, Turjanski—Crna Vlast sa II četom i G. B.⁵ Potok sa III četom. Četničke bande iz D. B. Potoka vrlo su aktivne te kako je to gore navedeno stalno napadaju naše položaje.

IV bataljon:

Ovaj bataljon je nanovo formiran, od Udbinske čete, Omladinske čete koja je bila na kursu mjesec dana, i od jedne čete četnika koji su nedavno prešli iz Gračaca. Kao cjelina nije imao mogućnosti da izvodi akcije.

Dana 14-XII — ovaj bataljon vodio je cijeli dan borbu sa ustašama koji su se evakuisali sa Udbine. Još u noći u 12 sati

⁴ Vidi dok. br. 74.

⁵ Gornji Babin

između 13 i 14 ov. mjeseca naše snage koje su držale blokadu Udbine primijetile su odmah kad su se ustaše pokrenule sa Udbine prema Komiću. Jedan vod koji se nalazio u Rebiću i drugi u Ondiću dok su to primijetili izvijestili su ostale snage koje su se nalazile u Jošanu i Visuću, a istodobno krenula su oba voda naprijed da presjeku odstupnicu ustaškim banditima i zaposjeli brda uz cestu između Kurjaka i Komića. Kad su ustaše naišle naše snage na tom mjestu otvorile su vatru na ustašku komoru koja je brojila oko 30 kola. Razvila se borba žestoka koja se na tom mjestu vodila do dana. u samo svanuće ustaše su uspjele naše snage razbiti i produžiti za Komić. Naše snage opet su se skoncentrisale i dobile pojačanje te neprijatelja napadnu sa lijevog boka, i primoraju ga opet na borbu. U Komiću borba se je vodila cijeli dan, jedan dio naših snaga uspije opet postaviti se ispred ustaša i zaposjesti brda iznad Komića tako da su naše snage neprijatelja tukle spreda i sa lijevog boka. Istodobno dok se je vodila borba u Komiću ustaše iz Lovinca pošle su u pomoć ustašama sa Udbine, ali kako je bila gusta magla cijeli dan nijesu se mogli sporazumjeti ustaše iz Lovinca i Udbine tako da su više od dva sata vodili borbu između sebe. U sami sumrak stižu bataljoni II Brigade koji su zakasnili te su omogućili samo toliko da se neprijatelja brže protjera i da se uhvati ustaška komora, zaplijenjeno je više kola koja su bila natovarena sa robom, municiju su zapalili kad su vidjeli da će našim snagama pasti u ruke. Snage IV bataljona dobro su se držale u ovoj borbi. Jedan ustaša živ je uhvaćen, tri su što se dosad zna poginula, govori se da ie poginuo i komandant Udbine ali te vijesti još nijesu potvrđene, broj ranjenih kod neprijatelja nije poznat. Na našoj strani nije bilo žrtava, dva su druga lakše, ranjena. Ustaše je spasila gusta magla od veće katastrofe. Što u borbi u Komiću što na Udbini zaplijenjeno ie 12.000 metaka razne vrste, 100 granata za pješadijski top kalibra 37 mm, 30 granata za brdski top kalibra 65 mm, 15 mina za teški bacač jugoslavenski, 15 mina za laki bacač jugoslavenski, 70 kragujevačkih bombi i veliki broj vojničke spremne koja je dosta upropašćena [i] uništena. Ustaše su u Komiću zapalile 20 kuća, nije još tačno poznato koliko je stradalo civilnog stanovništva.

Organizaciono stanje

Od prošlog izvještaja organizaciono stanje u odred u promijenilo se utoliko što ie od Udbinske čete, od Omladinske čete koja se nalazila na kursu i od četnika koji su u posljednje vrijeme pobjegli iz Gračaca formiran IV bataljon. Štab ovog ba-

taljona je formiran, jedino fali operativni oficir. Članovi štaba obećavaju sa svojim sposobnostima da će od ovako neizgrađenih kako vojnički tako i politički drugova stvoriti čvrstu partizansku jedinicu. Štabovi II i III bataljona reorganizirani su tako da je za komandanta III bataljona postavljen drug Ilija Repac, komandir I čete istog bataljona, vrlo hrabar, odan liniji Narodno-oslobodilačke borbe, marljiv, ima volje za rad, voljen među partizanima, svršio je niži oficirski kurs, kandidat je K.P., vojničke sposobnosti nema dovoljno ali ima uslova da se razvije. Dosadašnjeg komandanta III bataljona postavili smo za zamjenika komandanta IV bataljona.

Za političkog komesara III bataljona postavili smo druga Milana Ilića⁶ dosadašnjeg politkomesara I čete II bataljona. Imenovani je vrlo hrabar, marljiv, politički svijestan, ima volje za rad, član je K. P. U ovom bataljonu još nedostaje zamjenik komandanta, ostali članovi štaba ostali su isti.

II bataljon:

Za zamjenika komandanta II bataljona postavili smo druga Đuru Cvijanovića, dosadašnjeg komandanta II čete istog bataljona, imenovani ima sve uslove za taj položaj.

Za operativnog oficira II bataljona postavili smo druga Radu Popovića⁷ vodnika III voda I čete istog bataljona. Pomenuti drug je podoficir bivše jugoslavenske vojske, samo se s njim dosad slabo radilo i mala mu je pažnja bila posvećena tako da nije dosad zauzimao veći položaj u našoj vojsci, inače vrlo hrabar, odan, marljiv, kandidat K. P., vojničke sposobnosti ima dosta. Za zamjenika politkomesara II bataljona ustupio nam je K.K. K.P.H. za Kotar Gračac svoga jednog člana⁸ tako da nam je štab II bataljona potpun.

IV bataljon:

Za komandanta IV bataljona odredili smo druga Dušana Maoduša⁹, komandira I čete bataljona „Pekiše Vuksana“, kojega

⁶ Poginuo kod Knina 1943 god., kao zamjenik političkog komesara bataljona.

⁷ Poginuo kod Bosanskog Grahova 1943 god., kao operativni oficir bataljona.

⁸ Slavko Skorup. Poginuo na Alanu kod Lovinca, 1944 god., kao zamjenik političkog komesara bataljona.

⁹ Poginuo u borbi s Talijanima i četnicima kod Kistanja, 29 kolovoza 1943 god., kao komandant Sjevernodalmatinskog NOP odreda.

jesmo tražili od Štaba I Brigade da nam ga ustupi, imenovani je podoficir bivše jugoslavenske vojske, vrlo hrabar, odan liniji Narodno-oslobodilačke borbe, marljiv, vojnički sposoban, kandidat K. P. Za politkomesara IV bataljona postavili smo druga Velimira Hrnjaka dosadašnjeg politkomesara Udbinske čete, imenovani je sposoban za ovu dužnost, znanja ima dosta, član je K.P., samo malo prilijen. Za zamjenika komandanta IV bataljona postavili smo dosadašnjeg komandanta III bataljona druga Milana Glumca, imenovani je grešio kao komandant bataljona, znao se napiti više puta, inače vrijedan, hrabrost njegova se mogla vidjeti dosad, zato smo ga postavili na ovu dužnost gdje će podleći većoj kontroli, obzirom da komandant i politkomesar imaju dobre osobine, kandidat je K. P.

Za zamjenika politkomesara IV bataljona postavili smo druga Dragiju Bastu dosadašnjeg zamjenika politkomesara Udbinske čete. Imenovani je odličan borac, vrijedan, marljiv, politički svijestan, čvrsta karaktera, član je K. P. U ovom bataljonu nedostaje još operativni oficir.

Za operativnog oficira Odreda predlažemo druga Dušana Vlaisavljevića, dosadašnjeg komandira III čete III bataljona. Pomenuti drug vrlo je hrabar, disciplinovan, odan liniji Narodno-oslobodilačke borbe, bivši podoficir jugoslavenske vojske, vojnički sposoban, član je K. P.

Rad štabova:

Štab Odreda radi dosta dobro, rad u štabu je raspodijeljen, osjećaju se poteškoće u radu, pošto štab još nije popunjen, fali zamjenik komandanta i operativni oficir nije primio još dužnost.

Štabovi bataljona kako su reorganizirani, njihov rad još se ne može ocijeniti, ali je svakako živ, i puno življi nego prije, što će se moći ocijeniti za kratko vrijeme, obilaženjem jedinica, od članova štaba ovoga Odreda.

Štapske konferencije: kako štab Odreda, tako i štabovi bataljona, održavaju redovne štapske konferencije, svake sedmice, prilikom održavanja štapskih konferencija u štabovima bataljona po mogućnosti uvijek prisustvuje jedan od članova štaba Odreda. Pošto je Udbina napuštena pruža nam se mogućnost da možemo koncentrisati veći dio naših snaga, te smo u sporazumu sa VI Divizijom predvidjeli izvođenje akcija u Gospićkom kotaru, sve dok se Divizija zadržava u Gračačkom kotaru, time ćemo privući jedan dio neprijateljskih snaga na sektor Gospićkog kotara, da bi i Divizija imala odriješene ruke. U vezi sa ovim pitali smo Diviziju, da nas obavijesti o njihovim namjerama, i

o njenom zadržavanju u Gračačkom kotaru, pa ukoliko bi **se** ona duže tamo zadržala, mi bi prebacili naš II bataljon **sa** onoga sektora na gospički sektor, te sa tri bataljona izvodili akcije na neka hrvatska sela, i prepad na vlakove sa namjerom da dođemo do ratnog materijala. Isto tako vršili bi stalno rušenje željezničke pruge. Za ove akcije trebali bi bar jedan **ili** dva topa i jedan laki i jedan teški bacač, topovi bi mogli biti brdski i „Pito“ 37 mm, municije i mina imamo. Za ovo molimo da nas hitno izvijestite da li topove moramo tražiti od Korpusa¹⁰ ili izravno od vas. U svakom slučaju molimo da nam **se** odobre za ove akcije.

Pošto je Udbina napuštena, ovaj bataljon koji je držao blokadu iste prebacili smo u Gospički kotar, tako da se sad u Gospičkom kotaru nalaze naša dva bataljona, štab Odreda iz Meki-njara selimo u Vrebac.

S. F. — S. N.!

Politkomesar
St.¹¹ Maoduš

Komandant
Jovo Dragosavac¹³

ER. 61

PREGLED AKCIJA I OPERACIJA PRVOG KORPUSA NOV 1 PO HRVATSKE OD 20 STUDENOG DO 20 PROSINCA 1942 GODINE¹

PREGLED

akcija i operacija I Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske
Hrvatske od 20. XI. do 20. XII. 1942

VI DIVIZIJA

26—29. XI. 1942 Snage I i II Udarne brigade sudjelovale **su**
u operaciji na Dvor i čišćenju zapadne strane
Pounja na sektoru Dvor—Kostajnica². Za-

¹⁰ Odnosi se na Prvi korpus NOV i PO Hrvatske.

¹¹ Stevo

¹² Poginuo nesretnim slučajem u selu Vrebac 1943 godine'.

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 23—3a, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 4, 6, 39 i 52 i tom V, knj. 9, dok. br. 98, 99, 100 i 102.

robljeno je 13 domobrana i 3 Nijemca, ubijeno oko 150 neprijateljskih vojnika i nepoznat broj ranjeno. Naši gubici iznosili su 49 mrtvih i 119 ranjenih drugova. Zaplijenjeno je 1 t. mitraljez, 70 karabina i 8400 metaka, a izgubljeno 2 p. mitraljeza i 13 karabina. U ovim operacijama pokazala se nesposobnost štabova bataljona za manevrisanje, zatim nepotrebno primanje frontalne borbe od strane I Brigade i njena pasivnost u pozadini neprijatelja, koji je prodro prema Dvoru. Bila je prilično slaba veza između Štaba Divizije i Štaba I Brigade. Štabovi dvaju bataljona II Brigade neovlašteno su naredili povlačenje iz samog Dvora. Komandanti i komesari tih bataljona kažnjeni su i degradirani na komandire i komesare četa. U ovim operacijama pokazalo se da naše jedinice nemaju dovoljno iskustvo u osvajanju naseljenih mjesta, jer svoj napad baziraju samo na iznenađenju i prepadu, te nastaje ili suvišno grupisanje ili pak potpuno razvodnjavanje snaga, dok manjka upornost u osvajanju i zadržavanju pojedinih fortifikacijskih objekata i zgrada te kompaktnost jedinica i međusobna saradnja.

5. XII. 1942 Snage IX Brigade porušile su oko 200 m željezničke pruge između Cerovca i Malovana³.
6. XII. 1942 Jedinice IX Brigade prekopale su na više mjesta put Obrovac—Gračac i srušile potporni zid.⁴
7. XII 1942 Napala je IX Brigada četničko selo Golubić." Zarobljeno je 46 četnika od kojih je 6 ostalo u partizanima, a ostali su pušteni jer nisu učestvovali u nikakvim razbojstvima. Zaplijenjeno je 46 francuskih trometnih pušaka i oko 2000 metaka.
8. XII. 1942 Četničke bande u jačini od 400—500 napale su na snage IX Brigade kod Vratca,⁶ u podne kad su se iste nalazile kod ručka. Naše jedinice su se snašle i prihvatile borbu te nakon tri sata razbile neprijatelja nakon što je jedna četa isturena na neprijateljski bok. Zarobljena su 4 četnika, ubijeno 10 i veći

³ do ¹⁰ Vidi dok. br. 74.

- broj ranjeno. Na našoj strani jedan ranjen. Zaplijenjeno 1 p. mitraljez i 3 karabina.
- 8/9. XII. 1942 Jedan bataljon IX Brigade porušio je 600 m pruge između Otrića i Malovana.
9. XII. 1942 Jedan bataljon IX Brigade porušio je 600 m pruge između Cerovca i Malovana.
9. XII. 1942 Oko 100 četnika iz Gračaca napalo je snage IX Brigade kod Vratca.⁷ Neprijatelj je razbijen uz nepoznate gubitke. Na našoj strani nije bilo žrtava.
10. XII. 1942 Tri bataljona IX Brigade izvršila su napad na neprijatelja u Vučipolju.⁸ Napad nije uspio. Zaplijenjeno je nešto stoke.
12. XII. 1942 300—400 četnika napali su od Gračaca, Velebita i Crnog Vrha jedinice IX Brigade u selu Grabu.⁹ Neprijatelj je pušten na blisko otstojanje i nakon žestoke paljbe raspršen. Ubijeno i ranjeno je 25 neprijateljskih vojnika. Mi smo imali jednog mrtvog.
- 13/14. XII. 1942 Jedan bataljon IX Brigade izvršio je napad na neprijateljski položaj između Gračaca i Stikade¹⁰ s namjerom da zaplijeni dva minobacača koji su bili van utvrda. Napad nije uspio, ali je neprijatelj pretrpio izvjesne gubitke. Mi smo imali tri lakše ranjena.
- 13/14. XII. 1942 Neprijatelj je napustio Udbinu¹¹, budući da je kod svoje obavještajne službe saznao da su se naše brigade udaljile sa okolnih položaja. I i II Brigada saznale su za pokret neprijatelja te su pristigle zadnje njegove dijelove i poduzele gonjenje. Zarobljen je jedan neprijateljski vojnik dok su gubici kod neprijatelja nepoznati. Naši gubici su dva mrtva i 10 ranjenih. Zaplijenjeno je: 1 brdski top 65 mm sa 25 granata, 8 granata za protutenkovski, jedan mali bacač sa 25 mina, 2 karabina i radio-stanica, oko 5000 metaka i ostale ratne spreme. Sačuvano je selo Komić od pljačke i paljevine. Slučaj bijega iz Udbine ukazuje nam na potrebnu budnost prema neprijateljskoj špijunaži i tajnost pokreta naših jedinica.
20. XII. 1942 Izvela je VI Divizija akciju na prugu i uporište oko nje na sektoru Gračac—Knin. Ideja

¹¹ Vidi dok. br. 60.

P R E G L E D

Akcija i operacija I. Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske
od 20.XI. do 20.XII.1942

VI. DIVIZIJA

20. VI. 1943

- 26-29.XI.1942 Snage I i II. Udarne Brigade sudjelovale su u operaciji na Dvor i Gišćenju zapadne strane Pounja na sektoru Dvor-Kostajnica. Zarebljeno je 13 domobrana i tri Nijemca, ubijeno oko 150 neprijateljskih vojnika i nepoznat broj ranjeno. Naši gubitelji iznosili su 49 mrtvih i 119 ranjenih drugova. Zaplenjeno je 1 t. mitraljez, 70 karabina i 8400 metaka, a izgubljeno 2 p. mitraljeza i 13 karabina. U ovim operacijama pokazalo se nesposobnost štabova bataljona za manevrisanje, zatim nepotrebno primanje frontalne borbe od strane I. Brigade i njena pasivnost u pozadini neprijatelja koji je prodro prema Dvoru. Bila je prilično slaba veza između štaba Divizije i štaba I. Brigade. Štabovi dvaju bataljona II. Brigade neovlašteno su naredili povlačenje iz samog Dvora. Komandanti i komesari tih bataljona kažnjeni su i degradirani na komandire i komesare četa.
- U ovim operacijama pokazalo se da naše jedinice nemaju dovoljno iskustvo u osvajanju naseljenih mesta, jer svoj napad baziraju samo na iznenadjenju i prepadu, te nastaje ili suviše grupisanje ili pak potpuno razvodnjavanje snaga, dok manjka upornost u osvajanju i zadržavanju pojedinih fortifikacijskih objekata i zgrada te kompaktnost jedinica i međusobna saradnja.
- 5.XII.1942 Snage IX. Brigade porušile su oko 200 m. željezničke pruge između Čerovca i Malovana.
- 6.XII.1942 Jedinice IX. Brigade prekopale su na više mjesta put Obrovac-Gračac i srušile potporni zid.
- 7.XII.1942 Napala je IX. Brigada četničko selo Golubić. Zarebljeno je 46 četnika od kojih je 6 ostalo u partizanima, a ostali su pušteni jer nisu učestvovali u nikakvim razbojstvima. Zaplenjeno je 46 francuskih trometnih pušaka i oko 2000 metaka.
- 8.XII.1942 Četničke bande u jačini od 400-500 napale su na snage IX. Brigade kod Vraca, u podne kad su se iste nalazile kod ručka. Naše jedinice su se snašle i prihvatile borbu te nakon tri sata razbile neprijatelja nakon što je jedna četa ~~neprijatelja~~ isturena na neprijateljski bok. Zarebljena su 4 četnika, ubijeno 10 i veći broj ranjeno. Na našoj strani jedan ranjen. Zaplenjeno 1 p. mitraljez i 3 karabina.
- 8/9.XII.1942 Jedan bataljon IX. Brigade porušio je 600 m. pruge između Otrčica i Malovana.
- 9.XII.1942 Jedan bataljon IX. Brigade porušio je 600 m. pruge između Čerovca i Malovana.
- 9.XII.1942 Oko 100 četnika iz Gračaca napalo je snage IX. Brigade kod Vraca. Neprijatelj je razbijen uz nepoznate gubitke. Na našoj strani nije bilo žrtava.
- 10.XII.1942 Tri bataljona IX. Brigade izvršila su napad na neprijatelja u Vlačipolju. Napad nije uspio. Zaplenjeno je nešto stoka.
- 12.XII.1942 300-400 četnika napali su od Gračaca, Velebita i Crnog Vrha jedinice IX. Brigade u selu Grabu. Neprijatelj je pušten na blisko odstojanje i nakon žestoke paljbe raspršen. Ubijeno i ranjeno je 25 neprijateljskih vojnika. Mi smo imali jednog mrtvog.
- 13/14.XII.1942 Jedan bataljon IX. Brigade izvršio je napad na neprijateljski položaj između Gračaca i Stikade s namjerom da zapleni dva mino-bacaca koji su bili van utvrda. Napad nije uspio, ali je neprijatelj pretrpio izvjesne gubitke. Mi smo imali tri lakše ranjena.

akcije sastojala se u napadu na izvjesne neprijateljske čvorove i provociranju garnizona u Gračacu i Otriću, te uništavanju neprijateljskih dijelova koji bi pošli u pomoć. Likvidirana su uporišta Gudura i Duboki Dol. Neprijatelj se nije dao provocirati, već su jedino četnici napali s leđa jednu našu četvu. Zarobljena su 24 neprijateljska vojnika, a ubijeno i ranjeno oko 60 Talijana, ustaša i četnika. Zaplijenjen je 41 karabin i oko 5000 metaka, te nešto ostale sprema. U borbi su se istakli drugovi Petar P. adaković, Mane Vukmanović. Junački je poginuo vodni delegat drug Sava Matić, koji je teško ranjen vikao: „Napred drugovi, ne dajte da vas nadvladaju”. Slabost ove akcije bila je nepažnja prilikom izbora vodiča tako, da su se isti razbježali pred sam napad, a jedan čak prebjegao četnicima, dalje nesnalaženje nekih bataljona u izmijenjenoj situaciji obzirom na zapovijest i u dobroj obavještajnoj službi neprijatelja, koji je na vrijeme bio obaviješten o našoj koncentraciji i nije se dao provocirati.

VII DIVIZIJA

- 26—29. XI. 1942 Snage VII i VIII Brigade sudjelovale su u napadu na Dvor, Lebrenicu i Matijeviće, te čišćenju Pounja. Zarobljeno je 7 domobrana, a ubijen i ranjen nepoznat broj neprijateljskih vojnika. Naši gubici iznosili su 142 druga izbačena iz stroja. Zaplijenjeno 1 p. mitraljez i 6 karabina, te nešto municije. Snage VII i VIII Brigade pokazale su priličnu prodornost, ali još uvijek manjka dovoljno izdržljivosti. Veza između Štaba VIII Brigade i njenih bataljona bila je slaba. Pokazala se nedovoljna saradnja između pješadije i artiljerije.
7. XII. 1942 Vršila je VII Divizija pripreme za napad na neprijateljsku bojnu u Kukuruzarima.¹² Međutim jedna satnija ove bojne krenula se u nasilno izviđanje prema Mečenčanima gdje se je sukobila sa našim snagama i bila odbi-

¹² do ¹⁵ Vidi dok. br. 39.

- jena. Gubici neprijatelja su nepoznati, a zarobljena su dva domobrana.
8. XII. 1942 Neprijateljska bojna iz Kukuruzara¹³ prućena sa 4 tenka, jednim oklopnim automobilom i 6 motocikla sukobila se je sa snagama VII Divizije. VII Divizija nastojala je izvesti manevar propustivši tenkove i želeći otsjeći otstupnicu neprijatelju. Međutim bataljoni nisu pravovremeno izvršili zadatak, te je neprijatelj zauzeo dominirajuće kote i uz pomoć tenkova probio se u svoju bazu. Naš antitenkovski top pogodio je sa tri metka neprijateljske tenkove i ošteti ih, ali ih nije onesposobio. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubici iznose 3 mrtva ili ranjenih. U ovoj borbi pokazalo se neiskustvo naših boraca u borbi s tenkovima i nesnalženje u brzom manevrisanju.
8. XII. 1942 Snage VII Brigade izvele su napad na željezničku stanicu Majur.¹⁴ Gubitaka nije bilo. Zaplijenjeno je 2 teška mitraljeza, 2 puškomitraljeza, 2 sanduka bombi, 30.000 metaka te druge spremne. Zarobljeno je 40 domobrana.
9. XII. 1942 VIII Brigada je minirala prugu Zagreb—Beograd kod Brđana.¹⁵ Nadošao je voz koji je uništen. U njemu su bila 4 aviona u dijelovima, zatim rudače za izradu stakla. Zapaljeno je 20 vagona i lokomotiva.
14. XII. 1942 Snage VII Divizije napale su neprijateljska uporišta Gore, Marinbrod, Graberje, Kihalac i Prekopu gdje se trebala nalaziti jedna neprijateljska bojna. Neprijatelj je međutim kratko vrijeme pred napad napustio položaje i otišao u pravcu Gline kao pojačanje ugroženim neprijateljskim pozicijama kod Bučice i Čemernice¹⁶ od strane VIII Divizije. Jedino su ustaše i žandari ostali u Gorama te pružili žestok otpor. U Graberju je ostalo samo ^ domobrana. Sva neprijateljska uporišta u Gorama likvidirana su osim žandarmerijske stanice. Gubici neprijatelja su nepoznati, a naši gubici su 2 mrtva i 16 ranjenih drugova. Zarobljena su 3 ustaše, 2 žandara, 22 domo-

Vidi dok. br. 35, 42 i 57.

brana, 1 doktor, a zaplijenjeno 94 karabina, 1 p. mitraljez, 2 šmajsera, 1 sanduk bombi, 6000 metaka, dve telefonske centrale, 6 telefonskih aparata i ostale spremne. Nedostatak ove akcije sastojao se u tome što se imalo previše povjerenja u neprijatelja i veze s njime, te ostavili otkrivene bokove i krila naših snaga. Radi toga ne našavši neprijatelja u njegovim bazama užurbano se moralo izvući jedan dio snaga i osigurati povlačenje, radi mogućnosti eventualnog neprijateljskog manevra.

16/17. XII. 1942 Snage VII Divizije napale su neprijateljska uporišta Rovine, Volinju i bunkere uz vijadukte na pruzi kod Volinje.¹⁷ Bunker kod vijadukta osvojeni su na prepad uz pomoć naših simpatizera u neprijateljskim redovima. Jedan vijadukt je miniran, ali je na njemu izvedena prerano eksplozija koja je onemogućila iznenađenje u napadu na Volinju i Rovine. Vijadukt je dobro oštećen. Nakon eksplozije vijadukta neprijatelj je kod Volinje zaposjeo vanjske bunkere i doveo u nezgodan položaj naše snage bačene u unutrašnjost neprijateljskog položaja. Radi toga je sa rezervom izveden otsudan napad i likvidirani vanjski bunkeri zajedno sa svim uporištima osim jedne utvrđene kuće gdje se je neprijatelj skoncentrisao. Nakon neuspjelog iznenađenja napad na Rovine nije ni forsiran, jer su vrlo dobro utvrđeni. Gubici neprijatelja iznose oko 15 mrtvih i nepoznat broj ranjenih, a naši gubici 6 mrtvih i 25 ranjenih. Zarobljeno je 35 avijatičara, 30 domobrana, 7 željezničara (među njima šef stanice, poznati bandit). Zaplijenjeno je 5 p. mitraljeza, 56 pušaka, 2 šmajsera, 12500 metaka, 4 sanduka bombi i ostale ratne spremne. U borbi su se istakli bombaši Španović, Džakula, Bogović i Radić kod upada u bunke¹ i drug Rožina sjekući neprijateljsku žicu pod jakim vatrom. Greška preranog dizanja vijadukta pokazuje da mora postojati velika opreznost, te savjesno i precizno izvršenje zadataka naročito

¹do¹⁰Vidi dok. br. 74.

u akcijama sa višestrukim zadacima, da bi se postiglo iznenađenje kod neprijatelja. Minerska grupa pokazala je slabu stručnost i slabu hrabrost pri izvršenju zadataka, te se istima mora posvetiti veća pažnja, odabrati dobre borce, obučiti ih i vojnički organizovati.

- 26/27. XI. 1942 XIII Udarna narodno-oslobodilačka proleterska brigada „Rade Končar“ u zajednici sa slovenskom brigadom „Ivana Cankara“ napale su na neprijateljsko uporište Suhor* u kome se nalazilo 40 talijanskih vojnika i 140 belogardejaca zvanih „Legija smrti“. Neprijatelj istjeran iz rovova zabarikadirao se u župni dvor uz koji su naši mineri montirali minu, djelimično uništili prizemlje. Zgrada je zapaljena i neprijatelj je pokušao bijeg, te je djelimično ubijen, a djelimično se je predao. Jedan dio Talijana nije se htio predati 1 izgorio je u zgradi. Ubijeno je 29, a ranjeno 11 neprijateljskih vojnika, dok smo mi imali 2 mrtva i 8 ranjenih. Zarobljeno je 110 neprijatelja, od toga 23 Talijana, a ostalo belogardejci. Među zarobljenicima bio je komandant belogardejaca za Belu Krajinu i njegov zamjenik. Zaplijenjeno je 4 p. mitraljeza, 104 karabina. 7000 metaka i 50 bombi. U ovoj akciji upotrebljena je signalizacija baterijama.
28. XI. 1942 Snage XIII Brigade dočekale su kod Graboveca¹⁹ prema Radatovićima talijansku kolonu u jačini od 350 vojnika. Nakon juriša neprijatelj je razbijen i povukao se u paničnom bijegu prema Lešću i za Metliku. Neprijatelj je imao oko 80 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubici su tri mrtva. Zaplijenjeno 2 t. mitraljeza, 2 p. mitraljeza, 15 karabina, 60 mina za bacač i drugog materijala. Zarobljeno je 10 vojnika. U borbi se istakla 2. četa II bataljona i operativni oficir drug Hinić.
29. XI. 1942 Dva bataljona XIII Brigade dobili su zadatak da razruše prugu Karlovac—Ljubljana

*VV! Vidi dok. br. 5.

²⁰ Stevo Hinić. Poginuo 1944 god u borbi s Nijemcima kod s. Toplice, kao komandant Zumberačko-pokupskog NOP odreda.

na.²¹ Zadatak nije izvršen jer je privlačenje naših snaga otkrio talijanski pas u jednoj stražari. Stražara je napadnuta i Talijani su pobjegli. Zaplijenjeno je 600 metaka, 30 čebad: 1 drugog materijala.

1. XII. 1942 Snage XIII Brigade napale su kotu Kordiče^{*2} na kojoj se nalazilo 200 ustaša. Nesporazumom došlo je do sukoba između naša dva bataljona i kota nije likvidirana. Ustaše su imale 7 mrtvih i više ranjenih, na našoj strani 2 mrtva i 10 ranjenih. Zaplijenjeno je nešto municije i sprema. Akcija je pripremana na brzinu i slabo izvedena. Sljedeći dan je neprijatelj pobjegao sa Kordiča, a Talijani su zapalili sela Popoviće i Doljane u općini Radatovići.
- 3/4. XII. 1942 Jedinice XIII Brigade izvršile su upad u općini Vivodina²³, zaplijenile pišaćeg materijala i zapalile općinske spise.
- 7/8. XII. 1942 Jedinice XIII Brigade srušile su 100 m pruge Karlovac—Metlika²⁴ i obustavile promet za 24 sata.
- 14/15. XII. 1942 Snage XIII Brigade zajedno sa Brigadom „Ivana Cankara“ napale su ustaško uporište Krašić²⁵ u koje je nepredviđeno stiglo pored uobičajene posade i 190 ustaša. Nakon miniranja zgrade u kojoj se nalazio neprijatelj, isti je zgradu napustio i probio se kroz obruč. U mjestu i na osiguranjima ubijeno oko 30 neprijateljskih vojnika i dosta ranjenih, a zarobljeno 4 ustaše i 7 žandara. Mi smo imali 1 mrtvog i 17 ranjenih. Poginuo je vodnik Petar Ivković, jedan od najhrabrijih boraca XIII Brigade. Zaplijenjen je 1 t. mitraljez, 2 p. mitraljeza, 20 karabina, oko 7000 metaka, apoteka u vrijednosti 500.000 kuna i ostale sprema. Za vrijeme borbe Talijani su iz Karlovca pošli u pomoć opsjednutom Krašiću, ali su bili odbijeni.
- XIII Udarne narodno-oslobodilačke proleterske brigade „Pade Končar“ spada u sastav VII Divizije no praktički je ona djelovala pod rukovodstvom Štaba II Operativne zone.

Vidi dok. br. 53.

* Vidi dok. br. 34, 37 i 50.

VIII DIVIZIJA

23. XI. 1942 Snage IV i V Brigade napale su neprijateljsku posadu u Cemernici.^{2*} Napad nije uspio. U borbi sa osiguranjima neprijatelj je pretrpio osjetne gubitke, i na mjestu borbe ostavio 10 mrtvih ustaša. Naši gubici iznose 6 mrtvih i 38 ranjenih. Zaplijenjeno je 2 p. mitraljeza, 3 karabina, 6000 metaka i nešto spremne a uništen jedan blindirani automobil. Brdski top u ovoj akciji nije izvršio zadatak. Osim toga nije bilo saradnje pješadije i topa i bilo je neodlučnosti kod komandnog osoblja.
9. XII. 1942 Snage VIII Divizije izvršile su napad na neprijateljski vanjski sistem odbrane Karlovca i to na selo Skakavac i Banski Kovačevac,²⁷ a fingirani napad i djelimičnu blokadu željezničke stanice Skakavac i sela Vukmanić. Sudjelovala je naša brdska baterija i dva tenka. Dolaskom tenkova raspršen je neprijatelj u selu Skakavcu i pohvatana domobranska satnija, dok su žandari izbjegli na stanicu, a satnija u Kovačevcu predala se nakon poludnevne čvrste blokade poslije pismenih pregovora. Neprijatelj je imao oko 9 mrtvih i 6 ranjenih za koje se znade, dok su naši gubici 19 mrtvih i 28 ranjenih. Koristeći prvi mrak neprijatelj je napustio stanicu Skakavac i Vukmanić. Zarobljena su 3 oficira i 270 domobrana, a zaplijenjeno: 12 p. mitraljeza, 250 karabina, 7 šmajsera, 80.000 metaka, 300 bombi (većinom talijanskih od domobrana), 20 nagaznih mina, te dosta ostale spremne. U ovoj akciji nije bilo dovoljno suradnje između pješadije, artiljerije i tenkova. Topovi su se bili pokvarili i nisu dali nekog rezultata. Bila je slaba veza između Štaba V Brigade i štabova bataljona.
- 9/10. XII. 1942 Jedinice XV Brigade porušile su oko 500 m pruge od Skakavca prema Rečici.
10. XII. 1942 VIII Divizija je rokirala svoje snage i da bi potpuno iskoristila zabunu kod neprijatelja sa IV Brigadom napala Lasinju,²⁵ a V i XV

Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 90 i 95.

Vidi dok. br. 20 i 33.

Vidi dok. br. 30 i 57.

postavila na osiguranje prema Bučici i Čemernici. Neprijatelj u Lasinji u prvom naletu dolaskom tenkova napustio vanjske položaje te se skoncentrisao u crkvu i okolne zgrade sa bunkerima otkuda je davao žestok otpor. Sutradan su ustaše iskoristivši gustu maglu probile se na krilo jednog bataljona i pregazile preko Kupe u Gradac. Gubici kod neprijatelja nepoznati (nađena 3 mrtva ustaše). Naši gubici 8 mrtvih i 23 ranjena. Zaplijenjeno 1 p. mitraljez, 12 karabina, 1 poluteretni kamion, te nešto spremne.

11. XII. 1942 Jedna satnija krenula je iz Bučice u Degoj, a otuda prema položajima V Brigade. U borbi naše jedinice napale su neprijatelja frontalno i bočno i razbile ga. Ubijeno je koliko je poznato 7 ustaša, a zarobljeno 4 domobrana i 1 ustaša. Naši gubici 2 mrtva i 2 ranjena. Zaplijenjen je 1 brdski top 75 mm sa 51 granatom, 1 p. mitraljez, 7 karabina, oko 1300 metaka i nešto ostale spremne. Kod Lasinje je učinjena greška što se nije prebacilo snaga i na sjevernu stranu Kupe, da se očisti Gradac i spreči bijeg neprijatelja, a kod Bučice je neuprežnošću prerano otvorena vatra pa je neprijatelj upozoren, što je onemogućilo veći uspjeh.
14. XII. 1942 Snage VIII Divizije izvršile su napad na Čemernicu.²⁹ Poduzeto je više bezuspješnih juriša. Primijetivši našu upornost neprijatelj je napustio Čemernicu po noći i u poduzetom gonjenju jedan dio je pohvatan. Neprijatelju je pošla pomoć od Gline i Gređana i nastojala se po noći probiti što joj nije uspjelo. Neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i ranjenih, dok su naši gubici 12 mrtvih i 41 ranjen. Zarobljeno 60 domobrana i 1 ustaša, a zaplijenjeno 1 mali bacač, 3 p. mitraljeza, 50 karabina, 3 šmajsera, nešto municije i ostale spremne. U ovoj akciji nije iskorišteno kolebanje kod neprijatelja odmah u početku borbe proizvedeno nailaskom tenkova i dejstvom artiljerije i nije dovoljno korištena konfiguracija zemljišta. Artiljerija i minobacači su vršili slabu korekturu te i nama nanijeli gubitke.

15/16. XII. 1942 Izvršila je VIII Divizija napad na Topusko-kolodvor:³⁰ Napad nije uspio. Pomoć koja je krenula neprijatelju bila je zaustavljena. Pred napad na stanicu jedna četa je napala i željezničku vaktarnu, ali bez uspjeha. U ovim akcijama neprijatelj je pretrpio velike gubitke u borbi sa našim osiguranjima. Mi smo imali 5 mrtvih i 14 ranjenih. Poginuo je komandant II bataljona V Brigade drug Pero Rkman koji je od početka naše borbe poznat kao neustrašiv borac. Zarobljen je 1 ustaša.

Rekapitulacija:

U vremenskom otcjeku od 20. XI. do 20. XII. 1942 god. dakle u prvom mjesecu postojanja našeg Korpusa postignuti su sljedeći rezultati:

VI DIVIZIJA

Zaplijenila: 1 radio stanicu, 1 top, 1 laki bacač, 1 t. mitraljez, 1 p. mitraljez, 162 karabina, preko 20.000 metaka i izvjestan broj bombi, te razrušeno 1400 m pruge. Ubijeno je preko 185 neprijateljskih vojnika i nepoznat broj ranjenih, a zarobljeno 127.

VII DIVIZIJA

Zaplijenila: 5 t. mitraljeza, 17 p. mitraljeza, 4 šmajsera, 295 karabina, preko 63.000 metaka, 400 bombi, 1 apoteka vrijedna 500.000 kuna, a ubijeno 166 neprijateljskih vojnika, nepoznat broj ranjenih. Uništen jedan vlak od 20 vagona, 4 rastavljena aviona, jedan vijadukt i 100 m pruge. Zarobljeno 252 neprijateljska vojnika.

VIII DIVIZIJA

Zaplijenila: 1 top, 1 laki bacač, 19 p. mitraljeza, 10 šmajsera. 322 karabina, preko 87.000 metaka, 300 bombi, 20 nagaznih mina, 1 kamion. Ubijeno 59 neprijateljskih vojnika i nepoznat broj ra-

³⁰ do Vidi dok. br. 74.

njenih. Zarobljeno 339 neprijateljskih vojnika. Uništeno 500 m pruge i 1 blindirani auto.

Ukupno:

Zaplijenjeno: 2 topa, 2 laka bacača, 8 t. mitraljeza, 37 p. mitraljeza, 14 šmajsera, 779 karabina, preko 160.000 metaka, preko 700 bombi, 1 radio stanicu, 1 apoteku, 1 kamion.
Ubijeno: preko 410 neprijateljskih vojnika, veliki broj ranjeno.
Zarobljeno: 718 neprijateljskih vojnika.
Uništeno: 4 rastavljena aviona, 1 vlak i 1 blindirani auto.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

BR. 62

NAREDBA BR. 32 GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 21 PROSINCA 1942 GOD. O OSNIVANJU EKONOMSKOG OTSJEKA I NJEGOVIH ZADACIMA¹

I

NAREDBA BROJ 32

GLAVNOG ŠTABA NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

od 21. XII. 1942

I. Po naređenju Vrhovnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije pri Glavnom štabu Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske osniva se Ekonomski odsjek.

II. Za šefa se Ekonomskog odsjeka Glavnog štaba imenuje drug Branko Zlatarić.

III. Zadatak je Ekonomskog odsjeka:

a) da rukovodi ishranom cjelokupne vojske Hrvatske
b) da vrši snabdijevanje vojske najnužnijom odjećom i obućom

c) da organizira izradu vojničke spreme

d) da skuplja podatke o zalihama hrane u vojnim magazinima i narodno-oslobodilačkim fondovima pri narodno-oslobodilačkim odborima.

¹ Prepis originala, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 10/25, k. 103 B.

IV. Dužnosti se Ekonomskog ostsjeka sastoje u: '

- a) vršenju kontrole nad opskrbom i snabdijevanjem vojske
- b) poduzimanjem mjera, da se stane na kraj svakom nedostatku i nepravilnostima, koje bi u tom poslu nastale
- c) vršenju raspodjele izrađene spreme na pojedine jedinice, prema njihovim potrebama i mogućnostima.

V. Snabdijevanje se Narodno-oslobodilačke vojske vrši:

- a) putem pomoći, koju narod daje svojoj vojsci preko narodno-oslobodilačkih fondova pri narodno-oslobodilačkim odborima u naturi ili novcu
- b) iz ratnoga plijena kojeg naše jedinice u borbama od neprijatelja zadobivaju
- c) kupovanjem za gotov novac
- d) rekvizicijom
- e) konfiskacijom
- f) organizovanjem radionica za izradu vojničke spreme.

Snabdijevanje se naše vojske u *prvom redu* vrši putem pomoći, koju narod daje Narodno-oslobodilačkoj vojsci u naturi i novcu, od ratnog plijena i kupovanjem za gotov novac.

Komande su područja ovlaštene da prikupljaju priloge iz narodno-oslobodilačkih fondova te da ih prema potrebama raspodjeljuju jedinicama. Samo u iznimnim slučajevima operativne će jedinice direktno prikupljati priloge iz narodno-oslobodilačkih fondova.

Ratni će se plijen najvećim dijelom raspodjeljivati jedinicama prema njihovim potrebama bez obzira koja je jedinica do plijena došla. U tu će svrhu štabovi svih jedinica redovito obavještavati Ekonomski ostsjek o svakom zadobivenom plijenu u hrani, vojničkoj opremi, novcu dragocjenostima i ostalom.

Kupovanjem za gotov novac jedinice će se snabdijevati u iznimnim slučajevima tamo gdje narodno-oslobodilački odbori još ne postoje i gdje ne vrše rad u dovoljnoj mjeri i tamo gdje nema mogućnosti nabavke hrane. Snabdijevanje vojske kupovanjem vršit će uglavnom Ekonomski ostsjek preko svojih organa ili komandi područja.

Rekvizicija je kupovina koja se ne isplaćuje u gotovu. Vršiti se preko narodno-oslobodilačkih odbora u ime vojske i to prvenstveno od onih koji imaju viškove. Rekviziciju su ovlaštene vršiti komande područja preko narodno-oslobodilačkih odbora, a jedinice tek u iznimnim slučajevima. O svakoj će rekviziciji, koju provedu jedinice obavijestiti nadležnu komandu područja i Ekonomski ostsjek pri Glavnom štabu, te će ju i opravdati. Za rekviziciju ovlaštena lica dužna su vlasniku hrane ili stoke dati priznanicu. Rekvizicija se vrši isključivo na zahtjev vojnih vlasti i to samo u slučaju hitne potrebe ili trenutnog nedostatka gotovog novca.

Konfiskacija je stalna mjera koja se primjenjuje protiv svih narodnih neprijatelja (strijeljanih ili odbjeglih špijuna, ustaša, petokolonaša, izdajnika itd.) i sastoji se u tome, da im se u korist naroda oduzima sva pokretna i nepokretna imovina na osnovu rješenja vojnih vlasti i sudova. Vlasti koje su izvršile konfiskaciju dužne su o konfiskovanoj robi izvijestiti Ekonomski odsjek, koji će, bude li to potrebno, izvršiti raspodjelu.

Komande su područja, te jedinice 'od brigade na više, ovlaštene da na osnovu rješenja sudova pri njihovim štabovima provedu konfiskaciju imovine neprijatelja. Niže jedinice nisu ovlaštene vršiti bilo kakve konfiskacije, osim onih koje operišu na neoslobođenom teritoriju.

Ekonomski odsjek pri Glavnom štabu Hrvatske preuzima direktno rukovodstvo svih kočara za izradu vojne obuće. Pored toga on će organizirati nove kočare, postolarske i opančarske radionice. Jedinice će za svoje potrebe u obući preko svojih starijih jedinica obraćati se Ekonomskom odsjeku, koji će im prema mogućnostima dostavljati određeni broj obuće.

VI. Ishrana će se naših jedinica, sve dok to bude moguće, vršiti direktno po selima i mjestima iz narodno-oslobodilačkih fondova. Djelimično ili potpuno snabdijevanje vršiti će se iz magazina samo u slučaju ne bude li to moguće preko narodno-oslobodilačkih fondova.

VII. Ishrana će se Narodno-oslobodilačke vojske vršiti po sljedećoj tabeli sljedovanja dnevno:

hljeba . . .	500 grama
mesa (govedeg, svinjskog ili ovčjeg)	300 grama
krumpira . .	400 grama
kupusa ili . .	grama
pasulja . . .	150 grama
masti ili masla	10 grama
suhe hrane:	
suhog mesa ili .	200 grama
suhe slanine	150 grama
suhog duhana	10 grama
ili cigareta	10 komada

Za hljeb se ustanovljuje obavezno mješavina u kojoj ne može biti više od 40% žita, od toga ne više od 20% pšeničnog, 60% ima biti kukuruza, kome se može miješati stanoviti postotak krumpira na račun kukuruza.

VIII. Sljedovanje će se iz vojnih magazina davati na temelju brojnog stanja jedinica, potvrđenog od štaba najstarije jedinice, u čijem se sastavu dotična jedinica nalazi na sektoru operacije. Štabovi su jedinica odgovorni za ispravnost i točnost brojnog stanja na osnovu kojih se izdaje sljedovanje.

IX. Vojne su jedinice dužne prilikom preuzimanja hrane iz magazina raspolagati sa odgovarajućim brojem vreća, posuda i slično, potrebnih za preuzimanje sljedovanja.

X Štabovi su operativnih zona i svih operativnih jedinica, te komanda područja dužni izvršavati naređenja Ekonomskog ostsjeka Glavnog štaba.

XI. Sva hrana, odjeća, obuća i ostala ratna sprema, nalazila se ona u magazinima, zemunicama ili spremištima potpada pod kontrolu Ekonomskog ostsjeka koji može s njom raspolagati prema potrebama cjelokupne vojske. Komande područja vrše neposredni nadzor svih spremišta hrane i sprema, ali bez odobrenja Ekonomskog ostsjeka, osim redovnog sljedovanja vojske, na osnovu brojnog stanja i tabele sljedovanja, ne mogu izdavati nikakve veće količine hrane ili druge sprema.

XII. O svim izdavanjima i primanjima hrane dužni su magazini komande područja, kao i intendanti svih vojnih jedinica, voditi knjige primanja i izdavanja hrane, koji moraju u svako doba dati pravo stanje svih zaliha robe. Komande su područja dužne u tom pogledu periodično nadzirati stanje zaliha i rad područnih magazina i o tome podnositi izvještaj Ekonomskom ostsjeku Glavnog štaba. Knjige primanja i izdavanja robe imaju se držati na sigurnim mjestima da ne bi u nikojem slučaju mogle doći u ruke neprijatelja.

XIII. Za sve su nedostatke i nepravilnosti u samoj organizaciji prehrane vojne jedinice dužne obraćati se Ekonomskom ostsjeku Glavnog štaba Hrvatske.

XIV. Drugovi na radu u intendanturi i opskrbi vojske treba da paze na svu povjerenu im robu, kao dobri gospodari i ne smiju je izdavati bez naloga za to odgovornih vlasti. Svako protupropisno i samovoljno raspolaganje s robom kazniti će se.

XV. Sve će jedinice kod klanja stoke u što boljem stanju predati kože komandama područja s time da ih dostave kožarskim radionicama. Isto tako su sve jedinice dužne kod klanja sve otpadke predati organima komande područja za izradu sapuna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Vladimir Bakarić

(M. P.)

Komandant
Ivo Rukavina

Na znanje: V.S. NOV i POJ

Na znanje i postupak:

Štabu I. Korpusa NOV i POH

Štabu II., III., IV. i V. Operativne zone

Komandama područja

BR. 63

**UPUTSTVO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
21 PROSINCA 1942 GOD. O NAČINU SPROVODENJA MO-
BILIZACIJE¹**

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
A.590/42
21. XII. 1942

UPUTE ZA IZVOĐENJE MOBILIZACIJE

Primijećeno je, da pitanje mobilizacije još nije jasno svim komandama i štabovima. Da bi ovo pitanje objasnili dajemo sljedeće:

UPUTE

1. Na cijelom teritoriju Hrvatske u Narodno-oslobodilačku vojsku i partizanske odrede primaju se borci koji su *dobrovoljno* prišli našoj Narodno-oslobodilačkoj borbi.

2. Prisilno se mobilišu u naše redove borci s onih sektora, gdje neprijatelj vrši prisilnu mobilizaciju sposobnih boraca.

Kod ove vrste mobilizacije treba paziti da se ona ne vrši naglo, tako da ne dode do osjetnog razvodnjavanja naših jedinica i na prisilno mobilisane mora se obratiti posebna pažnja i nad njima vršiti nadzor, dok se ne srode i postanu pravi borci.

3. Opća vojna mobilizacija vrši se u onim krajevima, gdje su političke prilike potpuno zrele za tu mobilizaciju. Zrele prilike za opću mobilizaciju su tada, kad [je] narod smatra nužnom i sam je traži.

Odmah pri mobilizaciji treba izvršiti ljekarski pregled mobilisanih i nesposobne za trupnu službu rasporediti na pozadinske dužnosti ili ih vratiti kućama. Po pregledu o nesposobnosti za trupnu službu, rasporedu ili vraćanju kućama obavijestiti pretpostavljenu komandu. Nesposobne snabdjeti sa potrebnim dokumentima o pregledu i nesposobnosti za trupnu službu.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 6—3, k. 102 B.

Pri komandama područja, a ukoliko ovih nema pri štabovima odreda ih zona jedan od članova će odgovarati za mobilizaciju u duhu uputa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Vladimir Bakarić v. r.

Komandant
Ivo Rukavina v. r.

Da je prepis vjeran svome originalu tvrdi

Načelnik štaba
Franc Inkret

STAB
III OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O.
HRVATSKE
Broj: 10/43
Dana 7. I. 1943.

Štabu IV Divizije N. O. vojske Hrvatske
Štabu XII, XVI i XVII N. O. brigade
Štabu I i II N. O. odreda III Operativne zone i Komandi Papučko-krndijskog područja i Psunjskog područja

Prednji se uput dostavlja na znanje i upravljanje. Ljekarski pregledi mobilisanih po tački 2 ovog uputa, vršiće se kod komanda područja gdje će se prema potrebi organizovati „regrutna komisija“ koje jedan član mora da bude ljekar sa sektora područja, a koga odredi komandant područja.

Rad komisije vidi se iz dostavljenog „Uputa“.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Marijan Stilinović

Komandant
Bogdan Crnobrnja

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 21 PROSINCA
1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NA-
PADU NA TOPUSKO-KOLODVOR, ROVINE, VOLINJU I VI-
JADLKT NA PRUZI KOD VOLINJE¹**

21. XII. 1942²

I^AB
I KORPUS
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. BR. 6/42

21 decembra 1942

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Akcija na Topusko-kolodvor

1. Noću između 15 i 16. XII izvršila je VIII Divizija napad na Topusko-kolodvor u kome se nalazilo oko 150 ustaša. Napad je vršio jedan bataljon IV Brigade sa sjeverne i zapadne strano i jedna četa V Brigade sa Topličkih Kosa. Ostale snage IV i V Brigade bile su na osiguranjima od Topuskog, Gline i Bučice, a XV Brigada bila je u rezervi. Prije napada jedna četa IV Brigade napala je vaktarnu broj 30 ali bez uspjeha. Tu se je nalazilo oko 50 ustaša. Napad na kolodvor izvršen je uz pomoć topova i bacača mina. Neprijatelj koji je izišao pred bunkere morao se uslijed naleta naših snaga povući u bunkere i zgradu stanice odakle je davao žestoki otpor. Ponovni juriš pokušao je uveče, ali je odbijen.

Neprijatelju je krenula pomoć od Gline i Gređana, koja je puštena na blisko otstojanje, te je zadržana uprkos više uzastopnih pokušaja prodora. Nakon zaključka da se kolodvor ne može zauzeti uslijed velikih gubitaka, Štab VIII Divizije izdao je naređenje za povlačenje.

2. Ratni plijen: zarobljen je jedan ustaša, zaplijenjen jedan bicikl i jedan konj.

3. Gubici neprijatelja: neprijatelj je pretrpio veće gubitke u borbi na osiguranjima, ali je broj nepoznat.

4. Sopstveni gubici: 5 mrtvih i 14 ranjenih drugova. Među njima poginuo je i komandant 2 bataljona V Brigade drug Pero Rkman.

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 26—1, k. 10 B.

² Datum prijema izvještaja

5. Naknadno umrlih dosada nije bilo.

6. Drug komandant Pero Rkman pao je smrću heroja. Od početka naše borbe on je poznat kao neustrašiv borac. Cij primimo o njemu detaljne podatke dostaviti ćemo ih.

7. Kritički osvrt na akciju: akcija nije uspjela iz razloga što je neprijatelj bio jako utvrđen, imao dobar sistem odbrane sa planskom podjelom vatre a pristup je bio težak radi brisanog i tučenog prostora. Pored toga posada je bila ustaška i dobro naoružana te je pružala žestok otpor.

Municije je utrošeno oko 13.000.

Akcija na Rcvine, želj. stanicu Volinja i vijadukt na pruzi kod Volinje

1. U noći između 16 i 17. XII. snage VII Divizije izvršile su napad na neprijateljsku posadu u jačini jedne satnije u Rovinama, posadu u jačini jedne satnije na željezničkoj stanici Volinja i na željezničke viiadukte čuvane sa 40 avijatičara. Plan se sastojao u zauzimanju pomoću veze bunkera kod jednog vijadukta i to bez pucnjave, zatim u miniranju vijadukta. To je trebalo izvesti odmah uveče. a kasnije izvršiti napad na Volinju i Rovine i čim započne borba zapaliti mine i dignuti vijadukt. Jedan vod bombaša koji su imali i šmajsere upao je u bunker kod vijadukta u 18,30 časova i zarobio cjelokupnu posadu. Nakon toga pristupljeno je miniranju vijadukta, a naši drugovi su pripucavali iz bunkera kao što to uobičajeno radi neprijatelj. Mine na vijaduktu zapaljene su ranije nego što je bilo predviđeno, te na taj način otkriveno privlačenje snaga na Rovine i Volinju. Električno paljenje mina nije uspjelo pa je izvršeno sa sporcgorećom kordom, uslijed čega nije jednovremeno uslijedila eksplozija, već su dva minska čvora koja su eksplodirala odbacili ostali eksploziv. Na taj način most je dobro oštećen, ali se nije srušio. VII Brigada napala je Rovine i postavila osiguranje prema Kostajnici. Planski napad prepadom na Rovine nije uspio, jer je neprijatelj, uznemiren eksplozijom na vijaduktu, zaposjeo dobro utvrđene bunke. Za vrijeme borbe naišli su tenkovi³ od Kostajnice i nakon dolaska na cestu koja je bila minirana od naših snaga i nakon eksplozije mina povratili su se natrag. Učinak mina je nepoznat. VIII Brigada je napala željezničku stanicu Volinja. Napad je trebao biti izveden provlačenjem između neprijateljskih bunkera i udarom sa leđa od rijeke Une. Određene snage zašle su za leđa neprijatelja, ah budući da je neprijatelj nakon eksplo-

* Iz sastava njemačke 714 divizije, čiji su dijelovi bili garnizonirani u Kostajnici.

zije na vijaduktu zaposio vanjske bunkere to su naše snage unutar njegovog položaja došle u nezgodnu situaciju. Da bi se < tome izbjeglo fingirani napad na vanjske bunkere pretvoren je ubacivanjem rezerve u otsudni napad i ti su bunkeri zauzeti i na taj način osiguran otpust u nutrinu neprijatelja ubačenih **snaga**. Zauzeta je i željeznička stanica, ali se je neprijatelj skoncentrisao u jednu utvrđenu kuću od kuda je davao otpor i nije likvidiran. Potom je štab Divizije izdao naređenje za povlačenje, nakon što je zapaljena željeznička stanica.

2. flatni plijen: ukupno je zarobljeno 35 avijatičara, 30 domobrana, 7 željezničara (među njima šef stanice, koji je kao poznati bandit strijeljan). Zaplijenjeno je 5 p. mitraljeza, 56 pušaka, 12500 metaka, 2 šmajsera, 4 sanduka bombi, 7 konja, te ostale ratne spreme.

3. Gubici neprijatelja: oko 15 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

4. Sopstveni gubici: 6 mrtvih i 25 ranjenih drugova.

5. Naknadno umrlih dosada nije bilo.

6. Palih smrću heroja nije bilo. Istakli su se bombaši Spanović, Đakula. Bogović i Radić kod upada u bunker i drug Rožina koji je presjekao bodljikavu žicu kod Rovina pod jakom vatrom.

7. Kritički osvrt na akciju: Čitava akcija bila je zasnovana na iznenađenju neprijatelja i vezi sa pojedinim simpatizerima iz redova neprijatelja. Iznenađenje je potpuno postignuto u zauzimanju bunkera kod vijadukta. Međutim radi krivnje načelnika štaba Divizije⁴ i minera prerano je uslijedila eksplozija na vijaduktu i omela iznenađenje kod Volinje i željezničke stanice kod Volinje, što je spriječilo uopće uspjeh u Rovinama i omogućilo samo djelimični uspjeh na Volinii. Mineri su se pokazali inače kao slabi stručnjaci i slabi borci. Uslijed malo eksploziva nije se ni pokušalo uništiti i druga dva željeznička vijadukta, koji su bili u rukama naših boraca. Veze su bile dobre i štabovi su bih telefonski povezani i sa bataljonima koji su izvodili najvažnije zadatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V.⁵ Holjevac

Komandant
I.° Gošnjak

Milan Pavlović
Većeslav
Ivan

BR. 65

**PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA PRVOG
KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 21 PROSINCA 1949
GODINE¹** j

STAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

P. Br. 2/42

21-XII-1942 g.

NAPOMENA:

- 1.) Pregled brojnog stanja i naoružanja nije potpun, a to iz razloga, što VI Divizija nije dostavila podatke za IX Brigadu, s napomenom da ih nije primila.
- 2.) Brojno stanje rezervne municije Štaba Korpusa **jest**:
  - a) 3200 metaka „manliher“
  - b) 9600 metaka „mauzer“
  - c) 5150 metaka za teške talijanske mitraljeze
  - d) 20992 metka za talijanske puške
  - e) 59 granata za protukolni top 37 mm
  - f) 55 mina za bacač 80 mm
  - g) 66 granata i Štapnela za brdski top 65 mm
  - h) 21 granata za top 100 mm haubicu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

(M. P.)

Komandant:

V.² Holjevac

I.³ Gošnjak

P.S. Pregled odgovara datumu od 8. ov. mi. i u njega nije uneseno oružje zadobiveno u sadašnjim izvršenim akcijama.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 37—4, k. 102 B.
² Većeslav
³ Ivan

BR. 66

VARF n F.IV.TF. STARA TRFCf OPERATIVNE ZONE OD 21.

vrste											K o n j i					
	topovske					za bacače		revolvera	tenkova	kamiona	motocikla	teretni				
	haubične	poljske	brdske	protitenkovske	teške	lake	jahači					za kuhinju	za bojnu komoru	za prateće oružje		
r	-	-	-	-	-	-	100	0	-	-	3	6	-	-	-	-
r	-	-	-	59	22	57	1069	-	-	-	-	24	55	67	18	-
r	-	-	-	72	19	-	987	-	-	-	-	16	7«	10	17	-
r	-	-	67	-	14	12	1332	-	-	-	-	29	43	14	50	-
r	150	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	31	-
r	15 j	70	67	131	55	69	3468	2	-	-	3	78	i-0	91	116	-

Komandant
T. Gošnjak

Treba: 22030.

BR. 66

**NAREĐENJE ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 21
PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG NOP
ODREDA DA UPUTI DIO SVOJIH SNAGA U SASTAV ČE-
TVRTE DIVIZIJE KOJA SE FORMIRA¹**

STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR- OSLOŠ. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE

Broj: 852/42

Dana 21. XII. 1942. 12,03 sati

ŠTABU I i II NAR. OSLOB. PARTIZ. ODREDA

Na položaju

1.) Prema odluci Glavnoga štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske na teritoriji III Operativne zone formiraće se divizija,² koja će biti sastavljena iz snaga slavonskih, moslavačkih i kalničkih partizana. Ova odluka sprovodi se, također, i pod neposrednim rukovodstvom druga Vlade.³

2.) Prema odluci koja je donesena na savjetovanju sa drugom Vladom, štab III Operativne zone uzevši u obzir zadatke koji stoje pred nama, naređuje vam, da spremite 100 najboljih boraca sa 2 puškomitraljeza i da ih uputite na zbornu mjesto (Đakovac) gdje treba da stignu do 28. XII. Ta grupa od 100 boraca pretstavljajući bataljon, koji će se kasnije popuniti na zbornome mjestu sa drugovima iz mobilnih centara. Prema tome, imenovaćete štab bataljona, a grupu čete podijeliti na 2 čete od po 50 drugova, svaka sa jednim puškomitraljezom. Također ćete postaviti i štabove četa.

3.) U vezi sa zadatkom koji pred vas postavljamo, mi vam moramo reći sljedeće: Uslijed toga što vam se oduzima jedan znatan dio boraca, i time se odred i njegove mogućnosti djelovanja smanjuju, obratite pažnju da se kod vas ne pojavi lokalni patriotizam, koji silno šteti našoj Narodno-oslobodilačkoj borbi. Lokalni patriotizam pretstavlja opasnost koja se manifestuje u tome, da pojedini štabovi gledajući samo svoje sitne interese, opiru se izvršavanju naređenja viših štabova, ili

¹ Dokumentat. bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 52—4, k. 1481.

² O formiranju Četvrte divizije vidi dok. br. 45 i 46.

³ Vladimir Popović

sabotiraju njihovo izvršavanje u ovome smislu, ako se traže dobri borci, oni pošalju borce koji nisu sposobni za brigadu bilo uslijed starosti ili tome slično.

4.) Vi znate kakve se zadaće postavljaju pred nas: oteti što više oružja neprijatelju, uništiti što više neprijateljskih vojnika, mobilisati što više novih boraca. Odredi, oni mogu izvršiti ovu zadaću ali u vrlo malome obimu, zbog toga i njihov broj boraca neće nikad premašiti 500. Zadaću koju pred nas postavlja Glavni štab, mogu izvršiti samo velike udarne jedinice. Samo brzo formiranje velikih udarnih jedinica skraćuje patnju i muke našega naroda, samo divizije i korpusi moći će istjerati okupatora iz naše zemlje i uništiti njihove petokolonaške slugu. Ovo također treba da imate u vidu i da sa radošću pozdravite odlazak vaših stotinu boraca, koji će ulaziti u sastav divizije.

5.) Da biste što bolje shvatili vaš zadatak ukratko izložićemo vam kakve su uloge partizanskih odreda u sadašnjoj etapi naše Narodno-oslobodilačke borbe. Oni postaju operativne, udarne jedinice, koje djeluju na svome terenu, napadaju manja neprijateljska uporišta, otimaju oružje, naoružavaju i mobilisaju nove borce, brane teritorij na kome se nalaze. Kroz ovakav rad i borbu odred će rasti a kad naraste šalje stanoviti broj svojih boraca za udarne brigade. Zbog toga bataljoni odreda trebaju imati stalni kadar i stalne drugove, koje će narod poznavati, a oni će poznavati teren na kome djeluju. Odredi će ličiti na neku vrstu crpki, koji će kupiti, mobilisati borce na terenu i slati ih u brigade. Sa svoje strane brigade će naoružavati borce u odredima.

6.) Iz gore izloženog vi ćete vidjeti da mi ustvari imamo tri vrste oružanih formacija, i to jedinice Narodno-oslobodilačke vojske (brigade, divizije i korpusi), partizanski odredi i seoske straže. Sve su ovo organi Narodno-oslobodilačke borbe koji vode oružanu borbu protiv okupatora i njegovih slugu. Svaka od ovih formacija ima svoju zadaću koju mora da zna svaki naš vojni rukovodilac da bi se mogao pravilno prema njima odnositi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Marijan Stilinović

Komandant
Petar Drapšin

ER. 67

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA
OD 21 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE
ZONE O AKCIJAMA IZVRŠENIM OD 14 DO 21 PROSINCA¹**

STAB
I ODREDA III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE

Broj: 611/1942

dne 21 decembra 1942 god.

Predmet: Izvještaj komandanta
ovog odreda, od 13 do
21 decembra 1942

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Na položaju

Dostavlja se vojni izvještaj te brojno stanje i naoružanje našega odreda u vremenu od 14 do 21 decembra 1942 godine.²

I BATALJON:

Jedinice ovog bataljona sudjelovale su u zasjedama prilikom zauzimanja Voćina,³ nakon toga su ostale nekoliko dana na odmaranju u selu Lisičinama. U to vrijeme sa partizanima je vršena vojna obuka. Iz ove zajedničke akcije sa Brigadom ovaj bataljon dobio je 30 manliher karabina i 1.700 metaka.

17. XII. 1942 jedinice ovog bataljona krenule su na put za „trokut“⁴. Put je trajao tri dana. Bio je dosta težak jer je bilo mnogo drugova bosih.

19. XII. 1942 jedinice ovoga bataljona sudjelovale su na sabotazi pruge Lipik—Banova Jaruga, koju je prugu istu noć sabotirao cjelokupan I odred. Ovaj bataljon sabotirao je prugu od Lipika do Kukunjevca. Ova diverzija izvršena je u dužini 6 km. Sve šinje su izbačene, pragovi prerezani, a telefonski stubovi isječeni.

Partizani ovoga bataljona nisu još dovoljno disciplinirani. Akcijama i vojnom obukom uklonit ćemo ovaj nedostatak. Izdr-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 19—9, k. 1481.

² O brojnom stanju Odreda vidi u dok. br. 41. Podacima o naoružanju Redakcija ne raspolaže.

³ Vidi dok. br. 25, 43 i 45.

⁴ Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 46.

žljivost i sposobnost drugova za borbu je velika, i kroz borbe dobit će drugovi iz ovoga bataljona borbeno iskustvo i dostići ostale bataljone.

II BATALJON:

Dne 13. XII. 1942 jedinice ovog bataljona nalazile su se na sektoru Brusnik—Kraguj. Tamo ih je posjetio i komesar III Operativne zone.⁵

Dne 14. XII. 1942 formirana je 4-ta četa. Isti dan poslan je jedan vod da ispita stanje u „trokutu“ gdje su stigle neprijateljske snage sa tenkovima.® Toga dana banda se je nalazila u selu Bujavici, gdje je pljačkala naš narod. Drugi dan jedinice ovoga bataljona prebačene su u „trokut“ da napadnu bandu. Napad nije izvršen jer se je banda povukla.

17. XII. 1942 prva četa ovog bataljona izvršila je akciju na pruzi kod Lađevca i tom prilikom zarobljeno je 9 manlihera, 600 metaka, 7 defanzivnih bombi, 1 raket pištolj, 8 patrona, 1 šinjel, 1 bluza i 2 para cipela.

Dne 18. XII. 1942 formirali smo treći bataljon iz dvije čete II bataljona. Dne 19. XII. 1942 jedna četa ovog bataljona sudjelovala je na zajedničkoj sabotazi na sektoru od Kukunjevca do Bujavice. Diverzija je izvršena u daljini od 2 km izbacivanjem šinja, rezanjem pragova i telefonskih stupova, te skidanjem žice. Na ovome sektoru banda je dva puta dolazila iz Kukunjevca i pripucavala, te je posao sporo napredovao.

III BATALJON:

Ovaj bataljon formiran je dne 18. XII. 1942. Za komandanta postavljen je drug Andrija Petković, dosadašnji zamjenik komandanta II bataljona. Za zamjenika komandanta Sudar Vojin, dosadanji operativac istog bataljona i kursist iz Glavnog štaba Hrvatske. Za polit, komesara Vještica Stevo,⁷ dosadašnji komesar čete, za zamjenika polit, komesara Milanović Vladimir, dosadanji komesar čete. Ostali članovi štaba nisu još postavljeni, što ćemo u najskorije vrijeme učiniti.

Dne 19. XII. 1942 jedinice ovog bataljona sudjelovale su u zajedničkoj diverziji odreda. Ovaj bataljon rušio je prugu od Bujavice do Poljane. Ista je porušena u dužini od 2 km.

Dana 20. XII. 1942 jedinice ovog bataljona bile su upućene u hrvatsko selo Janja Lipa. Narod ih je vrlo lijepo dočekaao.

⁵ Marijan Stilinović

⁶ Dijelovi Četvrtog gorskog zdruga Prve gorske divizije

⁷ Poginuo na Dilj Planini 1944 god. kao politički komesar Osječke NOU brigade.

Bataljon je imao zadatak, da ovdje iz toga hrvatskog sela napadne bandu koja bi pošla opravljati prugu. Banda nije dolazila.

U zajedničkoj sabotaži odreda porušeno je pruge i telefonskih stupova u dužini od 10 km, tako da saobraćaj neće moći da se vrši u najskorije vrijeme. Akciju sa cjelokupnim snagama našega odreda nismo još izvršili. Ista će biti izvršena 21 ili 22. XII. 1942. Imamo u vidu još nekoliko većih i manjih akcija, kao i prebacivanje u Babinu Goru sa jednim dijelom snaga, da smlatimo onu banditsku grupu.⁸

Za komandu područja⁹ izdali smo traženi broj oružja tj. 115 pušaka većinom manlihera, nešto mauzera i par duplona. Komandi područja ostalo je i oružje iz bivših komandi mjesta, tako da je njezino naoružanje prema njenim zahtjevima udovoljeno. Ukoliko se ukaže potreba mi ćemo im staviti na raspoloženje još izvjestan broj pušaka.

Dva prsna mitraljeza nalaze se van naših jedinica. Jedan je u druga Tarasa, pomoćnika komandanta područja, a drugi je u bivšeg komesara bataljona druga Milana Tomića¹⁰ (sada član OK N. Gradiška). Da li će isti ostati na uporabi kod njih?

Za osnivanje diverzantsko-partizanskih grupa poslali smo na kurs 12 sposobnih partizana, od toga šest će se osposobiti specijalno za rušenje mostova i sličnih objekata i biće u sastavu Pionirske čete. Diverzantska grupa koja je stavljena pod komandu našega odreda biće upotrebljena zajedno sa našim jedinicama, a i samostalno. Istu ćemo snabdijevati sa potrebnim eksplozivom, na koji ćemo uskoro izvršiti akciju.

PIONIRSKA ČETA:

Ova četa sudjelovala je kod sabotaže pruge. Isto tako izvršila je rušenje jednog drvenog mosta. Sada će biti prebačena na sektor Psunja da sabotira cestu N. Gradiška—SI. Požega.

BOLNIČKA ČETA:

Vodovi ove čete nalaze se u sastavu naših bataljona. Pošto nije bilo akcije, prema tome ni ranjenih drugova, nije ova četa upotrebljavana. Za to vrijeme radili su na uništavanju ušiju kod partizana.

Komandir ove čete nalazi se na kursu.

⁹ Redakcija nije mogla ustanoviti na koju se to grupu odnosi.

¹⁰ Odnosi se na Komandu Psunjskog područja.

¹⁰ Poginuo u borbi protiv Nijemaca i ustaša, 1944 god., kao politički komesar Osamnaeste slavonske NOU brigade.

Štab odreda je popunjen. Za zamjenika polit, komesara u odredu postavljen je Franjo Bajt dosadanji zamjenik političkog komesara II bataljona, a za zamjenika polit, komesara II bataljona postavljamo draga Oktobra¹¹ za koga ste nam javili da ćete nam [ga] poslati.

Štabovi bataljona nisu još popunjeni. Nastojat ćemo da po mogućnosti iste popunimo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Josip Krajačić¹²

Zam. komandanta
Uroš Popara¹³

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNIČKOG NOP ODREDA ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 21 PROSINCA 1942 GOD. O AKCIJAMA ODREDA I O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI NA PODRUČJU ZAGORJA¹

STAB
KAL. PART. ODREDA
Komesarijat
21 decembra 1942

POLITKOMESARU II OPERATIVNE ZONE

Štab Kalničkog partizanskog odreda nalazi se ovaj čas u Štabu III Operativne zone, kamo je stigao na poziv sekretara CK KPH- zbog konferencije povodom osnivanja novih brigada, odnosno Divizije.³

Ovu zgodu koristimo da Vam se ponovo javimo tim većma, što su ovdje veze sa Vašim Štabom sigurnije i zbog toga, što ste nam u zadnjem dopisu javili, da do danas niste primili od nas nikakve izvještaje.

Nama je razumljivo da nam Vi ne možete pružiti nikakvu pomoć tako dugo, dok Vam mi u što konkretnijim crtama ne prikažemo stanje našeg Odreda, teren na kome djelujemo itd.

¹¹ Duka Baleriović

¹² Poginuo nesretnim slučajem 1945 god., kao politički komesar Dvanaeste divizije.

¹³ Poginuo 1943 god. u selu Ribnjačka od neprijateljske avijacije, kao komandant Osamnaeste slavonske NO brigade.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 6/2, k. 1600.

• Vlado Popović; nije bio sekretar CK KPH. već sekretar Operativnog partijskog rukovodstva CK KPH. Vidi tom V, knj. 1, dok. br. 16, primjedbu br. 1.

V O formiranju ovih brigada i divizije u Slavoniji vidi dok. br. 45. 46 i 66.

2alimo što Vi do sada niste primili naše dopise, koje smo Vam otposlali i to: 10. X. iz Bijele — Slavonija, 28. X. iz Ribnjačke (Bilo Gora) i 20. XI. iz Kalnika preko Varaždinskog O.K. Uz te izvještaje mi smo Vam redovno poslali sve naše naredbe i važnije dokumente iz rada komesarijata. Vjerujemo, da ste konačno ipak nešto primili od svega toga. Zadnji dopisi koje smo primili od Štaba Zone, bili su datirani 12. XI. 1942, a upućeni Štabu Kalničkog partizanskog odreda i jedan dopis na komesarijat.

Od posljednjeg našeg izvještaja pa do danas dogodilo se je dosta toga u životu našega Odreda. U neprestanoj borbi sa neprijateljskim bandama mi smo se razvijali i jačali i danas se ponosimo time što je i naš Odred dao 2 bataljona za formiranje naših brigada.⁴ Da bi ovaj izvještaj bio što pregledniji, podijelićemo ga u tri dijela i to: prvi do neprijateljske ofanzive tj. od 15 do 29. XI., drugi dio. život našeg Odreda za vrijeme neprijateljske ofanzive od 29. XI. do 15. XII. i konačno treći dio" sastanak u Štabu III Operativne zone. stvaranje brigada i novi položaj našega Odreda.

I.

Od 15 do 28. XI. o.g. neprijatelj nas nije dirao. To zatišje mi smo iskoristili za vršenje akcija, političku izgradnju naših partizana i rad u narodu. Pregled naših akcija dan je u operativnom našem izvještaju. Iz njega se vidi da je aktivnost naših jedinica bila dosta velika. Jedini nedostatak leži u tome, što se nije izvršila ni jedna akcija većega stila, tj. akcija u kojoj bi učestvovao i naš Odred u cjelini. Mi smo doduše radili na pripremanju takvih akcija, same su te pripreme zbog slabe informativne službe, bile previše duge, pa nas je tako neprijatelj preduhitrio svojom ofanzivom. Uz malo više odlučnosti, možda smo mogli napasti koje čvorište, no i rascjepanost našega Odreda donekle je isključivala ovakve akcije.

ODĆe stanje našega Odreda, neposredno pred ofanzivom, bilo je povoljno. Jedinice odmomorene imajući iza sebe niz uspješnih akcija, pune poleta i spremnosti na borbu. Problem dezertiranja o kome smo Vam već javili u prošlom izvještaju, nije još uvijek bio riješen i mi smo strijeljali dvojicu partizana, koji su pokušali napustiti naše redove. Pored njih strijeljana su na Bilo Gori od Štaba našega II bataljona još 5 partizana, koji su još na početku napustili naše redove i samovoljno se povratili kući. Neosporno ovo nije put za rješenje tog problema

Sesnaestog prosinca krenuo je Stab odreda sa dva bataljona u Slavoniju. Vidi dok. br. 69.

Daljnja*strijeljanja, kao i ova, izazvati će nezgodnu reakciju po selima i grešku koju smo time pocrnili, mi ćemo morati ispraviti i to tako, da održimo miting u onom selu odakle su uglavnom regrutirani ti dezerteri, zatim još upornijim političkim radom u četama i konačno da pojedinim partizanima omogućimo da se prebace na druge sektore, ukoliko žele tamo nastaviti borbu. Naše shvatanje bilo je usko i nepravilno. To su nam ukazali drugovi u Štabu III Operativne zone i mi smo svjesni svoje greške. Pored ovih strijeljan je još jedan partizan, za koga se dokazalo da podržava veze sa četničkim elementima i zbog izdaje koju je izvršio povodom naše akcije na Sokolovac.⁶ Povodom ovoga strijeljanja izdano je službeno saopćenje iz Štaba Odreda, a komesarima bataljona dana su uputstva, kako da iskoriste ovaj slučaj za učvršćivanje naših redova. Povodom toga, komesarijat je izdao i jedan poseban doDis o radu četnika i poslao ga štabovima bataljona.⁷ Taj dopis prilažemo Vam u prepisu. Povodom kampanje protiv četnika, koju smo organizirali u Odredu, komesarijat Odreda održao je jedan sastanak sa cijelim vojničkim i političkim rukovodstvom I bataljona, na kome su svestrano pretresana pitanja uloge i rada četničkih bandi. Naš nedostatak leži u tome, što mi nismo dospjeli da kampanju protiv četnika, povodom tog slučaja, proširimo i na narod. To se doduše radilo prigodom održanih mitinga, no u nedovoljnoj mjeri. Drugovi iz Okružnog komiteta⁸ obećali su nam pružiti pomoć, no i njihov rad bio je onemogućen neprijateljskom ofanzivom.

Štabovi bataljona, djelujući na svojim sektorima, pored vojne aktivnosti održavali su i zborove u selima. U cjelini njihov rad bio je zadovoljavajući. U štabu II bataljona izvršili smo izmjenu komandanta. Za novog komandanta postavljen je drug Joka,⁹ bivši komandir 1 čete istog bataljona. Dotadašnjeg komandanta¹⁰ odredili smo za vršioca dužnosti obavještajnog oficira u Štabu Odreda. Naša informativna služba, a isto tako i obavještajna, počela se povoljno razvijati. Dakako to su bili počeci, naročito što se tiče obavještajne službe. Mi ćemo produžiti njihovo organiziranje u Odredu i na terenu. Odlaskom nekih drugova, kojima je bio povjeren taj zadatak, taj će proces biti ponovno usporen. Obzirom na važnost ,i jedne i druge službe, mi ćemo najozbiljnije pristupiti rješenju. Organizirano je kopanje zemunica, spremilo se nešto hrane i masti i u jednoj zemunici organizirali smo našu bolnicu. Stanje te bolnice bilo je bijedno i taj problem muči nas još uvijek, a

⁷ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 81.

⁸ Okružni komitet KPH, za okrug Varaždin

⁹ Milan Joka

¹⁰ Slobodan Ilić-Ciča

vjerojatno će i dalje ostati otvoren. Ranjenike i bolesne šaljem preko Bilo Gore za bolnicu u Slavoniji,¹¹ a s time su skupčane mnoge poteškoće, napose nesigurnost i stalno odvajanje ljudstva koje služi za pratnju.

Sprema naših partizana bila je na visini. Svi odjeveni u vojničke uniforme, sa novim cipelama, svaki sa čebetom, stvarali su dojam prave vojske. Vojničke spreme imali smo i u rezervi, kao i oružje (jednometke i trometke) spremljeno u zemunici. Neosporno i takav naš postupak ne može se opravdati. Dok su na jednoj strani partizani slabo odjeveni, narod bez oružja, dotle mi ovakve stvari zakopavamo po zemunicama. I to je dokaz naše uskoće i drugovi u Štabu III Operativne zone s punim su nam pravom ukazali na svu štetnost ovakvih postupaka i goleme štete koje time činimo narodnoj borbi. Mi smo doduše vjerovali da ćemo uspjeti mobilizirati, opremiti i naoružati nove borce, no stvarnost je pokazala, da smo mi imali uvijek više oružja, nego što smo ga mogli iskoristiti, pa je time naša krivnja očita. Jedan dio spreme (stare cokule i stara odijela) davali smo putem narodu, što je dakako izazvalo lijep dojam.

Naš rad u narodu kretao se u produženju osnivanja akcionih odbora,¹² održanja mitinga i pokušaja mobilizacije novih boraca. Taj rad ne mogu najtočnije prikazati, jer su naši bataljoni djelovali rastavljeni, a izvještaj komesara bataljona nemam ovoga časa na raspoloženju. Održali smo mitinge u Ivancu, Dugojoj Rijeki (Kalnik), Zdelicama, Brzaji (hrvatska sela Bilo Gora). U raspoloženju naroda na tom sektoru nije se primijetila neka značajnija promjena od našeg prošlog izvještaja. Uspjeli smo mobilizirati svega oko desetak Hrvata, a od zarobljenih domobrana (domoradna služba), koji su pristupili u naše redove, većina je bila Srba. O samom problemu mobilizacije osvrnuću se malo podrobnije kasnije. Kolonisti o kojima smo Vam već pisali, pokušavali su svoju stoku i blago ili poklati ili otseliti u područja kontrolirana od ustaške vlade. Da bi to spriječili, izdali smo jedan proglas, kojeg Vam u prepisu prilažemo. Rezultat od proglašenja nismo mogli kontrolirati, jer smo napustili teren pod neprijateljskom ofanzivom.

II.

Nakon dva uzastopna neuspjela pokušaja neprijateljskih bandita da nas unište ili maknu sa našeg terena, neprijatelj je dosta brižljivo i konspirativno pripremio novu ofenzivu, koja

¹¹ Bolnica se nalazila na Papuku. /

¹² Ovi odbori su formirani na neoslobodenoj i poluoslobodenoj teritoriji; stoga se njihova djelatnost svodila na prikupljanje i dostavljanje hrane, kao i podataka o neprijatelju, i na politički rad u narodu

je započela 29. XI. o.g.¹³ Za nju mi smo saznali uveče 28. XI i odmah donijeli odluku, da se naš Odred po bataljonima uputi sljedećim pravcima: I bataljon sa komandantom i komesarom Odreda u pravcu Zagreba, II bataljon sa zamjenikom komesara Odreda¹⁴ i obavještajnim oficijerom¹⁵ u pravcu Bilo Gore, III bataljon sa informativnim oficijerom Odreda i jednim članom Varaždinskog O. K¹⁶ u pravcu Ivanšćice. Takav zaključak donijeli smo na osnovu jednog Vašeg dopisa (zamjenik komesara II Operativne zone od 24. X. 1942.).

Neprijateljska ofenziva promašila je dakako, kao i obično, a mi smo se boreći se, povećali, zadobili novo oružje i novo iskustvo. Put našeg I bataljona, ispunjen različitim peripetijama, završio je sa punim uspjehom, makar je neprijatelj uspio da nas razbije u povratku u nekoliko grupa. Mi se ponosimo time što smo Paveliću i cijeloj njegovoj bandi sjeli na šiju, pod nosom Zagreba, na samom Sljemenu.¹⁷ mi se ponosimo time što smo desetak dana proveli u srcu Zagorja, boreći se krvavo sa njegovim hordama i tumačeći narodu liniju naše Narodno-oslobodilačke borbe. Mi smo održali mitinge u Kolarcu i Mariji Bistrici, u Lazu. Šagudovcu i Svetom Mati. Na mitinzima mi smo naročito ukazivali hrvatskom narodu na izdajničku ulogu voćstva bivše HSS i pozivali ga da stupi u redove narodne vojske i da se s oružjem brani od pljačkaša i da si u sveopćoj narodnoj borbi izgradi ljepšu budućnost. Mi smo mu ukazivali, da će sudbina hrvatskog naroda ovisiti od toga. u kojoj će mjeri hrvatski narod s oružjem u ruci biti i postavljati svoje zahtjeve za slobodu i pravdu. Mi smo mu ukazivali na opasnost od četnika, koji već danas žare i pale po hrvatskim selima u Dalmaciji, Bosni i drugdje. Kraj svega toga, nama nije uspjelo mobilizirati ni jednog Hrvata cijelim našim putem, osim nekoliko Hrvata domobrana, koji su pristupili u naše redove. Na povratku mi smo prolazili kroz najsiromašnija rudarska sela (podnožje Strahinšćice, Ivanšćice) no i ovdje mi nismo uspjeli mobilizirati nikoga. Ima više razloga koji su to usloveli. U prvom redu, hrvatski narod u ovim krajevima još nije doživio fašizam u njegovoj potpunosti. Doduše svi oni govore o nesmiljenoj pljački koju ustaše vrše nad njima. Svi nam oni pokazivaju pocjepana odijela i cokule, tuže se na karte i gospodu, kukaju za svojim sinovima u domobranstvu, ali sve je to premalo. Oni još uvijek vjeruju, da im je glava sigurnija u Pavelićevoj vojsci, gdje se

" O snagama neprijatelja koje su učestvovala u ovoj ofanzivi vidi dok. br. 51, primjedbu br. 3.

" Vlado MutakMrki

¹⁵ Martin Puštek. Umro od tifusa 1944 godine.

¹⁶ Gabriel Santo

¹⁷ Vidi dok. br. 69.

nadaju da će se nekako izvući i ot služiti vježbu i na svaki naš poziv izgovaraju se ženama i djecom, bolestima itd. Mi smo hvatali pojedine zgodne mladiće po selima i nagovarali ih da uđu u naše redove, ali bez uspjeha. Jedna iznimka bio je neki siromašni zidar u Kolarcu, koji se poslije mitinga priključio našim jedinicama. Drugi razlog našem neuspjehu možda leži u tome, što smo mi u velikoj brzini prolazili kroz sela, često gonjeni neprijateljem, živili pod teškim okolnostima, a svim time otežavali donošenje odluke i onih pojedinaca, koji bi možda pod drugim okolnostima došli u naše redove.

Inače narod nas je lijepo dočekivao. Nigdje nije trčao iz sela pred nama, častio nas i lijepo se ophodio prema drugovima. Iako nikad nismo bili po ovim selima, oni su nas smatrali kao neke znance i to sve na bazi: „Ah vi ste siromaki kak i mi“. Jedino u selu Lazu. narod je počeo plakati kod ulaska naših jedinica, no i to se ubrzo smirilo. Za ilustraciju narodnih simpatija za narodnu vojsku, navodim sljedeće: Kad nas je 8. XII. gonila stoka sa tenkovima, mi smo se povlačili pod neprestanom vatrom iz čuke na čuku iscrpljeni, gladni i žedni. Narod nas je dočekivao, iznoseći iz kuća kruha i vino i nuđao nas u prolazu da se okrijepimo. Ovakva slika dostojna je slobodnog teritorija, a doživjeti to u srcu Zagorja, gdje nikada nije stupila partizanska noga i više je nego što se je moglo uopće očekivati.

Naš ulazak u Mariju Bisticu odjeknuo je na široko. Već nekoliko dana poslije našega odlaska, pričale su se najčudnije stvari, kao napr. da nam je pop morao služiti misu, da nam je općinski načelnik morao svima očistiti cipele itd. Ustvari akcija u Mariji Bistrici pretstavlja zaista velik naš politički uspjeh. Kod ulaska u mjesto dočekale su nas opatice, koje su s mirom promatrale likvidaciju pošte i općine, izjavivši partizanima da ih se one ne boje, jer znadu da im mi nećemo ništa načiniti. Miting koji je uveče održan, bio je prilično posjećen. U samom mjestu izdali snio odmah letak i podijelili ga na mitingu. U tom letku mi smo objavili naš ulazak u Mariju Bisticu i pozvali hrvatski narod na borbu protiv izrabljivača i krvnika hrvatskog naroda.

Naš boravak na Sljemenu, pa makar bio i kratak, odjeknuti će sigurno diljem cijele Hrvatske. Kad smo se pojavili, nitko nije vjerovao da smo mi partizani, a zarobljeni domobranci i avijatičari smijali su se i pitali nas odakle smo došli na Sljeme. Jedna naša patrola bila je u đaćkom domu na sveopće zaprepaštenje tamo prisutnih.

Naš put u cjelini znatno će pridonijeti zaoštrenju suprotnosti između ustaških bandita i tamošnjeg naroda. On nam je ujedno i pokazao svu bijedu u kojoj živi naš narod u tim kra-

jevima (u Mariji Bistrici, kod podjele brašna došlo je do neviđenih scena). Mi smo vidjeli da i ovdje postoje svi preduslovi za širenje naše borbe i da i ovuda mogu krstariti naše jedinice iako pod teškim uslovima. Ma kako izgledao vratoloman naš pothvat, mi ćemo ga ponoviti, pa makar pod svaku cijenu tim većma, što znamo da su fašizmu odbrojani dani, i da će on [biti] sutra slabiji nego što je danas.

Naši partizani pokazali su se na ovom putu kao dobri borci, a to napose vrijedi za naše drugarice, tek u drugom dijelu zahvatila ih je prilična panika od tenkova i Crne legije. Prilično iscrpljeni vratili smo se u tri grupe između 10 i 12. XII. na Kalnik i zatim povukli na odmor u Bilo Goru, vodeći još prije toga borbe u Ivancu i Pogancu na Kalniku.

Naš II bataljon, koji je krenuo u pravcu Bilo Gore, vršio je također akcije i politički djelovao u selima kroz koja je prolazio. U dva navrata vršio je zakletvu partizana pred narodom. Taj bataljon imao je najviše mogućnosti da se iznutra učvrsti političkim radom. Među ostalim, oni su po četama proradili i problem izdajničke izbjegličke vlade u Londonu, na temelju dopisa komesarijata Odreda. Taj dopis prilažemo Vam također u prepisu.

Naš II bataljon, koji je krenuo prema Ivanšćlci, izvršio je također svoj zadatak. Jedna četa tog bataljona upućena je u pravcu Klanjeca i tu preko partijskih veza oslobodila njemačkog zarobljeništva 5 sovjetskih oficira i sretno ih dopratila do Kalnika, a zatim smo ih sproveli u Štab III Operativne zone. Taj događaj izazvao je silno oduševljenje u redovima naših boraca, a i putem idući kroz sela, narod je dolazio da vidi i da pozdravi sovjetsku braću. Neopisive su scene kako su starci, koji su nekad bili u ruskom zarobljeništvu i ondje naučili ruski, pozdravljali i grlili „tovarišče“. Već unapred išao je glas da s nama kreću Rusi. a jedan nam je seljak i pričao, da ih je na svoje oči „videl i da su veliki kak jegnjeni i da im se šinjeli po zemlji vleću“. Naši su partizani ponosni što su baš oni izvršili taj zadatak, vjerojatno prvi u historiji naše borbe i bili prvi, koji su došli u kontakt sa pripadnicima herojske Crvene armije. Cijelim putem tko god nas je sretao, iskazivao je iskrenu ljubav prema tim ljudima i upravo tu smo mogli otkriti svu onu ljubav, toplinu, koju naš narod goji prema sovjetskim ljudima. Naoružali smo ih s karabinima, a oni su izrazili želju da ostanu u našim redovima. Dakako, da im mi to nismo mogli uslišiti i zato smo ih uputili za Štab III Operativne zone. Dopis CK KPH, potpisan od dru[^]k Slavka,¹⁸ u kome nam javlja, da po tom za-

¹⁸ Narodni heroj Ivo Marinković-Slavko, član Centralnog komiteta KPH, uhapšen od ustaša veljače 1943 god. u Zagrebu, gdje se nalazio po zadatku. Nije se moglo doznati šta je bilo s njim kasnije.

datku pošaljemo jednu četvu, primili smo naknadno. To jest mi smo tu četvu uputili u tom pravcu na vlastitu inicijativu, a ona je tek putem uspostavila vezu i primila dopis. Prema pričanju drugova Sovjeta, tamo je ostalo još oko 35 njihovih drugova i mi ćemo s naše strane preko Varaždinskog, odnosno Krapinskog O.K. poduzeti sve da ih oslobodimo. Vjerujem, da ćete to isto učiniti i Vi.

III.

Naše jedinice skupljale su se na Kalniku između 10 i 12 o.mj. Tu je i Stab Odreda primio poziv sekretara CK KPH da krene u Stab III Operativne zone na konferenciju.

Sastanak održan u Štabu III Operativne zone u prisustvu komandanta¹⁹ i komesara Zone,²⁰ te sekretara CK KPH, bio je naš prvi sastanak sa odgovornim našim drugovima, od postojanja našeg Odreda. Drugovi su nas upoznali sa formiranjem novih brigada u koje ulazi naš I i II bataljon. Pored tih stvari, diskutiralo se i o našem dosadašnjem radu, koji je pored stvarnih uspjeha pokazao i niz nedostataka u radu našeg Štaba. Ovom zgodom došla je do punog izražaja sva neharmoničnost Štaba Kalničkog partizanskog odreda i time ujedno demantirala moje prijašnje ocjene o radu i odnosima unutar našega Štaba. Njegova osnovna karakteristika bila bi nesaživjelost i nedovoljna partijska odgovornost.

Na sastanku je zaključeno, da ostatak snaga na Kalniku i dalje vodi borbu pod rukovodstvom Štaba Odreda, tj. komandant i komesar vratiće se na Kalnik, dok su zamjenici drug Demonja²¹ i drug Mrki zadržani u Štabu III Operativne zone. Isto tako je zadržan naš obavještajni oficir drug Čiča.

Prema tome pred nama ponovno stoji popunjenje Štaba Odreda i produženje naše borbe na Kalniku s umanjenim snagama. Odlaskom dvaju bataljona iz našeg Odreda, naš Odred je znatno oslabio. No mi smo svjesni toga, da je svaka nova brigada još jedan korak napred u konačnom uništenju okupatora i njegovih slugu, pa prema tome i naš položaj na Kalniku biće osnivanjem tih brigada samo učvršćen. Nove brigade razdrmaće još većma trulu Pavelićevu zgradu, a to će i nama omogućiti na Kalniku da ubrzo stvorimo nove bataljone i dademo priloge za stvaranje novih brigada. Naš će posao ispočetka biti težak, no mi ćemo svoju dužnost i dalje vršiti kako treba, obogaćeni novim iskustvom i prožeti još većom vjerom u brzi

¹⁹ Petar Drapšin

²⁰ Marijan Stilinović

²¹ Nikola Demonja

slom fašističkih banda. Vjerujemo, da ćete nam pružiti izdašnu pomoć i ponovno Vas molimo, ako Vam je moguće pošaljite kojeg člana Vašeg Štaba u naš Odred.

Ovaj izvještaj nije potDun i to zbog toga, jer mi manjkaiu izvještaji komesara bataljona. Prvom zgodom ja ću Vam ponovno poslati izvještaj u kojem ću prikazati kako smo otpočeli pod novim okolnostima. Prije našeg odlaska, mi ćemo se još detaljnije posavjetovati sa drugovima u Štabu Zone, jer vjerujemo da Vaš dolazak neće uslijediti tako brzo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Josip Horvat

Komandant •]
Izidor Štrok

BR. 69

IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNIČKOG NOP ODREDA ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 21 PROSINCA 1942 GOD. O VOJNO-POLITIČKOM STANJU NA PODRUČJU KALNIKA, O USTAŠKO-DOMOBRANSKOJ OFANZIVI I STANJU U ODREDU¹

STAB
KALNIČKOG PART. ODREDA
Dana 21 decembra 1942

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

I. Stanje neprijatelja na rektoru Kalničkog part. odreda

U našem zadnjem operativnom izvještaju od 18. XI.² o.g. napomenuli smo u kratkim crtama, da se pojavom našega Odreda na kalničkom terenu, raspored neprijateljskih snaga znatno promijenio: Sela smo očistili od ustaša mještana, tako reći usput, manjim akcijama po četama, očišćena su mnoga općinska mjesta od žandarskih postaja. Ostale su samo posade u gradovima Križevci, Koprivnica, Varaždinske Toplice, Ludbreg i Varaždin.

Našim akcijama na vlakove prisiljen je neprijatelj da osigurava prugu i promet na njoj. To je pokušao na razne načine, ali uvijek sa neuspjehom. Najprije je pokušao da postavlja duž pruge kontinuirano osiguranje kroz par sati svake noći i u tom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 24—3, k. 102 B.

² Redakcija ne raspolaže ovim izvještajem.

vremenu trebali su onda da prođu svi vlakovi, koji su uopće morali proći te noći. Naravno da se to zbog općeg prometa pokazalo nemogućim i nesigurnim. Zato je taj način osiguranja, nakon par dana napušten, a prihvaćen je drugi: Sa svakim vlakom vozilo se njegovo osiguranje i na opasnim mjestima (gdje smo mi redovito uništavali vlakove) voz zaustavljao, te bi osiguranje izlazilo, posjedalo obližnje kose i šumarke, dok voz ne prođe, da se zatim opet natrpaju u nj i krenu dalje. Jasno je da je ovaj smiješni i glupi način osiguranja napušten već nakon par noći. Baš kad smo već načinili plan da napadnemo istodobno i voz i njegovo osiguranje, prešli su na treći način osiguranja: Stalnim stražama na spaljenim stanicama. No pokazalo se uskoro da ni ovaj način nije u stanju da spriječi naše jedinice, da napadaju i uništavaju vlakove, lome t.t. veze i ometaju promet. Što više ta osiguranja ne mogu ni sebe očuvati, kao što se vidi iz drugog dijela ovoga izvještaja i vrlo su jeftino vrelo za naše naoružanje.

Sadašnje dakle stanje neprijatelja na ovom sektoru je sljedeće:

Vrlo jaki garnizoni u spomenutim gradovima, te veća ili manja osiguranja na prugama ili rudnicima. Osim toga u najnovije vrijeme, formiraju se u Križevcima i Varaždinu pokretne bojne, sa specijalnim zadatkom, da uznemiruju Kalnički partizanski odred i ometaju ga u radu.

II. Akcije

Prijašnja rasutost neprijateljskih snaga, kao i prostranost terena na kome treba da djeluje naš Odred, navela nas je na to da Odred podijelimo na bataljone, pa čak i čete. sa njihovim posebnim sektorima djelovanja. Time se postiglo to, da smo neprijatelja mogli istodobno napadati na više mjesta i samim tim dovoditi ga u zabur¹. i drugo da smo u nesrazmjerno kraćem vremenu izvršili mnogo više akcija, nego bi to mogli učiniti, da smo se kretali kao Odred. Naravno, da smo mi istodobno prikupljali podatke i pripremali akcije većega stila, gdje bi Odred djelovao kao cjelina. Za neke od tih dobili smo već detaljne podatke i nacрте (Lepoglava), za neke pohvatali veze s hrvatskim oficirima (Varaždin. Koprivnica), no u to je nastupila ofanziva na Kalnik i sve je to odgođeno na neizvjesno vrijeme.

Od 20. XI. o.g. pa do 16. XII. o.g. izvršile su snage našega odreda sljedeće akcije:

20. XI. razoružane pogranične straže u Hrženici i Strugi¹ (na mađarskoj granici). Uhvaćeno 15 karabina. 2 pištolja, 10

¹ Ovu akciju izvršio je Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda.

bombi i 700 metaka. Likvidiran jedan ustaški poručnik. Lakše ranjen naš jedan vodnik.⁴

Iste noći uništena prazna kompozicija mješovitog vlaka na pruzi Križevci—Koprivnica.

23. XI. Zapaljane željezničke stanice Rasinja i Čukovec. Polomljene t.t. veze.⁵

24. XI. Uništen teretni voz na pruzi Koprivnica—Križevci*

25. XI. Razoružana pogranična žandarska straža u Malom Bukovecu. Ubijena 2 ustaše i 2 legionara, koji su se vratili s istočnog bojišta. Uhvaćeno 16 karabina, 20 bombi, 800 metaka, mnogo vojničke sprema i 4 debele svinje. Iste noći razoružana je domobranska posada u Velikom Bukovecu i časna radna služba u Draškovićevu Dvoru. Uhvaćeno 35 karabina, 2 šmajsera, 3 pištolja i 6 kola vojničke opreme.⁷

27. XI. Razoružana žandarmerijska stanica u Sv. Petru Orahovcu. Plijen: 7 karabina, 2000 metaka, 12 bombi i mnogo vojničke sprema. Zapaljena općinska i poštanska arhiva u istom mjestu.⁸

29. XI. Sukob jedne naše čete s ustašama u Vojakovačkom Osijeku. 2 ustaše mrtva i jedan domobran. Mi nismo imali žrtava, ali ni plijena. To je bio početak ofanzive na Kalnik.

Prema pouzdanim izvještajima naših informativaca, pretstojaia je za 29. XI. ofanziva na Kalnik.⁹ Naš II bataljon djelovao je na Bilo Gori, a I i III u Zagorju (Zagrebačka Gora i Ivanšćica). Od početka ofanzive, pa do ponovnog povratka na Kalnik, izvršene su sljedeće akcije:

1. XII. o.g. Uništena 4 automobila na cesti Zagreb—Varaždin.¹⁰

2. XII. o.g. Razoružana žandarmerijska postaja u Mariji Bistrici. Uhvaćeno 12 karabina, 3000 metaka i 30 bombi. Zapaljena općinska i poštanska arhiva, podijeljene narodu živežne namirnice iz općinskog magacina. Svučeno 60 Srba domobrana. 20 ih je ostalo u našim redovima i naoružali smo ih žandarskim karabinima.¹¹

Iste noći uništen je rudnik Zajezda, minirana sva mašinska postrojenja i električna centrala. Nanesena šteta od više miliona kuna.¹²

⁴ Pero Arbutina. Poginuo u Pogancu 12 prosinca 1942 god., kao komandir voda.

⁵ Akciju je izvršio Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda.

" Akciju je izvršio Kalnički NOP odred.

V Akciju je izvršio Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda.

" Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 51.

¹⁰ do ¹¹ Akcije je izvršio Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda.

3. XII. o.g. Uništen vojnički kamion u Lazu. Uhvaćen jedan poručnik, jedan vodnik i 2 domobrana, koji su svučeni i pušteni. Plijen 2 karabina i 1 šmajser.¹³

U noći od 3 na 4. XII. uništen rudnik Globočec.¹⁴

Na Bilo Gori II bataljon uništio rudnik kod Šandrovca. Razoren jedan lokomobil i jedna lokomotiva.

5. XII. o.g. Jedna četa III bataljona prešla njemačku granicu kod Klanjca i izbacila iz njemačkog zarobljeništva 5 sovjetskih oficira.

I bataljon sukobio se sa Crnom legijom na obroncima Zagrebačke Gore. Žrtava nismo imali. Neprijatelj je imao 2 mrtva.

Uveče toga dana uhvatili 5 karabina i svukli dva avijatička dočasnika u Rauhovoj Lugarnici na Sljemenu. Tu se javilo u odred i 20 Srba domobrana, koji su radili u šumi nedaleko Rauhove Lugarnice.

II bataljon razoružao pograničnu stražu na mađarskoj granici. Uhvaćeno 20 karabina i 1 šmajser.

6. XII. o.g. uništeno iz zasjede 8—10 ustaša, koji su se kamionima koncentrirali u Velikom Trgovištu. Oko 12 sati toga dana, napalo je od 6—8 stotina ustaških bandita naš I bataljon na položajima između Ključa i Velikog Trgovišta. Neprijatelj je imao mnogo žrtava. Naši gubici 1 mrtav, 2 ranjena i 15 novih drugova bivših Srba domobrana predalo se neprijatelju s oružjem.

Snage II bataljona spalile su željezničku stanicu u Velikom Trojstvu, uništile magacine, jedan vlak, 2 lokomotive. Uhvaćeno 200 kg šećera, 10 vreća soli i vagon bijelog brašna. Uhvaćeno 6 karabina, ubijeno 3 ustaška bandita.

7. XII. o.g. Napao je neprijatelj naš I bataljon kod Klanjca. Uskoro mu je došlo 6 tenkova u pomoć i napali su s boka našu kolonu, presjekli je na dva dijela i gonili je po brežuljcima vatrom i pokretom. Žrtava mi smo imali 1 mrtav, 1 ranjen i jedna drugarica živa uhvaćena.

Na Bilo Gori II bataljon očistio nekoliko sela od ustaša; ubijeno 10 ustaških bandita.

8. XII. o.g. U noći naišao naš I bataljon na zasjedu kod rudnika Golubovca. Žrtava nismo imali. Uхватili smo jedan puškomitraljez. Na Bednjanskom mostu razoružali domobransku stražu, uhvaćeno 15 karabina. Spaljena općinska arhiva u Petrovskom. Razoružana posada na željezničkoj stanici Lepavina. Uhvaćeno 45 karabina i 3500 metaka.

10. XII. o.g. I bataljon se vratio na Kalnik, te u selu Ivancu razoružao žandarsku ophodnju. Uhvaćen jedan puškomitraljez i 16 karabina.

12. XII. o.g. I i III bataljon u Ivancu na Kalniku napadnuti i od jedne pokretne ustaške bojne.¹⁵ Uhvaćen jedan bandit i likvidiran. Naš jedan drug poginuo i jedan ranjen.

15. XII. o.g. Razoružana posada na tunelu u Velikom Trojstvu, na pruzi Bjelovar—Đurđevac. Plijen 37 karabina, 3000 metaka, te mnogo vojničke spreme. Žrtava nismo imali.¹⁶

Prema naređenju Štaba III Operativne zone od 7. XII. o.g., J krenuo je 16 o.mj. štab Kalničkog partizanskog odreda u Štab III Operativne zone na konferenciju, koja je zakazana za 20 XII. o.g.¹⁷

III. Reakcija neprijatelja i iskustva sa puta kroz Zagorje

Kad se naš Odred prvi puta pojavio na Kalniku, bio je Kalnik kako je poznato blokiran i jedinice koje su ga blokirale dobile su zadatak, da nipošto ne propuste partizane u unutrašnjost Kalnika. Drugi dan našega boravka na kalničkom sektoru organizirana je posebna hajka (Botinovac), koju smo dva dana uspješno odbijali i na jednom mjestu (Apatovac) preko nćci probili blokadu, ne znajući naravno o tome svemu ništa. Zbog poznatih razloga mi smo se povratili na Bilo Goru, da se nakon 5—6 dana ponovno pojavimo na Kalniku. Ovaj put smo odmah poslije Kalničke kose (Vojakovački Osijek) izvršili par akcija i počeli vršiti vojničke, političke i ekonomske pripreme za lakše održavanje Odreda na ovome terenu, odnosno za izvršenje zadatka koji je Partija stavila pred nas. I opet je neprijatelj reagirao, nakon tri dana mirovanja. Ali ovaj put sa elitnim jedinicama. Pojavio se Francetić sa svojom Crnom legijom, ojačan s jednom ustaškom [i] jednom koturaškom satnijom.¹⁸ Ma da je neprijatelj imao nesrazmjerno veće gubitke, ipak smo nakon tri dana njegove upornosti morali ponovo napustiti Kalnik i vratili se na Bilo Goru, da se i po treći put nakon par dana vratimo ponovo na Kalnik, izvršivši na putu akciju na Sokolovac i Lepavinu. Sad je nastalo zatišje kroz punih 15 dana. 15 dana mirovao je neprijatelj, a naše su jedinice vršile 1 dan i noć akcije na sve strane. Došla je i Zumberačka četa¹⁹ i osnovan je III bataljon, te se je sektor djelovanja proširio: vršile su se akcije na Bilo Gori, Kalniku i u Zagorju (Ivanščica). Naše

¹⁵ " Ove ustaške jedinice bile su garnizonirane u Koprivnici.

" Akciju je izvršio Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda.

¹⁷ Zajedno sa Štabom došla su u Slavoniju i dva bataljona ovog Odreda — Prvi i Drugi. Njihov dolazak je bio u vezi s formiranjem¹¹ novih brigada i divizije u Slavoniji. Prvi bataljon je ušao u sastav Šesnaeste a Drugi u sastav Sedamnaeste brigade. O formiranju ovih brigada i divizije vidi u dok. br. 45, 46 i 66.

" Vidi tom V, knj. 8. dok. br. 33 i primjedbu br. 29 uz dok. br. 56.

se jedinice zalijetale na mađarsku granicu i preko njemačke granice. Međuvremeno je organizirana informativna služba, spravljene ishranbene rezerve, organizirana bolnica i politički se mnogo uspjelo po kalničkim selima, kako se to vidi iz izvještaja druga komesara.

Neprijatelj je međutim uvidio, da do tada iskušanim metodama ne može nama nanijeti ni osjetljive gubitke, akamoli da nas do kraja uništi, kako si je to postavio za zadatak. Zato je za vrijeme ovoga zatišja sakupljao snage i spremao plan za opću ofanzivu na centralni dio našega sektora te na Kalnik. Zaista u noći između 28 i 29 novembra stižu nam od naših informativaca izvještaji, sa tri strane, da je neprijatelj koncentrirao velike snage u Križevcima, Koprivnici, Ludbregu, Varaždinskim Toplicama, Varaždinu i u Novom Marofu i da će već sutra [početi napad]. Neprijateljske sijage od pet do šest hiljada pješaka, artiljerija raznih kalibara i tenkovi.²⁰ Prema kasnije primljenim izvještajima, te su neprijateljske snage lutale kroz sela po Kalniku od 1 do 3 decembra ove godine govoreći pred seljacima da će ovaj put potpuno uništiti partizane.

Raspored naših snaga neposredno prije ofanzive bio je sljedeći: I bataljon na istočnom dijelu Kalnika, II bataljon: jedna četa na Bilo Gori, a druga četa na južnom dijelu Kalnika.

III bataljon: jedna četa u Zagorju a druga četa [u] zapadnom dijelu Kalnika.

Stab Odreda dobivši podatke o pretstojećoj neprijateljskoj ofanzivi, donio je odluku da dvije čete III bataljona krenu u Zagorje, južnim padinama Ivanšćice, a da se vrate sjevernim padinama iste gore, vršeći usput akcije i djelujući politički. Druga četa II bataljona da s bolnicom krene na Bilo Goru, da se tu sastane s prvom četom i da odanle vrše pritisak na prugu Križevci—Koprivnica i da napadaju jedinice po završetku ofanzive na Kalnik i napokon, kada se Kalnik isprazni, da se vrati na svoj kalnički sektor, i da tamo sačeka I i III bataljon, koji se također treba da vrate iz Zagorja na Kalnik. I bataljon da krene u Zagorje, sjevernim padinama Zagrebačke Gore i lukom do njemačke granice (Sutla) da se vrati južnim padinama Ivanšćice na Kalnik, vršeći usput akcije i djelujući politički. Time bi se izigrala neprijateljska ofanziva s jedne strane, a prošlo bi se kroz Hrvatsko Zagorje većim snagama, što bi trebalo ostaviti osobito jake političke tragove.

Plan je djelomično uspio, djelomično nije. Nije uspio utoliko što se II bataljon suviše udaljio od pruge Križevci—Koprivnica, vršeći akcije u dubini svog bilogorskog sektora, i što uopće

²⁰ U originalu rečenica je nedovršena. Misli se, vjerovatno, na početak napada na naše snage.

nije dočekaao I i III bataljon na Kalniku, nego su se ovi vratili u neizvjesno. Nije uspio ni I bataljon u potpunosti, jer je neprijateljska reakcija u vidu gonjenja tenkovima iz Zagreba, bila toliko snažna, da je pri povratku razbijen na tri dijela uspio izvršiti dvije do tri manje akcije i to noću, dok mitinge nije dospio uopće održavati. III bataljon je bolje prošao, jer je reakcija na njega bila manja.

Iskustvo od tog prolaza kroz Zagorje moglo bi se ukratko formulirati ovako:

U Zagorju bi se jedna partizanska jedinica daleko teže održala, nego na Kalniku. Iz ovih razumljivih razloga:

a) vojničko-strateški razlog: Zagreb mnogo bliže i prometne arterije mnogo gušće, ekonomski razlog: narod vrlo siromašan, nacionalno-politički razlog: živalj čisto hrvatski, zagorski, teško se uvlači u naše redove, premda nije tako nezdrav za shvatanje naše borbe, kao što bi se to očekivalo obzirom na slab uticaj Partije, odsustvo partizanskih jedinica, činjenica je da su nam domobranci, koji su kao zarobljenici prošli kroz naše ruke, umnogom sondirali teren.

Zaključak: Za sada je naše djelovanje u Zagorju svedeno na periodične ekspedicije manjih pokretnih elastičnih jedinica, koje će vršiti akcije srazmjerno svojim snagama i održavati mitinge, te se ponovno vraćati uz sigurnu pratnju tenkova, kamiona na mirnije tlo (Kalnik ih Bilo Gora).

IV. Organizaciono pitanje Odreda

Kao što smo bih obaviješteni od Štaba III Operativne zone da po naređenju Vrhovnog štaba Hrvatske²¹ dademo u sastav 2 bataljona za formiranje brigada,²² koje će se formirati na slavonskom sektoru. Time je Kalnički partizanski odred sveden na jedan bataljon kojemu je brojno stanje oko 160 karabina sa 6 puškomitraljeza, dakle nalazimo se u stanju, kakvo je bilo u početku, te prije 2 i po mjeseca, s tom prednošću što rukovodstvo ima iza sebe i golemo iskustvo, što je led na Kalniku već prilično probijen. Nadamo se da će u najskorije vrijeme ostatak ovih snaga porasti na isto kao što je bilo dosada brojno stanje starog odreda. Zadatak koji je postavljen pred nas na ovom velikom sektoru izvršavaćemo lakše nego do danas pošto ćemo imati za leđima jače snage, a to su novoformirane brigade. Zasada će postojati jedan bataljon sa štabom odreda ali ima uslova da će formirati više bataljona. Stab odreda sa-

²¹ Misli se na Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

²² Riječ je o formiranju Sesnaeste i Sedamnaeste slavonske NO brigade.

činjavaju dva člana: komesar drug Horvat,²³ komandant drug Strok,²⁴ no odmah će se pristupiti popunjavanju štaba odreda te ćete o tome biti na vrijeme obaviješteni.

Dosadanji zamjenik komandanta drug Jerković²⁵ trebao je prema vašem naređenju, koje smo primili 28. XI. 1942 u skraćeno²⁶ ove godine da se uputi u Stab II Operativne zone, već smo bili na putu da to izvršimo. Drug Jerković je naime trebao ići s I bataljonom do sela Ravnica, a odanle preko veze za Zumberak, no neprijateljska iznenadna i snažna reakcija kod Velikog Trgovišta je to spriječila. I on se je povratio s nama na Kalnik. Sad se nalazi u Štabu III Operativne zone, gdje će se prema odluci sekretara CK KPH²⁷ zadržati do daljnjeg rasporeda ili naređenja.

Drug Demonja²⁸ i drug Mrki²⁹ ostali su na raspoloženju III Operativne zone.

V. Perspektive djelovanja odreda

Mogućnosti djelovanja našega Odreda: vlakovi, pruge, rudnici, manje posade kojih ima još nekoliko na ovom sektoru u zasjedi na cestama, te eventualni sukobi s bandom na terenu.

Prilikom ofanzive neprijateljske pali su u ruke [neprijatelj] koncepti komandanta Odreda.

Naoružanje našeg Odreda do danas je sljedeće: 430 karabina, 17 puškomitraljeza, 7 šmajsera, 1 teški-mitraljez, 30 pištolja, 100 karabina koji nisu iskorišćeni i 30.000 municije. Brojno stanje tog Odreda bilo je 500.³⁰

Informativni izvještaj kao i obavještajni, ne može se poslati pošto nismo dosada imali obavještajnog oficira a informativni oficir za vrijeme ofanzive bio je na terenu, s kojim nismo mogli dobiti veze do danas. Uбудuće dobićete i ove izvještaje. 25. XI. 1942 poslali smo jednu jedinicu od 6 partizana sa poštom u Zumberak, ona se do danas nije vratila. Ova jedinica nosila je izvještaj i novac u svoti 200.000 kuna. Do danas primili smo 2 pošte od vašega štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

J. Horvat

Josip

³¹ Izidor

²⁵ Mate

^{2e} Omaškom je, vjerovatno, dio rečenice ispušten.

²⁷ Vidi dok. br. 68, primjedbu br. 2.

Narodni heroj Nikola Demonja

" Vlado Mutak

³⁰ Misli se na brojno stanje Kalničkog NOP odreda prije ulaska njegova dva bataljona u sastav novoformiranih brigada u Slavoniji.

Komandant

Štrok

BR. 70

PISMO POLITIČKOG KOMESARA PRVOG KORPUSA NOV
I PO HRVATSKE OD 22 PROSINCA 1942 GOD. POLITIČ-
KIM KOMESARIMA ŠESTE, SEDME I OSME DIVIZIJE O
NEKIM PROPUSTIMA U AKCIJAMA I U RADU S **JEDINI**
ČAMA¹

K. br. 3/42
22 decembra 1942

POLITKOMESARU VI, VII i VIII DIVIZIJE

Upravo se navršilo mjesec dana od kako su formirane naše divizije i Korpus.² Dužnost nam je da uočimo neke nedostatke koji su u tih mjesec dana izbili na površinu u radu naših jedinica i štabova kao i u borbi, koju one vode. Veliki je to korak unapred u razvitku naše vojske kojeg smo mi učinili formiranjem divizija i Korpusa, ali izgleda da mi nismo dali sve od sebe kako bi objasnili svim partizanima značaj tog momenta, tog prelaza i stvaranja novih čisto vojničkih jedinica, i današnjeg stupnja razvoja naše Narodno-oslobodilačke vojske. U nekim jedinicama premalo je pažnje posvećeno baš tom pitanju i politkomesarski kadar premalo je uradio da bi partizane upoznao sa tim novim stupnjem razvoja naše Narodno-oslobodilačke vojske, dok u nekim jedinicama ta stvar je postavljena pravilno i pravilno je objašnjena u svim jedinicama partizanima, što se osjeća iz aktivnosti tih jedinica i uspjeha koje su one u posljednje vrijeme imale.

Nakon mjesec dana rada i borbi naših divizija treba da se pitamo da li su štabovi tih divizija dali sve od sebe kako bi stanje u njihovim divizijama bilo što bolje i kako bi svoje jedinice vojnički i politički što bolje usposobili za buduće borbe. Kada realno pogledamo stvari vidimo, da su neki štabovi divizija zaista pokazali veliku aktivnost i volju za rad, dočim ima i slučajeva gdje toga nije bilo. Konkretno štab VIII Divizije pokazao je mnogo volje i uložio mnogo truda kako bi njihova Divizija jedna od najboljih postala u Korpusu. Politkomesar³ je te Divizije uspio da preko komesarskog kadra sprovede uspješnu kampanju po svim pitanjima koja su bila na dnevnom redu, po svim greškama koje je trebalo ukloniti da bi se Divizija što bolje usposobila kako vojnički, tako i politički. Isto tako i

¹ Dokumentat. bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Vidi tom II, knj. 1, dok. br. 95, str. 200.

³ Artur Turkulin

Štab je VII Divizije pokazao dobre rezultate u svom dosadašnjem radu. Što se tiče Štaba VI Divizije u njemu su došle do izražaja slabosti koje treba ukloniti što prije, kako bi naša borba i razvitak iste bio što bolji. Što se tiče slanja izvještaja u kojima je Štab Korpusa trebao toliko da piše i tu su došle do izražaja slabosti politkomesara divizija, koji nisu smjeli dozvoliti da se izvještaji ovako nemarno ili skoro nikako ne šalju. Tu je naročito i opet labavo vršio svoju dužnost po tom pitanju Štab VI Divizije. Po pitanju slanja tih izvještaja politkomesari divizija trebaju po svojoj komesarskoj liniji, utjecati na ostale članove štaba i tražiti da se svi izvještaji šalju u Štab Korpusa. Mi moramo biti načisto s time, da su divizije operativne jedinice koje bi morale biti u svakodnevnom kontaktu sa svojim višim štabom, tj. sa Štabom Korpusa, a ne da se dešava da prođe deset i više dana, a da se iz Divizije ne primi nikakav izvještaj. To su greške koje se ubuduće ne smiju dešavati. Mi moramo težiti za tim, da naše divizije, koje stoje pod jedinstvenom komandom Štaba Korpusa, moraju djelovati kao cjelina i da se prema tome u Štabu Korpusa mora znati za svaki njihov pokret i rad. Razumije se da je bilo poteškoća u samom početku, kao što su napr. nepotpuni štabovi i slično, ali danas te poteškoće više ne postoje, jer štabovi su potpuni i ne može biti izgovora za ovakve propuste.

Što se tiče vojnih akcija i operacija i tu su došle do izražaja izvjesne slabosti, po pitanju inicijative u Štabu VI Divizije. Jasno je da Štab Korpusa ne može davati neke konkretne zapovijesti po pitanju akcija. Štab Korpusa uglavnom daje direktive koje govore gdje je i u kom pravcu će divizija djelovati, u koje vrijeme, a na štabu divizije stoji da on pronade tačke koje će napasti i da razradi dalje onaj direktivni plan kojega mu daje Štab Korpusa. Tako napr. Štabu VIII Divizije data je direktivna zapovijest: djelovaće vaša Divizija na Kordun, treba da čisti desnu obalu Kupe itd., ili Štabu VII Divizije: aktivnost vaše Divizije treba da se usmjeri u pravcu glavne pruge, da vršite pritisak na Pounje itd., a Štabu VI Divizije: usmjerite vašu aktivnost protiv četnika i okupatora u Lici itd. Do štabova divizija stajalo je kako će oni te direktivne zapovijesti ostvariti i na taj način izvršiti zadatak. VII i VIII Divizija to su i učinile, ali VI nije. Tačno je da su i uslovi za borbu tamo gdje djeluje VI Divizija najteži, ali da nema mogućnosti za izvršavanje akcija, to nije tačno. Pogledajmo bilansu naših vojnih uspjeha u vremenu od mjesec dana otkad su formirane divizije i Korpus. VIII Divizija zaplijenila je u tih mjesec dana 322 karabina, 19 p. mitraljeza, 10 šmajsera, 1 brdski top, jedan laki bacač i ostale ratne spremne. VII Divizija zaplijenila je 206 karabina, 8 p. mitraljeza, 2 teška mitra-

ljeza i 5 šmajsera, a VI Divizija koja je brojčano najjača zaplijenila je u tih mjesec dana 1 top, jednu radio stanicu i nešto karabina. Ta bilansa pokazuje da Stab VI Divizije nije naročito mnogo vodio računa o tome da zaplijeni što više oružja i zada što teže udarce neprijateljima našeg naroda. Veliki dio krivnje snosi za to politkomesar Divizije, koji nije dao ono što je mogao dati i uvjerio ostale članove Štaba o potrebi što aktivnije borbe protiv neprijatelja.

U borbama koje je vodila VII i VIII Divizija došle su do izražaja vojničke slabosti naših jedinica. Tako napr. u operacijama koje je zadnjih dana vršila ova Divizija nije bilo saradnje u djelovanju naših tenkova, artiljerije i pješadije isto tako i veza između jedinica nije naročito funkcionisala. Karakteristično u tim borbama jest to, da je neprijatelj u većini slučajeva tamo gdje je htio uspio pobjeći, kao napr. žandari iz Skakavca,⁴ ustaše iz Laslnje⁵ i jedan dio posade iz Cemer-nice.⁶ U operacijama koje je vodila VII Divizija također je bilo vojničkih grešaka i nevojničkog držanja samih boraca. U operacijama nije bilo koordinacije između brigada, a ni veza nije funkcionisala, zatim propuštena je naročito povoljna prilika da se neprijatelju zada težak udarac rušenjem mosta i vijadukta kod Volinje.⁷ Nesavjesnošću ta prilika je propuštena i potrebno je o toj grešci povesti računa.

O svim tim nedostacima potrebno je povesti računa i iste što prije ukloniti kako bi naše jedinice bile što sposobnije i što bolje izvršavale svoje vojne zadatke.

Po pitanju kampanje u divizijama najviše je urađeno u VIII Diviziji gdje je održano niz konferencija i sastanaka sa jedinicama i komandnim kadrom i gdje je politkomesar Divizije uputio tri pisma partizanima, koja su bila upućena po pitanju pojedinih kampanja koje su se vodile u Diviziji. I u ostalim divizijama vođene su kampanje protiv pljačke itd., ali one nisu bile tako planski dobro pripremljene kao u VIII Diviziji, gdje je politkomesar Divizije izradio plan političkih predavanja i političkog rada za izvjestan period vremena. Tim putem treba da krenu i politkomesari VI i VII Divizije, ako hoće da prilike u svojim jedinicama potpuno srede i da stvore što bolje organizovanu vojsku.

Osjećalo se je kolebanje naših jedinica po pitanju izdajničkog vodstva HSS-a.⁸ Po tom pitanju treba zauzeti jedinstven stav. Najbolje je poslužiti se okružnicom C.K. K.P.H. koja je bila ovih dana upućena. Izdajnički rad vodstva HSS^a treba

V Vidi dok. br. 19, 20 i 30.

¹ Vidi dok. br. 35 i 42.

⁷ Vidi dok. br. 64.

⁸ HSS — Hrvatska seljačka stranka

raskrinkati, sa tim radom upoznati komesarski kadar, a preko njega sve partizane. Naročito je to važno objasniti komesarskom kadru onih jedinica, koje će krenuti ili se kreću u čisto hrvatske krajeve, kao napr. u Zumberak, Pokuplje, Slavoniju itd.

Drugovi politkomesari, vi ste odgovorni za sve propuste koji se dešavaju u vašim štabovima i gledajte iste što prije otkloniti. Nemojte dozvoliti da se zbog takvih grešaka našoj Narodno-oslobodilačkoj borbi nanosi šteta i da se na taj način koči pravilan rad i razvitak naše Narodno-oslobodilačke vojske. Dajte sve od sebe i otklonite te manjkavosti koje nisu velike, ali ih je nužno što prije ukloniti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

BR. 71

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 22
PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HR-
VATSKE O DOLASKU ČETVRTE KORDUNAŠKE NOU BRI-
GADE NA PODRUČJE ZUMBERKA I O NEKIM ORGANI-
ZACIONIM PITANJIMA¹

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
broj 79/42
dne 22. XII. 1942

Predmet: stanje u II Operativnoj zoni

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P. ODREDA HRVATSKE

Primili smo vaš dopis O broj 133/42 od 13. XII. ove go-
dine i dopis A broj 558/42 od 13. XII. ove godine.

Nakon odlaska bivšeg komandanta² ove zone nastojali smo da se aktivnost naših jedinica nastavi i dalje. U tom nastojanju djelomično smo uspjeli. XIII Udarne brigada „Rade Končara“ u zajednici sa slovenskom partizanskom brigadom „I. Cankarja“³ izvršile su uspješni napad na utvrđenog neprijatelja

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 20—1, k. 102 B.

V* Većeslav Holjevac

³ Slovenska NOU brigada „Ivan Cankar“

(ustaše, žandare i domobrane) u Krašiću. O tim operacijama kao i o djelatnosti naših jedinica u posljednje vrijeme, poslali smo vam operativni, komesarski i druge izvještaje.⁴

Mnogo nas je obradovala vijest, koju smo pročitali u vašem dopisu broj 133/42 o tome, da na naš sektor dolaze nove snage⁵ sa teškim oružjem. Mi smo vam doduše u više navrata pisali od kolike bi bilo potrebe takvo oružje za ove krajeve, te smo uvidjeli, da ste vi u cijelosti razumjeli naš zahtjev i istome izišli u susret. Kada smo ovu radosnu vijest saopćili komandnom kadru naših jedinica, drugovi su zajedno s nama izrekli veliku zahvalnost svojem Glavnom štabu. Ovaj gest dao nam je i našim jedinicama novog potstreka za daljnje akcije i uništavanje neprijatelja na Zumberačkom području, a dao je i dati će mnogo potstreka svim jedinicama II Operativne zore za nove podvige naših boraca.

U vezi sa dolaskom jačih jedinica na naše područje, mi ćemo poduzeti sve potrebne organizacione i političke, te vojničke pripreme za uspješno djelovanje tih jedinica u našoj zoni. Cim smo dobili vaša pisma odmah smo pristupili konkretnoj izradbi plana za vođenje akcija sa jedinicama koje do tada nisu operisale na našem sektoru. Plan za akcije već je gotov. Mi smo imali plan za daljnje vođenje akcija sa jedinicama kojima smo raspolagali, a sada smo ga samo proširili. U našim dosadašnjim operacijama, umjesto teškog oružja (topa) mi smo upotrebljavali naše minere, koji su zamijenili topove i teške bacače ali sada će ići stvari mnogo lakše za razbijanje neprijateljskih utvrđenja, kad ćemo imati teškog oružja, to će sigurno dovesti do novih i još većih uspjeha naše vojske, nego što smo ih imali dosada.

Unatoč stalnog pokreta naše brigade,⁶ koja stoji u direktnom kontaktu sa našim štabom, mi smo održali bezbroj konferencija i savjetovanja sa komandnim kadrom, zbog raznih nedostataka koji su se pokazali u izvedenim akcijama. Drugovi imadu mnogo volje i dobri su borci, ali imade i raznih nedostataka na koje treba stalno ukazivati, i pomoći im u njihovom djelovanju. Takve konferencije i savjetovanja donijele su pozitivnih rezultata, što se najbolje vidi u samim akcijama, da drugovi ne padaju u jedne te iste grješke. U svakom slučaju, mi ćemo postupiti prema uputstvima koja smo dobili i koja ćemo dobiti od vas. Zato ćemo vas redovito obavještavati o svim konkretnim stvarima, koje proživljavamo mi i naše jedinice, da biste mogli imati točan uvid u naše djelovanje i djelovanje naših jedinica.

⁴ Vidi dok. br. 34, 37, 50 i 61.

⁵ Četvrta kordunaška NOU brigada. Vidi dok. br. 98.

⁶ Trinaesta udarna NO proleterska brigada „Rade Končar“

Nakon akcije u Krašiću, očekivali smo prirodnu reakciju neprijatelja. Neprijatelj je zaista pokušao 19. o. mj. reagirati kod Oštrca time, što je napao naš jedan bataljon kada ovaj nije bio u pripremnosti. Borba se je razvila i trajala je cio dan. Neprijatelj je u toj borbi bio odbijen, ostavivši na bojištu oko 15 mrtvih i 20 ranjenih ustaša. Naše jedinice nisu bile pripremane za ovu borbu iako smo mi istoga dana rano ujutru izdali naređenje za strogu pripravnost, jer postoji mogućnost da će neprijatelj izaći iz svojih utvrđenja i pokušati da demonstrira, kako bi na taj način u očima naroda opravdao svoj potpuni poraz u Krašiću. Unatoč toga naše jedinice nisu na brzinu ostvarile ovo naređenje, pa je i veći uspjeh zbog toga izostao. Da su naše jedinice bile čvrsto povezane i u rukama štaba brigade mogli smo toga dana potpuno likvidirati ustaše u Oštrcu. Međutim, štab brigade nije imao veze na vrijeme sa svim svojim jedinicama, pa radi toga nismo mogli izvesti manevar da zaobiđemo neprijatelja i da ga lupimo sleđa. Sta više, naš štab nije dobio nikakvog izvještaja kroz čitav dan o situaciji na položaju sve dotle, dok nije komesar zone⁷ otišao na položaj, da izvidi situaciju i raspored jedinica. Nakon toga, bio je poduzet snažan juriš i koncentracija, te organizacija naših snaga — i neprijatelj je u paničnom bjekstvu napustio borbu, povlačeći se u svoje prijašnje baze u Oštrcu. O ovim borbama poslat ćemo vam sljedećom poštom operativni izvještaj.

Ovih dana očekujemo izvještaj Kalničkog odreda. Izvještaj Moslavačkog odreda obuhvaćen je u našem posljednjem operativnom i komesarskom izvještaju. Kalnički odred dosada izveo je nekoliko veoma uspješnih akcija. Njegova se aktivnost nastavlja i dalje. Pred nekoliko dana, njihov odred, odnosno jedna četa oslobodila je 5 crvenoarmejskih oficira na štajerskoj strani.⁸ preko rijeke Sutle — u Bizeljskom. Ove drugove očekujemo u našem štabu, jer su nam drugovi javili, da dolaze u naš štab odakle ćemo ih uputiti vama. S njima će također doći i izvještaji koje ćemo vam odmah poslati. Mi smo nastojali da drugovima pomognemo u njihovome radu, ali za sada uglavnom pismenim uputstvima. jer nismo imali na raspolaganju potrebnih oficira, koje bi uputili direktno na teren, da im tako i organizacijski pružimo Domoć na otstranjenju eventualnih manjkavosti i pogrješaka. Moslavački odred slao je istovremeno vama i nama izvještaje. Primjedbe, koje ste vi naveli u vašem dopisu o nedostacima u njihovom radu, mi smo također uočili i još ranije im uputili pismo, u kojem smo konkretno naveli njihove nedostatke i ukazali im kako treba organizirati rad u odredu

⁷ Marko Belinić

⁸ Vidi dok. br. 69.

i u akcijama. U ovom odredu stanje je mnogo slabije nego li je u Kalničkom odredu. Mi ćemo, u prvom redu, do tog odreda uputiti svog oficira, da im pomogne oko sređivanja svih prilika¹ u odredu.

Prilikom odlaska druga bivšeg komandanta naše zone, formirana je naredbom Komanda područja u Zumberku, koja jasno nije mogla biti naredbom i organizirana. Oko njezine organizacije javljaju se razne poteškoće. Najviše poteškoća imade u pogledu sposobnog ljudstva. U komandi područja trebalo bi najmanje oko 10 do 15 sposobnih ljudi, a tih mi momentalno nemamo. Zbog toga, nastojimo svim sredstvima i sami im pomoći. Sada komanda područja iako ne u cijelosti, ali ipak radi prilično dobro. Njezin rad svodi se uglavnom oko čišćenja petokolonaških elemenata, što smo vam već ranije javili, oko sređivanja prilika za izgradnju bolnica i snabdijevanja naše vojske. Naravno, da bi morala raditi mnogo šire i mi nastojimo da djelokrug njezinog rada zaista proširujemo, da postane u pravom smislu vojna vlast na svome području. Organizirane su partizanske straže, koje zasada uglavnom pravilno vrše svoj zadatak

Veze su kod nas još uvijek bolno pitanje, što se je vidjelo prilikom akcije u Krašiću. I pored toga, što su one uglavnom dobro funkcionirale, ali nas ne mogu unatoč toga zadovoljiti. Telefon bi nam bio i te kako potreban, što ćemo nastojati čim nam se pruži prilika da ga zaplijenimo, organizirati telefonske veze između naših jedinica na čitavom sektoru naše zone, barem onda kad se nalazimo u akcijama i na položaju.

Rukovodit ćemo se vašim savjetima o što većoj aktivnosti naših jedinica. Mi smo doduše i ranije nastojali da dajemo upute svim jedinicama u tome smislu, a sada ćemo to još više pojačati.

Rak-rana u našoj zoni je terenska četa u Kupčini.⁹ Ona vrlo slabo, gotovo nikako ne izvršava dobivena naređenja. Poslat ćemo tamo jednog od naših oficira da uredi s njome sve stvari. Ona nije zadovoljila u pogledu akcija kao niti u pogledu osiguravanja kanala, koji služe u svrhu veza s vama.

Kada smo drugovima iz XIII Brigade saopćili, da je njihova brigada postala Proleterska svi su se mnogo radovali i obećali da će uvijek dostojno zastupati časno ime našeg heroja Rade Končara. Pred strojem saopćili smo svim borcima predlog našeg C.K. K.P.H., što su drugovi sa radošću i velikim simpatijama prema njemu prihvatili.

Što se tiče štaba naše zone, mi smo očekivali da ćete imenovati novog komandanta, ali kako vidimo da za sada od našeg očekivanja nema ništa. Ukoliko imate neke kombinacije o komandantu zone iz redova nižih, a možda i iz viših kadrova, mi

¹ Terenska četa „Kljuka“

bismo za sada s naše strane, ako nema boljega, preporučili druga Ivetića.¹⁰ On je doduše mlad, ali je pokazao mnogo volje i dobru perspektivu za razvitak u vojničkom i političkom pogledu. Naravno, da tu ne mislimo na neki konačni prijedlog, a vi se uostalom možete po tom pitanju obratiti na druga Veću,¹¹ pa će vam i on još bolje dati objašnjenje o dotičnom drugu.

Kad smo primili vaša pisma, primio je drug komesar i pismo od druga Veće, koji u svom pismu kaže da bi trebalo druga Bocu¹² poslati u Z.¹³ na dužnost koju smo za njega još ranije predvidjeli. On je doduše mnogo potreban u našem štabu, ali bi jasno bio potreban i tamo. Mi ćemo ga ipak poslati, jer smatramo da je tamo zaista i te kako potreban, jer imade potrebno iskustvo, kojeg drugovi u Z. nemaju.

Niste nam ništa javili, šta je sa reorganizacijom II Zone, to jest samog teritorija. Nas ovo pitanje svakako mnogo interesira, jer iz njega također proizlazi i pitanje komande nad pojedinim jedinicama, koje operišu na starom sektoru naše zone. Javite nam, ako je već konačno riješeno to pitanje.

U sljedećim našim izvještajima prikazat ćemo vam stanje i operacije naših jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
M. Belinić

¹⁰ Vojislav Ivetić, tadašnji operativni oficir Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar“

¹¹ Boris Balaš

¹³ Zagorje

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE OD 22 PROSINCA 1942 GOD. O DEJSTVIMA BLOKOVSKOG BATALJONA I TROGIRSKOJ CETA¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
Broj: službeno.
Dne 22. XII. 1942.

Dostavlja operativni
izvještaj

1370/42 24. XII. 42²

DRUGARSKOM
GLAVNOM ŠTABU N.O.V. HRVATSKE

1. *Akcije Blokovskog bataljona:*

28. XI. postavljena je nagazna mina na cesti između Dubca i Omiša. Prvi talijanski kamion, koji je naišao odletio je u zrak. Na mjestu je ostalo 9 mrtvih i 7 teško ranjenih, od kojih je poslije u putu umrlo još 5. Kamion je potpuno uništen.

1. XII. Talijani su sa brodom došli u Zaostrog sa namjerom da hapse i pljačkaju stanovništvo primorskog kraja. Naše male jedinice³ su se privukle neprijatelju, baš kad je vodio uhapšene na brod. Od vatre naših strelaca ubijen je jedan fašista a 5 ih je ranjeno. Uhapšenici kao i sve opljačkane stvari su oslobođeni, dok se je brod povukao naprijed. Poslije dva dana Talijani su sa dva naoružana broda otvorili topovsku vatru na isto mjesto i oštetili nekoliko kuća.

2. XII. Upućene su naše jedinice u selo Slivno, sa namjerom da ga očiste od milicije.⁴ Nakon naših prvih plotuna milicija se razbježala. U borbi je poginuo jedan milicioner. Zaplijenjen je veći broj stoke.

6. XII. Patrola od 5 partizana⁵ uspjela se približiti neprijatelju" na sasvim blisko otstojanje. Neprijatelj je na samom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 32—4, k. 102 B.

² Datum prijema

³ Dijelovi Četvrte čete Blokovskog bataljona „Vid Mihaljević“, koji su dejstvovali uz obalu.

⁴ Odnosi se na ustašku miliciju.

⁵ Iz sastava Biokovskog bataljona „Vid Mihaljević“

* Odnosi se na talijansku jedinicu.

jzlazu Makarske manevrisao sa konjima. Od naše vatre ranjeno je 5 vojnika i 2 oficira. Jedan oficir je već podlegao ranama, jleđu Talijanima je nastala panika, tako da su se u Makarsku **vraćali** konji bez konjanika.

8. XII. Naše jedinice⁷ su se uputile da osiguraju prolaz mobilisanim drugovima, koji su prolazili za Bosnu. Jedan dio ih je sprovodio dok su ostali borci otišli u Studence radi razoružanja milicije. Razoružano je devet milicionera, zaplijenjeno je 9 pušaka i 500 metaka. Pred crkvom je održan veliki zbor ispred 200 slušalaca. Zbor je sa uspjehom završen.

Jedan vod ovog bataljona sačekao je neprijateljski ratni brod — minopolagač u selu Podgori. Pustili su ga da se približi, a onda otvorili na njega vatru. Ovom prilikom neprijatelj je imao 1 mrtvog i 4 ranjena.

U selu Zivogošću naši borci su puščanom paljbom pokušali da zaustave jedan jedrenjak. Kad to nisu uspjeli uzeli su jedan već za to pripremljeni motorni čamac i pošli za njim. Pošto su ga stigli i pretresli ustanovili su da isti vozi drva, koja su bila privatna, pa su ga pustili. Na ovaj način naše jedinice kontrolišu i pomorski saobraćaj, što je neprijatelja natjeralo da sav pomorski promet prenese na drugu stranu kanala, tj. uz i obalu Hvara i Brača.

2. Akcije Trogirske čete:⁸

Na dan 1 ov. mj. ova jedinica je brojala 4 borca, a na dan 15 ov. mj broji 32 borca.

3. XII. na cesti Trogir—Šibenik ispilano je 130 telegrafskih stubova.

5. XII. po danu između Segeta i Marine prekinuta je telefonska žica. Istoga dana pošao je talijanski kamion sa vojnicima radi uspostavljanja veze. Naša desetina im je napravila zasjedu pri povratku i nakon borbe od 15 minuta ubila 14 vojnika, među kojima je poslije nađeno i fašista, a teže ranila trojicu. Naših gubitaka nije bilo. Zaplijenjeno je 16 pušaka, oko 2.200 metaka, 29 ručnih bombi, 10 vojničkih bluza, 7 šinjela, 10 pari cipela, 10 torbica, jedno šatorsko krilo, 6 pari gamašna, 12 fišeklija sa opasačima, jedna mitraljeska cijev, 1 poljski telefon, 18 šljemova, 2 gume od kamiona, a kamion je spaljen.

7. XII. na cesti kod Segeta—Prapatnica na porušenom mostu srušio se talijanski kamion, koji je išao da uspostavlja pokidanu vezu. Bilo je 4 mrtva i 8 teže i lakše ranjenih. U neposrednoj blizini nalazio se jedan naš borac, koji je uspio da zapali kamion.

* U dokumentu br. 28 ova četa se naziva odredom.

9. XII. na cesti Šibenik—Trogir isječeno je 173 telegraf
ska stuba.

12. XII. na cesti Seget—Prapatnica isječeno je 110 telegraf
skih stubova.

13. XII. na turističkoj cesti Trogir—Marina—Šibenik
čen je 91 telegrafski stub.

Kod neprijatelja se opaža veliko nezadovoljstvo uslijed
toga što ne može da postigne da popravi veze koje naši partiz
svakog dana kidaju.

Primjećuju nam drugovi iz Štaba Biokovskog bataljona
da nedovoljno popularišemo njihove akcije preko „Slobodne Ju-
goslavije“ i preko naše štampe.

Sa drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Jordan"

(M.P.)

Komandant
Vicko Krstulović

BR. 73

**ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE PRVOG KORPUSÄ
NOV I PO HRVATSKE OD 23 PROSINCA 1942 GOD. ZA NA-
PAD NA LOVINAC, SMOKRIC, RICE I ŽELJEZNIČKU
STANICU RADUC¹**

„POSTANIMO MAJSTORI SVOGA ORUŽJA*

ZAPOVIJEST

ŠTABA VI DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Za operaciju na Lovinac, selo Smokrić, selo Ričice i želj. sta-
nicu Raduč.²

Sekcija: **Novigrad I:** 100.000 jugoslavenske
izrade

PODACI O NE-
PRIJATELJU:

Prema izvještaju naše obavještajne službe
brojno stanje neprijatelja je sljedeće:

" Ivica Kukoč

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod br. 6—1, k 759.

² Vidi tom V, knj. 11, izvještaj Štabu Prvog korpusa
NOV i PO Hrvatske od 3 siječnja 1943 godine.

Lovinac: U Lovincu se nalazi 150 domobrana i 50 žandara. Naoružani su sa dva teška i dva puškomitraljeza. Stanuju u školi i žandarmeriji. Položaje drže na glavici t.zv. Cvituša u jačini od 50 ljudi. Od gore navedenog broja oko 50 ih se nalazi u selu Smokriću. Pored toga od istog broja šalju se još na Krkenjaču (Krkinac) i Budačak Vrh po 10—15 domobrana. Također je u Lovincu ostalo oko 120 udbinskih žandara sa dva bacača. Isti se odmaraju i ne vrše nikakve dužnosti.

Prema najnovijim izvještajima neprijatelj je pojačao svoje snage u Lovincu i okolici sa oko 500 domobrana i ustaša.

Smokrić: U selu Smokriću nalazi se oko 150 domobrana i ustaša.

Ovi podaci nisu još provjereni.

Ričice: U Ričicama ima oko 14 žandara i 30 naoružanih civila, koji stanuju po kućama. Prema najnovijim izvještajima izgleda, da su se u ovome selu i pojačali.

Želj. stanica Raduč: Na Radučkoj stanici nalazi se 120 Talijana i 30 četnika. Od naoružanja imaju pet teških i 20 puškomitraljeza, jedan teški i četiri laka bacača mina. Stanica je utvrđena sa tri bunkera.

Sv. Rok: U Sv. Roku ima 50 domobrana.

I Naoružanje nepoznato.

Želj. stanica Lovinac: Jedna četa Talijana. Naoružanje nepoznato.

Želj. stanica Ričice: Na želj. stanici Ričicama nalazi se 180 Talijana, od naoružanja imaju jedan top i dva bacača.

Gudura: U Guduri se nalazi 80 žandara sa dva puškomitraljeza.

SASTAV JEDINICA KOJE UČESTVUJU U OPERACIJI:

Jedinice VI Divizije, III Lički odred, baterija haubica, jedan poljski top od 75 mm, prateća četa sa minerskim vodom, četa za vezu i bolnička četa.

ZADATAK:

Izvršiti napad na neprijatelja u mjestu Lovincu, po mogućnosti i na želj. stanicu Lovinac, selo Smokrić, selo Guduru, želj. stanicu Raduč i bunker na mostu, porušiti prugu

i postaviti osiguranje prema Medku i Gračacu.

Odluka i zadatak jedinica:

I Brigada: Sa pridodatim Gospićkim bataljonom iz III Odreda, protukolskim topom, protukolskim mitraljezom i poljskim topom 75 mm i minerskim vodom izvršice napad na želj. stanicu Raduč, bunker kod mosta zapadno od želj. stanice Raduč kod sela Drenovac, porušiti cestu kod Rastika kota **630** kao i mostove na cesti ispred te kote (vidi na sekciji kod slova K). Porušiti želj. prugu ispred sela Kruškovca, također prugu i minirati. Postaviti osiguranje prema Medku na Rastiku kota 630, Bogunici kota 706 i **592**, Kruškovac kota 622, kotu 591 i nasloniti se desnim krilom na rijeku Kruškovac.

II Brigada: Sa pridodatom baterijom haubica izvršice napad na mjesto Lovinac, Cvitušu, zaselak Piplica ukoliko se u ovome posljednjem nalazi neprijatelj. Ako bude uslova izvršiti napad i na želj. stanicu Lovinac.

IX Brigada: Sa pridodate dvije čete Gračačkog bataljona III Odreda i vodom bacača izvršice napad na neprijatelja u selu Smokrić i okolnim položajima, a po likvidaciji Matovinovića Vrhla kota 990 prebaciti se bar sa jednom četom na Razvalu kota 640 sa zadatakom, da se sa ove kote spriječi bjekstvo neprijatelja iz mjesta Lovinac na želj. stanicu Lovinac. a također da sa svojom vatrom neutrališu neprijateljsku vatru sa stanice Lovinac. Postaviti zasjedu prema Gračacu kod Stikade, razrušiti prugu i ne dozvoliti dolazak pojačanja sa toga pravca. Po mogućnosti minirati prugu. Napasti selo Guduru, ali ukoliko bi napad na selo Guduru iziskivao odvlačenje više snaga, onda ostaviti zasjedu prema Gračacu dovoljno jaku, koja će moći da spriječi neprijateljsko nadiranje od Gračaca, a sa raspoloživim snagama vršiti napad na Guduru. Po likvidaciji Smokrića i prema konkretnoj situaciji izvedite napad na selo Ričice.

Artiljerija:

Ona će vršiti gađanje prema traženjima štabova brigada.

Štab Divizije nalaziće se u kući između Debeljaka kota 822 i Kik Glavica kota 722.³

Veza:

I i II Brigada uspostaviće telefonsku vezu sa štabom Divizije, a IX Brigada sa ovim štabom uspostaviti vezu pomoću relejnih stanica. Na taj način IX Brigada neka svoje telefone upotrijebi za vezu sa bataljonima. Telefonska veza neka se brižljivo uspostavi, kako bi za vrijeme operacije telefoni funkcionirali. Pored telefona organizirati i relejno-signalne stanice, pa ako bi telefonska veza zatajila, upotrijebiti ovaj drugi način veze.

Štabovi brigada regulisaće vezu sa svojim bataljonima. Napominjemo, da se vezi pokloni što više pažnje, kako bi ovaj štab a i štabovi brigada imali svakog časa uvid u situaciju. Pri zauzimanju mjesta objaviti ovo dugim zvonjenjem.

Sanitet:

Štabovi brigada regulisaće gdje će se nalaziti bataljonska i brigadna previjališta, a divizijska prihvatna bolnica nalaziće se u Gor. Ploči, gdje slati i sve ranjenike.

Dan i vrijeme operacije:

Operacija će otpočeti 25. ov. mj. u 17 časova. Skreće se pažnja svima komandantima, da dobro proračunaju potrebno vrijeme do mjesta gdje će im jedinice izvoditi operacije i da uzmu najmanje jedan sat nepredviđenog vremena, kako bi mogli tačno i u određeno vrijeme izvršiti napad.

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci:

Znaci raspoznavanja biće: Top—Timošenko, a ugovoreni znaci: danju: dizanje kape

³ Treba: 772.

u zrak i mahanje u krugu, a noću: Mićune-
Stevo.

Rad po završenoj
akciji:

Po završenoj akciji I Brigada pojačaće zasje-
du prema Medku, a najumorniji bataljon stavi-
će u rezervu u kuće Trkuljine, tj. na padina-
nama brijega Zir kota 852. Sa takvim raspo-
redom ostati do daljnjeg naređenja.

II Brigada: sa jednim bataljonom zaposjesti
prema želj. stanici Lovinac ukoliko ova ne
bude likvidirana. Sa jednim bataljonom izvr-
šiti evakuaciju ustaške imovine iz Lovinca
prema Ploči, a ostala dva bataljona staviti u
rezervu kod Parčića. Ovakav raspored neka
ostane do daljnjeg naređenja.

IX Brigada: pojačaće zasjedu prema Gračacu
a ostale snage staviće u rezervu kod Medvi-
dovače. I ova brigada ostaće sa ovakvim ras-
poredom do daljnjeg naređenja.

Evakuacija i
zarobljenici:

Evakuaciju rekvirirane ustaške imovine i
cjelokupnog ratnog materijala kao i zaroblje-
nike sve brigade otpremaće u Gor. Ploču.
Oficire i podoficire, te istaknutije ustaše do-
premati odmah u štab Divizije.

Od zarobljenika ne smije se oduzimati
ništa, niti od odjeće i obuće osim oružja.

Napomena:

Politkomesari će preduzeti sve potrebne mje-
re, da odnos prema mirnom stanovništvu i
njihovoj imovini bude što korektniji. Polit-
komesari su odgovorni za ponašanje parti-
zana.

NA IZVRŠENJE!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Zigic

(M.P.)

Komandant
Srećko M. Manola

Dostavljeno: Štabu I Korpusa
Štabovima I, II i IX Brigade

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 23 PROSINCA
1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O
NEKIM AKCIJAMA ŠESTE DIVIZIJE¹

I KORPUS
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. 8/42
Dne 23 decembra 1942

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

5. XII IX Brigada VI Divizije porušila je oko 20 m željezničke pruge između Cerovca i Malovana, a 6. XII. prekopala je na više mjesta put Obrovac—Gračac i srušila potporni zid.

7. XII. izvršila je IX Brigada akciju na četničko selo Golubići,² gdje je bilo oko 130 naoružanih seljaka bandita. Razoružano je i uhvaćeno 46 četnika, dok je ostatak otišao prije u sastav četničke dalmatinske grupe, koja se grupisala u Velebitu. Od ovih četnika 6 je ostalo u partizanima, a ostatak je pušten kući, pošto se dokazalo da nisu učestvovali ni u kakvim razbojstvima. Zaplijenjeno je 46 pušaka francuskih trometnih, oko 2000 metaka. Puške i municija predate su III Ličkom odredu.

8. ov. mj. četničke bande u jačini od 480—500 bandita spustile se preko Crnovca prema Vratcama³ sa namjerom da napadnu snage IX Brigade, koje se nalaze na tim položajima, da ih razoružaju i zarobe. Napad je izvršen oko podne dok su se naše snage nalazile na ručku. Partizani su se brzo snašli, otvorili vatru na neprijatelja koji se spuštao u streljačkim strojevima na cestu. Borba je trajala oko 3 sata.

Bataljon je isturio jednu četvu neprijatelju s boka tako, da je ovaj bio prisiljen na povlačenje u paničnom bijegu u pravcu Gračaca. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i veći broj ranjenih. 4 su zarobljena. Na našoj strani bio je jedan teže ranjen. Zaplijenjeno je 1 p. mitraljez i 3 puške.

9. ov. mj. neprijatelj iz Gračaca napao je na jedan bataljon IX Brigade, koji se je nalazio u Vratcama.⁴ Napad je izveden

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 27—3, k. 102 B.

Vidi dok. br. 61.

iz Gračaca. Broj neprijateljskih snaga bio je nepoznat, ali £. računa oko 100. Nakon kraće i žestoke borbe neprijatelj je razbijen i povukao se natrag. Broj mrtvih i ranjenih kod neprijatelja je nepoznat, a na našoj strani žrtava nije bilo. Istoga dana jedan bataljon IX Brigade porušio je prugu na liniji Cerovac Malovan u dužini oko 600 m. Noću 8 na 9 ov. mj. jedan bataljon iste Brigade izvršio je rušenje pruge između Otrića i Malovana u dužini od 600 m.

10 ov. mj. pripremljen je plan za napad na neprijatelja u selu Vučipolju sa tri bataljona IX Brigade. Napad je izvršen ali u potpunosti nije uspio, jer bataljon iz Vratca nije dobio naređenje zbog jake blokade na pruzi. Snage ove Brigade pod zaštitom magle, noći i vatre uspjele su da uđu u selo Vučipolje i da zaplijene: 150 ovaca, 50 komada goveda, nešto koza i konja. Plijen je predat Kotarskom odboru za Srez Gračac. Neprijatelj se povukao na Vučji Vrh, a potom u stanicu Cerovac.

12. ov. mj. četnici su pripremili napad na naše položaje prema selu Grabu gdje su bile dvije čete. Napad je uslijedio od Gračaca, Velebita i Crnog Vrha. Snage neprijatelja bile su od 300—400 boraca. Pomenute jedinice IX Brigade propustile su neprijatelja iz Gračaca i Velebita na blisko otstojanje i potom otvorile brzu paljbu. Neprijatelj se u paničnom bijegu povukao ostavljajući oko 25 mrtvih i ranjenih. Na našoj strani je jedan mrtav od minobacača.

13 na 14 ov. mj. snage jednog bataljona IX Brigade izvršile su napad između Gračaca i Štikade sa namjerom da zarobe dva minobacača koji su se nalazili van utvrđenja. Napad nije uspio zbog jakih posada neprijatelja, ali je bilo veći broj mrtvih i ranjenih. Na našoj strani bila su tri lakše ranjena, od kojih su dvojica ostala u stroju.

14. ov. mj. oko 6.30 časova, kada je II Brigada čula pucnjavu u selu Komiću,⁵ krenula je sa dva bataljona u istom pravcu. U 10 sati izjutra bili su obaviješteni o bjekstvu ustaša sa Udbine.

Jedan bataljon II Brigade dobio je za zadatak da se krene padinom Mirkače iznad sela Komića i da napreduju u pravcu Korita. Bataljon je bio tučen frontalnom vatrom sa kota iznad sela Komića koje je već neprijatelj posjeo. Dvije čete ovoga bataljona pomjerile su se lijevo jugozapadno od Komića u cilju opkoljavanja neprijateljskih snaga.

Jedan bataljon ove Brigade nastupao je desno od gore navedenoga bataljona sa zadatkom da pročisti selo Komić i da protjera neprijatelja iz istog. Uslijed jakog naleta ovoga bataljona neprijatelj se je morao povući na Komićsko Korito, tj. na Trouuru i na V. Komić odakle je davao žestok otpor. Po-

slije višečasovne borbe u noći neprijatelj se povukao u pravcu Lovinca.

Broj mrtvih i ranjenih kod neprijatelja je nepoznat. Gubici na našoj strani su dva mrtva i 9 ranjenih.

Zarobljen je jedan neprijateljski vojnik, dok se jedan predao. Od materijala zarobljeno je: jedan brdski top 65 mm bez zatvarača sa 10 ispravnih granata i 15 granata bez upaljača, jedan mali bacač sa 25 mina, bez upaljača i kapisla, 8 granata za protivtenkovski top, 10 ručnih bombi, 2 puške, jedan štit za teški mitraljez Svarcloze, 4089 metaka, 2 konjska kola sa konjima i ostalim priborom i veći broj ostale razne robe te radio stanicu.

U ovoj akciji je utrošeno 3540 metaka.

Na dan 14. ov. mj. oko 6 časova javljeno je štabu II bataljona I Brigade o neprijateljskom napuštanju Udbine. Jedan bataljon je odmah krenuo prema Mirkači put Korita—Čatrnja.—Komić, privukao se neprijatelju i stjerao neprijatelja s položaja Mirkače preko Poljane i Catrnje. Neprijatelj je zauzeo kote Okrugla 969 i Kapjuv 1007 odakle se branio jakom vatrom $\forall$ mitraljeza. Poslije višečasovne borbe ovog bataljona prispio je još jedan bataljon nko 12 časova na produženje desnog krilf. Ovaj bataljon je krenuo sjevernim padinama kote Mirkače i napao neprijateljsku komoru koja je svojim zadnjim dijelom izlazila iz Komića. Neprijatelj je napustio komoru i pod pritiskom vatre ovoga bataljona povukao se na položaje Catrnje.

Treći bataljon I Brigade prispio je na jugoistočni dio sela Komića braneci selo od paljevine i protjeravajući ustaške bande. Ovome bataljonu došao je s leđa neprijatelj preko kota iz Lovinca, te se bataljon povukao u defanzivu.

U ovoj borbi I Brigada uspjela je da zarobi veći dio neprijateljskog materijala, opljačkane stoke koje je neprijatelj gonio iz Komića i da spasi samo selo od paljevine.

U ovoj akciji zaplijenjeno je nekoliko šinjela, šatorskih krila, cipela, bombi i manji broj municije.

Broj mrtvih i ranjenih kod neprijatelja je nepoznat. Na našoj strani je jedan lakše ranjen.

Za vrijeme ove akcije utrošeno je 780 metaka.

Prema podacima koje smo imali neprijateljska obavještajna služba bila je toliko razvijena da su tačno znali svaki naš pokret i razlog njihovog povlačenja bio je samo to, da su bili blagovremeno obaviješteni o odlasku naših brigada prema Bruvnu.® Pošto je neprijatelj žurio sa odlaskom koristeći se odsustvom naših brigada na Udbini ostavio ie cio materijal i sve stvari, a sa sobom je ponio samo ono što se moglo u rukama

® Vidi dok. br. 36.

nositi. Neprijatelj je bio oko 12 sati noću obaviješten o odlasku naših brigada i tada je naredio cjelokupnom stanovništvu da se odmah krene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V.7 Holjevac

Komandant
Gošnjak*

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA BANIJSKOG NOP ODREDA OD 23 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA I ORGANIZACIONOM STANJU ODREDA¹

STAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE
23. XII. 1942 god.

27. 12. 42²

Osmodnevni operativni
izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Opća vojna situacija na sektoru ovog Odreda

Pokreti neprijatelja u toku ove sedmice vršili su se uglavnom cestom Dvor—Kostajnica. Jedna neprijateljska bojna³ ie došla vozom u Blinjski Kut; pošto se je tu odmorila i prenočila krenula je preko Komareva, Starog Sela i došla je u Malu Gradusu, tu se je zaustavila, rasporedila se i prenočila, sutradan ista bojna krenula je prema Kukuruzarima i smijenila onu bojnu koja **je** tu prije bila, ta smijenjena bojna krenula je za Kostajnicu. Ova nova bojna iz Kukuruzara vrši rede pokrete prema našem oslobođenom teritoriju, nego što je to činila stara posada koja **je** skoro svakog dana nadirala bilo sama ili uz pripomoć tenkova, 1 prošle sedmice uspjeli su tenkovima probiti se upravo do Borojevića gdje je bio Štab našeg III bataljona, bataljon se toga dana nalazio u zasjedi na putu između Divuše i Zrina, tako da je neprijatelj nesmetano radio po selu šta je htio. Znajući

^T Većeslav
" Ivan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 20—3, k. 102 B.

['] Datum prijema izvještaja

['] Iz sastava Drugog gorskog zdruga

tačno u kojoj je kući bio štab bataljona i odmah po ulasku u selo zapalili su tu kuću, poslije čega su se odmah povratili u svoju bazu u Kukuruzare ne dirajući u civilno stanovništvo niti su po ostalim kućama šta pljačkali. Na sektoru Glina i Dvor neprijatelj u toku ove sedmice nije vršio skoro nikakve pokrete. Dana 23. XII. došla je u Majur jedna divizija Nijemaca,⁴ rasporedili su se po kućama prugom od Majura do Kostajnice a jedan veći dio smješten je bio u vagone gdje su i noćili, naoružanje i daljnje namjere te vojske nije nam zasada poznato ali izgleda da će ta vojska krenuti dalje, samo ne znamo kojim pravcem.

Akcije

U prošloj sedmici bila je predviđena akcija na Kihalac 1 Marinbrod po našem I bataljonu, jednovremeno kada VII Divizija bude vršila napad na neprijateljsku bojnu u Graberju⁵ 1 na željezničku stanicu Mošćenica sa snagama cijelog Odreda.

U Kihalcu i Marinbrodu nalazilo se oko 45 domobrana sa 2 p. m. Naš I bataljon pripremio je tu akciju jednovremeno kada i VII Divizija na jednu neprijateljsku bojnu u Graberju pošto su te sve posade bile u neposrednoj blizini, naš bataljon kao i VII Divizija pošli su na akciju i kada su došli na samo mjesto vidili su da nema posade nego je pobjegla, ostavivši neke spremne u rovovima, naš bataljon zarobio je jednog domobrana sa karabinom koji je ostao kod telefona i još nekih stvari, tako da je tom prilikom dobiveno: 1 karabin, oko sto

⁴ Odnosi se na dijelove 369 pješadijske legionarske divizije („Vražje divizije“). Odluka o stvaranju ove divizije donijeta je na sastanku između Pavelića i Hitlera, krajem listopada 1942 godine. Divizija je formirana u Döllersheim-u, sjeverno od Beča, u toku mjeseca studenog, od ostataka Hrvatske legije, potučene u Rusiji, i novoregrutovanog ljudstva, sa zadatkom da vrši stalne napade na oslobođenu teritoriju. Rukovodeći kadar sačinjavali su uglavnom Nijemci (90%). Poslije formiranja, u toku prve polovine prosinca, divizija je prebačena u Zagreb, odatle postepeno prelazi na prostoriju: Sisak—Petrinja—Kostajnica—Hrvatska Dubica—Bosanska Krupa—Bosanske Jasenice. Na tom području osigurava posjednutu teritoriju, vrši ispade iz ovih uporišta i priprema se za Četvrtu ofanzivu. Komandant je bio Fritz Neidlhold. Divizija je u svom sastavu imala sljedeće jedinice: 369 i 370 pješadijski legionarski puk, 369 artiljerijski legionarski puk, 369 izviđački bataljon, 369 prot: \ -tenkovski bataljon, 369 pionirski bataljon, 369 bataljon za vezu i 369 puk za snabdijevanje. Brojno stanje iznosilo je oko 20.000 ljudi. Divizija je bila potčinjena Komandi njemačkih trupa u Hrvatskoj, s generalom Lüttersom na čelu. Ova komanda je formirana u prosincu 1942 godine, na osnovu odluke donesene na gore pomenutom sastanku između Hitlera i Pavelića. Sjedište joj je bilo u Zagrebu. (Podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta)

⁵ O pripremi napada na Graberje vidi tom V, knj, 9, dok. br. 41.

komada municije, 2 bombe, jedan poljski telefon, 2 šatorska krila i 1 čebe.

18 ovog mjeseca došla su dva domobrana muslimana i. Gline u naš I bataljon naoružani karabinom i ostalom spremom. Isti domobrani ostali su u našim redovima. 19 ovog mjeseca naša patrola uhvatila je jednog zloglasnog krvnika ustašu iz Gline, inače je rodom iz Maje i tu je došao na odsustvo upućena patrola nije uspjela da ga uhvati živog jer je pokušao da bježi, već je ubijen i tom prilikom dobiveno je: 1 karabin, 1 pištolj „Stajer“ i jedna kola sa zapregom.

Opis akcije i operacija

Na 21 i 22 XII. u 24 sata snage našeg Odrada izvršile su napad na neprijatelja koji se smjestio na željezničku stanicu i oko stanice u selu Mošćenici, sa naše strane učestvovalo je u toj borbi pet četa, raspored je izvršen ovako: napad su vršile dvije čete, dvije čete bile su na osiguranju, jedna prema Petrinji a druga prema Capragu i Sisku, jedna četa bila je u rezervi. Neprijatelj je bio jačine oko 70 domobrana većinom muslimana izbjeglih od Bihaća i Bužima, bili su utvrđeni u osam bunkera i dva rova, naoružanje neprijatelja bilo je: 6 p. m., 1 teški mitraljez, 4 šmajsera i ostalo karabini. Napad je počeo tačno u 24 sata, našim snagama uspjelo se je privući na oko 50 metara do samih bunkera, kada ih je neprijatelj primijetio i otvorio vatru, jer u svakom bunkeru bilo je po osam domobrana i jedan p. mitraljez gdje su preko noći i spavali i brzo su bili spremni za borbu, neprijatelj je imao dobro izrađene bunkere i zbog samog zemljišta dobro je skoncentrisao vatru, tako da su se naše snage morale povući, ier zbog brisanog prostora i jake vatre nisu mogli dalje da se privlače, neprijatelj je bacio iz bunkera veći broj ručnih bombi koje su bile dosta opasne po nas jer su naši partizani bili toliko blizu bunkera.

Borba je trajala skoro jedan sat, neprijateljski gubici u toj borbi nisu nam poznati.

Sopstveni gubici: U toj borbi mi smo imali sljedeće gubitke: mrtvi, Budinvrović Dušan komandir II čete III bataljona rodom iz Sjeverovca, seljak, u većim akcijama nije učestvovao, bio je dobar komandir ali nije se nigdje naročito istakao. Martinko Josip vodnik I čete I bataljona radnik iz Zagreba, nije učestvovao u većim akcijama, bio je dobar borac, nije se nigdje naročito istakao, oba ova druga sahranjena su u groblju u selu Komogovini. Ranjeni: Vujanić Petar, Radovanović Dušan, Stanić Luka. Baić Miloš, Dokman Nikola. Relić Dragan i Todorović Milan svi iz III bataljona. ranjeni drugovi svi su odmah upućeni u bolnicu.

Akcija je izvedena po planu, raspored snaga bio je dobar, ali s obzirom da su naši partizani sve mladi borci koji su toga puta prvi put išli na bunkere i na neprijatelja koji je malo bolje utvrđen akcija nije uspjela, komandno osoblje u zajedničkim većim akcijama teže se snalazi, vezu za vrijeme borbe između jedinica i štabova slabo održavaju, ova akcija iako nije uspjela ali nam je poslužila i služila kao dobra pouka, vidimo da su potrebne što češće zajedničke akcije, da bi otklonili sve ove nedostatke.

U ovoj akciji potrošeno je 3.000 metaka za puške i 500 metaka za p. mitraljez, od oružja nismo ništa dobili niti izgubili.

II bataljon nije izvršio ni jedne akcije, sem što je patrolirajući po muslimanskim selima oko Bužima dobio u ovoj sedmici još 18 karabina i oko 700 komada metaka za pušku.

II i III bataljon učestvovali su u akciji sa VII Divizijom na Volinju⁶ prilikom rušenja mostova i razoružavanja stanica, naši bataljoni od plijena nisu dobili ništa, i partizanima nije baš najpravije, jer već nekoliko puta učestvuju u akcijama sa Divizijom a od plijena ništa ne dobijaju.

Organizaciono stanje našeg Odreda

Stanje u našem Odredu nije se ni u čemu izmijenilo, sem što za sada nemamo komandira II čete III bataljona pošto je poginuo u zadnjoj akciji, tako da će to mjesto biti nepopunjeno dok se vrate drugovi sa komandirskog kursa koji će skorih dana završiti.

Borbenost i disciplina partizana

Disciplina partizana dosta je dobra, ali borbenost nije najbolja, što se dokazalo najbolje u zadnjoj odredskoj akciji, vidi se da naši partizani nisu dorasli još za veće i malo teže akcije, te ćemo nastojati da izvodimo što više tih zajedničkih akcija sa cijelim Odredom.

Ishrana, odjeća i obuća

Ishrana partizana vrši se nabavkom hrane od odbora koja se pripravlja po kazanima i dobra je.

Odjeća i obuća malo je slabija, imamo još nekoliko drugova potpuno bosih i sa lošim cipelama, isto tako i odjeća dosta je slaba, ima dosta drugova u tankom kaputu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Dušan Jandrić

Komandant
Milan Trninić

* Vidi dok. br. 64.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 23
PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HR.
VATSKE O NEKIM AKCIJAMA U ZAGORJU, BOMBARDO-
VANJU ZUMBERKA I USPOSTAVLJANJU VEZE SA **GLAV-**
NIM ŠTABOM¹

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
broj...../42

dne 23. XII. 1942

Predmet: stanje u II Operativnoj zoni

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Preko našeg kurira, koji drži veze sa Zagorjem, danas smo doznali da se u Zagorju vodi ogorčena borba između Kalničkog odreda i „Crne legije”.² Borba se vodi u okolini Stubiце i Velikog Trgovišta. U borbama kod Velikog Trgovišta naši su imali 4 mrtva i 3 ranjena druga. Neprijatelj imao je prema nepotvrđenim vijestima oko 30 mrtvih.³

Jedna četa,⁴ to jest ona četa koju smo mi formirali u Zumberku i poslali je na Kalnik, pred 10 dana oslobodila je u Bizeljskom 5 crvenoarmejskih oficira, koji su tamo bili na radu. Ovi oficiri trebali su doći do našeg štaba u pratnji te čete, odakle bi ih mi uputili do vas. Ah prema svemu kako izgleda da upravo ta četa na putu u naš štab vodi borbu sa „Crnom legijom”.

Kao što smo bili obaviješteni od vas i I Korpusa Hrvatske, da će ovamo doći jače snage, do sada te snage nisu stigle u Zumberak.⁵ Na ovom području u posljednje vrijeme, od našeg zadnjeg dopisa nema nikakvih promjena. Pripremamo plan za jednu akciju sa XIII-om Udarnom brigadom,⁶ bez obzira hoće li doći pojačanje ih ne.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 19—1, k. 102 B.

² Odnosi se na Francetićevo ustašku bojnu koja je bila garnizonirana u Križevcima.

³ Vidi dok. br. 69.

⁴ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 33.

⁵ Odnosi se na Četvrtu kordunašku NOU brigadu. Ona je stigla na Zumberak krajem prosinca 1942 godine. Vidi dok. br. 98.

* Trinaesta proleterska NOU brigada „Rade Končar”

U posljednje vrijeme, pa i danas letjeli su neprijateljski avioni iznad Zumberka i bombardirali razna sela. Bacaju zapaljive i druge bombe, ali su im pogotci redovno slabi. Do sada razrušeno je i zapaljeno nekoliko kuća u raznim selima.

Danas upućujemo jednu patrolu da uspostavi veze s vama preko Perjasice, Vukove Gorice i Ribnika. Jučer smo poslali jednu patrolu da učvrsti veze preko Pisarovine, Sjeničaka i dalje do vas. Sa tom patrolom poslali smo zajedno sa vašim kurirom i dva naša kurira, da dignu poštu kod vas i nose je direktno do našeg štaba. Nastojat ćemo da veze s vama budu što solidnije. Sa svakom od ovih patrola poslali smo po jednog od naših oficira da organizira kanale kojima bi mogli stalno saobraćati sa vama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.) Komesar i v.d. komandanta
M.⁷ Belinić

P.S. Upravo smo primili obavijest, da je jedna naša patrola, koja je izvidala Željezno u toku jučerašnjeg dana na koti 652, dočekala jedan ustaški kamion i otvorila mitraljesku vatru po ustašama. Ustaše su imali 8 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani nije bilo nikakvih žrtava.

BR. 77

IZVJEŠTAJ TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 23 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA PODREDENIH JEDINICA¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOB. VOJSKE I PARTIZ.
ODREDA HRVATSKE
Broj: 866/42
Dana 23. XII. 1942. 17,23 sati

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Šaljemo vam vanredni izvještaj o akcijama. Sve potrebne detalje dobićete u našem redovnom operativnom izvještaju, kojem ćemo priložiti i redoviti izvještaj o akcijama.

⁷ Marko

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 20—9, k. 1481.

U noći od 16 na 17 o. mj. snage naše XII brigade izvršile su sabotazu željezničkih pruga i cesta i to: porušena je željeznička pruga u dužini od 3 km i prerezane tt veze u dužini od 8 km na željezničkoj pruži Banova Jaruga—Virovitica na mjestu između Bastaja i Đulaveca (sekcija Podravska Slatina). Prekopana je cesta Voćin—Pivnice na 6 mjesta, srušen jedan most te nagomilano veliko drveće na cestu tako da se neprijateljska motorizacija ne može kretati putem. Srušena je željeznička pruga Osijek—Zagreb na nekoliko stotina metara između Podravske Slatine i Bukovice. Porušena je željeznička pruga Zagreb—Osijek u dužini od nekoliko stotina metara, prekopan nasip i porezane tt veze u dužini od nekoliko kilometara, na mjestu između Mikleuša i Bukovice. Sve akcije sabotaže izvršene su uz mobilizaciju civilnog stanovništva okolnih sela, koji su se rado odazvali.

20 XII. 1942 u 2 sata poslije ponoći snage naše XII brigade likvidirale su poslije 14-satne borbe neprijateljsko uporište Orahovicu.² Zaplijenjeno je 11 puškomitraljeza, 120 pušaka, 15.000 metaka i mnogo druge spreme. U borbi neprijatelj je imao 30 mrtvih. Zarobljeno je 70 domobrana i 20 ustaša. Naši gubici su 22 izbačena iz stroja (7 mrtvih i 15 ranjenih).

20. XII. 1942 neprijateljske snage u jačini od oko 800 vojnika sa 3 tenka i nekoliko bacača krenule su na Voćin gdje se je nalazila jedna naša četa II bataljona XII brigade. Na svome putu do Voćina neprijatelj je popalio u nekim selima (Kuzma, Lisičine, Popovac) oko 30 kuća i zgrada. Ušavši u Voćin, banda je sutradan produžila prema jugu i doprla do sela Kometnik, gdje je zapalila 2 kuće. U svom pohodu banditi su zaklali oko 12 osoba. Poslije završene akcije na Orahovicu, dvije čete II bataljona upućene su na sektor Voćina. U jednom snažnom naletu naši neustrašivi brigadisti očistili su bandu iz Kometnika, rovova koji su bili na južnoj strani Voćina i iz samoga Voćina. Banda je pobjegla sa tenkovima i kamionima u pravcu Đulaveca, dok je jedan dio ostao opsjednut na Turskom gradu. Sa opsjednutim banditima borba se nastavlja.³

U ovoj akciji II bataljona brigade važno je napomenuti da se iz tog uspjeha ogleda veliki strah neprijatelja pred našom brigadom, koji čim osjeti da dolazi u sukob sa njom, bježi. S druge strane, civilno stanovništvo koje je bilo ugroženo, još jednom više se uvjerilo u sposobnost i junaštvo naših brigadi-

² Vidi dok. br. 48 i 80.

³ U ovom napadu na Voćin učestvovala su sljedeće neprijateljske snage: dvije bojne (bez jednog sata) iz sastava Prve gorske divizije, oklopni sat, dva sata Einsatzstaffel-a i redarstvena nadzorna bojna. (Podaci iz arhive Vojnoistoriskog instituta, dok. br. 19/1, k. 16 A)

sta. Ova borba kod Vočina, kao i ona sa kulturbundašima kod Vučjaka,⁴ kojima je brigada spasila od nasilja civilno stanovništvo, podigla je ugled brigade kod naroda i postala je popularna. U onome kraju gdje se nalazi brigada mjesno stanovništvo osjeća se sigurno jer se čuje gdje govore: „Ovdje je brigada ne treba se bojati bande”.

I Odred:

Snage I odreda izvršile su manje akcije i sabotazu. I bataljon izvršio je sabotazu na pruzi Lipik—Banova Jaruga dne 19. XII. 1942. Porušili prugu od Lipika do Kukunjevca na dužini od 6 km. Sinje su povadene, pragovi prerezani a telefonski stupovi isječeni.

17. XII. 1942 1 četa II bataljona izvršila je akciju na pruzi kod Lađevca. Tom prilikom zarobljeno je 9 pušaka, 600 metaka, 7 bombi, 1 raket pištolj sa 8 raketa i druge vojničke spreme.

19. XII. 1942 1 četa novoformiranog III bataljona učestvovala na rušenju pruge između Bujavice i Poljane. Pruga i tt veze uništene su u dužini od 2 km.

19. XII. 1942 snage II bataljona rušile su prugu na prostoru Kukunjevac—Bujavice. Pruga je srušena na dužini od 2 km.

Diverzantska grupa:

Noću između 11 i 12 o. mj. na pruzi između željezničke stanice Ivankovo i postaje Vođinci dignut ie voz. Oštećena je lokomotiva i 2 vagona dok je 40 vagona iskliznulo iz šina (pruga Zagreb—Beograd).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Marijan Stilinović

Komandant
Petar Drapšiu

⁴ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 110.

BR. 78

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
24 PROSINCA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO
JUGOSLAVIJE O NEKIM AKCIJAMA POTCINJENIH JE-
DINICA¹**

GLAVNI ŠTAB HRVATSKE
24-XII-1942
u 20 časova

Telefonska depeša

VRHOVNOM ŠTABU

Jedinice I Hrvatskog korpusa uništile su na cesti Kostajnica—Dvor jedan neprijateljski tenk od 32 tone sa posadom, a jedan su onesposobile za upotrebu.

Na pruzi Sisak—Zagreb kod Sunje. uništena su dva neprijateljska vlaka,² tom prilikom zapaljena su dva vagona ustaša i Nijemaca koja su potpuno izgorjela. Zarobljen je jedan aktivni potpukovnik i jedan aktivni major. Zaplijenjena je veća količina ratnog materijala. Detaljni izvještaj o ovoj akciji poslaće se naknadno.

Jedinice VI hrvatske divizije suzbile su četnički ispad iz Gračaca i sa velikim gubicima povratili ih natrag u grad.³ Tom prilikom zaplijenjeno je 30 pušaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Glavni štab Hrvatske komandant
Ivo Vladić⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 2840.

² Vidi dok. br. 85 i tom V, knj. 11, izvještaj Prvog korpusa Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 3 siječnja 1943 godine.

³ Vidi dok. br. 74.

⁴ Ivo Rukavina

NAREĐENJE ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVAT-
SKE OD 24 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU ČETVRTE KOR-
DUNAŠKE NOU BRIGADE DA SPRIJEČI PRODOR USTAŠA
NA OSLOBOĐENU TERITORIJU¹

SI.

24 decembra 1942

ŠTABU IV UDARNE BRIGADE

Izviješteni smo od strane Štaba Kordunaškog odreda, da se vrši neprijateljska koncentracija u Košarama. Oko 2000 ustaša i Crne legije sa izvjesnim brojem tankova. Navodno im je cilj Slunj. Ova neprijateljska kolona navodno raspolaže sa 3—4 brdska topa, te oko 100 kola, što vjerovatno pretstavlja njihovu komoru i artiljerijsku i pušчанu municiju.

Vjerojatnost nadiranja ove kolone jeste glavna cesta Košare—Primišlje—Slunj. Zadatak vaše Brigade sastoji se u tome da zadržite ovu neprijateljsku kolonu. Frontalno pred neprijatelja postavite slabe snage dok osnovne snage treba da budu bačene na neprijatelja sa njegovog desnog boka, tj. vaše glavne snage treba da budu južno od glavne ceste Košare—Primišlje—Slunj. Oko Primišlja imadete dva dobra položaja Kurijevac i Glumačka Glavica. Neprijatelj ako će kretati glavnom cestom on mora kod Juzbašića prelaziti Mrežnicu, ili kod Čičinog mosta. Na oba ta mjesta mostovi ne postoje i na tim mjestima sa tankovima se ne može preći. Ukoliko nećete stići da prebacite jedan dio vaših snaga u susret neprijatelju preko Mrežnice, odbranu postavite na desnoj obali Mrežnice. Izaberite dobre položaje za teške mitraljeze koji će spriječiti neprijatelju prelaz preko vode. Naročitu pažnju obratite u noći, jer tada bi mogao neprijatelj da izvrši prelaz koji mu je po danu teži.

Da biste stigli na vrijeme pred neprijatelja treba da po primitku ovog dopisa krenete iz Veljuna u Kuzmu i Klanac, gdje treba vaša Brigada da se smjesti. Ukoliko neće neprijatelj uopće polaziti iz Košara na oslobođeni teritorij to pretstavlja za vašu Brigadu samo neznatno skretanje sa vaše određene trase na putu u Zumberak.

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 4/1, k. 826. Ovo je kopija originala na kojoj u zaglavlju nema naziva „Osma divizija NOV Hrvatske“, a iz sadržaja dokumenta se vidi da je ovo naređenje izdao Stab Osme divizije u sastavu koje je bila Četvrta NOU brigada.

Po dolasku u Kuzmu i Klanac pošaljite kurira na konju u Stab III bataljona u Tobolić u kući Sekulića otkuda ćete dobiti sve podatke o neprijatelju. Ovaj kurir morao bi tamo stalno ostati, da bi vi bili hitno o kretanju neprijatelja izvješteni. Vaš štab treba da se smjesti u selo Klanac. Po dolasku vaše Brigade u Kuzmu i Klanac odmah nas izvijestite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

BR. 80

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 24
PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE
O AKCIJI NA ORAHOVICU¹

STAB
XII N.O.P.U. BRIGADE
HRVATSKE

Broj: 68/1942
dana 24 decembra
1942

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Položaj

Dostavlja se operativni izvještaj naše Brigade za akciju na neprijateljsko uporište Orahovicu,- kao i brojno stanje i naoružanje prije akcije na pomenuto uporište.

Napad na neprijateljsko uporište izvršen je dana 20 o. mj. u 2 sata. Upad u samo mjesto izvršili su III i IV udarni bataljon Brigade. I i II bataljon kao i neke snage II Odreda, bili su u zasjedama prema Humljanima, Cačincima i Zdencima.

Napad je otpočeo jednovremeno na sva uporišta sa zakasnjem od 15 minuta, a trajao je do 16 sati tj. borba je vodena punih 14 časova. Tokom same borbe neprijatelj se grčevito branio. Do 13 sati naše jedinice uspjele su savladati neprijatelja, koji se nalazio u bunkerima oko mjesta. Gro neprijateljskih snaga povukao se u hotel, tabor, šumariju i žandarsku stanicu. Naš top tukao je šumariju i tabor i unio među banditima

¹ Dokumentat, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 4—2, k. 891.

¹ Vidi dok. br. 48.

veliku paniku. Bili su prisiljeni da napuste zgrade i povuku se u bunkere oko tabora.

U momentu kada se vidjelo da je situacija bezizlazna za neprijatelja, tj. da će njihov otpor biti skršen i oni biti pohvatani, iz sela Humljana došlo je oko 80 ustaša koji su pripucali s leđa našim borcima. Jedinice koje su držale blokadu tabora, bile su prisiljene da se povuku na obližnje brdo odakle je neprijatelj pripucao i da sa neprijateljem stupe u borbu. Tai moment banda je izkoristila i pobjegla iz tabora u pravcu Čačinaca.

Vidjevši da banda bježi jedinice IV udarnog bataljona pojurile su za njima i natjerale ih na naše zasjede. Tom prilikom zasjede su ubile 7 ustaša, a zarobile 10 i 30 domobrana. Ostali dijelovi snaga koje su se nalazile u napadu upali su u uporište.

Zasjede

Zasjede prema Cačincima vodile su borbu sa neprijateljem³ preko čitavog dana jer je neprijatelj u nekoliko navrata pokušao da dođe u pomoć. Isto tako bile su tučene iz blindiranih vozova kao i iz artiljerije, koja je tukla iz Čačinaca. Zasjede su se održale do kraja. Prilikom bjekstva neprijatelja iz uporišta zasjede su zaplijenile 3 puškomitraljeza i 40 pušaka. Imali su svega jednog ranjenog druga.

U zasjedi najbolja se pokazala I četa I udarnog bataljona.

Sve u svemu zaplijenjeno je 11 puškomitraljeza, 120 pušaka, 1 askerica i oko 15.000 metaka. Osim toga zaplijenjeno je dosta vojničke spremne i ostalog ratnog materijala.

Zarobljeno je 76 domobrana i 10 ustaša. Poslije borbe strijeljano je 9 ustaša i 1 policaj. Zarobljeni domobrani upućeni su u štab Zone radi preslušanja. Neki od njih izrazili su želju da će ostati u partizanima. Među domobranima ima jedan dio legionara koji su se borili do kraja, tj. sve dotle dok su vidjeli da im se zaista ne vrijedi više boriti i da će biti savladani. U općini je bilo 10 domobrana koji su davali jak otpor i ubili 3 naša druga (među kojima jednog polit, komesara čete) a 3 druga ranili. Poginuli drug komesar 3 čete III bataljona zove se Antun Humski po zanimanju radnik iz Zagreba, partijac 18 mjeseci. Kod istih domobrana nađeno je vrlo malo municije.

Neprijateljski gubici što domobrana što ustaša iznose preko 30.

Naši gubici su 6 mrtvih drugova i 17 ranjenih.

Tokom same pripreme za akciju, tj. 19 o. m. oko 10 sati neprijatelj je u jačini od oko 40 domobrana pokušao da uđe u

³ S ustašama iz garnizona Cačinci

selo Gornju Pištanu ali je bio odbijen uz gubitke od jednog domobrana. ¹

Sama priprema izvršena je na vrijeme. U samu akciju pošlo se sa dosta uvjerenja na uspjeh. Tokom same borbe veze sa pomoćnim operativnim štabovima⁴ kao i operativnih jedinica sa svojim štabovima bile su ispod svake kritike. Veza sa zasjedama bila je dobra.

U ovoj akciji pokazalo se da su jedinice neprimjetno došle pred svoje objekte koje su imale u zadatku da napadnu, što se može tvrditi da neprijatelj ima vrlo slabu informativnu službu na ovome sektoru, iako smo dan ranije bili otkriveni u susjednom selu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant

BR. 81

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 24
PROSINCA 1942 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA
NAPAD NA ORLJAVAC¹**

STAB
XII N.O.P.U. BRIGADE
HRVATSKE
Broj: 69/1942
dana 24 decembra
1942 u 21 sat

ZAPOVIJEST

Svima partizanima, desetarima, vodnicima, komandirima, komandantima i polit, komesarima.

Naša Udarne brigada požnjela je lijepe uspjehe u posljednjih nekoliko akcija, zahvaljujući vama borcima naše Udarne brigade. Neka nas ne opijaju ti uspjesi, neka nam to ne budu posljednji, jer od nas se traži još više. Od nas se traži još više pušaka, još više mitraljeza, još više municije. Od nas traži naš narod ono zašto smo uzeli pušku u ruke, a to je potpuna sloboda

⁴ Odnosi se na štabove bataljona Drugog NOP odreda koji su prilikom napada na Orahovicu bili u zasjedi prema Humljanima, Cačincima i Zdencima.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 1/1, k. 891.

i nezavisnost te veći komad kruha. Mi ćemo to i izvojevati. Mi smo se zakleli našem narodu da ćemo zaista izvojevati željenu slobodu. U našoj narednoj akciji na krvavo neprijateljsko uporište, iz kojeg je prije nekoliko dana izašla banda i nanijela ogromne štete, zapalila nekoliko kuća i pobila desetke naših nedužnih seljaka, žena i djece u selu Amatovcu, mi ćemo to dokazati. Još su friški grobovi tih naših drugova i drugarica, još uvijek teku suze njihovih porodica, žena i djece koje zovu nas brigadire da ih osvetimo. Mi im odgovaramo: došli smo da osvetimo vašu krv, da vam zacijelimo rane, da vam pokažemo da smo zaista vaši sinovi koji se borimo za istinsku pravdu i slobodu.

Eto drugovi, pred vama stoji taj zadatak da ga u potpunosti izvršite. Upregnite sve svoje snage, i izvršite zadatak do kraja, zadatak koji pred nas postavlja naš narod, naša Partija i naše rukovodstvo.

Pobijmo te gadove pred kojima mjesecima strepi naš narod!

Oslobodimo narod Požeške kotline! Proširimo naš oslobođeni teritorij!

PLAN ZA AKCIJU NA ORLJAVAC

I. faza: Pripreme i pokret

II. faza: Akcija i odbrana

III. faza: Povlačenje

I. 1. Pripreme

- a. vojničke
- b. političke
- c. ekonomske

2. Pokret

- a. do mjesta koncentracije
- b. od mjesta koncentracije do O.²
- c. kroz O.

II.

- a. Početak (vrijeme i znaci)
- b. borbeni znaci, znaci raspoznavanja
- c. veza
- d. borba, zadaće I, II, III i IV udarnog bataljona te snaga II odreda
- e. likvidacija uporišta
- f. uništenje javnih zgrada
- g. postupak sa zarobljenicima i civilnim stanovništvom

^s Misli se na Orljavac.

- h. evakuacija materijala
- i. sanitetska služba

- III.
  - a. znaci za povlačenje
  - b. pravac povlačenja

1.) a) Štab ove Brigade riješio je da uništi neprijateljske uporište Orljavac³ u kome se nalazi od 100 do 120 bundaša⁴ naoružanih sa 8 do 10 puškomitraljeza, 1 teškim mitraljezom, 1 teškim i 1 lakim bacačem.

Banditske snage su skoncentrisane uglavnom u rovovima, a ima ih i po privatnim kućama koje su u skici označene sa brojevima 1, 2, 3...

Jedinicama koje upadaju u uporište poznat je teren i izviđanje terena neće biti.

b) Politički komesar Brigade⁵ izvršiće pismenu pripremu, a polit, komesari bataljona i četa razradiće pismo polit, komesara i izvršiti usmenu pripremu za akciju.

c) Intendant Brigade⁶ spremiće za drugove tri obroka suhe hrane, koja će se razdijeliti drugovima prije polaska u borbu. Isto tako drug intendant će se postarati da spremi dobru hranu prije akcije a i poslije povratka iz akcije.

2.) a) Mjesto koncentracije je sadašnje mjesto boravka.⁷

b) Polazni položaj jedinica koje upadaju u mjesto, tj. jedinica IV bataljona jeste: polazni položaj jedne čete IV bataljona jeste kota 617 (Perunika). Polazni položaj druge čete IV bataljona jeste kota 368 (Obla Glava). Polazni položaj treće čete jeste kota 263 (Brezik).

Polazni položaj I, II i III bataljona jeste sadašnje mjesto boravka.

Komandir Pratećeg voda⁸ izaći će na osmatranje tokom 25 o. m. sa artiljercima i komandrom čete II odreda u mjesto Sažije. Sa tog mjesta osmotriće teren oko Kamenske.

II.

a) Napad će početi 26 decembra 1942 u 5 sati ujutro.

Jedinice moraju biti jedan sat prije početka akcije na polaznim položajima. Svi komandanti, komandiri, vodnici i

¹ Vidi dok. br. 86.

² Tako su partizani Slavonije nazvali kulturbundovce (pripadnike njemačke nacionalne manjine*).

³ Vlado Janić

⁴ Dušan Ostojić

⁵ Brigada je boravila u selima: Kamenski Vučjak, Kamenski Šušnjari i Striježevica.

⁶ Vlado Lončarević

polit, komesari moraju namjestiti satove prema satu druga komandanta Brigade.

Znak za napad neće biti dat nego će svaka jedinica u određeno vrijeme pristupiti izvršavanju svoga zadatka. Napad se mora izvršiti jednovremeno na sve objekte. U posljednjih nekoliko akcija pokazalo se da jedinice napadaju sa zakašnjenjem. Jedna počne prije a druga poslije, samim tim dozvoljavaju neprijatelju da dadne organizovanu odbranu i da se pribere. Ovoga puta napad mora početi tačno, a za neizvršenje ovoga zadatka odgovaraće rukovodioci operativnih jedinica koje upadaju u uporište.

b) Znaci za raspoznavanje za noć su **Mač—Makaroni**.

Pošto će se borba voditi i tokom dana moramo dobro paziti na znake za dan. Znaci za dan jesu pitanje: puška u desnoj ruci ispružena vodoravno ispred prsiju, cijev okrenuta lijevo. Odgovor: puška u lijevoj ruci dignuta više glave, cijev okrenuta pozadi glave.

c) I pored svih upozorenja i svih savjeta i dogovora, veza za vrijeme borbe je ispod svake kritike. Dešava se da štabovi bataljona poslije pet-šest sati borbe pošalju po jedan izvještaj, iz koga se ne može ništa razabrati. Napominjemo da članovi štaba Brigade neće više vatati vezu između pojedinih četa i štabova bataljona već to moraju organizovati štabovi bataljona.

Komandir čete mora svakih pola sata slati pismeni ili usmeni izvještaj štabu svog bataljona, a štabovi bataljona moraju svakih jedan sat slati pismene izvještaje štabu Brigade.

Štabovi bataljona čije se jedinice nalaze u zasjedama moraju slati izvještaj *svaka dva sata*, uz to moraju javiti sve promjene koje bi se u međuvremenu desile.

IV udarni bataljon

Jedinice ovoga bataljona krenuće sa svojih polaznih položaja i pristupiti likvidaciji uporišta po skici i planu koji se prilaže štabu bataljona.

e) Banditska posada u Orljavcu čuvena je po svom krvološtvu u svim okolnim selima. To je banda koja pljačka i harači po okolnim selima te je ovoga puta mora stići zaslužena kazna. Iz mjesta se neće otstupiti sve dotle dok i posljednji fašistički gubavac ne bude uništen ih zarobljen.

Za likvidaciju rovova i kuća u kojima je banda nastanjena treba poslati bombaške grupe i grupe sa benzinskim flašama.

Kuće iz kojih se bude davao žestok otpor treba zapaliti.

f) Javne zgrade u kojima je banda nastanjena ne paliti odmah po likvidaciji. O tome koja će se kuća zapaliti donijeće odluku štab Brigade prilikom povlačenja iz mjesta.

U posljednjim akcijama opazilo se da bandi pode za rukom da pobjegne iz uporišta. Ovoga puta to se ne smije dogoditi. Ni jedan krvavi fašistički gad ne smije pobjeći. Svi moraju biti uništeni.

g) Nitko ne smije na svoju vlastitu ruku ubijati zarobljenike koji se predaju. Njih treba sprovesti do štaba Brigade, a štab Brigade će o svakom pojedincu posebno donijeti odluku. Isto tako ne smije se skidati odijelo i obuća sa zarobljenika. Njih će skinuti štab Brigade odmah poslije akcije a odijelo i obuću podijeliti drugovima kojima to bude najpotrebnije.

h) Drug intendant Brigade postaraće se da organizuje pravilnu evakuaciju stvari.

Primijetilo se da pojedinci na svoju ruku uzimaju stvari koje su za evakuaciju, te tako ometaju pravilan rad intendanta Brigade.

Skreće se pažnja drugovima polit, komesarima da drugove upozore na štetnost takvih pojava, a pojedinci koji i pored ovoga upozorenja budu i dalje „dizah“ stvari biće najstrožije kažnjeni, pa čak i strijeljani.

Zaplijenjene stvari moraju se izvesti preko Vranića za [Kamenski] Vučjak.

i) Drug doktor⁹ će organizovati glavno previjalište u selu Vraniću, tako da se poslije prvog zavoja ranjenici dopreme u to previjalište, a odatle će biti poslani u bolnicu. Za obezbjeđenje previjališta biće dodijeljen potreban broj naoružanih drugova.

I pored svih opomena, i pored svih savjeta primjećuje se da se prema ranjenicima, pored toga što ih se na vrijeme ne previje, postupa vrlo grubo. Posljednji put upozoravamo drugove sanitete na njihovo revnosno vršenje svoje dužnosti i ponašanje prema ranjenim drugovima. Za svaki prekršaj ovog upozorenja krivci će biti na mjestu strijeljani.

ZASJEDE

III udarni bataljon

Jedinice ovoga bataljona zaposjesti će položaj iznad Čečavca, Grujin Brezik kota 321 — kota 341 ispod Pasikovaca k. 315. Ispod sela Pasikovaca na koti 281 postaviće se teški mitraljez. Organizovaće dvije radne grupe od 8 do 10 ljudi sa potrebnim pionirskim alatom ispred Pasikovaca i pozadi Pasikovaca da prekopaju put. Zadatak ovog bataljona je da spriječi nadiranje neprijatelja koji bi pošao cestom.

" Anđelko Kučišec-Stojan

I udarni bataljon

Jedinice ovoga bataljona zaposjesti će položaj od Pasikovaca putem ka mlinu Slobostine, zatim samu Slobostinu kota 277, ispred sela Podsreća kota 263 sa isturenom patrolom na koti 257 koja ima zadatak osmatrati put koji vodi od Vilić Sela—Zigerovci kota 249, 268. Ovaj bataljon formiraće jednu radnu grupu od 8 do 10 ljudi koja ima zadatak prekopati put Milivojevci—Slobostina ispred kote 277. Zadatak — spriječiti dolazak iz Milivojevaca.

II udarni bataljon

Jedinice ovoga bataljona zaposješe položaje iznad Mijača kota 310 grebenom prema koti 231, kotu 431 prema selu Sažijama. Zadatak [je] ovog bataljona da pojačan sa dva teška mitraljeza spriječi dolazak bande iz Kamenske. Ovaj bataljon će formirati jednu radnu grupu od 15 do 20 ljudi koja će porušiti most na Orljavi između Orljavca i Kamenske.

Jedna četa II odreda zaposješe položaj iznad sela Vranića kota 321 do kote 431 sa zadatkom da spriječi eventualno nadiranje bande iz Milivojevaca i Tornja.

Prateći vod namjestiće top na rub šume iznad Sažija i ispaliti jedan metak na Kamensku. Hitac će ispaliti onda kad komandant II bataljona¹⁰ izbaci bijelu raketu sa kote 310. Zaštita topu je jedan laki mitraljez. Poslije ispaljenog hitca top će se povući u mjesto sadašnjeg boravka, a laki mitraljez predaće četi II odreda.

III.

a) Znaci za povlačenje biće jedna zelena i dvije crvene rakete. Pored toga štab Brigade izdaće pismeno naređenje za povlačenje jedinica.

Pošto će se borba voditi i po danu skreće se pažnja drugovima da dadnu sve potrebne instrukcije u slučaju da naiđe neprijateljska avijacija.

b) Plavac povlačenja će izdati štab Brigade pismeno štabovima bataljona.*

Štab Brigade nalaziće se u selu Vranićima.

VAŽNE NAPOMENE I UPOZORENJA

Jedinice koje se nalaze u zasjedama lijevo i desno od druma ka [Slav.] Požegi isturiće sebi bočna osiguranja i osma-

¹⁰ Gedeon Bogdanović

trače iza svojih leđa, koji imaju dužnost objaviti bjekstvo bande iz uporišta ukoliko bi to pokušali.

Jedinice koje zaposjedaju puteve moraju porušiti sve t. t. veze.

I ovoga puta bitku će u našu korist odlučiti kako silovitost napada tako i brzina snalaženja u pojedinim momentima drugova rukovodilaca. Skreće se pažnja drugovima da ne troše uzalud municiju.

Štabovi bataljona čije se jedinice nalaze u zasjedama moraju se pobrinuti da nađu tri do pet dobrih vodiča koji će se nalaziti uz štab bataljona.

I ovoga puta treba se pridržavati svih napomeni i upozorenja koji su davati u posljednjim planovima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Janić Vlado

Komandant
Vicko Antić

BR. 82

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 24 PROSINCA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O USPOSTAVLJANJU POSTAJA RATNE MORNARICE¹

**STAB IV OPER. ZONE
SEKCIJA ZA
RATNU MORNARICU**

Pov. broj: službeno
dne 24 decem. 1942

Moli popis svih
mornara

VRHOVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O.J.

Rješenjem Sekcije za Ratnu mornaricu uspostavljaće se u pojedinim mjestima oslobođenog dijela naše obale postaje Ratne mornarice, koje će se baviti specijalnim zadacima.²

U tu svrhu su već iz ove Sekcije danas otposlati u Podgoru dvojica mornaričkih podoficira da uspostave prvu postaju Ratne mornarice Podgora,³ i podnarednik Franković Ratko u svojstvu zamjenika prvog. Imenovani drugovi su u pogledu programa njihovog rada dobili tačna uputstva od ove Sekcije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 2966.

² Vidi dok. br. 89.

* Ovdje su, vjerovatno, izostavljene riječi: narednik Muhtić Stjepan, što se vidi iz dok. br. 89.

Obzirom na veliku važnost uspostavljanja ovih postaja **Ratne** mornarice na oslobođenom dijelu **naše** obale, **kao** i na otocima, pa kasnije i u okupiranom dijelu naše obale, ukazuje **se** potreba brojnijeg mornaričkog osoblja.

Pošto se već od ranije u Narodno-oslobodilačkoj vojsci nalazi stanoviti broj vrijednih drugova, mornaričkih podoficira i mornara, koji bi svojom stručnom spremom mogli bolje poslužiti specijalnim zadacima, moli se Vrhovni štab da raspiše pojedinih potčinjenim jedinicama, da preko Vrhovnog štaba dostave ovoj Sekciji podatke o mornaričkom ljudstvu svojih jedinica prema priloženom obrascu.

Jedinicama koje spadaju pod komandu IV Operat. zone će navedenu okružnicu raspisati ova Sekcija.

Ujedno se moli da se navedenim jedinicama naznači, da u slučaju pozivanja mornaričkog osoblja ovoj Sekciji odmah udovolje.

Prilog: 1

Sef sekcije
Škorpik¹

(M. P.)

Komandant
Vicko Krstulović

BR. 83

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 25 PROSINCA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O ZAROBLJAVANJU DOMOBRANSKE POSEDE U MAJURU¹

GLAVNI STAB HRVATSKE
25-XII-1942

VRHOVNOM ŠTABU

Na dan 24 ovog mjeseca jedinice VII Hrvatske divizije likvidirale su željezničku stanicu Majur na pruzi Kostajnica—Sunja. Tom prilikom zarobljeno je 60 domobrana, zaplijenjeno je 60 pušaka i 4 puškomitraljeza. Naše jedinice nisu imale gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Glavni štab Hrvatske
komandant
Ivo Vladić²

⁴ Narodni heroj Velimir Škorpik

¹ Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 2841.

² Ivo Rukavina

BR. 84

**NAREĐENJE ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE OD
25 PROSINCA 1942 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA PO-
VODOM REPRESALIJA TALIJANSKE OKUPATORSKE
VOJSKE¹**

STAB
IV OPERATIVNE ZONE

Broj: službeno
Dne 25. XII. 1942

Dana 4. XII. t. g. jedinice III bataljona III Dalmatinske N.O.U. brigade izvršile su vrlo uspješan napad na dva talijanska kamiona kod sela Podstrane na cesti Split—Omiš i tom prilikom ubili 2 oficira i 40 fašista.²

Poslije ove akcije [jedinice] III bataljona povukle su se u planinu Mosor, ne preduzevši ništa za zaštitu stanovništva obližnjih sela, iako su morale sa sigurnošću računati, da će neprijatelj — prema dosadanjoj praksi — izvršiti represalije- nad nedužnim stanovništvom okolnih sela.

Stvarno su Talijani uskoro došli, te palili 30 kuća i ubili preko 20 ljudi i žena,³ ne naišavši pri tome ni na kakav otpor sa strane naših jedinica, što je među stanovništvom izazvalo veliko ogorčenje i utisak, da ih naša vojska ne može ili čak i ne želi zaštititi.

Ubuduće se ovakvi propusti više ne smiju ponoviti. Poslije svake akcije treba sa sigurnošću računati sa neprijateljskom reakcijom i prema tome i preduzeti odgovarajuće mjere, da se neprijatelju ne samo onemogućiti izvršenje namjeravanih represalija, već da mu se pri ovom pokušaju nanese ponovni teški gubici, a stanovništvu iz obližnjih naselja stvori mogućnost da se na vrijeme skloni iz ugrožene zone.

Drugarski Vas pozdravljamo sa našim borbenim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab
Načelnik

¹ Dokumentat. bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 26—1, k. 1490 A.

* Vidi dok. br. 28.

* Vidi dok. br. 112.

BR. 85

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME NO BRIGADE OD 26 PROSINCA
1942 GOD. ŠTABU SEDME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA VLAK NA PRUZI ZAGREB—BEOGRAD¹**

STAB
VIII BRIGADE VII DIVIZIJE
N.O. VOJSKE
HRVATSKE
26 decembra 1942 godine

Operativni izvještaj

ŠT^BU VII DIVIZIJE N.O. VOJSKE HRVATSKE

Naša Brigada dobila je u zadatak da u noći između 20 i 21 ov. m. izvrši napad na transportni vlak sa neprijateljskom vojskom ili sa ratnim materijalom, na pruzi Zagreb—Beograd, između sela Brđana i Petrinaca.

U planu je bilo postavljeno: staviti minu, izbaciti lokomotivu iz šina, zadržati vlak, izvršiti napad na neprijatelja, razoružati ga, evakuisati plijen iz vagona, a zatim zapaliti čitavu kompoziciju.

Brigada je stigla na određeni položaj u 20 čas[ova]. Raspored naših snaga bio je sljedeći:

III i IV bataljon pojačani sa po tri teška mitraljeza imali su da izvrše glavni zadatak, tj. da napadnu vlak frontalno čim bude zadržan minom i to sa južne strane pruge, i bili su raspoređeni u streljački stroj u kome su imali sačekati dolazak voza.

II bataljon imao je blokirati prostor zemljišta sjeverno od prujje sa zadatkom da spriječi bijeg neprijatelja u tom pravcu.

I bataljon vršio je osiguranje od Sunje i Capraga.

Jedinice su ostale na položaju sve do 1 i 30 čas., kada je naišao osobni vlak sa dvije lokomotive i 40 vagona, za koga nam je javljeno preko veze da je pun vojske. Odmah je data naredba za napad. Cim je voz nagazio na minu, začula se eksplozija mine i vlak ie stao. Napad je trajao svega 30 sekundi. — Znak za prekid vatre dat je crvenom raketiom. Kad je vatra na dati znak prestala, streljački stroj strčao je do voza. Otpor iz vlaka nije se davao, nego iz svega 5—6 vagona, čula se po neka puška. Počelo se odmah sa evakuacijom zarobljenika. U vlaku su bili većinom civili, oko 140 domobrana, koji su putovali na₄ otsustvo, 40—50 naoružanih ustaša i manji

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 11/5, k. 811.

H

broj Nijemaca. Cim je vlak stao ustaše i Nijemci su počeli skakati iz voza u pravcu II bataljona, koji ie poslije prekida paljbe pošao u streljačkom stroju prema vlaku.

Lijevo krilo drugog bataljona, koje je imalo u zadatku da zalomi prema pruzi i da se poveže sa desnim krilom III bataljona i da zatvori prolaz prema Sunji, odjednom se pomiješalo sa ustašama i Nijemcima, koji su već počeli bježati ovim pravcem. Dosta je ustaša i Nijemaca uspjelo uteći, jer je ovo krilo prekasno stiglo da zatvori ovaj pravac. Tom prilikom ubijeno je 8 ustaša i 6 Nijemaca. Od njih su neki bili u košulji i gaćama i uglavnom bez oružja.

Kad su naše jedinice bile već opkolile čitavu kompoziciju, i kada je većina vagona bila evakuisana i zapaljena, još su uvijek neki ustaški banditi i Nijemci davali iz nekoliko vagona otpor. Moralo se prići paljenju i ovih vagona, i kada su vagoni već bili u plamenu, ovi tipovi nisu se htjeli predati, nego su se pobili sa bombama i izgorjeli u vagonu. Jedan se vagon najviše održao iz koga su tri ustaše i jedan ustaški natporučnik davali otpor. Kad su našom vatrom prisiljeni da napuste vagon, ustaše su skočili iz vagona i pred vagonom pobjegli, a natporučnik se borio dok nije bio sasječen iz našeg puškomitraljeza.

Dok se vodila borba oko vlaka i vršila evakuacija zarobljenika i materijala, naišao je oko 3 časa oklopni vlak od Capraga, i došao je do položaja naše čete, koja je s te strane vršila osiguranje. Na mjestu gdje je bila pruga porušena, vlak je stao i počeo osvjetljivati reflektorom i tući iz mitraljeza. Poslije toga iz vlaka su izašli vojnici i počeli popravljati prugu. Naši su otvorili na njih vatru i ovi su pobjegli u vlak. Na pruzi je ostalo mrtvih i ranjenih koje je neprijatelj povukao pod zaštitom svoje vatre, i sa vlakom se povukao nazad za Caprag.

U 4 i 30 čas. naišao je oklopni vlak iz Sunje. Stvar se s njim odigrala kao i s ovim od Capraga. Vlak je prvi put bio odbijen i povukao se. Kasnije u 5 čas. opet naišao je sa pješadijom, ali su se naši već nalazili pred povlačenjem i nisu prihvaćali borbu.

Na uništenom vozu zarobljeno je oko 130 domobrana, nešto ustaša, par Nijemaca, i nekoliko stotina civila (broj nije poznat). Od oružja dobiveno je 8 karabina, nešto municije, čebadi, ranaca i druge sitne ratne spreme. Najviše je zaplijenjeno trgovačkog materijala.

Neprijatelj je pretrpio osjetljive gubitke. Što u vlaku što na osiguranju ubijeno je oko 25—30 ustaša i 6 Nijemaca...

Naši gubici 5 mrtvih i 5 ranjenih (1- teže). Utrošeno je oko 600 metaka.

Sto se tiče kritičkog osvrta na akciju može se reći, da su jedinice izvršile ovaj zadatak, ali akcija nije tekla po predviđenom planu i organizovano. Sam napad otpočeo je povezano i organizovano. Disciplina vatre ovog puta bila je na visini. Dočim druga faza borbe tekla je sasvim neorganizovano i nevojnički. Opet niži komandni kadar od komandira pa na niže nije se vidio. Štabovi bataljona također nisu se pokazali na visini svog zadatka. Ovo dezorganizovano držanje naših jedinica u borbi naročito poslije prvih postignutih uspjeha osjeća se već u nekoliko zadnjih akcija. Ovo je uočeno od strane štaba Brigade i na svim savjetovanjima ukazano na ove nedostatke, ali ova sva savjetovanja još nisu dala vidnih rezultata. Štabovi bataljona su nepotpuni i mladi, sami nisu dovoljno elastični da pruže efikasnu pomoć nižem komandnom kadru. Gube se više u nevažnim i sitnim stvarima. Sam štab Brigade iako je uočio sve ove nedostatke u Brigadi, nije pružio dovoljno pomoći komandnom kadru štabova i jedinica, jer nije djelovao kolektivno kao cjelina. Sada je štab Brigade posvetio punu pažnju vojničkom i političkom podizanju naročito vodnika i desetara, da bi oni mogli u potpunosti zadovoljiti i s tim će biti jedan od glavnih nedostataka riješen.

Napominjemo, da treba imati u vidu popunjavanje štabova naročito kadrom po političkoj liniji. U I bataljonu ostala su sada svega dva čovjeka, komandant² i njegov zamjenik.³ Oba vojnici, inače sirovi ljudi. U istom bataljonu fali komesar jedne čete. Mi iz naše Brigade nećemo moći popuniti ovaj kadar, pa bi molili, da nam se kursisti sa kursa od VII Brigade pošalju u našu brigadu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Vujnović Damjan

Komandant
Bjelajac Stanko

³ Miloš Suzić. Umro 1945 god. od zadobivenih rana.

¹ Pero Sekulić. Poginuo u borbi sa Nijemcima 1943 godine.

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 9.
PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE
O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKIH SNAGA U ORLJAVCU¹

STAB
XII N.O.P.U. BRIGADE
HRVATSKE
Broj 73/1942
dana 28 decembra
1942

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Položaj

Dostavljamo operativni izvještaj sa napada na neprijateljsko uporište Orljavac.²

Jedinice naše Brigade izvršile su akciju na neprijateljsko uporište Orljavac 26. o. m. u 5.20 sati. U samoj akciji učestvovala je IV Udarni bataljon, dok su ostali bataljoni učestvovali u zasjedama zajedno sa jednom četom II Odreda.

Napad na samo uporište bio je iznenađan tako, da se neprijatelj³ nije ni nadao da će biti napad u to vrijeme. U toku borbe od nekoliko časova svi bunker i barijere bili su likvidirani samo je ostao još štab Njemačke komande, koja je bila likvidirana u 11.30 časova.

U akciji na samo uporište zaplijenjeno je 45 pušaka, 5 puškomitraljeza, 5 šmajsera, 4 pištolja, 1 laki minobacač bez mina i 25.000 metaka, kao i dosta vojničke sprema.

Neprijatelj je imao više od 55 mrtvih vojnika, među kojima i jedan kapetan i jedan leitnant.

Naši gubici su 9 mrtvih i 10 ranjenih drugova.

Zasjede

Zasjede su tokom čitavoga dana odbijale žestoke navale neprijatelja.

I Udarni bataljon odbio je neprijatelja koji je dolazio iz Milivojevaca i iz Požege. Ovaj bataljon je odbijajući navale neprijatelja zaplijenio 2 puškomitraljeza, 8 pušaka i 800 metaka, te nešto odijela i obuće.

¹ Dokument, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 2/2, k. 891.

* Vidi dok. br. 81.

² U uporištu je bilo 100—200 kulturbundovaca. Vidi dok. br. 81.

r

- I • Zarobljeno je 7 bundaša,⁴ koji su na mjestu strijeljani, a u borbi je ubijeno oko 15 bundaša.

Gubici ovog bataljona su 2 poginula i 1 ranjeni.

II Udarni bataljon odbio je navalu neprijatelja koji je pošao iz Kamenske u pomoć Orljavcu. Bio je odbijen uz gubitke od 12 mrtvih.

Zaplijenjeno je 6 pušaka i 1 laki minobacač.

Naši gubici su 2 mrtva druga i 1 ranjen.

- III Udarni bataljon već oko 8 časova bio je napadnut od neprijatelja⁵ koji je nadirao cestom iz Požege. Bili su odbijeni uz gubitke od 12-torice. Drugi napad bio je ponovljen već u

IH 11 časova. Ovom prilikom napad je bio mnogo žešći i naše su se jedinice morale povući na drugi položaj, jer je neprijatelj iz prvog napada otkrio njihov položaj. Neprijatelj je osim toga ovom prilikom nadirao sa nekoliko strana: Sloboštine, Deževaca i cestom. Jedinice su vještim manevrima uspjele da osu-

- I • jete prodor i ubiju 6 bandita. Poslije toga jedinice su bile tučene teškim minobacačima, topovima kao i avionom koji je bacio nekoliko bombi. Treći napad bio je oko 15 časova kada su borci III bataljona prsa o prsa uspjeli da odbiju neprijatelja.

- U toj bici je neprijatelj povukao oko 30 svojih mrtvih vojnika.

Naši gubici iznose 1 mrtav i 6 ranjenih drugova.

Zaplijenjeno je 6 pušaka i 1 puškomitraljez.

Ceta II Odreda nije uopšte došla do izražaja.

- I. Naređenje za povlačenje izdato je u 14 časova i sve su se jedinice povukle na nove položaje koje im je odredio štab ove Brigade tj. na položaje za blokadu Kamenske.

Dakle u samom uporištu i u zasjedama dobijeno je sljedeće oružje: 59 pušaka, 8 puškomitraljeza, 5 šmajaera, 2 laka minobacača, 4 pištolja i 25.000 metaka.

Gubici neprijatelja iznose 137 mrtvih i 11 zarobljenih bundaša i 3 domobrana.

Naši gubici 12 mrtvih i 17 ranjenih drugova.

Poslije završetka akcije naređeno je povlačenje i blokada uporišta Kamenske.

Drugoga dana, tj. 27 o. m. neprijatelj je u streljačkom stroju pokušao da sa 400 njemačkih vojnika⁶ dođe u pomoć opsjednutim u Kamenskoj. Oko 10.30 časova naišao je na našu zasjedu ispod sela [Kamenski] Seovci i bio je odbijen uz gubitke od 12 mrtvih među kojima je bio i jedan njemački oficir. Jednog njemačkog bolničara ostavili smo i poslali štabu Zone.

⁴ Misli se na kulturbundovce.

⁵ Bataljon ES (Einsatzstaffel) „Prinz Eugen“. Bio je jačine 100—1200 ljudi.

Neprijatelj se poslije toga povukao. Banda iz Kamenske tukla je naše borce tokom čitavog dana sa teškim bacačima.

Naši gubici iznose 4 mrtva i 4 ranjena druga, od kojih su dvojica ubijena od granate teškog minobacača iz Kamenske.

Zaplijenjeno je 2 njemačka laka mitraljeza, 2 šmajsera, 6 pušaka i 2 pištolja.

U toku noći od 27 na 28 o. m. neprijatelj uvidivši da mu ne može doći pomoć zbog naše blokade, uspio je pobjeći preko Javorovice za Vilić Selo kojom su mu prilikom služili kao vodiči seljaci iz sela Mijača.

Jedinice II bataljona saznajući da je neprijatelj napustio uporište požurile su za njim ali je on već bio odmakao. Ušle su u Kamensku i zapalile sve rovove i nastanbe koje je neprijatelj izgradio. Na mjestu gdje su se nalazili rovovi i nastanbe nađeno je 15.565 metaka mauzer, 40 velikih mina za minobacače i 89 komplet mina za lake minobacače. Također je nađeno nekoliko sabotiranih pušaka.

Kao što se vidi iz gornjeg izvještaja o akciji, zasjedi i blokadi u Požeškoj kotlini tokom posljednja 3 dana jedinice naše Brigade zaplijemle su sveukupno:

10 puškomitraljeza, 2 laka minobacača, 7 šmajsera. 65 pušaka, 6 pištolja, 40.565 mauzer metaka. 40 velikih mina i 89 malih mina za minobacače.

Sveukupni gubici neprijatelja iznosili bi 149 mrtvih, 11 zarobljenih bundaša i 3 domobrana.

Naši gubici 16 mrtvih i 21 ranjenih drugova.

Moramo podvući da su se ovom prilikom naši borci istakli kako u samom napadu tako i u zasjedama. Naročito oni drugovi koji su jurišali na bunkere i utvrde. Osim toga naročito treba naglasiti da se naši borci privikavaju vođenju borbe sa neprijateljem i po danu, jedino što im nedostaje lukavstva i odbrane po danu, kada su izloženi vidljivom nišanu krvavog neprijatelja, kao i nespretnost, zbog čega je i bilo tolikih gubitaka.

Veza sa jedinicama kako u napadu tako i u zasjedama ovoga puta funkcionisala je dobro.

Također su došli do izražaja i teški mitraljezi naročito u zasjedama.

Top je po planu trebao da ispali jednu granatu, ali je ispalo dvije jer prva nije eksplodirala. Odmah se iza toga povukao na određeno mjesto.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant

NAREDBA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 28 PROSINCA 1942 GOD. O IMENOVANJU RUKOVODILACA GLAVNE BOLNICE I POHVALI BORACA I RUKOVODILACA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČARA“¹

NAREDBA BR. 11

Komandanta II Operativne zone Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske od 28. XII. 1942 god.

- I. Na teritoriju komande Zumberačkog područja II Operativne zone osniva se Glavna bolnica.²
- II. Za upravnika bolnice imenuje se drug dr Šumski Adolf.
- III. Za političkog komesara bolnice imenuje se drug Štimac Dane, partizan XIII Udarne proleTERSKE brigade „Rade Končara“.
- IV. Za zamjenika političkog komesara bolnice imenuje se drug Romanović Drago, partizan XIII Udarne proleTERSKE brigade „Rade Končara“.
- V. Za glavnog intendanta bolnice imenuje se drug Heraković Nikola, partizan XIII Udarne proleTERSKE brigade „Rade Končara“.
- VI. Uprava bolnice predložiti će ovome štabu delegate i intendanta po odjeljenjima bolnice.
- VII. Za zamjenika komandanta Zumberačkog područja, imenuje se drug Zganac Josip, politički delegat XIII Udarne proleTERSKE brigade „Rade Končara“.
- VIII. Za političkog komesara terenske čete Kljuka imenuje se drug Stanović Dušan, dosadašnji zamjenik političkog komesara u istoj četi.
- IX. U posljednjim uspješnim borbama borci naše XIII Udarne proleTERSKE brigade „Rade Končara“ pokazali su veliko junaštvo i visoku svijest za oslobođenje našeg naroda, i uništenje krvavih okupatora, i ostalih neprijatelja naše domovine. Borbe u Krašiću, Visoču, Begovom Brdu, Prekrižju te ostalim dijelovima Zumberka, pokazale su, da naši borci smjelim jurišem znadu uništavati neprijatelja našeg naroda, ma kako on bio utvrđen. U tim bojevima

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 12/2, k. 1471.

² Bolnica je formirana ispod planinskog vrha Gere kod Cetošića.

oni su svojim junaštvom i brojnim primjerima hrabrosti i odanosti svom narodu, uspjeli proširiti slobodni teritorij Zumberka, na dužini od 10 km i u dubini od 3 km.

- X. Pohvaljujemo komandni kadar i borce XIII Udarne proleterske brigade „Rade Končara“.
- XI. Proglašujemo narodnim herojom Ivković Peru,³ vodnika XIII Udarne proleterske brigade „Rade Končara“, koji je smjelim jurišem na neprijateljske bunkere u Krašiću, uništavao utvrđenog neprijatelja i tom prilikom junačkom smrću poginuo u borbi za oslobođenje hrvatskog naroda.
- XII. Ovu naredbu pročitati borcima pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar i v.d. komandanta
M.⁴ Belinić

Na znanje:

Glavnom štabu Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske

Na znanje i postupak:

Štabu XIII Udarne proleterske brigade „Rade Končara“

Komandi Zumberačkog područja

Terenskoj četi Kljuka

Štabu Moslavačkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda Hrvatske

Štabu Kalničkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda Hrvatske

Drugovima: dr Šumski Adolfu, Štimac Dani, Romanović Dragutinu i Heraković Nikoli.

(M. P.)

³ Nije proglašen narodnim herojem. Pravo na dodjeljivanje ovog naziva imao je samo Vrhovni štab NOV i POJ, a poslije Drugog zasjedanja AVNOJ-a to pravo je prenijeto na AVNOJ, odnosno Narodnu skupštinu.

• Marko

BR. 88

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD
28 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O NEKIM AKCIJAMA PODREDENIH JEDI-
NICA¹**

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
Broj
Dne 28. XII. 1942

Dostavlja operativni
izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. HRVATSKE

I. Akcije III Dalmatinske udarne brigade

Poslije akcije koju je 4. ov. mj. izvršio III Bataljon ove Brigade, tj. zasjedu na cesti Omiš—Split,² kojom prilikom je ubijeno 40 crnokošuljaša i 2 oficira, Talijani su naišavši sa mnogo jačim snagama u selu Podstrani, u čijoj blizini je izvršena zasjeda, popalili 30 kuća i ubili 26 muškaraca i 1 ženu/

4 i 5 ov. mj. I Bataljon ove Brigade razoružao je sela u Petrovom Polju i to Gradac, Otavice, Kanjane, Kadina Glavica. Parčić, Miočić i Biočić. Tom prilikom je zaplijenjeno 40 pušaka.

6 t.mj. jedna patrola u jačini jedne desetine išla je u selo Kričke da pokupi još neke puške koje su bile u selu sakrivene.⁴ U međuvremenu naišla je jedna jača talijanska patrola iz Drniša. Naši joj odmah postavili zasjedu i otvorili vatru na niu, nakon čega se razvila borba u koju su Talijani stalno dovlačili pojačanja iz Drniša. Našoj desetini je odmah upućeno ojačanje od nepune dvije čete. Borba je trajala od 9 do 16 sati za koje vrijeme su četnici iz Kosovske doline pokušali da našima zabiđu iza leđa preko Biočića. Na tom pravcu je bio zamjenik komandanta⁵ I Bataljona sa jednim vodom koji je uspio da spriječi nadiranje četnika. U toj borbi Talijani su imali što mrtvih što ranjenih oko 100. — Mi u borbi sa Talijanima nismo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 29—3, k. 102 B.

² Vidi dok. br. 28.

³ O represalijama talijanskih fašista vidi dok. br. 112.

* Ovo oružje su Talijani davali seljacima da se bore protiv partizana.

• Jakov Čerina

imali gubitaka. Četnici su imali 1 mrtvog i 6 ranjenih (šest), dok naši gubici u borbi sa njima su jedan mrtav i to zamjenik komandanta I Bataljona drug Jakov Cerina, i 4 lakše ranjena. U ovoj borbi neprijatelj je upotrebio jače snage koje su bile potpomognute sa artiljerijom i bacačima.

5 tek. mj. noću izvršena je demonstracija na Sinj i Hrvache na koju je neprijatelj reagirao jakom artiljerijskom i mitraljeskom vatrom iz svih utvrđenja.⁶

10 tek. mj. poduzeta je akcija na željezničkoj pruzi Sinj—Split i Knin—Split, nijesu uspjele pošto eksploziv kojeg su dobili od Komande područja u Glamoču nije bio upotrebljiv jer je dugo vremena bio na kiši.

15 tek. mj. jedinice III Bataljona izvršile su akciju na blindirani voz na pruzi Split—Knin. Lokomotiva je potpuno uništena a pruga onesposobljena za duže vrijeme za saobraćaj. Neprijatelj je imao 12 mrtvih i veći broj ranjenih. Mi nijesmo imali gubitaka. Borba je trajala od 11 do 15 sati u kojoj je neprijatelj upotrebio artiljeriju i avijaciju iz Divulja kod Trogira. Voz je srušen između Labina i Kaštel Staroga.

17 ov. mj. jedinice II Bataljona postavile su eksploziv na pruzi Sinj—Split i nagaznu minu na cesti Smj—Split. TJ blizini su postavljene zasjede. Neprijateljske snage⁷ koje uslijed naših ranijih akcija na toj cesti kontrolišu prugu i cestu, te su i tom prilikom primijetili na cesti zakopanu minu. U to isto vrijeme naišla su iz Splita dva tenka i 27 kamiona talijanskih vojnika koji su se odmah razvili u strijelce i počeli pretraživati teren. Naši borci su ih pustili i iz blizine otvorili vatru na njih. Borba je trajala od 10 do 12 sati kada su se naši borci povukli na povoljnije položaje iznad sela Koprivno. U međuvremenu naišao je i voz iz Splita. Iako je neprijatelj poslije pronalaska mine na cesti detaljno pregledao prugu, nije primijetio naš eksploziv, koji je bio vješto kamufliran. Na opšte iznenađenje neprijatelja kada je lokomotiva naišla, eksploziv se upalio i uništio lokomotivu. U borbi koja se vodila neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši su imali jednog teže ranjenog, koji je poslije umro. Uslijed akcija izvršenih na komunikacije Split—Sinj neprijatelj je povećao osiguranje na njima, detaljno ih kontroliše sa jačim snagama. Zbog toga naše jedinice prilikom ovih akcija nisu došle do nikakvog plijena.

19 tek. mi. jedinice II Bataljona postavile su nagaznu minu na cesti Sinj—Spht, kod Kukuzovca, pred samim Sinjom. 20 tek. mj. u 15 i 30 sati naišli su neprijateljski-kamioni iz Sinja. Nakon

⁶ Demonstrativni napad izvršio je Prvi bataljon Treće dalmatinske NOU brigade.

⁷ Talijanske snage iz sastava divizije „Bergamo“

toga čula se jaka eksplozija. Uslijed jake magle i kiše naše jedinice nisu mogle da vide gubitke neprijatelja. Prema naknadnim podacima naše ob. službe, na minu je naišao neprijateljski tenk koji je potpuno uništen.

21 ov. mj. jedna kolona ustaša od 400—500 u domobranskim uniformama⁸ predvođena milicijom⁹ iz sela Maljkovo i Potravlje, tokom noći neopaženo se privukla i opkolila naš III Bataljon u selu Donje i Gornje Zelovo. Borba je započeta u 6 sati jutrom. Štab III Bataljona vidjevši da je opkoljen, izvršio je prodor i uspio da se probije i zauzme povoljne položaje u samom selu. Oko 13 sati su izvršili juriš i potisnuli neprijatelja koji se počeo u neredu da povlači u Hrvače. Neprijatelj je ostavio u selu jednog mrtvog kojeg nije uspio da iznese, dok je nekolicinu mrtvih i ranjenih ponio sa sobom. Naši gubici su 4 lakše ranjena.

II. Od 10 do 20 ov. mj. četa na Mosoru¹⁰ izvršila je nekoliko akcija na rušenju telefonskih i električnih vodova, zarobila tri domobrana iz Zadvarja i dva ustaše iz Ciste, koji su pri pokušaju bijega ubijeni.

Početak ovog mjeseca ista jedinica ušla je u Blato na Cetini, kojeg su Talijani napustili i porušila sve prilaze ka njemu.

III. Primorski bataljon¹¹ u borbama koje je vodio 8 ov. mj¹² sa daleko nadmoćnijim talijanskim snagama uspio je da im nanese velike gubitke. Neprijatelj je u tim borbama koje su [se] vodile cijelog dana imao oko 200 mrtvih i ranjenih. Ovaj Bataljon je sačekavši noć, uslijed jakih neprijateljskih snaga koje su pokušale da ga opkole i unište, bio prisiljen da se povрати na oslobođeni teritorij Muća.¹³

IV. Trogirska četa,¹⁴ koja je pred kratko vrijeme formirana, do danas je zarobila jednu talijansku patrolu od tri vojnika koje je strijeljala, izvršila je prepad na talijanske vojnike na položaju „Travarica”.¹⁵ Tom prilikom je ubijen jedan vojnik

⁸ Iz sastava Prve domobranske dobrovoljačke pukovnije

* Ustaškom

¹⁰ Formirana krajem studenog 1942 god., poslije odlaska Mosorskog bataljona u Treću dalmatinsku NO brigadu.

¹¹ U nekim dokumentima se naziva Srednjedalmatinskim bataljonom. Vidi dok. br. 28.

Borba je vođena na području Srime, u blizini Šibenika, na desnoj obali r. Krke.

¹³ Bataljon se, noću 8/9 prosinca, prebacio na lijevu obalu r. Krke čamcima koje je poslao Mjesni komitet KPH za Šibenik, zatim je krenuo ka Muću.

¹⁴ U nekim dokumentima se naziva odredom. Vidi dok. br. 28.

¹⁵ Dio grada Trogira

a dva teško ranjena. Isto tako zapalili su jednu kuću koja je služila Talijanima za garažu i u njoj su izgorili dva kamiona, 1 taksi, 1 motocikl te razna vrijednosna roba. Dosada su deset puta pokidali telefonske žice na raznim linijama.

Sa drugarskim pozdravom:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Jordan¹

Komandant
otsutan

BR. 89

**PISMO ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE OD 28 PRO-
SINCA 1942 GOD. POKRAJINSKOM KOMITETU KPH ZA
DALMACIJU O FORMIRANJU SEKCIJE ZA RATNU MOR-
NARICU I MORNARIČKIH JEDINICA I NJIHOVIM ZA-
DACIMA¹**

STAB IV OPERATIVNE ZONE
SEKCIJA ZA RATNU MORNARICU
Str. Pov. Br. 9
Dne 28 decembra 1942

Uspostavljanje službe po pitanjima
Ratne mornarice

POKRAJINSKOM KOMITETU K. P. H. ZA DALMACIJU

Rješenjem Vrhovnog štaba NOV i POJ od 18 decembra 1942 g.² u sastavu ovoga Štaba je uspostavljena Sekcija za Ratnu mornaricu, kojoj je svrha da se bavi specijalnim zadacima, name, vođenjem pomorskih pitanja, mobilizacijom mornaričkog osoblja, uspostavljanjem centra ob. službe po liniji mornaričkih pitanja, kao i organiziranjem pomorskih formacija na oslobođenom dijelu naše obale, te upravljanjem njihovih akcija.

U tu svrhu je već u ovom štabu uspostavljena navedena Sekcija, koja je otpočela svojim radom.

Da bi se mogla što prije razviti i povećati svoj djelokrug, moli se Pokrajinski komitet K.P.H. za Dalmaciju, da raspíše

Ivica Kukoč

¹ Original, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi CK SK Hrvatske.

² Ovaj dokumenat biće štampan u Zborniku dokumenata o razvoju Ratne mornarice u NOB. .

svim okružnim komitetima na svojoj teritoriji, da preko pojedinih mjesnih komiteta i ob. službe organiziraju rad po sljedećim tačkama:

I. Obavješćavanje ove sekcije o broju mornara, mornaričkih podoficira i oficira u pojedinim mjestima (uzimati u obzir mornaričke podoficire i oficire bivše Jugoslavenske ratne mornarice, koji su ostali poslije sloma kod svojih kuća, kao i one koji su stupili u hrvatsku mornaricu). Dostavljati podatke pojedinačno o svim mornarima, mornaričkim podoficirima i oficirima: čime su se dosada bavili, kakve su političke orijentacije, kakvih karakternih i moralnih osobina. O eventualnim njihovim istupima i izjavama. Da li su bili organizirani u našim ćelijama i u kojim, o dosadašnjem njihovom radu. Koji su podoficiri i oficiri saradivali sa londonskim agentima i šta su radili. Koji su stupili u italijansku obavještajnu službu i šta su učinili; i si.

Ukoliko su mornari, podoficiri i oficiri bili organizirani u raznim grupama Narodno-oslobodilačkog pokreta, izdvojiti ih, i grupisati ih u čisto mornaričke ćelije, koje će se baviti specijalnim zadacima prema uputstvima ove Sekcije. Sve mornarske grupe će biti posredno povezane sa ovom Sekcijom, koja će na taj način moći uskladiti njihov rad.

II. Mobilizacija ljudstva mornarice.

U Narodno-oslobodilačkoj vojsci se već nalazi stanovit broj mornara i mornaričkih podoficira koji su već ranije stupili u naše redove. Jedna od glavnih zapreka, da veći broj mornaričkog osoblja nije stupio u redove Narodno-oslobodilačke vojske je ta, što nije izobražen i naviknut na kopnenu borbu, koja ga na taj način odbija. Zbog toga treba skrenuti pažnju drugovima Mornarice, da će biti upotrebljeni prema struci samo za mornaričku službu.

Sa mobiliziranim grupama ljudstva Mornarice formirati postaje Ratne mornarice na oslobođenom dijelu naše obale kao i na otocima, a po mogućnosti i na anektiranom dijelu obale.

Zadaci postaja Ratne mornarice bi bili uz obavješćavanje, i vršenje akcija kao: vađenje mina (zbog dostavljanja eksploziva za potrebe N.O. Vojske), postavljanje mina na pomorske rute, napadanje brzim motornim čamcima na neprijateljske brodove kao i vršenje ostalih pomorskih zadataka.

U vezi toga stavljati navedenim postajama na raspoloženje brze čamce naoružane puškomitraljezima i bombama. Predviđa se za kasnije i montiranje malih topova.

U tu svrhu su već iz ove Sekcije otposlata dva mornarička podoficira: narednik Muhtić Stjepan i podnarednik Franko-

vić Ratko, da u Podgori uspostave prvu postaju Ratne mornarice.³

III. (Važi u prvom redu za anektirane krajeve naše obale.) Obavještanje ove Sekcije o organizaciji italijanske pomorske ratne službe. O kretanju italijanskih ratnih brodova (naznačiti tip i ime). O brodovima koji -stalno stacioniraju u pojedinim iukama O kursevima patroliranja italijanskih ratnih brodova i trabakula podešenih za ratnu službu. O bazama italijanskih plov-
nih jedinica. O akcijama italijanskih plovnih jedinica. O kretanju italijanskih aviona u pomorskoj službi, njihove baze [i] broj. O kretanju konvoja brodova ili trabakula, njihova pratnja, naoružanje. O italijanskim pomorskim postajama i njihovom radu. O italijanskim pomorskim ustanovama, njihovom radu i smještaju. O pomorskim baterijama. O minsk[im] baražama. O organizaciji itahjanske obavještajne službe, kao i o svim interesantnim podacima u vezi mornaričkih pitanja.

IV. Nastojati uhvatiti vezu s italijanskim mornarima, podoficirima i oficirima, antifašistički raspoloženim, koji bi se dah upotrebiti za naše svrhe: obavještanje, sabotazu italijanskog pomorskog aparata kao i kasnije opremanje italijan. ratn. jedinica sa našim ljudima.

V. Obavještanje ove Sekcije po pitanjima trgovačke mornarice, o organizaciji italijanske trgovačke pomorske službe, o broju brodova, njihovom kretanju, o našim organiziranim ljudima na italijanskoj trgovačkoj floti, o njihovom radu i slično.

Sve podatke koje ob. služba već sada posjeduje prema gore navedenim tačkama. treba odmah dostaviti ovoj sekciji ne čekajući dok se prikupi sav materijal.

Pokrajinski komitet K.P.H. za Dalmaciju se moli, da skrene pažnju okružnim komitetima na veliku važnost ove nove ustanove, te da im naloži da najhitnije porade prema gornjim uputstvima ove Sekcije, kako bi se što prije mogla razviti naša narodna Ratna mornarica, a što je i želja Vrhovnog komandanta druga Tita.

Drugarski Vas pozdravljamo:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef sekcije
Škorpik⁴

(M.P.)

Politički komesar
Jordan⁵

Vidi dok br. 82.
Narodni heroj Velimir Skorpik
Vidi dok. br. 82.

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
29 PROSINCA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO
JUGOSLAVIJE O JAČINI POSADA NEKIH NEPRIJATELJ-
SKIH GARNIZONA¹**

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Ob br. 1/43
Dne 29. XII. 1942

Predmet: Informativni izvještaj

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

Šaljemo Vam informativni izvještaj za period od 19—29.
XII. 1942.

Situacija na sektoru I Operativne zone.

Kordun (Izvještaj od 20. XII. 1942): Neprijatelj nije ispo-
ljavao nikakve naročite aktivnosti. Poslije operacije kod Kova-
čevca, Lasinje i Cemernice² neprijatelj je pošao od slunjskih
brda do Vukmanića i od Bučice do Bovića, ali se je nakon par
dana vratio natrag na stare položaje. Jedino u Cemernicu, koja
je zadnjom 'iašom akcijom bila oslobođena, došla je VII Bojna
koja se utvrđuje na položaju.

Četnici pokatkad upadaju u sela koja su im susjedna i
pljačkaju stanovništvo. Moral kod njih sve više pada. Četnici
iz Plavča Drage i [Lič.] Jesenice prije nekoliko dana sami su
razrušili prugu između Plavča Drage i Jesenice. U Blatima je
Vidaković, komandant četničkog bataljona, razoružao IV četu
tog bataljona, jer se protivila njegovoj naredbi za hapšenje pe-
torice četnika iz te čete. U Ogulinu je došlo prije 15 dana do
tuče između četnika i ustaša. Bilo je mrtvih na obadvije strane.
Četnici u manjim grupicama prebjegavaju na našu stranu.³

Željeznički transporti kreću se i nadalje. 23. ov. mj. jprošla
su za Liku 3 voza ustaša i 2 voza sprema i to kamiona, "malih
tenkova i konja. Zasad nam nije poznato gdje su se iskrcali.
Isto tako nemamo do sada nikakvih obavještenja o koncentra-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SK/
pod br. 2842.

² Vidi dok. br. 19, 20, 30, 35, 42 i 57.

• Vidi dok. br. 17.

ciji Talijana kod Generalskog Stola, za koju smo Vam u prošlom izvještaju javili da bi mogla nastupiti.

U neprijateljskim garnizonima nema promjena.

Lika (Izvještaj od 19. XII. 1942): Neprijatelj je bio aktivan samo za vrijeme ustaškog povlačenja sa Udbine,⁴ kada su Talijani napali na Kik, a četnici na Srb. Talijani su u Kiku spalili 24 kuće i povukli se,⁵ a četnici su u Srbu odbijeni od 2 stražara od komande mjesta. Nakon toga neprijatelj nije poduzimao nikakvih akcija.

Talijani se i nadalje pripremaju za odlazak i vrše evakuaciju materijala za Sušak i Senj.⁶ Talijani su potpuno evakuisali istočni dio Gračaca do mosta koji se nalazi u centru i u tom dijelu grada predali vlast četnicima. Ovaj most služi kao granica. Na samom mostu nalazi se s jedne strane stražar četnik, a s druge Talijan. Među njima postavljena je tabla na kojoj piše s jedne strane „V. Srbija“, a s druge „Italija“. Prilikom prelaska s jedne na drugu stranu pogranične vlasti vrše legitimisanja i pregled pasoša. U Gračacu se sada nalazi oko 1.000 četnika, od toga oko 400 Hercegovaca, koji su nedavno stigli. Pop Đujić je s jednom grupom bandita ponovo otišao za Knin. Moral kod četnika se nešto popravio, jer su ih vođe ubijedile da dolazi 15.000 četnika Bosanaca, Crnogoraca i drugih. Ovih dana održali su četnici skupštinu, na kojoj je govorio jedan talijanski oficir i bandit Jeftić. Oni su govorili da će se uskoro zaključiti mir između Italije i jugoslavenske vlade u Londonu

U Široku Kulu ponovo je došlo 200 talijanskih vojnika, sa 4 teška i 6 lakih bacača, 6 teških i 12 puškomitraljeza. Domobrani, koji su se prije nalazili u Kuli otišli su u sastav lovačke bojne, a zamijenjeni su starijim domobranima koji su većinom na našoj strani.

U Gospiću se sada nalazi 4.000 okupatorskih vojnika, 1.000 domobrana, 1.200 ustaša i 30 četnika.

U Bilaju i željezničkoj stanici Bilaj-Ribnik nalazi se 130 talijanskih vojnika i 50 žandara, sa 7 teških i 16 puškomitraljeza.

U Medku se nalazi 700 okupatorskih vojnika i 230 četnika, sa 2 haubice, 4 brdska topa. 4 teška i 4 laka bacača i oko 80 komada automatskog oružja. Četnici su naoružani sa 3 laka bacača i 18 komada automatskog oružja.

Na željezničkoj stanici Raduč nalazi se oko 120 Talijana i 30 četnika.

⁴ Vidi dok. br. 60.

⁵ Vidi dok. br. 9.

U Brušanima nalazi se oko 350 domobrana. Naoružanje nije poznato.

U Rudopolju nalazi se 114 četnika sa 3 teška i 1 puškomi-traljezom. 13. ov. mj. četnici su održali konferenciju u Donjem Babinom Potoku, ali nam rezultati te konferencije još nisu poznati.

Na Otriću se nalazi oko 300 Talijana i oko 100 četnika Mane Rokvića i Špire Lukića.

Na Malovanu se nalazi oko 1.100 talijanskih vojnika sa 2 topa i 6 teških bacača.

U ostalim mjestima nema promjene.

Sa Banije nismo dobili nikakvih novih izvještaja.

V Operativna zona (izvještaj od 25. XII): U neprijateljskim garnizonima na teritoriji ove zone jakost posada se stalno mijenjala bilo uslijed mijenjanja trupa, bilo da su kroz pojedine garnizone prolazile jače ili slabije neprijateljske formacije, tako da nismo mogli dobiti određenije podatke o jačini neprijateljskih posada. Zasada imamo utvrđene podatke za sljedeće garnizone.

Brinje: oko 500 talijanskih vojnika i 90 ustaša. Naoružanje 4 haubice 105 mm, 4 teška i 8 lakih bacača. Govori se da Talijani kane napustiti Brinje.

Bribir: oko 130 talijanskih vojnika, 2 teška i 10 lakih mitraljeza.

Fužine: oko 600 talijanskih vojnika, naoružanje nije poznato. Izgrađuju bunkere u betonu.

Grižane: 120 talijanskih vojnika, naoružanje kao u Bribiru.

Križpolje: 150 talijanskih vojnika sa 4 teška i 6 lakih bacača i 4 teška mitraljeza.

Lič: oko 120 talijanskih vojnika sa 2 bacača, 3 teška i 8 puškomitraljeza.

U Mrkoplju ima oko 600—700 talijanskih vojnika.

Ogulin: oko 2.000 Talijana, 1 bataljon ustaške bojne u jakosti oko 250 ljudi, 2 satnije domobrana jakosti oko 250 ljudi, i željeznička bojna jakosti oko 250 ljudi. Osim toga ima još tehničkih četa i 4 baterije artiljerije i oko 100 žandara. U samom Ogulinu, kao i oko njega postoji niz jakih utvrđenja.

Ogulinski Hreljin: 160 Talijana, sa 1 brdskim topom, ostalo nepoznato.

Otok: oko 130 četnika, naoružanje mitraljezi i puškom, traljezi.

Prokike: oko 120 Talijana i 110 četnika. Naoružani su sa 2 teška i 3 laka bacača, 7 teških i 14 lakih mitraljeza.

Vrbovsko: oko 600 Talijana i 60 domobrana. Naoružanje 1 top i ostalo teško oružje nepoznato.

Žuta Lokva: oko 700 Talijana, sa 2 haubice 105 mm, 1 teškim bacačem i nekoliko lakih.

Delnice: Broj neprijateljskih vojnika u ovom garnizonu stalno se mijenja. Sada ih ima oko 3.000. Stab divizije otišao je iz Delnica u Karlovac. Navodno bi tamo trebala doći nova divizija.

II Operativna zona: Na teritoriju II Operativne zone neprijatelj zbog pomanjkanja snaga ne poduzima nikakvih ofanzivnih akcija. Na slovenskoj strani poslije naše akcije na Suhor¹. Talijani su ispraznili garnizone u P.adatovićima, Dolžu, Sv. Križu, Orehovici i Ostrižu. Na povlačenju su popaljena neka sela. Talijani djelomično napuštaju manja uporišta. Govori se da preko Ljubljane odlaze za Italiju.

U ostalim posadama nema promjena.

Iz III Operativne zone nismo dobili nikakvih novih izvještaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Glavni obavještajni centar
za Hrvatsku
Vladimir Kurt⁸

(M. P.)

BR. 91

NAREĐENJE ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE PRVOG KORPUSA NOVI PO HRVATSKE OD 29 PROSINCA 1942 GOD. PODRE- ĐENIM JEDINICAMA DA POSJEDNU NOVE POLOŽAJE I SPRIJEČE PRODOR NEPRIJATELJA NA OSLOBOĐENU TERITORIJU LIKE¹

STAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
29. XII. 1942

ŠTABU I, II i IX BRIGADE

Našim napadom na Lovinac² i prekidom pruge stvorena je sljedeća situacija:

Okupator, četnici : ustaše, te domobranu pokušali su prodrijeti naše zaštitne položaje, da bi oslobodili blokade želj.

¹ Vidi dok. br. 5.

⁸ Umro u Slunju 1943 godine.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 6—1, k. 795.

² Vidi dok. br. 73.

stanicu Raduč, želj. stanicu Lovinac, te ponovo uspostavili ustašku vlast u mjestu Lovinac i okolnim selima.

Neprijatelj prodirući sa istoka kombinovanim snagama četničko-talijanskim ugrozio je sigurnost hrvatskog stanovništva ovoga kraja, a nama stvorio mogućnosti uspješnog političkog djelovanja i mobilizacije Hrvata.

Prisustvo manjih okupatorskih snaga na čitavom sektoru omogućuje nam, da jednom dužom blokadom posada na pomenutim stanicama iscrpemo ih i prisilimo na kapitulaciju.

Prema izjavama Talijana zarobljenika, divizija „Sassari“ trebala bi da napusti ovaj sektor, a što bi za nas stvorilo najpovoljnije uslove za uspješno djelovanje protivu četničkih bandita u Gračačkom kotaru. Na osnovu ovakve situacije, snage naših brigada uzeti će sljedeći raspored te u vezi s tim

NAREĐUJEMO

I Brigada: smjestiće jedan bataljon u Kruškovac, jedan bataljon u selo Parčić, a dva bataljona u Ploču i Mogorić sa zadatkom da:

bataljon u Kruškovcu zadržava neprijateljske snage i da se pred neprijateljem povlači prema Raduču, te u Miletića Gaju ili Sv. Roku poveže sa snagama II Brigade, u slučaju da neprijatelj bude prodirao jačim snagama u pravcu Lovinca. Ovaj će bataljon isturati svakodnevno manje patrole za kontrolu sektora Rastik, Papuča, Bogunica (706), selo Bogunica, te također lakim patrolama blokirati stanicu Raduč i uznemiravati je svim mogućim načinima.

Bataljon Brigade, koji se nalazi u selu Parčić, davaće patrole prema pruži odnosno želj. stanici Raduč sa svrhom kontrole teritorija i osmatranja. Bataljoni koji se nalaze u selu Ploča i Mogorić moraju biti tako raspoređeni i smješteni i nalaziti se u polupripravnom stanju da ih se mogne u što kraće vrijeme pokrenuti.

Štab Brigade će sa svojim bataljonima obezbijediti si što bolju i bržu vezu, a naročito sa bataljonom u Kruškovcu, te će u slučaju nadiranja neprijatelja prema Lovincu krenuti za neprijateljem i nastojati da zauzme Ljutu Glavu i da se pojavi neprijatelju za leđima sa dva bataljona. Bataljon iz Parčića treba u tome slučaju da se pokrene i dođe neprijatelju po lijevom boku tako, da se bitka odigra na prostoru Ljuta Glava, Bukovci, Peregino Polje, Miletića Gaj, Sv. Luka, kota 602.

II Brigada: smjestiće svoje bataljone kao što slijedi: jedan bataljon smjestiti u kućama između stanice i mjesta Lovinac s time, da daje patrole za blokadu stanice, u selo Prpiće, Razvala, Cvituša. Tri bataljona prebaciti preko pruge na prostor

Sv. Rok, Miletića Gaj, Poljana, [Ličko] Cerje, Ričice. Pomenuti prostor pročitati od ustaša i domobrana te postavljati obezbjeđenja prema Crni Vrh, Duliba, želj. stanica Ričice i u saradnji sa snagama IX Brigade zatvoriti prolaz cestom i želj. prugom, te blokirati želj. stanicu [Ličko] Cerje i Ričice sa južne strane!

IX Brigada: postaviće svoje bataljone kao što slijedi: jedan bataljon Razbojane—Bakovac, jedan bataljon na prostoru Smokrića, jedan bataljon u Cankovića dragu, a kad odredski bataljon bude napustio gračački sektor, onda jednim bataljonom taj sektor pokriti. Do tada imati dva bataljona na prostoru Smokrića.

U slučaju da neprijatelj bude nadirao iz pravca Medak u toj borbi učestvovala b: i II Brigada.

Naročitu pažnju obraćamo za održavanje veze, a I Brigada će uspostaviti telefonsku vezu sa Štabom Divizije i obezbjeđiti relejnu vezu.

Napominjemo, da brzina veze će u tome slučaju odlučiti ishod bitke.

Napomena: Za vrijeme boravka na pomenutim sektorima brigade će izvoditi manje akcije i preduzeti potpuno rušenje pruge, a I Brigada će pripremati operaciju na Široku Kulu, te u što kraćem vremenu predložiti plan i koliko je potrebno snaga

Ukoliko ima mogućnosti za izvođenje operacija sa više od jedne brigade, to dostaviti što prije prijedlog.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
S. O.

(M. P.)

Komandant
S.³M. Manola

; '-sdriM

* Srečko

BR. 92

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 29
PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HR-
VATSKE O NAPADU NA USTAŠKE POLOŽAJE NA BE-
GOVOM BRDU I PREKRIZJU¹**

STAB
II OPERATIVNE ZONE
JJAR. OSL. PARTIZ. VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 84/42
29. XII. 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Kalnik

Od zadnjeg izvještaja kojeg smo vam slali o borbama Kalničkog odreda, nismo od istoga primili operativnog izvještaja. Svakog momenta očekujemo njihov izvještaj.

Moslavina

Ovaj odred nam također nije poslao svoj operativni izvještaj. Njihov izvještaj očekujemo svakog dana.

Pokuplje

Terenska četa „Kljuka“ u posljednje vrijeme prilično je ojačala, pridošlim novim borcima.

Ova četa ograničila je svoje djelovanje uglavnom na diverzantske akcije. Ona je izvršila rušenje ceste između Šišljavića i Rečice. Porušila je telefonske stupove između Pisarovne i Kupinca na dužini od 5 km. Srušila je most između Kupčine i Gradca. Ovaj most nalazi se na glavnoj cesti. Nadalje, porušila je 3 mosta na cesti Kravarsko—Pokupsko. Istovremeno razrušena je cesta na 2 mjesta. Most na cesti Sisak—Pokupsko isto je porušila. Ovi mostovi bili su građeni od betona, ali svi su slabije konstrukcije.

Teretni auto koji je prevažao ustaše iz Kupinca za Pisarovinu dočekala je zasjeda ove čete i rastjerala ustaše, a nakon toga istog zapalila. Osim ovih akcija postavljano je i nekoliko zasjeda i fingiranih napada na neprijateljske posade.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 30—3, k. 102 B.

Zumberak

Poslije akcije na Krašić, jedinice naše XIII udarne proleterske brigade „Rade Končara“, krenule su u stare baze u Zumberku sa namjerom da se odmore. U bataljonima se nastavilo sa vojničkim i političkim radom po rasporedu.

19. XII. 42 god. ustaše iz XXXIII pripremljene bojne koja se nalazila na Oštrcu u jačini od dvije satnije pojačane sa jednom satnijom kaznene ekspedicije, napali su naš II bataljon, koji se nalazio na položajima kod Visoča i Plavaca. Raspored četa II bataljona kroz to vrijeme bio je sljedeći: I četa u Plavcima, II četa u Visoču a III u Bulićima. Ustaše su nastupali od Oštrca i to tako da su svojim desnim krilom zaobišli Plavce i tako došli na položaje, koje je držala I četa. I četa se povukla u Kordiče. Neprijatelj koji je pokušavao da sa svojim lijevim krilom zauzme Visoču, bio je odbijen. Zauzimanjem položaja I čete neprijatelj je nadirao kotom 497 (sekcija Samobor 1:100.000) i izravno prema Visoču i time ugrozio II četu koja se nalazila kod Kokota. Uslijed toga, ista se četa morala povući u Kordiče. III četa kroz sve to vrijeme nije stupila u akciju

Po viđenju partizana, neprijatelj je imao 7 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Mi smo imali 2 lakše ranjena i 1 mrtvog druga. Plijena nije bilo. Izgubljena je 1 puška i ranac sa municijom od 150 metaka, koje su odnijeli ustaše.

II bataljon bio je napadom iznenađen. Uslijed slabe budnosti, a naročito izviđača I čete, neprijatelj je koristeći maglu uspio da se privuče do 50 metara od položaja I čete. I četa krivnjom komandira nije zauzela položaj na brdu, već pod brdom. Osim toga, sam komandir čete i 1 vodnik za vrijeme samog napada uzeli su puškomitraljeze i iz njih pucali, a četu ostavili bez komande i time dozvolili panično bježanje sa položaja. II četa izdržala je neprijateljsku vatru i onemogućila neprijatelja da se probije i po naređenju zamjenika komandanta Brigade² privukla se neprijatelju i potpuno ga razbila. Štab II bataljona čitavo vrijeme, dok je trajala borba, nije imao komandu nad četama, odnosno nije predstavljao štab kao jedinstveno rukovodstvo. Komandant³ se nalazio u III četi i nije imao veze niti sa ostalim članovima štaba, niti sa četama. Komesar bataljona⁴ bio je na položaju sa II četom, a zamjenik

¹ Milan Zeželj

• ² Narodni heroj Milan Mraović-Simić

³ Ljudevit Cesarec

komesara⁵ sa I četom. Veza između samih četa i članova štaba bila je nikakva. Zahvaljujući prisutnosti zamjenika komandanta brigade i jednog oficira našeg štaba, stvar se nije loše završila: inače bi taj bataljon bio raspršen. Ni štab Brigade nije zadovoljio. Ujutro izdano je naređenje od strane našeg štaba za strogu pripravnost jer su se čuli topovi iz Metlike, a neprijatelj računajući da se naše jedinice nalaze u borbi sa Talijanima kod Metlike, mogao bi da krene prema bazama naših jedinica. Unatoč toga komandant Brigade⁶ krenuo je za I bataljon i tako izgubio vezu sa jedinicama na položaju. Zamjenik komandanta otišao je u II bataljon. Za čitavo vrijeme akcije, naš štab nije bio obaviješten od Brigade o borbama na položaju, sve dotle dok se nije komesar našeg štaba⁷ uputio na položaj i tamo se obavijestio o situaciji.

Istog dana. patrola koja je pratila zamjenika komandanta I bataljona⁸ na cesti Kalje—Kostanjevac sačekala je kamion ustaša, otvorila na njega vatru i pritom ubila 7 ustaša i 7 ranila. To su podaci dobiveni od seljaka.

20. XII. 1 četa III bataljona postavila je zasjedu ustašama kod sela Tomaševci, nedaleko Kalja. Zasjeda je bila otkrivena.

23. XII. III bataljon bio je u zasjedi prema Kalju. Ustaše nisu naišli. Istoga dana, jedna patrola I bataljona uhapsila je 1 špijuna-belogardejca.

24 XII. ustaše XXXIII pripremljene bojne napustili su Oštre i krenuli prema Kostanjevcu, a odatle za Begovo Brdo [Zumberačko] i Prekrižje. Naš II bataljon, koji se nalazio na Visoču i bio u stalnom kontaktu sa neprijateljem, krenuo je za njim.

Odmah se pristupilo izviđanju terena i u tu svrhu izdato je naređenje da I bataljon zaposjedne Dvorišće otkuda može izviđati Prekrižje i Krašić.

25 XII. do podne donijeli smo odluku da se napadnu ustaše na Begovom Brdu i Prekrižju. Izdali smo naređenje za pokret jedinica XIII udarne proleterske brigade „Rade Končara“, u pravcu gdje se nalazi neprijatelj.

Raspored naših snaga vidi se iz zapovijesti XIII U.P.B. „R.K.“ broj 8, koju vam u prilogu dostavljamo. Raspored četa I bataljona bio je sljedeći: I četa da napadne neprijatelja sa zapadne strane sela; III četa imala je zadatak da napadne neprijatelja u selu sa sjeverne strane, dok je II četa dobila zadatak da pročisti selo Donje Prekrižje, ali na osnovu izvještaja koji je podnio obavještajac, neprijatelj je navodno zaposjeo

⁵ Mladen Bubica

⁸ Rade Bulat

⁷ Marko Belinić

⁸ Simo Vučinić. Poginuo 19 marta 1943 god. kod Brezovice u Sloveniji.

Brezovicu. U prisutnosti zamjenika komandanta Brigade donesena je odluka da II četa prije čišćenja sela Donjeg Prekrižja likvidira neprijatelja u Brezovici. I i III četa krenule su na izvršenje zadatka. One su se privukle na blizinu od 30 do 40 metara od neprijateljskih rovova. Neprijatelja nisu mogle likvidirati, jer je bio nadmoćniji u ljudstvu i automatskom oružju. Uz to je bio razvijen duž čitavog sela Donjeg Prekrižja.

Neprijatelj u Brezovici nije se nalazio. Poslije toga, ta je četa dobila zadatak da likvidira neprijatelja u Donjem Prekrižju, što ista nije izvršila. Organizovan je zajednički juriš svih triju četa, koji nije uspio. Oko 2 sata došao je na položaj komandant Brigade, koji je razmotrivši situaciju donio odluku da se bataljon povuče na Konjarić Vrh ukoliko ne uspije do jutra likvidirati neprijatelja na nekim točkama u samom selu. Bataljon se u 6 sati povukao na određeni položaj. Mi smo se nalazili uz štab Brigade gdje smo primali izvještaje sa samog položaja. Odluku o povlačenju naših snaga donio je komandant Brigade o čemu nas je izvijestio u času kada se bataljon povlačio sa položaja.

Isti bataljon utrošio je 2015 talijanskih i mauzer metaka. Gubitaka nije bilo. Taj bataljon imao je 8 ranjenih. U boroi se naročito istakao drug Ajdinović Ljuban⁹ kod juriša na zgradu u kom je bio ranjen od bombe.

II bataljon napadao je neprijatelja na Begovom Brdu. Napad je izveo sa I i II četom. I četa napadala je sa zapadne strane, uspjela se pod zaštitom mraka približiti do samih neprijateljskih rovova. Dobivši jaku unakrsnu vatru morala je oступiti. II četa nastupala je sa sjevero-istočne strane. Teren kojim je nastupala bio je jako strm i zašumljen. Okolo samoga sela bila je velika padina i brisan prostor. Četa je 2 puta jurišala, ali je bila odbijena. Oko 1 sat stigao je na položaj operativni oficir Brigade,¹⁰ koji je imao zadatak ispitati ponovno mogućnost juriša. Uslijed nepristupačnog terena [i] većih snaga neprijatelja, juriš nije ponovljen. Ujutro se bataljon povukao za Oštre. Jedna četa toga bataljona bila je upućena da pojača zasjedu kod Željezna. U toj borbi I četa imala je 3 ranjena među kojima je i komandir drug Čokara.¹¹ Gubici neprijatelja su nepoznati. Mi smo imali 1 mrtvog iz I čete. Izgubljena je 1 puška. Utrošeno je 900 mauzer i talijanskih metaka.

III bataljon jednom četom davao je osiguranje prema Željnom, jednom prema Krašiću, dok je jedna bila brigadna

⁹ Poginuo na Zumberku 1943 godine.

¹⁰ Vojislav Ivetić

¹¹ Milan Radović-Cokara. Poginuo u Rečici 1944 god. kao politički komesar čete „Kljuka“.

rezerva. Zaseda prema Krašiću nije imala borbe. Zaseda prema Željeznom bila je postavljena tako, da neprijatelj koji se nalazio u školi nije mogao napustiti zgradu, a da pritom ne bi bio dočekan. Ujutro ustaše u jačini od 20 do 30 pokušali su krenuti prema Koštanjevcu, ali prisiljeni vatrom naših mitraljeza morali su se povući.

Gubitaka na strani neprijatelja ima, ali koliko, nije nam poznato. Na našoj strani nije bilo mrtvih ni ranjenih. Akcija izvedena po predviđenom planu. Razlog neuspjeha leži u nadmoćnosti neprijatelja kako u ljudstvu tako i u automatskom oružju nad našim snagama koje su napadale. Osim toga, automatsko oružje kojim raspolažu naše jedinice nije u dovoljnoj mjeri iskorišteno, tako da mi dobijemo prevlast u vatri. Obavještajna služba Brigade ovog puta nije prikupila dovoljne podatke o neprijatelju. Tako su na pr. informativac Brigade¹² i I bataljona obavijestili štab I bataljona da se neprijatelj nalazi i u Brezovici. Tako da je štab I bataljona promijenio svoju odluku da sa cijelim bataljonom napada neprijatelja u Prekrižju, jednu četu poslao je da ispita Brezovicu i time oslabi snage koje su napadale na Prekrižje. I to je jedan od razloga neuspjehu u Prekrižju. Umjesto da se napadalo sa svim snagama, one su bile pocijepane. **Štab** I bataljona u početku borbe bio je dosta udaljen od samoga položaja, tako da nije mogao utjecati na razvoj borbe u selu. Veza četa sa štabom bataljona, veza štaba bataljona sa štabom Brigade nije zadovoljila. Juriš boraca tog bataljona bio je sjajan. Komandiri su držali čete u svojim rukama, što je do sada bila rijetkost.

II bataljon je zadovoljio. Komandno osoblje bataljona držalo je jedinice u rukama. Veza štaba bataljona sa četama dobra, sa štabom Brigade od 12 sati u noći slaba. Tek tada, uspostavila se veza signalizacijom baterija, koja je funkcionisala vrlo dobro.

Glavni razlozi neuspjeha su nadmoćnost neprijatelja u ljudstvu i automatskom oružju, nejedinstvenost, odnosno neistovremenost napada oba bataljona, napad nije izveden u određeni sat. Tako se dogodilo da je jedna četa II bataljona napala neprijatelja u 19 i 45 sati, a druga u 20 sati, dok je I bataljon neprijatelja napadao u 21 sat. Štabovi bataljona toliko zakašnjenje opravdavaju nepoznavanjem terena i gustim mrakom. Nedovoljno iskorištavanje našeg automatskog oružja, vrijeme u koje je izvršen napad i nedovoljno silovit juriš i rascjepkanost jedinica također su jedni od glavnih uzroka ovog neuspjeha.

U ovoj akciji već su se vidjeli plodovi našeg vojničkog rada, koji se u zadnje vrijeme provodi sa Brigadom. Sam broj mrtvih

¹⁸ Marko Pavelić. Nestao početkom 1943 godine.

i ranjenih to najbolje dokazuje iako je čitavu noć vladala prava uraganska vatra.

Evakuacija ranjenika vrlo dobro se provodila. Svaki ranjeni borac koji je bio ranjen odmah je bio previjen i odnesen sa položaja do previjališta, a odatle odveden u bolnicu. Važno je pomenuti da su tu dužnost vršili bolničari i nosači na nosiljkama, što do danas nije bio slučaj. Uklanjanjem gospodina Talera sa položaja referenta saniteta i postavljanjem druga Aralica Rade ovo bolno pitanje se riješilo. Od svih ranjenih samo je 1 teže ranjen, dok su ostale rane lakše prirode.

Naša mlada četa za vezu pokazuje sve bolje rezultate. Možemo reći, da smo i pored pomanjkanja telefonskih veza, danas u stanju da održavamo noćnu i danju vezu, signalizacijom. Ona je sa svojim komandnim osobljem u ovoj akciji potpuno zadovoljila. U ovoj borbi sudjelovala je i četa novomobilisanih omladinaca u Zumberku. Oni su svoj zadatak dobro izvršili.

Istoga dana odlučeno je da neprijatelja, nakon neuspjeha dan ranije, ponovno napadnemo na Prekrižju. Bile su izvršene pripreme i naše jedinice pošle su na položaj, da gone neprijatelja ali se je on povukao napuštajući Prekrižje. Pod večer saznali smo od naših patrola, koje su trebale stajati u kontaktu sa neprijateljem preko dana, da se je isti povukao iz položaja na Begovom Brdu. Tako je ova akcija imala vojnički uspjeh u tome, da se je neprijatelj osjetio nesigurnim i stalnim napadima od strane naših jedinica morao je napustiti Oštre, Kostanjevac, Begovo Brdo i Prekrižje. Neprijatelj izgleda da se je zadržao u Krašiću i dobio pojačanje.

Napuštanjem Oštrca i protjerivanjem neprijatelja sa Begovog Brda i Prekrižja, proširio se ie naš oslobođeni teritorij na dužini od 10 km i u dubinu od 3 km prema glavnoj cesti Kalje—Krašić. Naša Brigada zavladała je jednim dijelom ceste od Krašića do Željezna, cesta koja vodi od Kostanjevca prema Sošicama potpuno je u našim rukama, te na taj način teritorij oko Radatovića, Sošice i Vivodine momentalno je potpuno osiguran. Mi smo shvatili da je jedan od glavnih zadataka nakon ovih borbi, uništavati cestu Krašić—Kalje, pa smo u tom pravcu već izdali potrebna naređenja i pristupili rušenju ceste. Nakon toga pojačati akcije na pruzi Karlovac—Novo Mesto i Karlovac—Zagreb. Isto tako, jedan od glavnih zadataka jeste izbijanje¹³ Stojdrage i Novog Sela, što bi nam omogućilo blokadu Kalja i Gornje Vasi, a time i Likvidiranje neprijateljskih uporišta na cesti Samobor—Krašić.

Vjerovatno razbijanje

Sada su naše snage raspoređene ovako: I bataljon u Prekrižju i Brezovici, II bataljon na Begovom Brdu, Kostanjevcu i Oštrcu, III bataljon Sopotama, Sošicama i Cerniku.

SMET FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.) Komesar i v.d. komandanta
M. Belinić

BR. 93

NAREDBA ŠTABA DVANAESTE SLAVONSKE NOU BRIGADE OD 29 PROSINCA 1942 GOD. O POSTAVLJANJU RUKOVODILACA U VEZI S REORGANIZACIJOM BRIGADE¹

STAB
XII N.O.P.U. BRIGADE
HRVATSKE
Broj: 99/1942
dana 29 decembra 1942

ŠTABU II, III I IV UDARNOG BATALJONA

Položaj

Formiranjem Slavonske divizije² N.O.V. i P.O. Hrvatske naš I bataljon otišao je u sastav novoformirane II³ Brigade. Na osnovu toga ukazuje se potreba reorganizacije naše Udarne brigade, tj. formira se novi bataljon, tj. I udarni bataljon naše Brigade u čiji sastav ulaze sljedeći drugovi, koji se razriješuju dosadašnje dužnosti:

Milaković Jovo, dosadašnji zamjenik komandanta II bataljona.

Nikolić Marko, dosadašnji zamjenik polit, komesara II bataljona.

Hemetek Franjo,⁴ dosadašnji komandir I čete II bataljona.

Drlić Dušan,⁵ dosadašnji polit, komesar I čete II bataljona.

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 2/3, k. 811.

² Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 45.

* Riječ je o Šesnaestoj NO brigadi. Vidi dok. br. 45.

* Poginuo u borbi za oslobođenje Našica 1944 god., kao komandant Prvog bataljona Dvanaeste NOU brigade.

⁵ Poginuo u borbi sa četnicima na Motajici 1944 god., kao zamjenik komandanta Dvanaeste NOU brigade.

Valter Anđelko, dosadašnji polit, komesar II čete III bataljona.

Mioljević Boris, dosadašnji komandir I čete III bataljona.

Vujić Teodosije, dosadašnji polit, komesar II čete IV bataljona.

Soko,⁶ dosadašnji komandir II čete IV bataljona.

Jurišić Andrija, dosadašnji zamjenik polit, komesara IV bataljona.

Imenovanja

Za komandanta I bataljona imenirje se drug Milaković Jovo, dosadašnji zamjenik komandanta II bataljona.

Za polit, komesara I bataljona imenuje se drug Jurišić Andrija, dosadašnji zamjenik polit, komesara IV bataljona.

Za zamjenika polit, komesara II bataljona imenuje se drug Soko, dosadašnji komandir II čete IV bataljona.

Za zamjenika polit, komesara I bataljona imenuje se drug Nikolić Marko, dosadašnji zamjenik polit, komesara II bataljona.

Za zamjenika komandanta II bataljona imenuje se drug Hemetek Franjo, dosadašnji komandir I čete II bataljona.

Za zamjenika polit, komesara II bataljona imenuje se drug Drlić Dušan, dosadašnji polit, komesar I čete II bataljona.

Za zamjenika polit, komesara III bataljona imenuje se drug Valter Anđelko, dosadašnji polit, komesar II čete III bataljona.

Za zamjenika komandanta III bataljona imenuje se drug Mioljević Boris, dosadašnji komandir I čete III bataljona.

Za zamjenika polit, komesara IV bataljona imenuje se drug Vujić Teodosije, dosadašnji polit, komesar II čete IV bataljona.

Ovo naređenje stupa na snagu odmah po primitku istog.

Svi komandanti, polit, komesari kao i njihovi zamjenici imaju se u najkraćem vremenu upoznati sa svojim novim dužnostima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant

" Mitar Zagorac

BR. 94

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA BATALJONA „VID MIHALJEVIĆ“ OD 29 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE¹

STAB
PART. BIOKOVSKOG BATALJONA
„VID MIHALJEVIĆ“
29/12-1942

VRHOVNI STAB³
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
Br. 18
30. VII. 1942 194 god

ŠTABU IV OP. ZONE

Položaj

Operativni izvještaj

Primili smo Vaš dopis od 24. XII. ov. god.⁴ u kojem kažete da je naša aktivnost dosta slaba na ovolikoj velikoj prostoriji. Mi smo Vam već nekoliko puta javili o snagama, kretanju i utvrđenju neprijatelja, te i ovoga puta ćemo Vam navesti šta nas sve sprječava za jaču aktivnost na ovom sektoru. Neprijatelj se je povukao iz malih garnizona u veće, i odatle se ne kreće gdje bi ga mi mogli napasti. U mjestima se utvrdio tako, da je nemoguće jedno mjesto napasti i osvojiti ga bez teških oružja, sa kojima mi ne raspolažemo. Također je bio i mali broj boraca ovoga bataljona, da napadne neprijateljske garnizone, koji su mnogo brojčano nadmoćniji.

¹ Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 10—2a, k 3a.

² Ovaj bataljon je narastao iz čete „Vid Mihljević“, koja je bila u sastavu bataljona „Jozo Jurčević“, i ušao u sastav Trećeg odreda Četvrtre operativne zone. Kada su jedinice ovog odreda ušle u sastav Desete hercegovačke NOU brigade i Pete crnogorske NOU brigade, bataljon „Vid Mihljević“ je ostao da djeluje na Biokovu, da bi, prilikom novih boraca sa Biokova, o. Brača, Hvara. Korčule i poluotoka Pelješca, prerastao u Četvrtu dalmatinsku NOU brigadu. Odluka za formiranje ove brigade donesena je 6 siječnja 1943 god. na sastanku OK KPH za Makarsku, održanom u s. Sošicama, na kojem su prisustvovali članovi PK KPH za Dalmaciju Ivica Kukoč i Andrija Božanić.

* Pečat prijema u arhivi Vrhovnog štaba NOV i POJ. Ovaj dokument je došao u arhivu Vrhovnog štaba NOV i POJ vjerovatno na taj način, što je Stab Četvrtre operativne zone bio tada privremeno pod neposrednom komandom Vrhovnog štaba i istome slao izvještaje kako svoje, tako i podređenih jedinica.

⁴ Nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 25—i, k. 1490 A.

Dne 21. XII. Talijani su sa tri broda pokušali da se iskrcaju u mjesto Drvenik, sa namjerom da pljačkaju i pale stanovništvo. Brodovi su već iz daljine pucali iz topova i mitraljeza u samo mjesto. Kad su se već približili samoj obali, otvorila su vatru naša četiri borca, koja su se momentalno nalazila na tom mjestu. Brodovi su nakon dva sata borbe otplovili iza samog mjesta, gdje su se iskrkali i zapalili 13 kuća. Ubijena su 4 i dva teško ranjena neprijateljska vojnika.

24. XII. naša obalska patrola je prisilila jedan brod da pristane u kraj, na kojem je zaplijenjen jedan vagon sode za pranje.

25. XII. jedinice našeg bataljona su saznale da je u mjesto Grabovac (kod Zagvozda) došlo pet ustaša. Odmah se je uputio jedan vod prema njima, koji su opkolili kuću u kojoj su se ustaše nalazili. Naši borci su ih zvali na predaju, našto su isti otvorili vatru. Nakon kraće borbe neprijatelj je pao u naše ruke, između kojih se je nalazio jedan ustaški vodnik preobučen u domobransku uniformu. Svih pet smo likvidirah. Zaplijenjeno je četiri puške, jedan pištolj, puškomitraljez sa 130 metaka.

27. XII. naše jedinice su se uputile u imotska Poljica, sa namjerom da očiste selo od milicije. Nakon kraće borbe poginula su dva milicionera, dva ustaša i tri milicionera su zarobljena. Zaplijenjene su 4 puške, sa 120 metaka.

Naši borci su se približili jednoj kući u Makarskoj, ispred koje su se nalazile ustaše. Naši borci su zapucali na njih, i tom prilikom ubih tri ustaše.

Oružje koje je poslao taj štab je primljeno (100 pušaka, 4 teška mitraljeza, 2 puškomitraljeza i 10.000 metaka).⁵

Dana 24 ov. mj. naše jedinice koje su se nalazile na sektoru Imotskog su poslale dva kurira za uspostavljanje veze sa jedinicama II Proleterske divizije, koje su prema iskazima seljaka Imotske krajine, operisale u pravcu Studeno Vrelo—Posušje. Ovi kuriri još do danas nisu [se] povratili u svoju jedinicu, pa se sumnja, da su isti pali u ruke neprijatelja. Ovi kuriri se zovu: Ujević Ivan i Jurčević Mirko. Ako za iste saznate uputite ih ovamo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polkomesar
Jozo'

Komandant
Dinko Tdlić

⁵ Sredinom prosinca 1942 god., Stab Četvrte operative zone poslao je u južnu Dalmaciju Petra Bogunovića i Ivana Galica, rukovodioce prvih partizanskih jedinica na Biokovu, sa zadatkom da od novodošlih boraca i od bataljona „Vid M.haljević“ oforme brigadu. S njima je uputio i pomenuto oružje.

" Tomašević

BR. 95

UPUTSTVO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
30 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE
ZONE O BORBI PROTIV MACEKOVE POLITIKE ČEKANJA¹

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

K br. 81/42
Dne 30. XII. 1942

KOMESARU II OPERATIVNE ZONE²

Čestitamo vam na zadnjim uspjesima, a naročito u pogledu mobilizacije.

U zadnje se vrijeme svagdje opaža aktivizacija izvjesnih glavešina HSS-a. Oni nastoje stvoriti sebi neku organizaciju, a nastupaju pod parolom „čekanja“. Nastoje se okoristiti činjenicom, što je dr Maček interniran, ne bi li tako sve vode HSS-a, kao i ta njihova novoosnovana organizacija dobila aureolu mučeništva, kako bi im se ugled u narodu podigao. Ta nastojanja ovih glavešina idu na štetu naše borbe i u svojoj su biti uperena protiv nje. Oni se još danas ne usuđuju otvoreno nastupiti protiv nas zbog golemog ugleda, što ga naša Narodno-oslobodilačka vojska uživa kod naroda, pa se zato u prvom redu ograničavaju samo na pasiviziranje naroda, sabotažu Narodno-oslobodilačke borbe i indirektno rušenje našeg ugleda. U današnjim vremenima ova pojava predstavlja za nas prvo-razrednu opasnost. Stoga treba preduzeti sve mjere, da se takva rabota onemogući kod naroda. Treba s pojačanom upornošću raskrinkavati kod naroda izdajnički rad ovih samozvanih vođa i sprečiti zavođenje naroda s njihove strane. To još ne znači da bi trebalo udarati po cjelini bivšeg HSS i da treba prestati saradivati s njenim funkcionerima, koji su se izjasnili za Narodno-oslobodilačku borbu. Naprotiv to znači, da baš takav rad treba pojačati i u njemu se kloniti svakog sektaštva. Pojačajte stoga taj dio vašeg posla i budno pratite rad takvih ljudi. Prvom nam poštom pošaljite i prepis Tomašićevog letka.

Pošaljite nam kopiju uputa za rad komesara četa, o kojima se govori u vašem izvještaju od 18. XII. broj 65.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 50—16, k. 103 B.

² Marko Belinić

Primili smo jedan izvještaj vašeg Moslavačkog partizanskog odreda, iz kojeg smo vidjeli da oni pogrešno i usko gledaju na razvitak komesarskih kadrova.³ Poslali smo im kritiku toga gledanja, koju u kopiji vama prilažemo. Nastojte im u tom pitanju što više pomoći.

Pravilno ste postupili, što ste provodili izbore na stari način. Treba međutim vaš rad podesiti u tom pravcu, da što prije budete mogli preći na pravilan izborni postupak.

Dobro ste postupili, što ste formirali Komandu Zumberačkog područja,⁴ ali morate unaprijed biti svjesni, da ta Komanda neće moći imati svih onih funkcija kao naše ostale komande područja. To zbog toga, što vaš oslobođeni teritorij nema gotovo nikakve stabilnosti. Njena će se glavna funkcija uglavnom sastojati u tome, da organizira partizanske straže, obavještajnu i informativnu službu, te da pomogne NOO-ima u njihovom radu.

Zasada nismo pristupili nikakvoj reorganizaciji vaše Zone. U najskorije vrijeme ćemo vam uputiti komandanta Zone.

Uz svaki prijedlog da kojeg borca predložimo V.Š-u za proglašenje narodnim herojem treba poslati i njegove bitne karakteristike. Bez toga ne možemo nikoga predložiti. Stoga nam dostavite karakteristike predloženih drugova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
V/' Bakarić

³ Vjerovatno se odnosi na uputstvo Štaba Moslavačkog NOP odreda, upućeno komesarima četa i bataljona. Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 88.

⁴ Komanda Zumberačko-pokupskog područja formirana je početkom prosinca 1942 godine. Za komandanta je postavljen Boris Balaž, za političkog komesara Jurica Draušnik, a za pomoćnika komandanta Josip Zganec. Sjedište Komande bilo je u selu Sošice.

⁸ Vladimir

BR. 96

NAREĐENJE ŠTABA ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 30 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU TREĆEG BATALJONA DA STUPI U SASTAV ŠESNAESTE NO BRIGADE I OBAVJEŠTENJE O BORBAMA NA JAVORNIKU I SKUPIDUŠI¹

STAB IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Dana 30. 12. 1942

Broj 2   9.18

ŠTABU III BATALJONA²
XVI NARODNO-OSLOBODILAČKE BRIGADE

Na položaju

1. Ovim vam se naređuje da po prijemu ovoga pisma uputite se u Zajile gde ćete se prijaviti komandantu XVI brigade drugu Radi Kneževiću.

2. Brigada u koju vi ulazite sa vašim bataljonom nosi naziv XVI narodno-oslobodilačka brigada Hrvatske, dok divizija nosi naziv IV divizija narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske.³

3. Neprijateljska vojska⁴ svojim ispadom iz Sirača i Daruvara u izvesnoj meri omela je pravilno formiranje naše divizije. Da bismo ipak situaciju popravili mi smo ovoga jutra 30. XII. u 6 časova napali bandu i to:

I bataljon XVI brigade napao je bandu koja se nalazila na Velikom Javorniku.

I bataljon XVII brigade napao je bandu koja se nalazila u Manastiru Pakra.

II bataljon XVI brigade napao je neprijatelja koji se nalazio na brdu Skupiduša. (Brdo više Bijeje. Sekcija Bjelovar i Slatina)

4. Pri svome prebacivanju za Zajile ispitajte gde je najpodesniji prelaz druma Kamenska—Pakrac.

¹ Dokument, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 1/1, k. 90/1.

² Ovaj bataljon formiran je od boraca i rukovodilaca Prvog slavonskog NOP odreda.

* Vidi dok. br. 45.

⁴ Tri bojne (bez jednog sata) iz sastava Četvrtog gorskog zdruga, bataljon „Prinz Eugen“ i dijelovi Drugog bataljona 741 puka 714 divizije.

5. Borba traje već tri sata. Dosada nismo primili izveštaie od naših jedinica, ali prema oceni vatre zaključujemo da je banda odbačena sa svojih položaja.

6. Obratite pažnju da ne biste došli u sukob sa našim jedinicama. Za to vam dajemo znake za raspoznavanje: Dizanje puške u levoj ruci vertikalno iznad glave je pitanje: Ko si? Odgovor: Ispružanje desne ruke sa puškom u stranu horizontalno, znači: Partizani.

7. Pošto štab divizije ne može usled zauzetosti rukovoditi neposredno ovom operacijom imenovan je operativni štab XVI i XVII brigade i to:

Komandant: Rade Knežević, k-dant XVI brigade

Politkom: Marijan Cvetković, politkom XVI brigade

Zam. k-danta: Demonja Nikola, zam. k-danta XVII brigade

Zam. politkoma: Krajačić Josip, politkom XVII brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

Komandant

BR. 97

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 30 PROSINCA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GOMIRJE I OSTALIM AKCIJAMA JEDINICA OVE ZONE U TOKU MJESECA PROSINCA¹

STAB v OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj 944/42

Dne 30. XII. 1942

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj:

U posljednje vrijeme na našem terenu znatno su se smanjile neprijateljske posade, kako u garnizonima na moru, tako i u garnizonima na pruzi Ogulin—Sušak, ali ne osjeća se nigdje potpuno ispražnjenje garnizona, niti ima ikakvog izgleda da

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 33—4, k. 102 B.

neprijatelj namjerava potpuno isprazniti neke garnizone.² U posljednjim akcijama vidjelo se da Italijani nijesu mogli poduzeti nikakve ozbiljnije mjere u namjeri sprječavanja izvođenja **naših** planova, dok s druge strane opaža se grčevito držanje za prugu i njeno održanje pod svaku cijenu.

Poslije akcije na Gomirje i na Ravnu Goru, kako vojnička tako i politička situacija uveliko se izmijenila u korist Narodnooslobodilačke borbe. Likvidacijom Gomirja naše brigade dobile su otvorene ruke za djelovanje u Gorskom Kotaru i Primorju, a zauzimanjem Ravne Gore mi smo izašli direktno na željezničku prugu, te tako danas ona je stalno ugrožavana od Ogulina do Delnica. Cetništvo kao neka vojna sila kod nas danas već ne postoji. Oni četnici koji su se nalazili u Otoku kraj Ogulina pobjegli su prije neki dan u Ličku Jesenicu, te tako imamo nešto četnika u Srpskim Moravicama i u samoj stanici Gomirje, za koje ćemo se postarati da i njih ne bude.

Iz dana u dan primjećuje se kretanje neprijateljske vojske iz Like prema Primorju, a odatle za Italiju. Isto tako neprijatelj prolazi svaki dan u jačim snagama iz Slovenije preko Gerova u pravcu Sušaka³.

Od prošlog operativnog izvještaja ovaj štab imao je u planu razbiti četnička uporišta u Gomirju, zauzeti Ravnu Goru i Mrkopalj i pojačano uništavati željezničku prugu Ogulin—Sušak.

U vezi sa time izvršen je napad na Gomirje 9. XII. o.g. u pola sata poslije ponoći.⁴ Raspored snaga i plan napada jasno se vidi iz pripisane zapovijedi i nacrtu Gomirja. Borba je počela u pola sata poslije ponoći. Momenat iznenađenja u ovoj akciji nije uspio zato što je neprijatelj bio obaviješten o napadu i spremno čekao. Nakon jednog sata borbe otpočeli su pregovori sa četnicima, koji nijesu uspjeli, nego se pretvorili u obične psovke i porugu. Nakon toga pod zaštitom mitraljeske vatre jurišci se privlače bunkerima i II bataljonu VI Brigade, u samom svanuću uspjeva izvršiti svoj zadatak, zauzimanjem onih zgrada koje su bile date u zadatak tome bataljonu. Ovaj bataljon odmah produžava čišćenje prema centru Gomirja. U 8.30 uz pomoć topa i lakih bacača I bataljon zauzima najjače uporište neprijatelja, gradinu. Po zauzeću gradine produžava čišćenje prema centru, gdje se sastaje sa snagama II bataljona. U li sati borci I, II i III bataljona zauzeli su i zadnji bunker iz koga je neprijatelj davao žilav otpor.

³ Odnosi se na pregrupisavanje talijanskih, ustaško-domobranskih i četničkih snaga u vezi s Četvrtom neprijateljskom ofanzivom.

⁴ U ovoj akciji učestvovala su Šesta i Četrnaesta NO brigada Hrvatske. To je bila njihova prva zajednička akcija.

Po zauzeću mjesta Gomirja napad se odmah usmjerio prema željezničkoj stanici, ali neprijatelj se uspio snaći, zaposjeo bunkere i pružio žestok otpor. Naše jedinice nisu iskoristile momenat panike, da zauzmu glavne položaje oko same stanice. Pored unutarnje obrane iz stanice, ona je bila žestoko branjena artiljeriskom vatrom iz Vrbovskoga. Dalje djelovanje našega topa, koji je tukao stanicu, također je bilo onemogućeno, jer ga je tukla italijanska artiljerija iz Vrbovskoga i teški bacači iz stanice.

Sve jedinice ispunile su zadatke, osim III bataljona, koji nije uspio da spriječi bjekstvo četnika iz Gomirja na stanicu. On to nije uspio izvršiti zato što se nalazio pod dvije vatre ; to pod vatrom iz stanice sa leđa i samog Gomirja sprijeda.

Borbenost i moral partizana u toku same akcije bio je na visini. U tome [su] se naročito istakli partizani i rukovodeći kadar II bataljona.

Na strani neprijatelja poginuo je komandant Lepenić i oko 15 četnika. Na stanici je poginulo 7 Italijana. Naši gubici iznose 5 mrtvih i 21 ranjenih.

U samoj akciji zaplijenjena su 4 teška mitraljeza, 5 p. mitraljeza, 180 pušaka, 20.000 metaka i raznog drugog materijala. Takođe je zaplijenjena cijela četnička arhiva, kako njihovog štaba zone tako i arhiva štabova bataljona. Broj zarobljenika je oko 180.

U borbi se naročito istakao, poginuvši junački, pri pokušaju da ubaci bombu u bunker, vodnik I bataljona drug Đuro Božanić, nadalje su se istakli komandir 3 čete drug Hero Tomislav,⁵ vodnik drug Tomić Sava,⁶ Maravić Nikola i Ivošević Tomo,⁷ svi iz II bataljona.

Za vrijeme napada na Gomirje neprijatelj je stalno tukao položaje u Gomirju sa topovima iz Ogulina i Vrbovskoga i pokušavao svim silama da dođe u pomoć četnicima u Gomirje, ali kako sa jedne tako i sa druge strane svi pokušaji neprijatelja bili su uzaludni. Željeznička pruga prema Vrbovskome bila je razrušena od snaga XIV Brigade na 3 mjesta u dužini od 300 metara. Ceste prema Vrbovskome također su bile sve prekopane, da ne bi mogli prodrijeti neprijateljski tenkovi. Sedam puta Italijani su pokušavali sa blindiranim vlakovima da prodru do Gomirja, ali svaki put bili su odbačeni natrag. Kada neprijatelj nije mogao da se probije sa blindiranim vlakovima, pokušao je da se probije lijevom obalom rijeke Dobre preko

⁶ Poginuo na Ljubovu, siječnja 1943 god., u borbi s Talijanima.

* Poginuo u borbi sa ustašama kod Sinca ožujka 1943 godine, kao komandir čete.

⁷ Pogrešno. Odnosi se na Duru Ivoševića, tadašnjeg vodnika u Prvoj četi Drugog bataljona.

Tuka, da bi došao u pomoć Gomirju, ali su tamo bili dočekani od naših boraca i natjerani u bijeg prema Vrbovskom. U ovim borbama bilo je više neprijateljskih vojnika mrtvih i ranjenih. Na našoj strani bila su tri lakše ranjena.

Jedan bataljon XIV Brigade koji je davao osiguranje prema Ogulinu razrušio je željezničku prugu na tri mjesta, te raskopao cestu prema Ogulinu. U 10 sati naišao je blindirani vlak iz Ogulina na razrušenu prugu, ali su ga naši borci prisilili da se vrati natrag. Poslije toga došla su dva blindirana vlaka, da bi se probili u pravcu Gomirja, a oko 4 sata poslije podne došla su u pomoć još dva blindirana vlaka i sa svim snagama pokušali da se iskrcaju i zaobidu položaje bataljona „M. Gubca”. Svi pokušaji nisu uspjeli da se probiju, nego je neprijatelj bio odbačen i panično pobjegao prema Ogulinu pod zaštitom vatre iz blindiranih vlakova. U 16.50 sati ponovo je krenulo 9 blindiranih kamiona sa 2 tenka i došli do mjesta gdje je bila razrušena cesta. Italijani su izašli u namjeri da oprave cestu, ali su bili prisiljeni da se odmah povuku. Broj mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika nije poznat.

Ova akcija odjeknula je čitavim Gorskim Kotarom i Primorjem kao velika pobjeda partizana nad četničkim gadovima. Mnoga sela kako hrvatska tako i srpska osjetili su olakšanje razbijanjem četnika u Gomirju, koji su iz dana u dan išli po okolnim selima, ubijah, klali i pljačkali po mirnim hrvatskim selima.

Sama akcija na Gomirje izazvala je demoralizaciju u četničkim redovima i prouzrokovala raspadanje četnika u našoj Zoni. Od akcije na Gomirje pa do danas prešlo je na našu stranu preko 30 naoružanih četnika.

Poslije ove akcije odmah su vršene pripreme za izvođenje akcije na Ravnu Goru i Mrkopalj.

Tako dana 17. XII. o.g. izvršen je napad na Ravnu Goru.⁸ Raspored snaga vidi se iz već ranije upućene zapovijedi za akciju. Napad je otpočeo u 6.45 sati ujutro na obadvije zgrade u kojima su bile smještene ustaše. Jedna četa VI Brigade koja je imala za zadatak da likvidira neprijateljsku posadu od 20 ustaša u samom centru Ravne Gore ispunila je zadatak u roku od jedne minute, dok bataljon „Matije Gubca”, koji je napadao glavne snage smještene u zgradi Ferijalnog saveza, otvorio je žestoku vatru na posadu, koja se ogorčeno branila iz bunkera, koji su bih povezani sa zgradom rovovima iz same zgrade. Odmah nakon nekoliko minuta poslije prvog okršaja, ispaljene su tri artiljerijske granate, koje su kroz prozor ulećale u zgradu i štab operacija otpočeo je pregovore sa ustašama,

⁸ Napad izvršile Šesta i Četrnaesta NO brigada Hrvatske. Vidi dok. br. 54.

ukazujući im da je njihov otpor uzaludan i ako nastave sa njim da će biti odmah uništeni. Malo iza toga posada se predala.

U toj akciji zaplijenjeno je 150 pušaka, 5 puškomitraljeza jedan teški mitraljez, 50.000 metaka, oko 200 bombi i raznog drugog materijala, a uhvaćeno je živih 150 ustaša.

Ostale snage VI i XIV Brigade za vrijeme borbe u Ravnoj Gori vršile su osiguranja prema Mrkoplju, Delnicama, Skradu, Srpskim Moravicama i Vrbovskom. Na svim tim pravcima prekopane su sve ceste, a da ne bi mogli proći neprijateljski tenkovi i iskidane telefonske linije, ali neprijatelj nije podigao glave ni iz jednog garnizona, niti pokušao dati ikakvu pomoć ustašama.

U ovoj akciji imali smo jednog mrtvog i jednog ranjenog druga.

Akcija" o padu Ravne Gore odjeknula je cijelom našom Zonom i svakako će imati velikog uticaja na mobilizaciju novih partizana.

Poslije akcije na Ravnu Goru prišlo se izvođenju akcija na željezničkoj pruzi i ometanja saobraćaja tom prugom kao glavnom vezom Italije sa Hrvatskom.

15. XII. I bat. VI Brigade izveo je akciju na pruzi između Gomirja i Ogulina. Na tri mjesta raskopana je pruga u dužini od 150 met., dok kod same Liubošine bačeno je još 100 metara pruge u provaliju, a kod Perinovog mosta bačeno je u vodu 25 metara pruge i spaljena jedna stražarnica.

17. XII. I bat. VI Brigade vršio je fingirane napade na Vrbovsko u namjeri da bi omeo Itahjane, da ne bi pošli u pomoć Ravnoj Gori. Istoga dana ovaj bataljon razrušio je prugu između Ogulina i Gomirja i između Gomirja i Vrbovskoga.

21. XII. II bat. VI Brigade postavio je minu na željezničkoj pruzi između Skrada i Delnica, ali naišla je italijanska patrola koja je primijetila minu. Mina je upaljena, te je zatim izvršen juriš u kojem je uslijed magle uspјelo pobjeći italijanskoj patroli. Tom prilikom poginula su dva naša druga od mitraljeza iz bunkera, koji osiguravaju prugu na tom dijelu.

25. XII. II bat. VI Brigade izvršio je akciju na pruzi između Kupjačkog Tunela i željezničke stanice Skrad i to na blok u kome su se nalazili itahjanski vojnici u jačini od 20—30, naoružani teškim mitraljezom, teškim bacačem i sa dva p. mitraljeza. Uprkos svih juriša i bomba, nije se uspјelo zauzeti taj bunker, koji je jako utvrđen i ograđen sa tri pojasa bodljikave žice. U toj borbi poginuo je jedan naš drug, dok su dvojica ranjena.

¹ Misli se vjerovatno na vijest.

Već punih 10 dana željeznički saobraćaj kroz naš teritorij ne funkcioniše direktno, jer je stalno pruga razrušena, ako ne na jednom, ono na drugom mjestu. Ukoliko radi saobraćaj, to neprijateljski vlakovi idu obično po 3—4 skupa, praćeni sa blindiranim vozovima, te tim samim je mnogo otežano izvođenje akcija direktno na vlakove, koji neće da se kreću pojedinačno.

U vezi sa zaplijenjenim oružjem i mobilizacijom novih partizana formiraju se na našem terenu dva nova bataljona i to bataljon „Marka Trbovića“ na terenu prema Ogulinu i Gomirju i bataljon „Ljubice Gerovac“ u Brinjskom kotaru. U vezi sa jačanjem terenskih jedinica¹⁰, formiramo štab Odreda¹¹, pod čiju će komandu potpadati oba novoformirana bataljona i sve terenske jedinice¹² na teritoriji bivšeg I Odreda. Formiranje Odreda je pripremna faza za formiranje nove Brigade, kada se te jedinice budu ojačale, stvorili novi bataljoni itd. Istina ovi bataljoni su vrlo slabo naoružani automatskim oružjem, ali ćemo nastojati da ih naoružamo bolje od zaplijene koje će imati brigade i oni sami. Najveća poteškoća je u novom komandnom kadru, te jedva očekujemo kad će doći kursanti iz nižeg oficirskog kursa, koje namjeravamo dati sve novoformiranom Odredu. — Za komandanta Odreda uzeli smo druga Goika Trbovića Čošana dosadašnjeg komandanta I Udarnog bataljona VI Brigade, a za komesara morat ćemo uzeti komesara II Udarnog bataljona druga Nenada Drakulića. Uzimanjem ovih drugova iz Brigade rukovodili smo se time, da bi taj štab Odreda mogao se naknadno pretvoriti u štab Brigade.

U dosadašnjim akcijama skoro uvijek je vukla glavni teret VI Brigade, ali osjeća se veliki napredak i kod XIV Brigade. Štab XIV Brigade pokazao se dosada dorastao svome zadatku, dok štabovi bataljona još uvijek izostaju za štabovima bataljona VI Brigade, koji imaju mnogo veće borbeno iskustvo.

Štab VI Brigade nije pokazao dosada potpunu doraslost u svojim zadacima, a u prvom redu to se može odnositi na komandanta¹³ i komesara¹⁴, te izmjena koja će nastati u tom štabu, da će drug Sava Vukelić primiti dužnost komandanta Brigade,

¹⁰ Odnosi se na gore pomenute bataljone „Marko Trbović“ i „Ljubica Gerovac“. Naziv „terenski“ dolazi otuda što su ovi bataljoni imali određeno područje dejstva, za razliku od brigada koje su postale „pokretne“, tj. nisu bile vezane za bilo koje područje.

¹¹ Ovaj odred je formiran prvih dana siječnja 1943 god. pod nazivom: Prvi odred Pete operativne zone.

¹² Misli se na terenske jedinice (čete, bataljone) čije je formiranje bilo u planu.

" Viktor Bubanj

" Ranko Mitić

a drug Viktor Bubanž komesara Brigade bit će korisna, kao u vojničkom tako i u političkom pogledu.

Naše brigade momentano se nalaze, XIV u Ravnoj Gori, a VI u dolini rijeke Kupe od Delnica do Lukovog Dola. Sadašnji glavni zadaci vojnički, bit će uništenje te pruge i napad na željezničke stanice, dok terenski bataljoni moći će da vrše uspješno napade na željezničkoj pruzi od Gomirja do Ogulina, a bataljon „Ljubice Gerovac“ na cesti Brinje—Žuta Lokva—Vratnik i upadanje u četničke krajeve, Prokike, Dobrica, Brlog itd.

Imamo namjeru, ukoliko se mobilizacija bude razvijala i padalo još više oružja, stvoriti jedan terenski bataljon na bivšim pozicijama bataljona „Matije Gubca“, koji će imati za zadatak da izvodi akcije u Primorju i na željezničkoj pruzi između Lokava i Primorskog Hreljina. Sve bi to bilo do toga momenta, dok se bataljoni ne razvijaju u tolikoj jačini, da bi mogli stupiti u novoformiranu Brigadu.

Ovih dana, u dogovoru sa partijskom organizacijom, poduzeli smo sve mjere za mobilizaciju novih partizana čitavog Hrv. Primorja i Gorskog Kotara. VI Brigada ima za zadatak da mobiliše duž doline rijeke Kupe i neposredno iz sela oko Delnica, dok pojedini vodovi najboljih partizana, zajedno sa terenskim radnicima upućeni su u Primorje sve do Sušaka, da bi mobilisali što veći broj novih drugova. Nadamo se da će ta mobilizacija imati i uspjeha, jer smatramo da pitanje oružja za osnivanje nove Brigade neće se postavljati u onolikoj mjeri koliko se postavlja pitanje mobilizacije novih.

Mislim da nije suvišno napomenuti, da u vezi sa posljednjim akcijama koje smo imali, osjeća se mnogo jači rad pozadine u Primorju i Gorskom Kotaru za pomoć partizanima, te svakim danom dolaze darovi u odjeći, obući, vešu, za naše borbe u brigadama i bolnici.

Za uspješnije izvođenje većih operacija na našem teritoriju, zaista je potrebno neko teže oružje od našeg „Krnje“¹⁵, jer i „Krnjo“ ne može sve da riješi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Joso Gržetić

(M. P.)

Komandant
Veljko Kovačević

¹⁵ Nad mak dat topu koji je bio jedino teško oružje ove zone.

BR. 98

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU BRIGADE OD 30 PRO-
SINCA 1942 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HR-
VATSKE O FORSIRANJU RIJEKE KUPE U VEZI ODLASKA
NA ZUMBERAK¹**

STAB IV. UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE
dne 30. XII. 1942
20 sati

Operativni izvještaj

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

28. XII. Brigada je prešla iz Bosiljeva u sela Vukova Gorica, Prilišće i Ladešić Draga. U tim selima Brigada je prenočila. 29. XII. u 6 sati krenuli smo prema okuci Kupe naspram Ladešić Drage. Tamo su pioniri još u toku noći podigli konopac preko rijeke i uredili sve za prevoz pomoću jednog velikog čamca. Prevoz je počeo u 7 a završio se u 11 i 30 sati. Drugi bataljon koji se je prvi prebacio postavio je osiguranje² prema neprijateljskim posadama sa lijeve strane Kupe. U 12 sati Brigada je produžila osigurana prethodnicom, zaštitnicom i bočnim patrolama, kroz Marindol i Adlešić za Tribučce. U Adlešiću se nalazi posada od 60 fašista³. I ako smo prošli na par stotina metara pored njihove kasarne nisu reagirali. Kako je baš u Adlešiću bio dat odmor, da bi se partizani u kućama ogrijali, izašlo je nekoliko partizana prema kasarni i jedan od njih (stražar Štaba Brigade, brico) pozivao ih je na talijanskom jeziku da se predadu. Na to su opalili par metaka i toga stražara ranih.

U 20 sati stiglih smo u Tribučce. Tu je dat odmor do 23 sata, za koje su vrijeme partizani večerali i odmorili se. U 23 sata krenuh smo pravcem: Desinec—Cerkvišće—Prilozje—Boršt—Kapljišće — most na Lahinji kod Geršića — preko pruge za Dobrovice, gdje smo stiglih u 6 sati 30. XII. Odatle je Brigada krenula za Lokvice, Bušnju Vas i Suhor u kojim su selima partizani raspoređeni na odmor i ishranu.

Marševska disciplina u toku cijelog ovoga puta bila je dosta dobra i jedinice su kretale se u redu. Teškoća smo imali je-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 20—3/1, k. 418.

² Vjerovatno na pravcima Vinica, Adlešić

* Iz sastava 23 pješadijskog puka divizije „Isonzo“

dino sa baterijom brdskih topova, jer su tovarni konji bih premoreni, te smo morali često iz sela uzimati kola za prevoz topova. Ovo je zadržavalo pokret i često je dolazilo do zastoja, koji su na hladnom vremenu nezgodni za partizane.

Po dolasku u Suhor obavijestili smo o našem dolasku Štab II Operativne zone, XIII Udarnu proletersku brigadu, Cankarjevu⁴ brigadu i Štab Vshodno⁵ dolenskog odreda. Konferencija štabova održat će se 31. XII pa ćemo donijeti i odluke o planu akcija⁶. Materijal koji smo ponijeli za XIII Udarnu proletersku brigadu predat ćemo 31. XII.

Kod nas u Brigadi nalazi se bivši aktivni domobranski poručnik drug Dragan Diebalo⁷, koji je iz Karlovca pobjegao prije par dana. Sa nama je pošao s razloga što dobro poznaje stanje neprijateljskih posada sjeverozapadno od Karlovca. Po povratku naše Brigade on će biti upućen u Glavni štab⁸ (odnosno štab Divizije⁹). On je inženjerac i za sada rukovodi radom naših pontonira u čem se je na putu pokazao vrlo vrijedan i spretn. Po njegovoj izjavi član je K.P. Neki drugovi štaba poznaju ga iz ranije i garantiraju za njega.

Prilaže se skica puta i lista gubitaka za ranjenog druga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Mile Martinović

Komandant:
Pet.¹⁰ Kleut

⁴ Slovenska NOU brigada „Ivan Cankar“

⁶ Istočnodolenjski NOP odred

⁸ Vidi dok. br. 99.

⁷ Poginuo u borbi sa Nijemcima 1943 godine.

⁸ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

⁹ Riječ je o Osmoj diviziji NOV i PO Hrvatske.

¹⁰ Petar

BR. 99

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD
31. PROSINCA 1942. GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O DOLASKU ČETVRTE NOU BRIGADE NA
ZUMBERAK I PRIPREMAMA ZA NAPAD NA NEPRIJA-
TELJSKU POSADU U KRAŠIĆU¹

Op — 16/43

4. I. 1943²

ŠTAB II. OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
broj.../42
dne 31. XII. 1942

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

, Primili smo Vaš dopis Op. br. 138/42 od 19. XII. ove god. kojim nas obavještavate da u Zumberak dolazi IV Udarne brigada, koja treba da pojača operacije na sektoru XIII U. pr.³ brigade „Rade Končar“. Ista Brigada stigla je u toku jučerašnjeg dana tj. 30. o. mj. na naš teritorij. Sastali smo se odmah po njezinom dolasku sa komandantom⁴ i komesarom⁵ IV Brigade, a pozvali smo i komandanta⁶ i komesara XIII Brigade na zajedničku konferenciju za utvrđivanje plana o izvođenju zajedničkih operacija. Na toj konferenciji izabran je operativni štab⁷, koji će rukovoditi operacijama obiju brigada. Iz naše zapovijesti odnosno naredbe broj 1 koju vam prilažemo vidjećete sastav operativnog štaba.

Kao prvu akciju u kojoj će učestvovati obje brigade izabrali smo Krašić. U posljednje vrijeme nakon protjerivanja neprijatelja iz Oštrca, ustaše 33. Pripremne bojne nabili su se

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod br. 30—1, k. 102 B.

* Datum prijema i broj pod kojim je zaveden dokumenat u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

³ Udarne proleterska

⁴ Petar Kleut

⁵ Mile Martinović. Poginuo nesretnim slučajem kod Krstinje (Kordun* 1944. godine.

⁶ Rade Bulat

⁷ Komandant Operativnog štaba bio je Petar Kleut, a politički komesar Marko Belinić.

u Krašić i dobili neko pojačanje u ljudstvu i oružju⁸. Oni imadu pored ostalog i 1 teški bacač, a brojno stanje im je oko 300 ustaša i žandara. Do sada nisu se još utvrdili, jer se nalaze u Krašiću od 27. o. mj. Smatrali smo da je ovo najmekanija točka u njihovom posadnom sistemu, a koliko nam je poznato moral im je također slab, stoga smo se odlučili na ovu akciju kao prvu, jer će po našem mišljenju biti najlakše slomiti neprijatelja u tome mjestu. Kao drugu akciju predvidjeli smo napad na Kalje. Iz Željezna 3 bataljon XIII Brigade protjerao je ustaše 29. o. mj. O tome ćemo vam opširnije javiti u našem operativnom izvještaju. Usput vam toliko samo javljamo da bi ste bili upoznati sa stanjem neprijateljskih posada koje se momentalno nalaze na cesti Samobor—Krašić. Prilikom protjerivanja iz Željezna, naši su borci zaplijenili oko 50.000 mauzer metaka i druge vojničke sprema, a neprijatelj je tom prilikom pretrpio veće gubitke u mrtvima i ranjenim ustašama. Podrobnije kao što smo napred pomenuli obavijestit ćemo vas u operativnom i komesarskom izvještaju. Tako smo smatrali da je za sada najpodesnije izvršiti napad na Krašić, te istovremeno blokirati Kalje. O toku operacija obiju brigada mi ćemo vas redovno obavještavati. Za sada poduzeli smo sve potrebne pripreme za izvršenje navedenih akcija. Veze imademo direktno unutar neprijateljskih garnizona, kako u Krašiću tako i u Kalju.

Za akciju na Ozalj poduzeli smo sve potrebne mjere još prije dolaska IV Brigade. Uspostavili smo veze sa zapovjednikom ove posade i poslali jednog našeg oficira, da točno izvidi teren i naoružanje neprijateljskih posada, te izradi skicu neprijateljskih utvrđenja.

Obavijestili smo danas Glavno poveljstvo Slovenskih partizanskih čet⁹ o dolasku IV Brigade i vašim naređenjima, da i Cankarjeva brigada sudjeluje u jednoj od zajedničkih akcija naših dviju brigada. Isto tako smo obavijestili i štab Cankarjeve brigade, te ih pozvali na zajedničku akciju. Za sada Cankarjeva brigada po naređenju njihovog Glavnog poveljstva nalazi se preko Krke na nekim akcijama koje je dobila u zadatak od svog Glavnog poveljstva. Za sada ne možemo sa sigurnošću tvrditi da će njihova brigada sudjelovati u zajedničkim akcijama sa našim brigadama, ah ćemo mi svakako poduzeti sve potrebne mjere da ipak dođe do zajedničkih akcija. Mi smo se u svom pismu Glavnom poveljstvu Slovenije pozvali

⁸ Posadu u Krašiću sačinjavale su sljedeće neprijateljske jedinice: Trideset treća pripremna bojna, Triaset peta ustaška bojna, jedna satnija iz Treće domobranske opkoparske bojne (inžinjerijskog bataljona) i jedan vod oružnika (žandarma). Ukupno 650—700 ljudi.

⁹ Glavni štab NOV i PO Slovenije

na vaša naređenja, te im saopćili da je neophodno da i brigada „Cankar“ sudjeluje u ovim akcijama.

Sto se tiče napada na Metliku još nismo donijeli konkretne odluke. To ćemo još dobro ispitati, kakve su objektivne i subjektivne mogućnosti, te ćemo vas o našoj odluci na vrijeme obavijestiti.

Imademo u planu da izvršimo nakon čišćenja Zumberka i akcije na Ozalj, napad na Samobor. Samobor za sada nije nikako utvrđen, a posada također je veoma mala — imade svega oko 80 ustaša i žandara.

Nakon protjerivanja neprijatelja iz Oštrca¹⁰, Kostanjevca" i Željezna mi držimo oko 20 km ceste između Krašića i Kalja. Ta cesta sistematski se uništava. Ovo će svakako olakšati naše operacije u samom Zumberku.

Za par dana poslat ćemo jedan bataljon XIII Brigade po crvenoarmejske oficire u Zagorje¹². Doznali smo preko našeg kurira da drugovi vode oko Krapine žestoke borbe. O tome smo vas, uostalom, izvijestili u našem zadnjem operativnom izvještaju, kojeg ste vjerojatno već primili.

O svim promjenama koje će nastupiti obavještavat ćemo vas odmah.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar i v.d. komandanta:
M.¹³ Belinić

P. S.¹⁴ U zadnjem izvještaju, naša „pisarica" je navela krivi naslov, a usljed kratkoće vremena nismo ga dospjeli ispraviti.

^{10,11} Vidi dok. br. 92.

¹² Vidi dok. br. 69.

¹³ Marko

¹⁴ Sljedeći tekst dopisan je mastilom.

BR. 100

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 31 PROSINCA 1942 GOD. ŠTABU ŠESNAESTE NO BRIGADE ZA RAZMJESTA JEDINICA¹

STAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 4/42
Dana 31. XII. 1942 12 sati

**ŠTABU XVI NARODNO-OSLOBODILAČKE BRIGADE
HRVATSKE**

1) Primili smo vaš izvještaj od 31. XII. 1942 10,15 sati gdje smo vidjeli kakav je silan efekat imao jučerašnji napad na bandu².

2) Slažemo se sa vašim predlogom da zbog ishrane prebacite snage vaše Brigade ali ne u selo Budiće. Ovo prebacivanje možete učiniti tek tada, pošto banda napusti Javornik. To znači da na konak i boravak kao i ishranu možete prebacivati dva bataljona u [Zabrdske] Popovce i Koturić, a jedan bataljon neka bude u Zajilama, ovo možete sprovesti odmah. U Budiće ne može se iz tih razloga što je tamo zavladao tifus, i o tome obavijestite drugove i zabranite im da imaju ikakvo općenje sa Budićima. Umjesto Budića možete iskoristiti Ožegovce.

3) Da li ste imali savjetovanje sa štabovima bataljona i dokle ste došli u organizacionom sređivanju Brigade.

4) U vezi sa time što će doći još neke snage XVII Brigade, vi izvršite raspored i smještaj tih novopridošlih snaga vodeći pri tome računa da ih ne raštrkate, jer Operativni štab XVI i XVII Brigade još postoji i funkcioniše.³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar

Komandant

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod br. 2/1, k. 907.

² Vidi dok. br. 96.

* Naredbu o formiranju i sastavu ovog štaba vidi u dok. br. 96.